146983

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE BİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

TÜRKİYE'DE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN ANLAŞILIRLIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

146983

Kerem SARIOĞLU
2502970302

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Cengiz ERDAMAR
İstanbul - 2004

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **MUHASEBE** Bilim Dalında **2502970302** numaralı **KEREM SARIOĞLU'nun** hazırladığı **"TÜRKİYE'DE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN ANLAŞILIRLIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ"** konulu ~~YÜKSEK LİSANS~~ / **DOKTORA** TEZİ ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI,** Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 28.Maddesi uyarınca **27/10/2004 Çarşamba** günü şaat: **15.30'de** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ..KABUL..'ne* **OYBİRLİĞİ** ~~/OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.CENGİZ ERDAMAR	KABUL	
PROF.DR.KEMAL KURTULUŞ	KABUL	
PROF.DR.VURAL AKARÇAY	KABUL	
PROF.DR.FAHİR BİLGİNOĞLU	KABUL	
PROF.DR.GÖKSEL YÜCEL	KABUL	

Besim Ömer Paşa Caddesi Beyazıt-34452-İstanbul
Tel:0212 440 00 00 –14221 – 0212 514 01 35 Fax: 0212 440 03 40

ÖZ

Finansal tablolar, işletmelerin belirli bir dönemdeki ekonomik performansı ve belirli bir andaki mali durumu hakkında açık ve anlaşılır bilgi vermek amacıyla hazırlanmaktadırlar. Günümüzde, gelişen sanayi ve yeni teknolojiler ile sayısız çeşitlilikte mal ve hizmet üretilmekte, bu faaliyetlerin ve bu faaliyetlerin sonuçlarının finansal tablolarda daha anlaşılır bir şekilde raporlanmasının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından oluşturulmuş raporlama standartlarına göre hazırlanmış finansal tabloların, kullanıcıları tarafından anlaşılır bulunup bulunmadığı, varsa bu raporlarda anlaşılmayan unsurların hangileri olduğu bu çalışma kapsamında uygulanan anket yardımıyla araştırılmıştır. Ayrıca finansal tablo kullanıcılarının muhasebe eğitimi almış olup olmamaları, finansal tabloları günlük yaşantılarında kullanıp kullanmamaları gibi kişisel özelliklerinin finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili görüşlerini ne şekilde etkilediği de incelenmiştir. Araştırma sonunda, yapılan analizler yorumlanarak, finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili sorunlar tespit edilmiş ve bundan sonra yapılması gereken çalışmalar göz önünde bulundurularak çözüm önerileri getirilmiştir.

ABSTRACT

The purpose of preparing financial statements is to provide clear and understandable information about the economic performance and its resulting financial position of a business entity for a specific period of time. Today, improving industrial society and technological advancements let the services and products come with countless variety of choices. Therefore, the importance of issuing financial statements, that report the financial performance and financial position in a much more understandable way, is raising everyday. In this study, with the help of a questionnaire, the views of the users of the standard financial statements, that are prepared according to the Turkish Capital Market Board accounting rules, have been acquired from the aspect of understandability. In addition, it has been searched whether personal characteristics of the subjects, such as having an accounting education in the past or using the financial statements on a daily basis, affect their opinion about the understandability of the financial statements. In the last section of the study, results of the analysis have been commented on and the problems have been pointed out. Finally, by addressing the following studies in the future, the solution alternatives have been discussed.

ÖNSÖZ

Finansal tablolardan beklenen faydanın sağlanmasının önündeki engellerden biri olan finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili yaşanan sorunlar bu çalışma kapsamında incelenmiştir. Çalışmada özellikle finansal tablolarda kullanılan dilin anlaşılırlığı araştırılmıştır. Bilgi vermek amacı ile hazırlanan finansal tabloların, potansiyel kullanıcıları da kapsayacak şekilde geniş bir kesim tarafından anlaşılır bulunması bu tablolardan daha iyi yararlanılabilmesi açısından çok önemlidir.

Çalışmanın başlangıcında Türkiye'de farklı özelliklerdeki kuruluşlar için farklı resmi makamlarca hazırlanması zorunlu tutulan birbirinden farklı standart finansal tablolardan hangilerinin anlaşılırlığının araştırılacağına karar verilmiştir. Bu karar, en geniş kesimin bilgisine sunulan finansal tabloların anlaşılırlığını ölçmek gereği ön planda tutularak yapılmıştır.

Seçilen finansal tabloların kullanıcıları tarafından anlaşılır bulunup bulunmadığının nasıl ölçüleceği kararını vermek, çalışmada karşılaşılan güçlüklerden biri olmuştur. Anket ile finansal tablo kullanıcılarının görüşlerinin alınmasına karar verilmesine rağmen, ankette örneklere yönelticek soruların ne şekilde sorulması gerektiği konusunda yaşanan kararsızlık, uygulanan anketin bilgi ölçmek yerine finansal tablo kalemlerinde kullanılan dilin anlaşılır bulunup bulunmadığını araştırması gerektiği düşünülerek aşılmıştır. Ankette finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili önermeler, yapılan deneme anketleri sonucunda, örneklere bilgilerinden çok anlaşılırlık hakkındaki görüşlerinin sorulduğunu anlatacak şekilde düzeltilerek nihai anket formuna ulaşılmıştır.

Araştırma sırasında karşılaşılan başka bir güçlük deneme anketleri sırasında ortaya çıkmıştır. Hazırlanan ilk anket örneğinde anlaşılırlığı hakkında görüş alınan tüm finansal tablolarda yer alan kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili önermelere ardı ardına yer verilmiştir. Ancak bu şekilde hazırlanan anketteki toplam önerme sayısı çok fazla olduğundan, deneme anketlerinde örneklerin cevaplama süresi çok uzun olmuştur. Bu durumun yaratacağı olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla finansal tablolar birbirinden ayrılarak iki ayrı ankette katılımcılara yöneltilmiştir. Her katılımcı iki anketten yalnızca birini cevaplandırmıştır. Her iki anketteki finansal

tablo kalemlerini içeren önermeler dışında katılımcılara yöneltilen anket soruları birbirinin aynıdır.

Tezin birinci bölümünde konunun önemi, araştırmanın amacı finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili yaşanan sorunlardan örnekler verilerek açıklanmıştır. İkinci bölümde kişisel özelliklerine göre herhangi bir gruplandırmaya tabi tutulmaksızın tüm örneklerin finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri analiz edilmiştir. Üçüncü bölümde kişisel özelliklerine göre gruplandırılan örneklerin finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Dördüncü bölümde ikinci ve üçüncü bölümlerde yar alan analiz bulguları yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise tespit edilen sorunlar ve çözüm önerileri açıklanmıştır.

Tez çalışmalarım boyunca yaptıkları katkılardan ve desteklerinden ötürü danışmanım Prof.Dr.Cengiz Erdamar'a, tez izleme komitesi üyeleri Prof.Dr. Kemal Kurtuluş ve Prof.Dr. Vural Akarçay'a, teşekkür ederim. Tez kapsamında yürüttüğüm araştırmaya katkılarından ötürü, Prof.Dr.Göksel Yücel'e, Tunçhan Cura, Tülay Yeniçeri ve Eyyüp Yaraş'a, desteklerinden ötürü aileme, eşim ve meslekdaşım Serra ve kızım Zeynep Duru'ya teşekkür ederim.

12 Ağustos 2004, İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZ ii
ABSTRACT ..... İİİ
ÖNSÖZ iv
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ xi
ŞEKİLLER LİSTESİ xvii
KISALTMALAR xx
GİRİŞ 1
1.BÖLÜM ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ 6
1.1. Araştırmanın Amaçları 6
1.2. Araştırmanın Önemi 6
1.2.1. Finansal Tabloların Anlaşılırlığı İle İlgili Yaşanan Sorunlar 6
1.2.2. Finansal Tabloların Anlaşılırlığını Etkileyen Faktörler 9
1.2.2.1. Karmaşık ve Çok Taraflı Finansal Olaylar 9
1.2.2.2. Finansal Tablo Kullanıcılarının Muhasebe Bilgisi 11
1.2.2.3. Muhasebe Kurallarının Yeknesaklaştırılması ve Standart Hesap Planının Kullanımı 12
1.2.2.4. Finansal Tablolarda Kullanılan Dilin Anlaşılırlığı 14
1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlandırılması 15
1.3.1. Finansal Tablolar 16
1.3.2. Finansal Tabloların Amacı ve Finansal Tablo Kullanıcıları 18
1.3.3. Türkiye'de Finansal Tabloların Gelişimi 20
1.3.4. Türkiye'de Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Tabloların Hazırlanması İle İlgili Kural Koyucular 22
1.3.4.1. Maliye Bakanlığı ve Finansal Tablo Kurallarını Belirleme Şekli 22
1.3.4.2. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Tablo Kurallarını Belirleme Şekli 23
1.3.4.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Finansal Tablo Kurallarını Belirleme Şekli 24
1.3.4.4. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu 24

1.4. Araştırmanın Yöntemi 25
1.4.1. Araştırma Problemlerinin Tespiti 25
1.4.2. Araştırmanın Modeli 27
1.4.3. Araştırmanın Anakütlesi, Örnekleme 29
1.4.4. Veri ve Bilgi Toplama Yöntemi 29
1.4.5. Kullanılan Ölçek ve Ölçek Güvenilirliği 31
1.4.6. Geçmişte Yapılan Benzer Araştırmalar 32
2.BÖLÜM FİNANSAL TABLOLARIN ANLAŞILIRLIĞININ ANALİZİ 36
2.1. Katılımcıların (Örneklerin) Özellikleri 36
2.2. Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tabloların Güvenilirliği Hakkındaki Görüşleri 41
2.3. Finansal Tablo Kullanıcılarının Bir Bütün Olarak Finansal Tabloların Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşü 43
2.4. Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tablolarda Yer Alan Başlıklarla İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşü 47
2.5. Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tablolarda Yer Alan Her Bir Kalemle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşü . 50
2.5.1. Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı 51
2.5.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı 56
2.5.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı 60
2.5.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı 65
2.6. Finansal Tabloların Anlaşırlığı ile Finansal Tablo Kullanıcılarının "Kişisel Özellikleri" Arasındaki İlişki Analizi 73
2.6.1. Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi 74
2.6.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi 76
2.6.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki 77
2.6.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi 78

3.BÖLÜM KULLANANLARA GÖRE FİNANSAL TABLOLARIN ANLAŞILIRLIĞININ ANALİZİ 83
3.1. Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi 83
3.1.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 83
3.1.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi. 87
3.1.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 88
3.1.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 94
3.1.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 97
3.1.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 102
3.2. Finansal Tabloları Hergün İnceleyenlerin Görüşleri ile Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerin Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi 115
3.2.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 115
3.2.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 120
3.2.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 120
3.2.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 126
3.2.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 129
3.2.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 135
3.3. Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Görüşleri ile Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi 145

3.3.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 145
3.3.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 150
3.3.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 150
3.3.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 156
3.3.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 159
3.3.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 164
3.4. İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Görüşleri İle Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi 175
3.4.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 176
3.4.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 180
3.4.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 180
3.4.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 186
3.4.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 189
3.4.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları 194
3.5. Muhasebe ve Finans ile İlgili İşlerde Çalışanların Görüşleri İle Muhasebe ve Finans ile İlgili İşlerde Çalışmayanların Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi 205
3.5.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi 205

3.5.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki FarklılıklarınAnalizi 210
3.5.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları.... 211
3.5.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları.... 216
3.5.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları.... 219
3.5.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları.... 224
4. BÖLÜM BULGULARIN YORUMLANMASI 235
4.1. Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı İle İlgili Genel Görüşler 235
4.2. Finansal Tablolarda Yer Alan Her Bir Kalem İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı İle İlgili Görüşler.... 238
4.2.1. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı 239
4.2.2. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı 239
4.2.3. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı.... 240
4.2.3.1. Karşılık Kalemleri.... 240
4.2.3.2. Finansal Duran Varlık Kalemleri ve Bunlarla İlgili Şerefiye.... 242
4.2.3.3. Reeskont Kalemleri.... 246
4.2.3.4. Özsermaye Kalemleri 247
4.2.3.5. Maddi Duran Varlık Kalemleri ve Emtia 248
4.2.4. Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı.... 249
SONUÇ 252
KAYNAKÇA.... 256
EKLER 260
ÖZGEÇMİŞ 275

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Anket 1'in Bölümleri 30
Tablo 2: Anket 2'nin Bölümleri 30
Tablo 3: Kullanılan Likert Ölçeği 31
Tablo 4: Örneklerin Yaş Gruplarına Göre Frekans Dağılımı 36
Tablo 5: Örneklerin Eğitim Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı 37
Tablo 6: Örneklerin Tamamladıkları Yüksek Öğretim Programına Göre Frekans Dağılımı 37
Tablo 7: Örneklerin Muhasebe Öğrenimi Görüp Görmemelerine Göre Frekans Dağılımı 38
Tablo 8: Örneklerin Muhasebe Öğrenimi Gördükleri Kuruma Göre Frekans Dağılımı 38
Tablo 9: Alınan Muhasebe Eğitimi Süresi 39
Tablo 10: Çalışma Durumu 39
Tablo 11: Çalışılan İş Kolu Frekans Dağılımı 39
Tablo 12: Bireysel Tasarrufların Değerlendirilmesi 40
Tablo 13: Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcıları 40
Tablo 14: Finansal Tablo Kullanım Sıklığı 41
Tablo 15: Finansal Tabloların Güvenilirliği Frekans Dağılımı 41
Tablo 16: Finansal Tabloların Güvenilirliği İle İlgili Kanı Tanımlayıcı İstatistik 42
Tablo 17: 12. Soruda Güvenilirlikle İlgili Önermeye Verilen Cevapların Ortalamasının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı Tek Örnek Kütle T Testi 43
Tablo 18: D Bölümündeki Önermelere Verilen Cevaplar İçin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu 43
Tablo 19: 13,14,15 ve 16. Sorulardaki Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı İle İlgili Önermelere Verilen Cevapların Ortalamasının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı Tek Örnek Kütle T Testi 46
Tablo 20: Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkında Her Bir Önerme İçin Alınan Cevapların Ortalamalarının, Tüm Önermelere Verilen Cevapların Ortalamalarının Ortalamasından Farklılığı 47
Tablo 21: Başlıkların Anlaşılırlığı İle İlgili Önermelere Verilen Cevaplar İçin Tanımlayıcı İstatistik 48

Tablo 22: Finansal Tablolarda Yer Alan Başlıkların Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamalarının "Kararsızım" Seçeneğinden Farklılığı Tek Örnek Kütle T Testi 49
Tablo 23: Finansal Tabloların Anket Formlarına Dağılımı ve Gelen Cevap Sayıları 51
Tablo 24: Anket 1 F Bölümü Tanımlayıcı İstatistik Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı 51
Tablo 25: Anket 1'de 25 ve 49. Sorular Arasındaki Önermelerin Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi 55
Tablo 26: Anket 1 G Bölümü Tanımlayıcı İstatistik Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı 57
Tablo 27: Anket 1 - 50 ve 61. Sorular Arasındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamasının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi 59
Tablo 28: Anket 1 H Bölümü Tanımlayıcı İstatistik Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı 61
Tablo 29: Anket 1 - 62 ve 81. Sorular Arasındaki Önermelere Verilen Cevapların Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi 64
Tablo 30: Anket 2 F Bölümü Tanımlayıcı İstatistik Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı 66
Tablo 31: Anket 2 - 25 ve 95. Sorular Arasındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamalarının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi 70
Tablo 32: Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tabloların Anlaşılırlığını Etkilediği Düşünülen Kişisel Özellikleri (Değişkenler) 73
Tablo 33: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Arasındaki İlişki 74
Tablo 34: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşırlılığı Arasındaki İlişki 77

Tablo 35: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Arasındaki İlişki 77
Tablo 36: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İlişkisi 78
Tablo 37: Son İki Yılda Herhangi Bir Finansal Tabloyu İncelemiş Olanlarla, Hiçbir Finansal Tablo İncelememiş Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Verdikleri Cevapların Ortalamalarının Farklılığı Testi 86
Tablo 38: Özet Bilanço Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi 91
Tablo 39: Özet Gelir Tablosu Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi 96
Tablo 40: Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi 100
Tablo 41: Ayrıntılı Bilanço Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi 106
Tablo 42: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 118
Tablo 43: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 123
Tablo 44: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 128

Tablo 45: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 132
Tablo 46: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 138
Tablo 47: Daha Önce Hiçbir Şekilde Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Daha Önce Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 148
Tablo 48: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 153
Tablo 49: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 158
Tablo 50: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 162
Tablo 51: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 167
Tablo 52: Diğer Bilim Dallarında eğitim almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 178

Tablo 53: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim dallarında eğitim almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim dallarında eğitim almış Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 183
Tablo 54: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 188
Tablo 55: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim dallarında Eğitim Almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 192
Tablo 56: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 197
Tablo 57: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 208
Tablo 58: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 213
Tablo 59: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan Konularda Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Çalışanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 218
Tablo 60: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan Konularda Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Çalışanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 222

Tablo 61: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan Konularda Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Çalışanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi 227
Tablo 62: Finansal Tabloların Ortalama Anlaşılırlıkları 238

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:Araştırma Modeli 28
Şekil 2: Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Kanı ile İlgili Önermelere Verilen Cevapların Ortalamaları 44
Şekil 3: Başlıkların Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamaları 48
Şekil 4: Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamaları 53
Şekil 5: Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamaları 58
Şekil 6: Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamaları 62
Şekil 7: Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamaları 68
Şekil 8: Aktif Finansal Tablo Kullanıcıları ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcıların Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı İle İlgili Görüşleri 84
Şekil 9: Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri 89
Şekil 10: Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri 94
Şekil 11: Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri 98
Şekil 12: Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri 104
Şekil 13: Finansal Tabloları Kullanım Sıklığına Göre Finansal Tabloların Bütünün Anlaşılırlığı Hakkındaki Katılımcı Görüşleri 116
Şekil 14: Finansal Tabloları Çeşitli Sıklıkta İnceleyen Finansal Tablo Kullancıları İçin Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı 121
Şekil 15: Finansal Tablo Kullanım Sıklığına Göre Grupların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 126

Şekil 16: Finansal Tablo Kullanım Sıklığına Göre Grupların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 130
Şekil 17: Finansal tablo kullanım sıklığına göre grupların ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri 136
Şekil 18: Muhasebe Eğitimi Almış Olmanın Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşe Etkisi 146
Şekil 19: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 151
Şekil 20: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 156
Şekil 21: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 160
Şekil 22: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 165
Şekil 23: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 176
Şekil 24: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 181
Şekil 25: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 186
Şekil 26: İktisadi ve İdari Bilim dallarında eğitim almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 190

Şekil 27: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 195
Şekil 28: Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkında Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışan Finansal Tablo Kullanıcılarıyla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışan Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri 206
Şekil 29: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 211
Şekil 30: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 216
Şekil 31: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 220
Şekil 32: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri 225

KİSALTMALAR

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
IAS	: International Accounting Standards
IFRS	: International Financial Reporting Standards
IMF	: International Monetary Fund
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülleri
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
THY	: Türk Hava Yolları
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	: Türkiye Muhasebe Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların yeterince anlaşılır olup olmadığı özellikle Türkiye ekonomisinin mevcut problemlerinin çözümüne sağlayacağı katkı düşünüldüğünde önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, günümüzde ekonominin işleyişinde yaşanan pek çok sorunun finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgisini ortaya koyan örnek olayları ve söz konusu finansal tabloların anlaşılır olup olmadığını araştırmaktır.

Bu çalışmanın önemi Türkiye'de faaliyet gösteren herhangi bir işletmenin finansal tablolarının incelenmesi ile vurgulanabilir. Ancak örnek olarak ele alınabilecek pek çok işletmenin finansal tabloları arasında oldukça geniş bir kesimi ilgilendirmesi açısından Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin (KİT) finansal tablolarının ayrı bir yeri vardır. KİT'lerin finansal tablolarının anlaşılırlığı ile ilgili yaşanan sorunlar bu çalışma kapsamında yürütülen araştırmanın önemini açıklayacak en iyi örneklerden birisidir. Bilindiği gibi devlet gelirlerinin kamusal harcamaları ve mevcut borçların faizleri toplamını karşılayamamasından ötürü içine girilen borç sarmalı, ülkemizin uzun yıllardır devam eden ekonomik problemlerinin en önemli sebeplerinden birisidir. Her yıl artarak devam eden devlet bütçesi açıklarının önemli sebeplerinden birisi de, Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin zararlarının devlet bütçesinden karşılanmasıdır. 1994 yılında yaşanan ekonomik krizden hemen önce Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT'ler) nedeniyle konsolide devlet bütçesi açıkları çok yüksek düzeylere çıkmış, kamu gelirleri ve özel tasarruflar bu açıkları karşılayamadığı için açıklar dış kaynaklarla karşılanmıştır.[1] 2004 yılı geldiğinde, Türkiye ekonomisinde aynı durumun değişmediği görülmektedir.[2]

Kuşkusuz Türkiye ekonomisinin bu oldukça bilinen problemlerinin başlıca nedeni, KİT'lerin ve ekonomi ile ilgili devlet kurumlarının politik baskılardan etkilenmeleridir.[3] Ancak bu politik baskıların yanı sıra, KİT'lerin sürüp giden kötü ekonomik performansının izlenmesindeki önemli bir araç olan finansal tablolardan çeşitli sebeplerle yararlanılamadığı da bir gerçektir. 2001 yılında yaşanan krizden

---

[1] Zeyyat Hatiboğlu, Mustafa Aysan, **Türkiye Ekonomisinde 1994 Bunalımı**, İstanbul, Beta Basın Yayım Dağıtım A.Ş., Mayıs 1994, s.49

[2] (Çevrimiçi), http://www.hazine.gov.tr/stat/netdebt.xls, 11 Nisan 2004

[3] Hatiboğlu, Aysan, a.g.e., s.54

sonra, "Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Faaliyet Raporu Uygulaması ve Kamuyu Aydınlatma" başlıklı bir araştırma, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik krizlerin başlıca sebeplerinden biri olarak gösterilen Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ekonomik performansı ile ilgili bilgi sahibi olmanın neredeyse imkânsız olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Söz konusu araştırma kapsamında, bilgi alınabilen KİT'lerden Türk Hava Yollarının (THY) faaliyet raporunda yer alan finansal tablolar, finansal tablolarla ilgili ortalama düzeyde bilgisi olan bir yatırımcı veya araştırmacının kolaylıkla anlaması mümkün olmayan sonuçlar ortaya koymaktadır. Söz konusu tablolarda THY'nin sırasıyla Maliye Bakanlığı Tekdüzen Hesap Planı'na göre, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Muhasebe Standartları'na göre ve Uluslararası Muhasebe Standartları'na göre (günümüzde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) hazırlamış olduğu üç ayrı finansal tablo setinin vermiş olduğu farklı sonuçlar söz konusudur. Bu, bir işletmenin ne kadar kâr ettiği konusunda fikir sahibi olmak isteyen bir kişi tarafından anlaşılması güç bir durumdur.[4]

Finansal tabloların anlaşılırlığı konusunun önemini gösterecek bir başka örnek ise, Türkiye'de yatırımların az olması ile finansal tabloların anlaşılırlığı ilişkilendirildiğinde ortaya konabilir. Türkiye ekonomisinin bir türlü kurtulamadığı borçlanma ve buna bağlı bütçe açıklarının sebeplerinden biri olarak gösterilen bir diğer unsur, yapılan yatırımların azlığıdır. Ekonomistler, ülkede yatırımların düşük düzeyde gerçekleşmesinin nedeni olarak ise uzun yıllardır süregelen enflasyonu ve yüksek reel faizleri göstermektedir. 2001 yılında yaşanan krizden sonra alınan önlemler ve dış yardım paketleri ile düşürülmeye çalışılan enflasyona rağmen, yatırımlarda istenen artışın sağlanamadığı, ülke içindeki tasarrufların yatırımlara kaydırılamadığı görülmektedir.[5] Bu durum, hem geçmişten günümüze yüksek enflasyonun sonuçlarından birisi olarak ülke içinde tasarruf birikiminin düşük kalmasına bağlı sermaye birikiminin azlığından[6], hem de yatırımlara gerekli

---

[4] Ertuğrul Burgazlıoğlu, Göksel Yücel, "Devlet İşletmelerinde Faaliyet Raporu Uygulaması ve Kamuyu Aydınlatma", **XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Bodrum, 2002, s.181-198

[5] Hüsnü Kızılyallı, "Kasım 2000 Krizinin Analizi", **Banka – Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Yıl 38, Sayı 11, Kasım 2001, S. 71-82

[6] "Türkiye'de Enflasyon ve Büyüme İlişkisi: Genel Bir Değerlendirme", Aralık 1999, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Raporu, (Çevrimiçi), http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/konusma/tur/2000/enflasyon.html, 18 Mayıs 2004

finansmanı sağlayacak sermaye piyasasına olan güvenin az olmasından kaynaklanmaktadır.[7] Hisse senetleri halka arz edilen işletmelerin gerçek mali durumlarını, yayınladıkları finansal tablolar ile açıklaması için gerekli yasal önlemler SPK tarafından alınmıştır. Bu işletmelerin finansal tablolarının işletmelerin gerçek mali durumunu yansıtıp yansıtmadığı, sözü geçen kurulun yetkilendirdiği bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenmek zorundadır. Tüm bu önlemlere rağmen, halka açık işletmelerin borsada işlem gören hisse senetlerine yatırım yapanların finansal tablolarla ile ilgili yaşadıkları sorunlar günlük gazetelerin ekonomi sayfalarındaki haberlerden takip edilebilir.[8]

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın zayıf düzeyde dahi etkin bir pazar olmaması, ilgilenen pek çok kişinin gözleyebileceği bir gerçek olmasının yanı sıra bilimsel olarak da ispatlanmıştır.[9] Bu durum, finansal tablo kullanıcılarından en önde gelen grubu oluşturan yatırımcıların, finansal tablolardan işletmelerin mali durumunu sunan bir araç olarak yararlanmalarının mümkün olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Yatırımların arttırılmasına çare olarak düşünülen ve yabancı sermaye olarak isimlendirilen, yabancı ülkelerden kişi ve kurumların yatırımları gerçekleştirmesi de finansal tablolarla ilgili yukarıda sayılan sebepten ötürü mümkün olamamaktadır. 2002 yılında Türkiye'de yapılan direkt yabancı yatırımların toplam tutarı yaklaşık 1 milyar Amerikan Doları ile oldukça düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir. Birleşmiş Milletler 2003 Yılı Dünya Yatırımları Raporu'na göre Türkiye, 1999-2001 dönemi için hesaplanan doğrudan yabancı sermaye yatırımı alan Dünya ülkeleri içinde ancak 112. sırada yer alabilmiştir.[10] Bir ülkeye yapılan yabancı yatırımı etkileyen en önemli sebeplerden birisi ülke riski başlığı altında toplanan ülkenin siyasi durumu ve coğrafi konumu olmasına rağmen, o ülkenin vatandaşları

---

[7] Doğan Cansızlar, "Reel Sektörün Finansmanında Sermaye Piyasasının Rolü Konferansı Konuşması", İstanbul, 12 Aralık 2002, (Çevrimiçi) http://www.tspakb.org.tr/paneller/reel_sektor/dcansizlar.html, 14 Haziran 2004

[8] Sefer Levent, "Kırkbin Küçük Yatırımcı Öfkeli", Radikal Gazetesi 18.08.2002, (Çevrimiçi), http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=46927, İnternet Sitesi, 18/08/2002

[9] Gökçe Alp Gökçe, Serra Eren Sarıoğlu, "Etkin Pazar Kuramı ve Zayıf Etkin Pazar Kuramının Geçerliliğinin İMKB'de Test Edilmesi", **İşletme Dergisi,** İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, Cilt 32, Sayı 1, Nisan 2003, s.45

[10] "Country Fact Sheet – Turkey", **United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) World Investment Report 2003**, (Çevrimiçi) http://www.unctad.org/fdstatistics, 10 Mart 2004

tarafından bile yararlanılamayan finansal tablolardan yola çıkarak yatırım yapma durumunda kalınması da diğer bir sebep olarak öne sürülebilir.

Bu araştırma, yaşanan pek çok sorunun giderilmesi amacıyla, finansal tabloların ne şekilde hazırlanması gerektiği konusunda (bazıları uluslararası standartların aynen çevirisi niteliğinde olsa da) finansal raporlarla ilgili standartları belirlemek üzere pek çok kurum bünyesinde çalışmaların sürdürülmesi nedeniyle de önem taşımaktadır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, SPK ve Maliye Bakanlığı bünyesinde birbirinden bağımsız faaliyetlerini sürdüren ve birbirine benzer muhasebe ve finansal raporlama standartları oluşturan birimler bulunmaktadır. Ancak bu kuruluşların standartlar üzerinde çalışmaktan çok öncelikle çözmesi gereken, finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili yaşanan problemlerdir. Finansal tabloların kamuoyunun mümkün olan en geniş kesimi tarafından anlaşılır hale getirilmesi, bu finansal tablolardaki hata ve hilelerin anlaşılması güç terimlerin arkasına gizlenmesini önleyecek, böylece kamuoyunun denetimi etkin kılınacaktır. Bu amaçla mevcut finansal tablolarda kamuoyunca anlaşılır bulunmayan bölümlerin tespit edilmesi ve bunların sebeplerinin araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Yukarıda sayılan nedenlerle bu çalışma Türkiye'de SPK mevzuatına tabi ticaret, üretim ve hizmet işletmelerinin kamuoyuna açıklamak zorunda oldukları finansal tablolarının anlaşılırlığını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Birinci bölümde çalışmanın amacı, önemi ve kapsamının yanı sıra Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar, bunların gelişimi ve bu finansal tabloların kullanıcılarından bahsedilmektedir. Bu bölümde ayrıca konu ile ilgili geçmişte yapılmış benzer araştırmalara değinilmiştir.

İkinci bölümde araştırma kapsamında uygulanan anket tanıtılarak, ankete katılan çeiştili özelliklerdeki örneklerin tamamının finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri analiz edilmiştir.

Üçüncü bölümde belirli kişisel özelliklerine gruplandırılan örneklerin finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ikinci ve üçüncü bölümlerdeki analizler sonucunda ulaşılan bulgular yorumlanmıştır.

Sonuç bölmününde ise araştırma sonuçları doğrultusunda finansal tabloların anlaşılığı ile ilgili sorunlar açıklanarak, gelecekta yapılması gerektiği düşünülen araştırmalara da değinilerek çözüm önerileri getirilmiştir.

1.BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. Araştırmanın Amaçları

Bu araştırma ile öncelikle Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların anlaşılırlığı hakkında finansal tablo kullanıcılarının görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın bir diğer hedefi, finansal tablo kullanıcılarının finansal tablolarda yer alan kalemlerin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerini alarak, bu görüşleri etkileyen unsurları ortaya koymaktır. Bu amaçla, finansal tablolarda yer alan hangi kalemlerin daha az, hangi kalemlerinin daha fazla anlaşılır bulunduğu tespit edilerek, bu görüşlerin, muhasebe öğrenimi almış olup olmama, yüksek öğretimde mezun olunan bilim dalı, çalışılan iş, aktif ya da potansiyel finansal tablo kullanıcısı olma ve finansal tabloları inceleme sıklığı gibi finansal tablo kullanıcılarının kişisel özellikleri ile ilişkisi araştırılacaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın kapsam bölümünde, finansal tabloların taşıması gereken niteliksel özelliklerden biri olarak finansal tabloların açık ve anlaşılır olma zorunluluğu belirtilmiştir.

Buna rağmen, günümüzde, Dünya'da ve Türkiye'de finansal tabloların yeterince anlaşılır olmamasından dolayı yaşanan pek çok olaya rastlanmaktadır. Bu tür olaylara örnekler verilmesi ve finansal tabloların anlaşılırlığını etkileyen faktörlerin açıklanması konunun önemini daha iyi vurgulayacaktır.

1.2.1. Finansal Tabloların Anlaşılırlığı İle İlgili Yaşanan Sorunlar

Dünya'nın en büyük finansal tablo skandallarından birisi, faaliyetleri uluslararası boyutta büyük bir enerji şirketi olan Enron'un 2000 yılında iflas etmesi ile sonuçlanan olaylar sırasında ortaya çıkarılmıştır. Bu olayı takip eden yıl içinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde sermaye piyasalarını sarsan bir başka olay, iletişim alanında faaliyet gösteren Worldcom şirketinin iflası olmuştur. Her iki olayda da, söz konusu işletmelerin gerçek finansal durumları iflas anına kadar yatırımcılar başta

olmak üzere, finansal tablo kullanıcılarından gizlenmiş ve bu şirketlerin hisse senetlerine yatırım yapan yatırımcılar büyük zarara uğramışlardır. Tüm bu şirket başarısızlıklarının ardından Amerika Birleşik Devletleri'nde benzer olayların tekrar yaşanmaması için daha sıkı finansal tablo ve denetim kuralları getirilmiştir.[11] Olayların etkisi o kadar geniş bir kesimi ilgilendirmektedir ki, Kaliforniya Üniversitesi'ndeki Irvine İşletmecilik Okulu'nda, Enron skandalının ismi kullanılarak söz konusu iflas olaylarının nedenleri ve sonuçları ile bu şirketlerin finansal tablolarının incelendiği bir ders bile (The Enron Case) açılmıştır.[12]

Amerika Birleşik Devletleri'nde yukarıda sayılan örnekler de içinde olmak üzere, 2002 yılı sonuna kadar birkaç yıl içinde ortaya çıkarılan finansal tablo yolsuzluklarının sermaye piyasalarına toplam maliyeti 460 milyar Amerikan Doları olarak tahmin edilmektedir. Bunların içinde sadece Enron olayının yatırımcılara maliyeti yaklaşık 70 milyar Amerikan Dolarıdır.[13] Böylesine büyük tutarlarda zararlara neden olabilen bu tür olaylar, finansal tabloların anlaşılır olmasının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Amerikan Ulusal Yatırımcı İlişkileri Enstitüsü, tüm bu olaylar sonucu yatırımcıların sermaye piyasalarına karşı azalan güvenlerinin yerine getirilmesi için yayınladığı 10 öneri içerisinde, hazırlanacak finansal tabloların "düz ve herkes tarafından anlaşılır bir İngilizce ile yazılmış olmasının" önemini vurgulamış ve finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili mevcut problemi bu şekilde doğrulamıştır.[14]

Finansal tablo kullanıcılarının karşılaştığı sorunlara bir başka örnek, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Türkiye ile olan ilişkisinde yaşanmıştır. 184 üye ülke ile uluslararası bir kuruluş olan Uluslararası Para Fonu, uluslararası parasal uyumun, kur dengelerinin, ekonomik büyümenin ve yüksek istihdamın korunması

---

[11] Sarbanes Oxley Yasası (Sarbanes Oxley Act)

[12] Jennifer Merritt, "ENRON 101 Course At University Of California, Irvine Examines The Banckrupcy of Enron Corp.", **Business Week** 15.07.2002, (Çevrimiçi) http://www.businessweek.com

[13] Zabihollah Razaee, "Causes, Consequences and Deterence Of Financial Statement Fraud", **Critical Perspectives on Accounting**, 15 Aralık 2002

[14] Thomas Zizzo, "Confidence crisis",**Electronic Business**; 28 Temmuz 2002; s. 28

amacı ile kurulmuş olup, ödemeler dengesi bozulmuş olan ülkelere durumlarını düzeltici geçici mali yardım sağlamaktadır.[15]

1999 yılında IMF ile Türkiye arasında başta yüksek enflasyon olmak üzere Türkiye ekonomisindeki sorunların iyileştirilmesi konusunda bir işbirliği anlaşması yapılmış ve bu doğrultuda IMF programları bu kuruluştan sağlanan kredi ile uygulanmaya konmuştur. IMF söz konusu programları, devlet teşekküllerinin, hazinenin ve kamu bankalarının mali durumu üzerinde devleti ve bu kuruluşları temsil eden yetkililer ile birlikte yaptığı uzun incelemeler sonucunda oluşturmuştur. Tüm bu çalışmalara rağmen, programın açıklanmasından kısa bir süre sonra yaşanan ekonomik kriz ile, söz konusu kamu bankalarının finansal tablolarında gizlenmiş olan tahsili mümkün olmayan alacakların yaklaşık 20 milyar Amerikan Dolarını bulduğu anlaşılmış ve bu durum ekonomik krizin boyutlarını daha da artırmıştır.[16] Basında görev zararı olarak anılan söz konusu rakamın büyük bir bölümü, iki büyük kamu bankası, Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın finansal tablolarında gizlenmiş olmasına rağmen IMF uzmanlarınca tespit edilememiştir.

Bu görev zararlarının raporlandığı hesaplar sırasıyla,

296 Özel Görev Hesapları (Türk Parası) ve

297 Özel Görev Hesapları (Yabancı Para)

olarak isimlendirilmiş olan hesaplardır. İsimlerinde kullanılan ifadelerden bu hesapların kamu kurum ve kuruluşlarından olan alacakları gösterdiğini anlayabilmenin oldukça güç olduğu söylenebilir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Bankalar Tekdüzen Hesap Planı'nda söz konusu gizlenmiş alacakları gösteren bu hesapların isimlerini aşağıdaki şekilde değiştirerek bu sorunu ancak krizin etkileri giderildikten sonra çözebilmiştir:[17]

296 Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Alacaklar (Türk Parası)

297 Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Alacaklar (Yabancı Para)

---

[15] Uluslar arası Para Fonu İnternet Sitesi, (Çevrimiçi)
http://www.imf.org/external/about.htm, 03 Şubat 2004

[16] "Türk Ekonomosinin Kördüğümü" Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi Dış Basında Türkiye Bölümü 02.05.2001, **The Wall Street Journal** Orijinal 30 Nisan 2001, (Çevrimiçi)
http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/DISBASIN/2001/05/02x05x01.HTM

[17] Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, BDDK, 1 Ekim 2002

Türkiye'nin tanınmış ekonomi yazarları bile zaman zaman finansal tabloların anlaşılırlığı konusunda yaşadıkları sorunlara yazılarında yer vermektedirler. Ülkemizin yüksek tirajlı gazetelerinden birinde yazıları yayınlanan bir ekonomi yazarının bir yazısında, büyük bir sanayi kuruluşunun enflasyon düzeltmesi öncesi bilançosunda bulunmayan ancak enflasyon düzeltmesi sonrasında yeni düzenlenmiş bilançosunda yer alan "Geçmiş Yıllar Zararları" kaleminin yarattığı anlam karmaşası vurgulanmaktadır. Söz konusu yazıda[18], yazar yıllardır kâr elde ettiğini açıklayan bu kuruluşun, düzeltilmiş gelir tablosunda da kâr bulunmasına rağmen, düzeltilmiş bilançoda birdenbire ortaya çıkan "Geçmiş Yıllar Zararları" kalemi sebebiyle nasıl olup da ortaklara kâr dağıtımı yapılamadığını sorgulamaktadır. Gerçekten de, ülkemizde yıllar boyunca süregelen enflasyon sebebiyle sağlıklı finansal bilgi vermekten uzaklaşan finansal tabloların düzeltilmesi işlemi, finansal tablolardaki bilgileri daha işe yarar hale getirme gayesi bir yana, yarattıkları yeni terimlerle finansal tabloları daha da içinden çıkılmaz duruma getirmektedirler. Aslında söz konusu uygulamada hatalı bir durum bulunmamasına karşın, kullanılan terminoloji o kadar yanıltıcıdır ki, söz konusu ekonomi yazarı bile konuyu anlayamamıştır.

1.2.2. Finansal Tabloların Anlaşılırlığını Etkileyen Faktörler

1.2.2.1. Karmaşık ve Çok Taraflı Finansal Olaylar

Günümüzün çok taraflı ve karmaşık finansal olayları, finansal tabloların anlaşılmamasına sebep olarak gösterilebilir. Gerçekten yirmibirinci yüzyılda üretilen mal ve hizmetlerin çeşitliliği, bundan yüzyıl öncesinde üretilen mal ve hizmetlerle karşılaştırılamayacak kadar yüksektir. Üstelik, üretilen ve el değiştiren mal ve hizmetlerin çeşidi arttıkça, bu yeni tür mal ve hizmetlerin kişi ve kuruluşların finansal durumlarını ne şekilde değiştirdiğinin anlaşılması da güçleşmektedir.

Tarih boyunca insanların sahip oldukları ve ürettikleri değerler, birbirleri ile olan borç alacak ilişkileri basitten daha karmaşığa bir gelişim göstermiştir. Bugün herkesin kabul ettiği ortak bir birim olan "para" ile ifade edilen değerler, paranın kullanılmadığı, ticari ilişkilerin takas yoluyla sürdürüldüğü eski çağlarda yalnızca miktar (adet veya ağırlık) bilgisi ile ifade edilmekteydi. İnsanların tarımı ve

[18] Ege Cansen, "Muhasebe Hataları", 21 Nisan 2004, Hürriyet Gazetesi

hayvancılığı öğrenerek yerleşik düzene geçtiği zamanların başında, birlikte yaşayan bir grup insanın ortak kullandıkları toprak (arazi) ve hayvanların dökümünü bir finansal rapor ile ilgililere sunduğunu düşünmek pek çok kişiye inandırıcı gelmeyebilir. Ancak o zamanlarda bile çoklukları ifade etmekte kullanılan basit yöntemler geliştirildiği bir gerçektir. Bu yöntemler sayesinde borç ve alacak ilişkileri herkesin anlayabileceği bir şekilde ifade edilmektedir. İşte bu sebeple zaman içinde finansal olayların karmaşıklaşması, günümüz finansal tablolarının anlaşılmasında yaşanan güçlükleri tek başına açıklayamaz.

Yukarıda belirtilenlerle ilgili olarak, henüz büyüklükleri rakamsal olarak ifade etme becerisini bile geliştirememiş bir insan topluluğunun, çoklukları ifade etmedeki yalın becerisini gösteren aşağıdaki örnek oldukça ilgi çekicidir.

Georges Ifrah'ın rakamların tarihi isimli ünlü eserinde verdiği bu örnek, ilkel bir yerli kabilesinin bir başka insan topluluğundan galip geldikleri savaşta kaybettikleri her bir savaşçı için talep ettiği tazminat ile ilgilidir. Tazminat tutarı, kaybedilen her bir savaşçı için 10 inci kolye, 12 kürk ve 17 sepet yiyecektir. "Savaşta yitirdiğimiz her savaşçı için, der başkan, bize sağ elimin serçe parmağından sağ gözüme kadar ne varsa o kadar inci kolye vermek zorundalar. Sonra, sağ elimin serçe parmağından ağzıma kadar ne varsa o kadar kürk, son olarak, sağ elimin serçe parmağından sol elimin bileğine kadar ne varsa o kadar sepet yiyecek."[19]

Her ne kadar ilk okunduğunda günümüzün rakamları yanında son derece karmaşık ve anlamsız gözükse de, aslında bu yöntem günümüzde kullanılan soyut sayı sayma tekniğini bile bilmeyen bir insan için geliştirilmiş, son derece basit bir somut sayma yöntemidir. Buna göre sağ elin serçe parmağından başlayarak vücudun önceden belirlenmiş çeşitli bölgelerine hiçbir zaman değişmeyen bir sıra ile dokunularak ilerlenmekte ve istenilen sayı, ismi söylenmeden bir çeşit işaret dili ile ifade edilmektedir. Sayı saymasını bile bilmeden çoklukları ifade etmenin mümkün olduğunu düşünmek, günümüzde finansal olayların karmaşıklaşmış olmasını finansal tabloların anlaşılmamasında önde gelen bir etken olarak değerlendirmenin doğru olamayacağını göstermektedir.

---

[19] Georges Ifrah, **Rakamların Evrensel Tarihi: Bir Gölgenin Peşinde**, Cilt-1 , Tübitak Yayınları, 12. Basım, Ocak 2000, s.60

Günümüzde işletmeler bir yana, şahıslar bile sayılamayacak kadar çok çeşitte varlık edinebilmektedirler. Özel mülkiyetin gelişmesi, üretilen mal ve hizmetlerdeki çeşitlilik, ticaret ilişkilerinin coğrafi sınırlarının kalkması gibi nedenler, borç ve alacak ilişkilerini elbette iki ilkel kabilenin tazminat meselesinden çok daha karmaşık ve çok taraflı bir duruma getirmiştir. Ancak tüm bu ilerleme ve beraberinde getirdiği karmaşıklık, ister eski çağlardaki bir borç alacak meselesinde, ister günümüzde bir şirketler grubunun finansal tablolarında olsun, ifade edilmek istenen değerlerin sadeliğini değiştirmemektedir. Aslında değişen tek şey bu değerlerin hesaplanarak doğru bir şekilde bulunmasının zorlaşmış olmasıdır. Başka bir ifade ile, sonuçta ulaşılmaya (ya da üretilmeye) çalışılan bilgi, sahip olunanlar ve bunların nasıl elde edildikleri ile borçlar ve bunların nasıl doğduğundan ibaret olmasına rağmen, bu bilgiyi hatasız, güvenilir ve anlaşılır şekilde üretmek işi günümüzde zorluk teşkil etmektedir.

1.2.2.2. Finansal Tablo Kullanıcılarının Muhasebe Bilgisi

21. yüzyılın başlarında, kullanıcılarına en güvenilir ve şeffaf finansal bilgiyi ürettiği varsayılan pek çok büyük uluslararası şirketin ürettikleri finansal bilgilerin güvenilir olmadığı ortaya çıkmış ve bu nedenle özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde pek çok yatırımcı zarara uğramıştır.

Enron olayı ile ilgili olarak hazırlanan Powers Raporu'ndan Enron Şirketi'nin iflasına neden olan finansal bilgilerdeki yanlışlıkların zaman içinde ortaya çıkmamasında, yanlış yönetsel kararlar ve muhasebe denetim standartlarındaki boşlukların yanı sıra denetçilerin mesleki bilgi eksikliklerinin rolü olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, şirketin finansal bilgilerini denetleyen denetim şirketi çalışanları son yirmi yılda gelişen finans tekniklerine yabancı olmaları nedeniyle Enron'un finansal tablolarındaki hataları fark edememişler ya da yeterince önemsememişlerdir. Bir başka deyişle, Enron şirketinin finansal tablolarında bazı finansal olayların sonuçlarını gösteren kalemler muhasebe ve denetim konularında uzman kişilerce bile tam olarak anlaşılamamıştır.[20]

[20] Kerem Sarıoğlu, "Enron Olayı (Vak'a)", **Yönetim**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi:, Ekim 2002,Yıl:3, Sayı:43, s.49

Finansal tabloların, mümkün olduğunca geniş bir kesimin anlayabileceği şekilde hazırlanması kuşkusuz gereklidir. Bu önkoşulun sağlandığı varsayılacak olursa, bu finansal tabloları inceleyenlerin temel muhasebe bilgisine sahip olması finansal tablolardan daha iyi bir şekilde yararlanılmasını sağlayacaktır. Ülkemizde muhasebe derslerini bazı öğrenciler lisede alırken, bazı öğrenciler ise bu dersleri üniversitelerin söz konusu derslerin verildiği bölümlerinde almaktadır. Muhasebe eğitiminin hangi yaşta öğrencilere verilebileceği konusunda yapılan bir araştırmada, üniversitelerin lisans programlarında ikinci sınıf düzeyindeki öğrencilere verilen bir muhasebe dersi, aynı içerik ile ilkokul beşinci sınıf düzeyindeki öğrencilere verilmiş ve program sonunda bir grup üniversiteli ve bir grup ilkokul beşinci sınıf öğrencisine uygulanan sınav sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.[21] Sermaye piyasalarında hisse senetleri alınıp satılan işletmelerin finansal tablolarının çok geniş bir kesimin kullanımına sunulduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bu araştırma, genellikle uzmanlık gerektiren bir konu olarak kabul edilen muhasebe bilgisinin aslında küçük yaşlarda tıpkı diğer temel dersler gibi öğrencilere aktarılabileceğini ortaya koymaktadır.

1.2.2.3. Muhasebe Kurallarının Yeknesaklaştırılması ve Standart Hesap Planının Kullanımı

Kuşkusuz Türkiye'de gerek bankalar, gerek SPK düzenlemelerine tabi diğer kuruluşlar, gerekse yalnızca Maliye Bakanlığı'nın düzenlemelerine tabi kuruluşların kullanmak zorunda olduğu tekdüzen hesap planlarının sağladığı yararlar bulunmaktadır. Muhasebe uygulamalarında ve finansal raporlarda tekdüzeliğin önde gelen amaçlarından birisi denetimin kolaylaştırılmasıdır. Standartlaşma olarak da adlandırılabilecek bu sürecin bundan başka, finansal bilgilerin karar alıcılara doğru ve eksiksiz olarak ulaştırılması ve bu çalışmanın konusu ile yakından ilgili olarak, finansal tablolarda yer alan hesap adlarının tüm kesimler için aynı anlamı vermesi, muhasebe terim birliğinin sağlanması suretiyle bu tabloların anlaşılabilir olması gibi amaçlarının olduğu söz konusu düzenlemelerde belirtilmiştir. Ülkemizde Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 26.12.1992 tarihli 1 sıra no'lu muhasebe uygulama

[21] Gwendolen B White, W.T. Wrege, "Accounting In The Fifth Grade – Is It Too Early?", **Journal of Accounting Education,** Volume 21, 2003, s.95-99

genel tebliğiyle düzenlenen tekdüzen muhasebe sisteminin ve öngördüğü tekdüzen hesap planının amacı açıklanırken de yukarıdaki amaçlardan bahsedilmektedir.

Tekdüzen muhasebe sistemlerinin ve standartlaşmanın beklenen yararlarının yanı sıra bazı sakıncaları da bulunmaktadır. Ülkemizde finansal raporların sunumu hakkındaki genel kuralların yanı sıra, bu tablolarda yer alacak kalemler ve hatta bu kalemlerin açıklayıcı dipnotları bile yukarıda sayılan kurullar tarafından belirlenmiştir. Özellikle Maliye Bakanlığı'nın yayımlamış olduğu standart finansal tablolarda yer alan kalemlerin hem hizmet işletmelerinin, hem ticaret işletmelerinin, hem de üretim işletmelerinin finansal tablolarında aynı şekilde kullanılması zorunluluğu, söz konusu finansal tabloların bazı işletmelerde özellik arz eden finansal olayların ve bunların sonuçlarının gösterilmesinde yetersiz kalmasına sebep olmaktadır.

Hesap planları dışında, özellikle SPK'nın yayımladığı finansal raporlama standartlarının belirli özellikteki finansal olayların ne şekilde muhasebe sisteminde takip edilmesi gerektiği ve bunların sonuçlarının nasıl raporlanacağı konusunda sınırları katı bir şekilde çizilmemiş daha genel kurallar getirmesi, yukarıda sayılan olumsuzluğun giderilmesi açısından önemlidir. Ancak bu standartların da Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'ndan Türkiye'nin koşulları dikkate alınmadan aynen Türkçe'ye çevrilmiş olması beraberinde başka sorunlar getirebilir.

Finansal raporları hazırlayanların, standartların ve katı kuralların boşluklarından yararlanmak amacıyla değişik finansal olaylar yaratmaları ve bu yeni olaylarla ilgili yeni standartlar oluşturuldukça daha başka yeni finansal olayların gündeme gelmesi yaşanan bir başka olgudur. Standartlaşmanın bir iknâ etme, susturma süreci olduğu şeklinde getirilen eleştirilerin odak noktası standart koyucu kuruluşların oluşturdukları standartların kamu yararından çok kendi yararlarına olduğu şeklindedir.[22] Yaratılan yeni karmaşık olaylar ve bunları açıklayıcı yaratılan yeni terimler kuşkusuz ki finansal tabloların anlaşılırlığını etkilemektedirler.

Standartlaşma sürecine getirilen bir başka eleştiri ise, söz konusu kurallara göre hazırlanan finansal raporların kullanıcılarının, bu tabloların bu kurallara göre düzenlenmesi sebebi ile işletmenin gerçek finansal durumunu gösterdiği yanılgısına

---

[22] Joni J. Young, "Constructing, Persuading And Silencing: The Rhetoric Of Accounting Standards", **Accounting, Organizations and Society**, Volume 28, 2003, s.621-638

düşmeleridir. Oysa bu finansal tablolar sadece belirlenmiş kurallara uygun olarak hazırlanmışlardır. Bu kurallara uyumlu bir finansal rapor hazırlamakla işletmenin gerçek finansal durumunu göstermek her zaman birlikte gerçekleşmemektedir. Yine standart kuralların birbirinden farklı her işletmeye uygulanması sonucunda bu sorun ortaya çıkmaktadır.[23]

1.2.2.4. Finansal Tablolarda Kullanılan Dilin Anlaşılırlığı

Finansal tabloların teknik terimleri anlamada yaşanan güçlükleri aşarak, bir işletmenin finansal durumu ile ilgili bilgi edinebilmek o kadar gerekli bir hal almıştır ki, bazen pek çoklarına ilginç gelebilecek finansal raporlama yolları araştırılmaktadır. Bunlara çarpıcı bir örnek tüm dünyada yayımlanan bir işletmecilik dergisinde yer alan bir haberden verilebilir.[24] Söz konusu habere göre geliştirilen bir bilgisayar programı, bir işletmenin finansal bilgilerini kullanarak bir insan yüzü çizmektedir. Finansal durumu güçlü olmayan bir işletme için çizilen bir insan yüzündeki küçük gözler, üzüntüyle çatılmış kaşlar, küçük bir burun ve sarkık dudaklara karşılık, likiditesi iyi bir işletmede kızgınca çatılmış kaşlar, finansal kaldıraç oranı yüksek bir işletmede iri gözler, yüksek işletme sermayesi bulunan bir işletmede iri bir burun ve kârlılığı yüksek bir işletmede geniş ve gülen bir ağız dikkat çekmektedir. Bu ve bunun gibi alternatif finansal raporlama teknikleri geliştirilmeye çalışılsa da, Amerika Birleşik Devletleri'nde hisse senedi sahipleri arasında yapılan bir araştırmaya[25] göre, işletmelerin yıllık faaliyet raporlarında öncelikli olarak incelenen iki bölümün sırasıyla bilanço ve gelir tablosu olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle, yatırımcılar hisse senetlerini aldıkları işletmelerle ilgili finansal bilgileri öncelikle gelir tablosu ve bilançolarından almaya çalışmaktadırlar. Daha önce de belirtildiği gibi, finansal tabloların "kamuoyunun mümkün olan en geniş kesimi" tarafından anlaşılır olması gereğinden gerek UFRS'de gerekse ülkemizde Maliye Bakanlığı'nın ve SPK'nın yayımlamış olduğu standartlarda bahsedilmektedir.

---

[23] Tom Mouck, "Institutional Reality, Financial Reporting And The Rules Of The Game", **Accounting, Organizations and Society**, (Çevrimiçi) http://www.elsevier.com/locate/aos, 5 Şubat 2004

[24] Richard Taffler, Malcolm Smith, "Financial Reporting: Putting On A New Face", **Harvard Business Review**, Volume 75, Sayı 3, Mayıs 1997, s.10-11

[25] Marc J. Epstein, Moses L. Pava, "Profile of An Annual Report", **Financial Executive**, Ocak 1994, 10, 1, s.41-43

Kamuoyunun bu finansal tablolarda yer alacak teknik terimleri anlayabilmek için gerekli muhasebe bilgisine sahip olduğu varsayımı ile bu finansal tabloları hazırlamak, bu nedenle finansal tabloların pek çok kişi tarafından anlaşılamamasına sebep olacaktır.

Finansal tabloların anlaşılmasındaki güçlükleri gidermek yerine, finansal bilgileri aktarmada yararlanılmaya çalışılan alternatif yollardan birisi de grafik gösterimlerdir. Gerçekten de finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili yaşanan sorunların aşılmasında grafik gösterimler oldukça faydalı olmaktadır. Grafiklerin diğer iletişim araçlarına üstünlüğü defalarca kanıtlanmıştır. Grafiklerin en önemli özelliği düzyazı ve tablolara nazaran çok daha dikkat çekici olmalarıdır. İnsanların baskın duyusu "görme", sunulan verilerin doğrudan algılanmasını sağlamaktadır.[26] Ancak finansal bilgilerin bu yolla sunulmasında da bazı sakıncalar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, veriler sunulurken grafik şekillerindeki ölçeklerin gerçekten saptırılarak gösterimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre yalnızca %10'luk bir yanlış gösterim, finansal bilginin kullanıcıları tarafından yanlış algılanmasına yetmektedir.[27] Yanlış algılamaya neden olan bir başka unsur ise grafik gösterimde kullanılan renklerin algılanma farklılıklarından ileri gelmektedir.

1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlandırılması

Araştırma, Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin yasal düzenlemelere göre kamuoyuna açıklanma zorunluluğu bulunan finansal tablolarının kullanıcıları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bankalar, sigorta şirketleri, finansal kiralama şirketleri ve özel finans kurumları dışında kalan diğer imalat, hizmet ve ticaret işletmelerinin kamuoyuna açıklanma zorunluluğu bulunan finansal tablolarından özet gelir tablosu, özet bilanço, ayrıntılı gelir tablosu ve ayrıntılı bilançoların anlaşılırlığı hakkındaki önermeler üzerine finansal tablo kullanıcılarının görüşleri alınmıştır. Nakit akış tablolarının anlaşılırlığı araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

---

[26] Vivien Beattie, Michael John Jones, "Measurement Distortion Of Graphs In Corporate Reports: An Experimental Study", **Accounting, Auditing & Accountability Journal**, 2002, Vol.15, No.4 s.546-564

[27] Beattie, Jones, a.e.

Araştırmanın, Sermaye Piyasası Kurulu'nun imalat, ticaret ve hizmet işletmelerince halka açıklama zorunluluğu bulunan finansal tabloları ile sınırlandırılmış olmasının nedeni, bu finansal tabloların ülkemizde en geniş kesimin kullanımına sunulan mali raporlar olmasıdır. Bu tabloların halka açıklanma zorunluluğunun bulunmasıyla, teorik olarak tüm kamuoyunun bu işletmelerin mali durumu hakkında bilgi sahibi olmasına imkân tanınmıştır. Tabloların kullanıcıları tarafından ne kadar anlaşıldığının tespit edilmesiyle, Türkiye'de mevcut finansal raporlama sistemleri içinde en gelişmiş olan sistemin eksik yönleri ortaya konmuş olacaktır.

Araştırma kapsamının daha iyi anlaşılması amacıyla finansal tablolar, finansal tabloların amacı, finansal tablo kullanıcıları ve Türkiye'de finansal tabloların gelişimi ve kural koyucuları bu bölümde açıklanmıştır.

1.3.1. Finansal Tablolar

Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) kapsam bölümünde, herhangi bir kuruluşla ilgili mali bilgileri sunan temel finansal tabloların bilanço, gelir tablosu, özsermaye değişim tablosu ve nakit akış tablosundan oluştuğu belirtilmiştir.[28]

Finansal tabloların sunumu ile ilgili olan 1 numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı[29] (IAS-1), finansal tabloların kapsamını yukarıda sayılanlara ilave olarak, bu tabloların parçası sayılacak açıklayıcı dipnotları da kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Bu tablolardan ilki olan bilanço, İtalyanca'dan dilimize girmiş bir kelimedir. Bilanço sözlükte bir kuruluşun veya bir ticarethanenin belirli bir dönem sonundaki veya belirli bir gündeki taşınır taşınmaz varlıkları ile bunları sağlamak için kullanılan öz ve yabancı kaynakları dengeli olarak gösteren çizelge olarak tanımlanmıştır.[30]

---

[28] International Financial Reporting Standarts (IFRS) 2003, s. F-7

[29] Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, (International Accounting Standarts Board) 2001 yılında itibaren yayımladığı standartları "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları" adı altında yayımlamasına rağmen bu tarihten önce yayımlanmış olan 41 Uluslararası Muhasebe Standardının, (International Accounting Standarts – IAS) isimlerini değiştirmemiştir. Kurulun bu tarihten sonra yayımladığı standartlar Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ismi ile yayımlanmıştır.

[30] **Türk Dil Kurumu Sözlüğü**, 9.Baskı Ankara 1999 , Sayfa 290

Türkçe konuşulan diğer ülkelerin dillerine Rusça'nın etkisi ile denge anlamındaki "balans" kelimesi ile giren bilanço, Türk Ticaret Kanununun 74. maddesinde "Envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifi ve karşılıklı olarak değerleri itibarıyla tertiplenmiş hülasasıdır." şeklinde açıklanmıştır.

Türkiye'deki üniversitelerde muhasebe eğitiminde kullanılan kitaplarda bilanço, birbirine benzer tanımlarla açıklanmıştır. Bu benzer tanımlara bir örnek aşağıdaki gibidir:

> "Bir işletmenin belli bir tarihteki varlık, borç ve özsermaye kalemlerini ve tutarlarını, genel kabul görmüş muhasebe ve sınıflandırma ilkelerine uygun biçimde belirten finansal rapora bilanço denir."[31]

Bir işletmenin finansal tablolar setinin ikinci unsuru olan gelir tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı tüm maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net kârını veya dönem net zararını kapsayan rapordur.[32]

Son olarak nakit akış tablosu ise işletmenin belirli bir dönem içinde ortaya çıkan nakit akışlarını kaynakları ve kullanım yerleri bakımından gösteren tablodur.

Türkiye'de finansal tablolarla ilgili kural koyuculardan biri olan SPK, yayımladığı muhasebe standartlarında finansal tabloların bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, öz sermaye değişim tablosu ve bu tabloların ayrılmaz parçası olan dipnotlardan oluştuğunu belirtmiştir.

Vergi Usul Kanununda (VUK) bilanço esasına göre defter tutacak vergi mükelleflerinin hazırlayacakları bilanço dışında başkaca bir finansal tablodan doğrudan bahsedilmemekte, yalnızca kârın ayrı gösterilse dahi özsermayenin bir parçası sayılacağı ifadesine yer verilerek kâr hesabının ayrı bir tabloda yapılabileceği dolaylı yoldan ifade edilmektedir.[33] Vergi Usul Kanununun 192. maddesi bilançoyu aşağıdaki şekilde tanımlamıştır:

---

[31] Cengiz Erdamar, Feryal Orhon Basık, **Finansal Muhasebe**, İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Araştırma ve Yardım Vakfı Yayın No:6, İstanbul 1999, S.17

[32] Rüknettin Kumkale, **Açıklamalı Muhasebe Terimleri Sözlüğü**, Literatür Yayıncılık, 1 Basım Ağustos 2002 S.111

[33] VUK madde 192

"Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder. Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar), pasif tablosunda borçlar gösterilir. Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder. Öz sermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamları denkleşir."[34]

1.3.2. Finansal Tabloların Amacı ve Finansal Tablo Kullanıcıları

Finansal tabloların amacı, bir kuruluşun mali durumu, performansı ve mali durumundaki değişim ile ilgili bilgileri, iktisadi kararlar almak isteyen ve geniş bir yelpazeye yayılan finansal tablo kullanıcılarına sunmaktır.[35]

Bu tanımdan yola çıkılarak, herhangi bir kuruluşun mali durumu, performansı ve mali durumundaki değişim ile ilgili çeşitli sebeplerle bilgi sahibi olmak isteyen herkes finansal tablo kullanıcısı olarak kabul edilebilir.

Çeşitli türde kuruluşlara ait finansal tabloların sunduğu mali bilgileri sayısız sebeple inceleme ihtiyacı duyabilecek böylesine geniş bir topluluğu kesin sınırlar çizerek tanımlamak güç olmasına rağmen, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın kapsam bölümünde finansal tablo kullanıcıları aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

"Finansal tablo kullanıcıları, mevcut ve gizil (potansiyel) yatırımcıları, çalışanları, borç verenleri, tedarikçileri ve diğer ticari borç sağlayanları, müşterileri, devlet kurumlarını ve kamuoyunu kapsar."[36]

Dikkat edilirse yukarıdaki tanımda sıralanan finansal tablo kullanıcıları sadece sayılanlarla sınırlandırılmamış, "kamuoyu" ifadesi ile aslında tüm toplumun finansal tablo kullanıcısı olabileceği belirtilmiştir. Standartların aynı bölümünde, kamuoyu dışında yukarıda sayılan finansal tablo kullanıcılarının ayrıntılı tanımları da yapılmıştır.

Türkiye'de özellikle Maliye Bakanlığı başta olmak üzere, finansal tablo kullanıcıları arasında en ön sırada gelen kullanıcı grubunu devlet kurumları

[34] VUK Mad. 192
[35] IFRS 2003, s.F-10
[36] IFRS 2003, s.F-8

oluşturmaktadır. Tekdüzen muhasebe sisteminin öngördüğü finansal tablolar da bu doğrultuda oluşturulmuştur.

Bir numaralı tekdüzen muhasebe uygulama genel tebliğine göre finansal tablo kullanıcıları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

> "Bir işletmenin faaliyet ve sonuçları ile doğrudan ilgili olan kesim sadece o işletmenin sahip veya ortakları değildir. İşletmelerle doğrudan ilgili olan işletme sahip veya ortaklarının yanı sıra o işletme ile ticari, mali ve ekonomik ilişkiler kuran işletmeler veya toplum bireyleri, kredi, finans ve yatırım kuruluşları ile çeşitli kamu kurum ve kuruluşları işletmenin faaliyet ve sonuçları ile ilgilenmekte ve bu konuda sağlıklı ve güvenilir bilgi sahibi olmak istemektedirler. İşletmelerin faaliyet ve sonuçları konusunda bilgi kaynağı ise o işletmenin muhasebe kayıt ve belgeleri ile bunlara dayanılarak hazırlanmış mali tablolardır." [37]

SPK'nın ilân ettiği muhasebe standartlarının 10. maddesinde ise finansal tabloların yatırımcılar, çalışanlar, borç verenler, satıcılar ve diğer ticari alacaklılar, müşteriler, devlet, toplum gibi kullanıcıların bilgi ihtiyacının karşılanması amacı ile hazırlanacağını belirtilmiştir Aynı madde söz konusu kullanıcıları aşağıdaki şekilde açıklamıştır:[38]

> "Yatırımcılar: İşletmelere öz sermaye olarak fon sağlayanlar ve bunların danışmanları yatırımlarının maruz kaldığı risk ve elde edecekleri getiriler ile ilgilenir. Yatırımcılar ve danışmanları hisse senetlerini ne zaman alacakları, satacakları veya elde tutacakları konusundaki kararları ile ilgili olarak bilgiye ihtiyaç duyarlar. Hisse senedi sahipleri işletmenin temettü ödeme durumunu değerlendirmek açısından da bilgi ihtiyacı duyabilirler.
>
> Çalışanlar: Çalışanlar ve sendikalar, işverenlerinin karlılığı ve istikrarı hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Buna ilave olarak çalışanlar, ücretlerinin ve diğer mali haklarının işletme tarafından ödenme ve iş imkanlarının devamlılığı konusunu değerlendirmeye yarayacak bilgilere ihtiyaç duyarlar.
>
> Borç verenler: Borç verenler kullandırdıkları fonların ve bunların getirilerinin vadesinde ödenebilirliği konusunda bilgiye ihtiyaç duyarlar.

---

[37] 3568 Sayılı Kanunun 1 Numaralı Muhasebe Uygulama Genel Tebliği, Maliye Bakanlığı, 26.12.1992

[38] Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında 15 Seri No.lu 25 Numaralı Tebliğ

Satıcılar ile diğer ticari alacaklılar: Satıcılar ile diğer ticari alacaklılar, alacaklı oldukları tutarın vadesinde ödenebilirliği konusunda bilgiye ihtiyaç duyarlar.

Müşteriler: Müşteriler, özellikle işletmeyle uzun vadeli bir ilişki içine girmişlerse veya ona bağımlılarsa, işletmenin devamlılığı konusundaki bilgiyle yakından ilgilidirler.

Devlet: Devlet kaynak tahsisiyle ve dolayısıyla işletmelerin faaliyetleri ile yakından ilgilidir. Devlet ayrıca, işletmenin faaliyetlerini düzenlemek, vergi politikalarını belirlemek ve milli gelir ve benzeri istatistikleri tutmak için işletme hakkında bilgiye ihtiyaç duyar.

Toplum: İşletmeler içinde bulundukları toplumu değişik biçimlerde etkiler. Bir işletme yörede önemli bir istihdam kaynağı veya o yörede üretilen mal ve hizmetlerin önemli bir müşterisi olabilir. Bu nedenle, işletmenin sürekliliği hakkındaki bilgi yöre halkını ilgilendirir."

Görüldüğü gibi, hem T.C. Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan muhasebe uygulama genel tebliği, hem de SPK tarafından yayımlanan muhasebe standartları, finansal tablo kullanıcılarından benzer şekilde bahsetmektedir. İki metinde de işletme faaliyetleri ile ilgili olan ve bu faaliyetlerde taraf olan çıkar grupları listelenmiş ve bunlara "toplum" ya da bir başka deyişle "kamuoyu" eklenmiştir.

SPK büyüklük, ortak sayısı ve bunun gibi belirlediği özellikleri taşıyan işletmeler için finansal tablolarını gazetelerde ilân yoluyla kamuoyuna duyurma zorunluluğu getirerek, yayımladığı muhasebe standartlarında saydığı finansal tablo kullanıcı gruplarından biri olan kamuoyunun finansal tablolardan bilgi alabilmesini kısmen de olsa güvence altına almıştır. Ancak T.C. Maliye Bakanlığı'nın bu doğrultuda bir uygulaması yoktur.

1.3.3. Türkiye'de Finansal Tabloların Gelişimi

Cumhuriyetin ilanını takip eden yıllar boyunca, Türkiye'deki ekonomik faaliyetin hacimsel olarak en büyük kısmını uzun süre KİT'lerin faaliyetleri oluşturmuştur. Buna bağlı olarak serbest pazar ekonomisinin gelişmesi yavaş olmuş

ve bu durum muhasebe uygulamalarının ve finansal tabloların gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir.[39]

1926 yılında Türk Ticaret Kanununun kabulünden sonra, Türkiye'de bugün kullanılan finansal tabloların başlangıç noktasını da oluşturan muhasebe uygulamalarındaki önemli bir gelişme, 1933 yılında kurulan Sümerbank'ın Almanya'dan davet edilen Profesör Sacheberg'in de katkılarıyla oluşturulan muhasebe organizasyonudur. Bu hesap planı daha sonra tüm KİT'lerde kullanılan hesap planı olmuştur.[40] Ancak bu gelişmeler kamu iktisadi teşebbüsleri ile sınırlı kalmıştır. 1970'li yıllarda, özel sektörün KİT'ler yanında ekonomi içerisindeki büyüklüğünün artmaya başlamasına kadar, içinde çağdaş muhasebe kavram ve standartlarını barındırmayan Türk Ticaret Kanununun öngördüğü kayıt düzeni çerçevesinde finansal tablolar gelişmemiştir.

1970'li yılların sonunda bankacılık sektöründeki gelişmelerin ardından 1981 yılında kurulan SPK, ilgili kanun[41] ile halkın aydınlatılmasına yönelik mali raporların ve standartların içeriğinin belirlenmesi konusunda görevlendirilmiştir. Aynı kanun ile SPK'nın bu görevi gereği ilan edeceği muhasebe standartlarına, oluşturacağı hesap planına ve mali tablo ilkelerine sermaye piyasası mevzuatına tabi kuruluşların uyması zorunlu hale getirilmiştir. SPK bu doğrultuda finans kuruluşları ve SPK mevzuatına tabi çeşitli sektörlerden işletmeler için ayrı ayrı olmak üzere tek tip hesap planları geliştirerek finansal tabloların bu doğrultuda hazırlanmasını zorunlu hale getirmiştir.

1989 yılında Türkiye'de muhasebe mesleğini tanımlayan, ve meslek örgütlerinin kurulmasına yasal dayanak teşkil eden 3568 sayılı kanunun kabul edilmesinin ardından, 1992 yılında tekdüzen hesap planı ve tekdüzen finansal tablolar ile ilgili çalışmalar tamamlanarak, aynı yılın sonunda Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 3568 sayılı kanunun 1 numaralı muhasebe sistemi uygulama genel tebliği ile uygulamaya konulmuştur. Bu finansal tablolar, tebliğde nitelikleri sayılan işletmeler için 1994 yılından itibaren hazırlanması zorunlu hale getirilmiştir.

---

[39] Mustafa Aysan, Burhan Sarıoğlu, Kerem Sarıoğlu, **Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Muhasebe Tarihi**, Ankara, 1998, Türmob Yayınları,Yayın No:51, s.19

[40] M. Aysan, B. Sarıoğlu, K. Sarıoğlu, a.y.

[41] 2499 sayılı 28.7.1981 tarihli Sermaye Piyasası Kanunu

Günümüzde Türkiye'de kullanılan, gerek SPK'nın muhasebe standartları ile oluşturulan, gerekse Maliye Bakanlığı'nın tekdüzen muhasebe sistemi genel tebliği ile ilân ettiği hesap planları ve finansal tablolar, 1930'lardan itibaren KİT'lerde kullanılan hesap planı ve finansal tablolarla benzerlikler göstermektedir.

Türkiye'deki muhasebe uygulamalarına en yaygın şekilde yön veren 1 numaralı muhasebe uygulamaları genel tebliği, işletmelerin hazırlaması gerekli finansal tabloları da belirlemiş ve banka ve sigorta şirketleri, özel finans kurumları, finansal kiralama şirketleri (faktoring vb. alanlarda faaliyet gösterenler dahil), menkul kıymet yatırım fonları, aracı kurumlar ve yatırım ortaklıkları gibi özellik arz eden işletmeler dışında kalan bilanço esasına göre defter tutan tüm hizmet, imalat ve ticaret işletmeleri için bu tabloların tebliğde belirtilen tek tip şekilde hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Genel olarak "Tekdüzen Muhasebe Sistemi" olarak adlandırılan bu finansal raporlama sisteminde yer alan hesap isimlerinin ve başlıkların, bu tabloları hazırlamakla yükümlü işletmeler tarafından değiştirilemeyecekleri aynı tebliğde belirtilmiştir.

1.3.4. Türkiye'de Muhasebe Uygulamaları ve Finansal Tabloların Hazırlanması İle İlgili Kural Koyucular

Türkiye'de muhasebe uygulamaları ve raporlama ile ilgili kuralların belirleyicileri, muhasebe mesleği mensuplarının kurduğu meslek örgütlerinden çok yukarıda sayılan finansal tablo kullanıcı gruplarından önde gelen birkaçıdır.

Bunlar arasında finansal tablo kurallarına yön verme konusunda en güçlü konumda bulunan T.C. Maliye Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarıdır.

1.3.4.1. Maliye Bakanlığı ve Finansal Tablo Kurallarını Belirleme Şekli

Osmanlı Devleti'nin bütün tarihi boyunca muhasebe uygulamalarının bu örgütün bünyesinde gelişmesi, günümüzde Maliye Bakanlığının muhasebe

uygulamalarına yön vermede bu denli söz sahibi olmasının sebeplerinden birisidir.[42] Maliye Bakanlığı, Vergi Usul Kanununda yapılan değişiklikler ve bunlarla ilgili yayımladığı tebliğler ile 1992 yılından bu yana yayımlamakta olduğu muhasebe uygulama genel tebliğleri aracılığıyla Türkiye'deki muhasebe uygulamalarına yön vermektedir. Ayrıca, uzun bir süre bağımsız bir kuruluş olarak faaliyetlerini sürdüren Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, 2002 yılının sonlarından itibaren Maliye Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş olarak yeniden şekillendirilmiştir.

1.3.4.2. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Tablo Kurallarını Belirleme Şekli

30.7.1981 tarihli 17416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile oluşturulan SPK, tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek görevlerini yerine getirmek üzere kurulmuştur.

Aynı kanunun 16. maddesinde sermaye piyasası araçlarını ihraç edenler ile kanunda tanımlanan sermaye piyasası kurumlarının, kurulca belirlenecek şekil ve esaslara göre hazırlanmış mali tablo, rapor ve bilgileri genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve standartları çerçevesinde hazırlamakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

Aynı kanunun 22. maddesinin "e" bendinde, kamunun zamanında, yeterli ve doğru olarak aydınlanmasını sağlamak amacından bahsedilerek, mali tablolarda yer alacak bilgilerin kapsamını ve bu tabloların ilân esaslarını yayımlayacağı tebliğler aracılığıyla belirleme yetkisi SPK'ya verilmiştir.

SPK, yukarıda bahsedilen yetki ve görevleri doğrultusunda "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliği"[43]'ni 17.11.2003 tarihinde yayımlayarak, bundan önce yayımladığı muhasebe standartlarını bir araya getirmiştir. Kurul, bu tebliğ ile işletmeler tarafından düzenlenecek mali tablo ve

---

[42] Oktay Güvemli, **Türk Devletleri Muhasebe Tarihi: Tanzimattan Cumhuriyete**, İstanbul,İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayını, 2000, S.158

[43] SPK Tebliği, Seri : XI, No:25, 17.11.2003

raporlar ile bunların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin muhasebe ilke ve kurallarını belirlemiştir.

1.3.4.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Finansal Tablo Kurallarını Belirleme Şekli

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile bankacılık işlemlerinin bankacılık kanununa uygun olarak sürdürülmesini temin etmek ve tasarrufların güvence altına alınmasını sağlayacak önlemleri almak ile görevlendirilerek 1999 yılında kurulmuştur. Aynı kanunun 11. maddesi ile bankalar hesaplarını ve yıllık bilançoları ile kâr ve zarar cetvellerini, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (BDDK) Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşlerini alarak, belirleyeceği esaslara uygun şekilde yayımlamakla ve yetkili mercilere göndermekle yükümlü tutulmuştur. Aynı madde BDDK'ya finansal tablo esaslarını ve standartları belirleme yetkisini vermiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu yukarıda açıklanan yetkileri çerçevesinde 22.06.2002 tarihinde ve 24793 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'ni hazırlamıştır. Ayrıca bankalar için finansal tablo kurallarını ve muhasebe standartlarını ardı ardına yayımladığı 17 tebliğ ile düzenlemiştir.

1.3.4.4. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu

26.11.2002 tarihinden itibaren[44] Maliye Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş haline getirilen Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, faaliyetlerine 1994 yılında "Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)" adı altında başlamış ve bugüne kadar sürdürmüştür. Maliye Bakanlığı ilgili kuruluşu olarak kabul edilmeden önceki dönemde faaliyetlerini Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'ne (TURMOB) bağlı olarak sürdüren TMUDESK bu dönemde 19 adet muhasebe standardı yayımlamıştır.

---

[44] 01.08/D-2-2002-792 sayılı Cumhurbaşkanlığı onayı ile Maliye Bakanlığının İlgili Kuruluşu sayılmıştır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Maliye Bakanlığı temsilcileri, muhasebe meslek odalarının temsilcileri ve konuyla ilgili akademisyenlerden kurulu olup, yayımladığı standartlar, gerek T.C. Maliye Bakanlığı gerekse SPK tarafından yasal düzenlemelerle desteklenmediğinden uygulamaya geçirilmemiştir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

1.4.1. Araştırma Problemlerinin Tespiti

Finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili araştırma kapsamında uygulanan anketlerle toplanan verilerin analizi sonucunda aşağıdaki araştırma problemleri cevaplandırılmıştır.

Araştırma Problemi 1

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında finansal tablo kullanıcılarının genel görüşleri nedir?

Araştırma Problemi 2

Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında finansal tablo kullanıcılarının görüşleri nedir?

Araştırma Problemi 3

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında, bu finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile bu finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 4

Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında, bu finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile bu finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 5

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında, aktif finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile potansiyel finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 6

Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında, aktif finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile potansiyel finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 7

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında, daha önce muhasebe eğitimi almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile daha önce muhasebe eğitimi almamış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 8

Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında, daha önce muhasebe eğitimi almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile daha önce muhasebe eğitimi almamış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 9

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında, yüksek okul ve üniversitelerin lisans ve lisans üstü programlarında iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile yüksek okul ve üniversitelerin lisans ve lisans üstü programlarında diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 10

Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında, yüksek okul ve üniversitelerin lisans ve lisans üstü programlarında iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile yüksek okul ve üniversitelerin lisans ve lisans üstü

programlarında diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 11

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 12

Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma Problemi 13

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tabloların bir bütün olarak güvenilir olup olmadığı, bu tabloların işletmelerin gerçek mali durumlarını gösterip göstermedikleri hakkında finansal tablo kullanıcılarının görüşleri nedir?

Araştırma Problemi 14

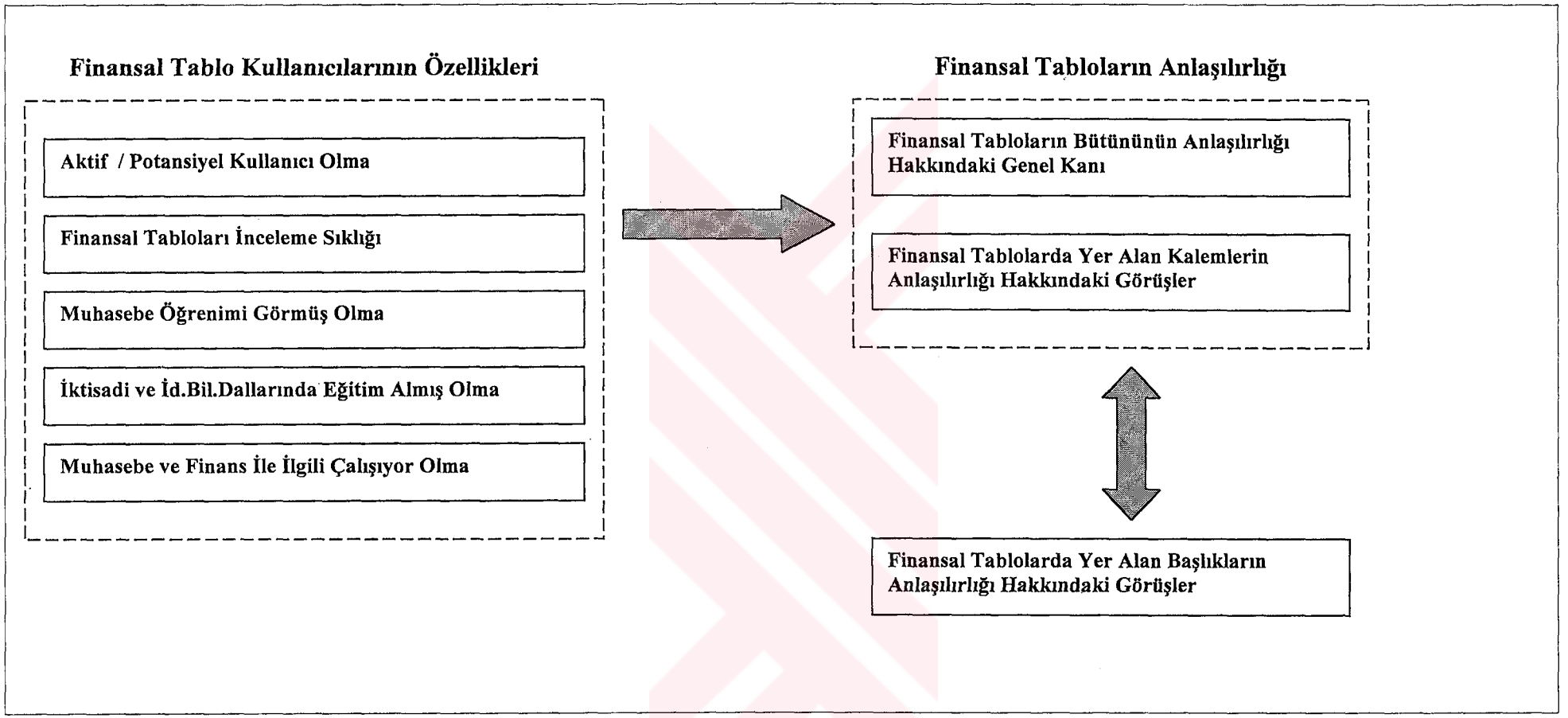
Türkiye'de yer alan finansal tablolarda yer alan başlıklar ile ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkında finansal tablo kullanıcılarının görüşleri nedir?

1.4.2. Araştırmanın Modeli

Yukarıda belirlenen araştırma problemlerinin cevaplandırılmasında, finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen ve finansal tablo kullanıcılarının taşıdığı özelliklerden oluşan beş değişken ile finansal tabloların anlaşılırlığı arasındaki ilişkiler ile her bir değişkene göre gruplandırılarak, örneklerin, finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri arasındaki farklılıklar analiz bölümünde açıklanan istatistik tekniklerle analiz edilmiştir. Ayrıca finansal tablolarda yer alan başlıkların anlaşılırlıkları hakkındaki görüşlerin olumlu olup olmadığı da test edilmiştir.

Bu değişkenleri içeren araştırma modeli aşağıdaki şekil yardımı ile gösterilebilir: (Şekil 1)

Şekil 1:Araştırma Modeli

1.4.3. Araştırmanın Anakütlesi, Örnekleme

Araştırmanın ana kütlesi, Türkiye'de internet erişimi olan finansal tablo kullanıcıları olarak belirlenmiştir. Anakütlenin büyüklüğü yaklaşık olarak Türkiye'deki internet kullanıcılarının sayısına eşittir. Yaklaşık 68.000.000 olan Türkiye nüfusunun[45] %6'sının internet kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir[46]. Bu durumda ana kütle büyüklüğü yaklaşık olarak 4.000.000 kişidir.

Söz konusu anakütle içinden rastgele örnekleme yapılarak, yaklaşık 5.000 kişiye elektronik posta grupları ve elektronik posta zincirleri yardımı ile ulaşılmıştır.

1.4.4. Veri ve Bilgi Toplama Yöntemi

Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların anlaşılırlığını ölçmeye yönelik olarak tamamlanan araştırma kapsamında, finansal tabloların kullanıcıları tarafından bir bütün olarak anlaşılır bulunup bulunmamasının yanı sıra "Özet Gelir Tablosu", "Özet Bilanço", "Ayrıntılı Gelir Tablosu" ve Ayrıntılı Bilanço" kalemlerinin anlaşılır olup olmaması konusunda katılımcıların fikirlerini almak amacıyla, birbirinden bağımsız olarak cevaplandırılmak üzere iki ayrı anket uygulanmıştır (Ek 1 ve Ek 2) Anketler internet üzerindeki değişmeyen tek bir adresten[47] dönüşümlü olarak yayımlanmış, böylece bir kişinin iki anketi birden cevaplandırması engellenmiştir.

Katılımcılara birinci ankette 9 bölümde gruplanabilecek toplam 83 soru yöneltilmiştir. Soruların içerikleri ve sorulma amaçlarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

---

[45] Devlet İstatistik Enstitüsü İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) www.die.gov.tr, 22 Mayıs 2004
[46] NTV İnternet Sitesi Haberler, (Çevrimiçi)
http://www.ntvmsnbc.com/news/271845.asp?cp1=1#BODY, 9 Haziran 2004
[47] (Çevrimiçi) http://www.keremsarioglu.com

Tablo 1: Anket 1'in Bölümleri

Bölüm	Soru Numaraları	Soru Sayısı	Amaç
A	01 – 08	8	Katılımcılara ait yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, muhasebe öğrenimi görüp görmediği, meslek bilgilerinin edinilmesi.
B	09 – 11	3	Katılımcıların finansal tablolarla ilişki düzeyinin belirlenmesi
C	12	1	Katılımcıların Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların güvenilirliği ile ilgili görüşlerinin edinilmesi.
D	13 – 16	4	Katılımcıların Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların anlaşılırlığı konusundaki görüşlerinin edinilmesi.
E	17 – 24	8	Finansal tablolarda yer alan bölüm başlıklarının anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşlerinin edinilmesi.
F	25 – 49	25	Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatına göre hazırlanan "özet bilançoda" yer alan her bir kalemin anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşlerinin edinilmesi.
G	50 – 61	12	Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatına göre hazırlanan "özet gelir tablosunda" yer alan her bir kalemin anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşlerinin edinilmesi.
H	62 – 81	20	Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatına göre hazırlanan "ayrıntılı gelir tablosunda" yer alan her bir kalemin anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşlerinin edinilmesi.
I	82 – 83	2	İşletme ayrıntılı bilançolarında yer alan iki kalem ile ilgili en uygun ifade konusunda katılımcıların görüşünün alınması.
	Toplam	**83**	

İkinci ankette katılımcılara 7 bölümde değerlendirilebilecek toplam 97 soru yöneltilmiştir. Soruların içerikleri ve sorulma amaçlarına göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Anket 2'nin Bölümleri

Bölüm	Soru Numaraları	Soru Sayısı	Amaç
A	01 – 08	8	Katılımcılara ait yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, muhasebe öğrenimi görüp görmediği, meslek bilgilerinin edinilmesi.
B	09 – 11	3	Katılımcıların finansal tablolarla ilişki düzeyinin belirlenmesi
C	12	1	Katılımcıların Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların güvenilirliği ile ilgili görüşlerinin edinilmesi.
D	13 – 16	4	Katılımcıların Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların anlaşılırlığı konusundaki görüşlerinin edinilmesi.
E	17 – 24	8	Finansal tablolarda yer alan bölüm başlıklarının anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşlerinin edinilmesi.
F	25 – 95	71	Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatına göre hazırlanan "ayrıntılı bilançoda" yer alan her bir kalemin anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşlerinin edinilmesi.
G	96 – 97	2	İşletme ayrıntılı bilançolarında yer alan iki kalem ile ilgili en uygun ifade konusunda katılımcıların görüşünün alınması.
	Toplam	**97**	

Her iki ankette de ilk beş bölümde (A, B, C, D ve E bölümleri) sorulan sorular birbirinin aynısıdır.

Araştırmada uygulanan anketlere alınan toplam cevap sayısı 472'dir. Finansal tablolardan, "Özet Gelir Tablosu", "Özet Bilanço" ve "Ayrıntılı Gelir Tablosu"

kalemlerinin anlaşılırlığını ölçen bir numaralı ankete verilen cevap sayısı 179, finansal tablolardan "Ayrıntılı Bilanço" kalemlerinin anlaşılırlığını ölçen iki numaralı ankete verilen cevap sayısı 293 olarak gerçekleşmiştir.

1.4.5. Kullanılan Ölçek ve Ölçek Güvenilirliği

Her iki anket formunda, finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili verilen önermeler hakkında katılımcıların görüşlerinin alınmasında kullanılan ölçek ve ölçek değerleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: Kullanılan Likert Ölçeği

ÖLÇEK	DEĞERLER
Hiç katılmıyorum	1
Katılmıyorum	2
Kararsızım	3
Katılıyorum	4
Kesinlikle katılıyorum.	5

Bir araştırmanın güvenilirliği o araştırma ile ulaşılan sonuçlara farklı ölçeklerle de ulaşabilme kabiliyetidir.[48] Güvenilirlik aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılık olarak da tanımlanabilir.[49] Araştırma kapsamında uygulanan iki ankette de A,B,C,D ve E bölümlerinde sorulan 24 soru birbirinin aynısıdır. Bunlardan C,D ve E bölümleri, 1 numaralı anketteki F, G ve H bölümleri ve 2 numaralı anket forumundaki F bölümünde katılımcıların sorulan önermeler hakkındaki görüşlerinin alınmasında beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Analizden önce her bir bölüm için ölçeğin güvenilir olup olmadığının test edilmesinde Cronbach-Alpha testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçları her bir anket için aşağıda açıklanmıştır:

Cronbach Alpha testi ile her iki ankette 13,14,15 ve 16. sorular için bulunan alfa değeri kabul edilebilir limit olan %70'in üzerinde bulunmuştur. Bu değer her iki anketin söz konusu bölümünde kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Ek 3 ve Ek 4)

---

[48] Gilbert A. Churchill, Jr., **Marketing Research- Third Edition**, The Dryden Press, 1996, s.405

[49] Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 8. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, 1998, s.149

Cronbach Alpha testi ile her iki ankette 17,18,19,20,21,22,23 ve 24. sorular için bulunan alfa değeri kabul edilebilir limit olan %70'in üzerinde bulunmuştur. Bu değer her iki anketin söz konusu bölümünde kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Ek 5 ve Ek 6)

Cronbach Alpha testi ile 1 numaralı anket formunda yer alan 25. ve 49. sorular arasında toplam 25 soru için bulunan alfa değeri kabul edilebilir limit olan %70'in üzerinde bulunmuştur. Bu değer her iki anketin söz konusu bölümünde kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Ek 7)

Cronbach Alpha testi ile 2 numaralı anket formunda yer alan 25. ve 95. sorular arasında toplam 71 soru için bulunan alfa değeri kabul edilebilir limit olan %70'in üzerinde bulunmuştur. Bu değer her iki anketin söz konusu bölümünde kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Ek 8)

Cronbach Alpha testi ile 1 numaralı anket formunda yer alan 50. ve 61. sorular arasında toplam 12 soru için bulunan alfa değeri kabul edilebilir limit olan %70'in üzerinde bulunmuştur. Bu değer her iki anketin söz konusu bölümünde kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Ek 9)

Cronbach Alpha testi ile 1 numaralı anket formunda yer alan 62. ve 81. sorular arasında toplam 20 soru için bulunan alfa değeri kabul edilebilir limit olan %70'in üzerinde bulunmuştur. Bu değer her iki anketin söz konusu bölümünde kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. (Ek 10)

1.4.6. Geçmişte Yapılan Benzer Araştırmalar

Finansal tabloların sunumu, anlaşılırlığı ve yararlılığı hakkında geçmişte yapılmış pek çok araştırma bulunmaktadır.

Uluslararası Florida Üniversitesi'nden bir grup araştırmacı, sermaye piyasaları gelişmiş Amerika Birleşik Devletleri'ndeki, Birleşik Krallıkta'ki ve Yeni Zelanda'daki yatırımcı şahıslar, yatırım şirketleri ve finansal analizciler arasında 1983 yılında yaptıkları araştırmada, işletmelerin finansal tablolarının, yatırım kararları için faydalı olup olmadığını araştırmışlardır.[50] Araştırma kapsamında

[50] Lucia S. Chang, Kenneth S. Most, Carlos W. Brain, "The Utility of Annual Reports: An International Study", **Journal of International Business Studies**, Spring/Summer 1983, s.63-84

yukarıda bahsedilen üç yatırımcı grubuna giren örneklerin sermaye piyasasında bir hisse senedinin alım veya satım emrini verirken yararlanabilecekleri yedi adet bilgi kaynağını önem derecesine göre sıralamaları istenmiştir. Aracı kurumun tavsiyesi, danışmanlık servisleri, yıllık faaliyet raporları, dergi ve gazeteler, genel kurul kararları, arkadaş tavsiyesi, ipucu ve dedikodular olarak sıralanan bilgi kaynaklarını yatırım kararlarındaki önem derecesine göre sıralayan, yukarıda bahsedilen üç ayrı yatırımcı grubu da her üç ülkede en önemli üç bilgi kaynağı arasında işletmelerin finansal tablolarını göstermiştir. Amerika Birleşik Devletlerinde yatırımcılar ilk sıraya yerleştirdikleri finansal tabloları yatırım kararlarında öncelikli bilgi kaynağı olarak göstermişlerdir. Diğer iki ülkede de ilk sırada önemli olarak gösterilen bilgi kaynağı aracı kurumun tavsiyesidir. Araştırma bu farklılığın nedenini incelenmesini kapsamamakta ancak olası sebepler arasında söz konusu iki ülkedeki aracı kurumların hizmetlerinin daha gelişmiş ve güvenilir olmasını ya da Amerika Birleşik Devletleri'ndeki finansal raporların daha açıklayıcı ve anlaşılır olmasını göstermiştir.

Bu araştırmanın yayımlanma tarihinden yaklaşık 10 yıl önce yapılan aynı kapsamdaki bir başka araştırma zaman içerisinde finansal tablolara verilen önemdeki değişimi göstermesi açısından önemlidir. Daha kısıtlı bir bölgede, Amerika Birleşik Devletlerinin Washington eyaletindeki yatırımcılar ile yapılan bu araştırmada aynı yedi bilgi kaynağı içinde finansal tablolar ancak beşinci sırada önemli bulunmuş, aracı kurum tavsiyesi, danışmanlık servisleri, gazete ve dergiler ve arkadaş tavsiyeleri yatırım kararlarında daha önemli bilgi kaynakları olarak tespit edilmiştir.[51] Her iki araştırma da finansal tabloların bilgi kaynağı olarak yatırımcılar tarafından ne derece önemli görüldüğünü ortaya koymalarına rağmen, bunlardan gerçekten etkin bir şekilde yaralanılıp yararlanılmadığını araştırmamıştır. Bir başka deyişle, öncelikle finansal tablolara bakarak yatırım kararı alan yatırımcıların verdikleri kararlar sonucunda elde ettikleri getirinin diğer bilgi kaynaklarını daha önemli gören yatırımcıların elde ettikleri getiriden farklı olup olmadığı belirsizdir.

1973 ve 1991 yıllarında Amerika Birleşik Devletlerinde yine yatırımcılar üzerinde iki kez gerçekleştirilen bir başka araştırmada yıllık faaliyet raporları ve bunlarda yer alan finansal bilgilerin kullanıcıları tarafından yararlı bulunup

[51] H.Kent Baker, John A. Halsem, "Information Needs of Individual Investors", **The Journal of Accountancy**, November 1973, p.64-69

bulunmadığı incelenmiş, yaklaşık 20 yıllık süreçte finansal tabloları çok yararlı bulduklarını ifade edenlerin oranının %14'den %21'e yükseldiği tespit edilmiştir.[52]

Benzer bir araştırma da 1974 yılında muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatları ile ilişkisini ölçmek amacı ile gerçekleştirilmiş, bulunan sonuçlarla, finansal bilgilerin hisse senetleri fiyatları ile ilişkisi olduğu hipotezi reddedilmiştir.[53]

Konu ile ilgili bir araştırma da bir Avrupa ülkesinde, İspanya'da gerçekleştirilmiştir. İspanya'da 1992 yılından sonra yerel yönetim idarelerinde kullanılmaya başlanan çift taraflı kayıt tekniğine dayalı muhasebe sistemi ile oluşturulan finansal tabloların yararlılığı 1997 yılında araştırılmıştır.[54] Söz konusu araştırma sonucunda katılımcıların üçte ikilik çoğunluğu gerçekleşme esasına dayalı muhasebe sistemini olumlu karşıladıklarını belirtmelerine karşın, çoğunluk yeni kayıt ve raporlama sisteminin, eskiden kullanılan nakit esasına dayalı sisteme göre ne gibi ek faydalar yarattığı konusunda fikir belirtememiştir. Araştırma yerel yönetimlerin hazırladıkları bütçelenmiş ve fiili finansal tabloların her bir bölümünün yararlılığı hakkında örneklerin görüşlerini alan bir anket yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

Konuyla ilgili bu güne kadar yapılan araştırmaların belki de en kapsamlısı Aralık 1994'de Amerika Birleşik Devletleri'nde Ohio Eyaleti Yetkili Kamu Muhasebecileri Dergisi'nde yayınlanan araştırmadır.[55] Söz konusu çalışma, aşağıdaki sorulara cevap arayacak şekilde toplam 1,300 rastgele seçilmiş yetkili finansal analizci arasında gerçekleştirilmiştir.

- Yıllık finansal tablo sayısı çok fazla mıdır?
- Yeni finansal tablolar yıllık raporlar arasına eklenmeli midir?
- Finansal tablolar ve dipnotları finansal tablo kullanıcıları için yararlı mıdır?
- Finansal tabloların içeriğinin tümü finansal tablo kullanıcıları için yararlı mıdır? Bazı bölümler çıkarılmalı mıdır?

---

[52] Marc J. Epstein, "Shareholders Want More Accountability: The Annual Report Report Card", **Business and Society Review**, Spring 1992 issue 81, p.81-83

[53] Marc J. Epstein, "The Usefulness of Annual Reports to Corporate Shareholders" , Los Angeles – CA, Bureau of Business and Economic Research, California State University, 1975.

[54] M. Isabel Brusca Alijarde, "The Usefulness of Financial Reporting in Spanish Local Governments", **Financial Accountibility and Management**,13(1), February 1997, s.17-34

[55]Carolyn A. Steuly, "The Primary Objective of Financial Reporting: How Are We Doing?", **Ohio CPA Journal**, Dec 1994, Vol. 53 Issue 6, p15

Ancak bu araştırma da, finansal tablo kullanıcılarının bu finansal tablolardan elde ettikleri bilgilerin kalitesini ölçmekten çok, hangi finansal tabloların yatırım kararlarında ne derece kullanıldığı sorusunda cevap vermektedir. Araştırmanın kapsamının sadece yatırım kararları için finansal analiz ile uğraşan profesyonellerle sınırlandırması, araştırmada belirtilen görüşlerin tek taraflı bakış açısı ile oluşmasına sebep olmuştur.

Yukarıda sayılan araştırmaların ortak özelliği finansal tabloların yararlı olup olmadığını bu tabloların yatırım kararlarında kullanımı ile bağdaştırarak incelemeleridir. Özellikle hazırlanan finansal tabloların anlaşılır olup olmadığı konusunda yapılmış herhangi bir araştırma literatür taramalarında bulunamamıştır.

2.BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLARIN ANLAŞILIRLIĞININ ANALİZİ

Bu bölümde öncelikle araştırma kapsamında uygulanan anketi cevaplandıranların kişisel özelliklerine göre frekans dağılımları verilmiştir. Daha sonra her hangi bir gruplandırmaya tabi tutulmaksızın tüm örneklerin, finansal tabloların güvenilirliği, bir bütün olarak finansal tabloların ve finansal tablolarda yer alan başlıklar ile ayrı ayrı her bir finansal tablo kaleminin anlaşılırlıkları hakkındaki görüşleri analiz edilmiştir.

2.1. Katılımcıların (Örneklerin) Özellikleri

Araştırmada uygulanan her iki ankete katılanların büyük çoğunluğunu, katılımcıların %63'ü ile 23-37 yaş grubundaki örnekler oluşturmuştur. (Tablo 4)

Tablo 4: Örneklerin Yaş Gruplarına Göre Frekans Dağılımı

	Frekans Dağılımı			Toplam
Yaş Grupları	Toplam	Anket 1	Anket 2	Yüzde
18-22	27	11	16	% 6
23-27	109	36	73	% 23
28-32	111	30	81	% 24
33-37	75	29	46	% 16
38-42	43	23	20	% 9
43-47	37	19	18	% 8
48-52	33	17	16	% 7
53-57	19	7	12	% 4
58-62	10	4	6	% 2
63-67	6	1	5	% 1
68-72	2	2	0	% 0
Toplam	**472**	**179**	**293**	**% 100**

Her iki ankete çeşitli yaş gruplarından toplam 287 erkek ve 185 kadın katılmıştır. Katılanlar arasında en son bitirilen okula göre en düşük eğitim seviyesi orta öğretimdir. Tüm katılımcıların %8'i en son ortaöğretimi, %64'ü en son bir yüksek okul veya üniversitenin lisans programını, %28'i ise en son bir yüksek lisans veya doktora programını tamamlamıştır. (Tablo 5)

Tablo 5: Örneklerin Eğitim Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı

	Frekans Dağılımı		Toplam	Yüzde		Toplam Yüzde
	Anket 1	Anket 2		Anket 1	Anket 2	
Orta Öğretim	17	22	41	% 9,5	% 7,5	% 8
Yüksek Okul / Üniversite	102	199	301	% 57,0	% 67,9	% 64
Yüksek Lisans / Doktora	60	72	132	% 33,5	% 24,6	% 28
Toplam	**179**	**293**	**472**	**%100,0**	**% 100,0**	**% 100**

Eğitim düzeyi dağılımından da görüleceği gibi, katılımcıların %92'si bir yüksek okul veya üniversiteden lisans veya lisans üstü derecede mezun olmuştur. Bu 431 kişiye, mezun oldukları bölümler açık uçlu bir soruda sorulmuş, alınan cevaplar aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır:

- İktisadi ve İdari Bilimler: İktisat, İşletme, Kamu Maliyesi, Siyasal Bilgiler, Maliye bölümleri mezunları
- Fen Bilimleri: Fizik, Kimya, Biyoloji bölümleri mezunları
- Mühendislik Bilimleri: Tüm mühendislik bölümleri mezunları
- Sağlık Bilimleri: Tıp, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık mezunları
- Sosyal Bilimler: Arkeoloji, Sosyoloji, Hukuk, Edebiyat, Yabancı Diller, Eğitim fakülteleri veya yüksek okulları mezunları

Yukarıdaki sınıflandırma şekline göre, araştırmaya katılanlardan bir yüksek okul veya üniversitenin lisans programını ya da bir yüksek lisans veya doktora programını tamamlayanlar arasında büyük çoğunluğu İktisadi ve İdari Bilimler mezunları oluşturmuştur.(Tablo 6)

Tablo 6: Örneklerin Tamamladıkları Yüksek Öğretim Programına Göre Frekans Dağılımı

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
İkt.ve İdari Bilimler	251	% 58,24	76	% 47,50	175	% 64,58
Fen Bilimleri	9	% 2,09	2	% 1,25	7	% 2,58
Mühendislik Bilimleri	94	% 21,81	46	% 28,75	48	% 17,71
Sağlık Bilimleri	32	% 7,42	12	% 7,50	20	% 7,38
Sosyal Bilimler	45	% 10,44	24	% 15,00	21	% 7,75
Toplam	**431**	**% 100,00**	**160**	**100,00%**	**271**	**100,00%**

Araştırmaya katılanların yaklaşık %72'si yaşantıları boyunca çeşitli sürelerde muhasebe eğitimi aldıklarını belirtmişlerdir. (Tablo 7)

Tablo 7: Örneklerin Muhasebe Öğrenimi Görüp Görmemelerine Göre Frekans Dağılımı

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Muhasebe eğitimi almamış olanlar	134	% 28,39	59	% 32,96	75	% 25,60
Muhasebe eğitimi almış olanlar	338	% 71,61	120	% 67,04	218	% 74,40
Toplam	**472**	**% 100,00**	**179**	**% 100,00**	**293**	**% 100,00**

Daha önce muhasebe eğitimi aldığını belirten grubun, bu eğitimi ilk olarak ne tür bir eğitim kurumunda aldığı ile ilgili yöneltilen soruya alınan cevaplarda, bu grupta yer alan katılımcıların yarısına yakınının ilk kez muhasebe eğitimini bir yüksek okul ya da üniversitede aldığı tespit edilmiştir. (Tablo 8)

Tablo 8: Örneklerin Muhasebe Öğrenimi Gördükleri Kuruma Göre Frekans Dağılımı

	Toplam		Anket1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Ortaokul, lisede	21	% 6,21	9	% 7,50	12	% 5,50
Yüksek okul üniversitede	151	% 44,67	59	% 49,17	92	% 42,20
Yüksek lisans / Doktorada	50	% 14,79	16	% 13,33	34	% 15,60
İş başında	80	% 23,67	22	% 18,33	58	% 26,61
Çeşitli kurslarda	36	% 10,65	14	% 11,67	22	% 10,09
Toplam	**338**	**%100,00**	**120**	**%100,00**	**218**	**%100,00**

Katılımcılar içinde muhasebe eğitimi alanların yaklaşık ¼'ü, yaşamları boyunca en az 4 tam öğretim yılı muhasebe öğrenimi gördüklerini belirtmişlerdir. (Tablo 9)

Tablo 9: Alınan Muhasebe Eğitimi Süresi

	Toplam		Anket1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
1 Tam öğretim yılından az	63	% 18,64	24	% 20,00	39	% 17,89
En az 1 tam öğretim yılı	70	% 20,71	30	% 25,00	40	% 18,35
En az 2 tam öğretim yılı	73	% 21,60	25	% 20,83	48	% 22,02
En az 3 tam öğretim yılı	45	% 13,31	13	% 10,83	32	% 14,68
En az 4 tam öğretim yılı	87	% 25,74	28	% 23,33	59	% 27,06
Toplam	**338**	**%100,00**	**120**	**%100,00**	**218**	**%100,00**

Katılımcıların büyük çoğunluğu anketin düzenlendiği sırada bir iş sahibi olduklarını belirtmişlerdir.(Tablo10)

Tablo 10: Çalışma Durumu

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Öğrenci / Yeni Mezun	46	% 9,75	16	% 8,94	30	% 10,24
Ev Hanımı	6	% 1,27	2	% 1,12	4	% 1,37
Emekli	16	% 3,39	9	% 5,03	7	% 2,39
İşsiz / İş arayan	20	% 4,24	9	% 5,03	11	% 3,75
Çalışan	384	% 81,36	143	% 79,89	241	% 82,25
Toplam	**472**	**% 100,00**	**179**	**% 100,00**	**293**	**% 100,00**

Çalışan katılımcıların mevcut işleri ile ilgili sektörleri, bölümleri ve görevleri ile ilgili sorulan açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, çalışılan işin muhasebe ve finans ile ilgili olup olmamasına göre gruplandırılmıştır. Bu gruplama sonucunda katılımcıların yaklaşık 1/3'ünün muhasebe ve finans alanında çalıştıkları belirlenmiştir. (Tablo 11)

Tablo 11: Çalışılan İş Kolu Frekans Dağılımı

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanlar	265	% 69,01	114	% 79,72	151	% 62,66
Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlar	119	% 30,99	29	% 20,28	90	% 37,34
Toplam	**384**	**100,00%**	**143**	**100,00%**	**241**	**100,00%**

Katılımcılara bireysel tasarruflarını öncelikli olarak ne şekilde değerlendirdikleri sorulmuş, alınan cevaplar sonucunda örneklerin bireysel tasarruflarını daha çok bankalarda, mevduat ve repo işlemlerinde değerlendirdikleri belirlenmiştir. Araştırma konusu finansal tablolarla ilgisi açısından önemi gözününe alındığında, hisse senetlerine ve yatırım fonlarına yatırım yapanların toplamının örnek toplamına oranının %20'nin altında olduğu görülmektedir. (Tablo 12)

Tablo 12: Bireysel Tasarrufların Değerlendirilmesi

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Bireysel tasarrufu yok / yatırım yapmıyor	98	% 20,76	41	% 22,91	57	% 19,45
Yatırım fonlarında	65	% 13,77	28	% 15,64	37	% 12,63
Hisse senetlerinde	28	% 5,93	9	% 5,03	19	% 6,48
Bankalarda, mevduat repo faizinde	140	% 29,66	47	% 26,26	93	% 31,74
Kıymetli madenlerde	4	% 0,85	1	% 0,56	3	% 1,02
Devlet tahvilinde, hazine bonosunda	46	% 9,75	15	% 8,38	31	% 10,58
Yabancı parada	80	% 16,95	34	% 18,99	46	% 15,70
Diğer yatırım araçlarında	11	% 2,33	4	% 2,23	7	% 2,39
Toplam	**472**	**%100,00**	**179**	**%100,00**	**293**	**%100,00**

Araştırmaya katılan örneklerin son iki yıl içinde finansal tablo kullanıp kullanmadığı, aktif kullanıcıların tespit edilmesi amacıyla sorulmuştur. Söz konusu soruya alınan cevaplar sonucunda, örneklerin %65'ine yakın bir çoğunluğu aktif finansal tablo kullanıcısı olarak kabul edilmiştir. (Tablo 13)

Tablo 13: Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcıları

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Aktif finansal tablo kullanıcıları	303	% 64,19	107	% 59,78	196	% 66,89
Potansiyel finansal tablo kullanıcıları	169	% 35,81	72	% 40,22	97	% 33,11
Toplam	**472**	**%100,00**	**179**	**%100,00**	**293**	**%100,00**

Örneklerin yarısına yakını finansal tabloları yılda birkaç kez incelediklerini belirtmişlerdir. (Tablo 14)

Tablo 14: Finansal Tablo Kullanım Sıklığı

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Finansal tabloları hiç incelemeyenler	154	% 32,63	68	% 37,99	86	% 29,35
Yılda birkaç kez inceleyenler	215	% 45,55	79	% 44,13	136	% 46,42
Ayda birkaç kez inceleyenler	60	% 12,71	20	% 11,17	40	% 13,65
haftada birkaç kez inceleyenler	25	% 5,30	7	% 3,91	18	% 6,14
günde birkaç kez inceleyenler	18	% 3,81	5	% 2,79	13	% 4,44
	472	**%100,00**	**179**	**%100,00**	**293**	**%100,00**

2.2. Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tabloların Güvenilirliği Hakkındaki Görüşleri

Araştırma kapsamındaki finansal tabloların anlaşılırlığı hakkında örneklerin görüşleri alınmadan önce, finansal tabloların güvenilirliği ve finansal tabloların anlaşılırlığı kavramlarının birbiri ile karıştırılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, anlaşılırlıkla ilgili önermelere geçmeden önce, finansal tabloların güvenilirliği ile ilgili bir önermeye anket formunda yer verilmiştir. Katılımcıların bu önerme ile ilgili görüşleri alındıktan sonra, anlaşılırlıkla ilgili önermelerde finansal tabloların hata ve hileden arındırılmış yani güvenilir olduğunu varsaymaları istenmiştir. Hakkında katılımcıların görüşü alınan söz konusu önerme aşağıdaki gibidir:

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar güvenilirdir. Bir başka deyişle, finansal tablolar işletmelerin gerçek mali durumlarını göstermektedir"

Örneklerin bu önerme hakkındaki görüşlerinin frekans dağılımı aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir: (Tablo 15)

Tablo 15: Finansal Tabloların Güvenilirliği Frekans Dağılımı

	Toplam		Anket 1		Anket 2	
	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım	Frekans	Yüzde Dağılım
Hiç katılmıyorum	78	% 16,53	32	% 17,88	46	% 15,70
Katılmıyorum	206	% 43,64	77	% 43,02	129	% 44,03
Kararsızım	142	% 30,08	57	% 31,84	85	% 29,01
Katılıyorum	41	% 8,69	10	% 5,59	31	% 10,58
Kesinlikle katılıyorum	5	% 1,06	3	% 1,68	2	% 0,68
Toplam	**472**	**% 100,00**	**179**	**%100,00**	**293**	**%100,00**

Söz konusu önermeye her iki ankette verilen cevaplar birleştirilerek tanımlayıcı istatistik bilgileri aşağıdaki gibi hesaplanmıştır. (Tablo 16)

Tablo 16: Finansal Tabloların Güvenilirliği İle İlgili Kanı Tanımlayıcı İstatistik

	N	Ort.	Std. Sapma
12-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar güvenilirdir. Bir başka deyişle, finansal tablolar işletmelerin gerçek mali durumlarını göstermektedir." ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?	472	2,34	0,89

Buna göre 12. sorudaki önerme için 2,34 ortalama ve 0,89 standart sapma ile katılımcılar, Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar güvenilir olduğuna, bir başka deyişle, finansal tabloların işletmelerin gerçek mali durumlarını gösterdiğine katılmamaktadırlar. 13 numaralı araştırma problemine yönelik olarak bu yargı aşağıdaki şekilde bir hipoteze dönüştürülerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 1 (H_1)

"Türkiye'de hazırlanan finansal tablolar, finansal tablo kullanıcıları tarafından güvenilir bulunmamaktadır."

Bu hipotez, yukarıdaki önermeye verilen cevapların ortalamasının %95 güvenilirlik derecesinde, ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığının araştırılması yoluyla aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

$H_0 \quad : \overline{X} = 3$

$H_A \quad : \overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiş ve 12. soruda sorulan önerme için H_0 reddedilmiştir. Bir başka deyişle katılımcılar Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tabloların güvenilir olduğuna, bu finansal tabloların işletmelerin gerçek mali durumlarını gösterdiğine istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde katılmamaktadırlar. Söz konusu testin sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 17)

Tablo 17: 12. Soruda Güvenilirlikle İlgili Önermeye Verilen Cevapların Ortalamasının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı Tek Örnek Kütle T Testi

Test Değeri = 3						
Önerme					%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	T	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık	Ortalama Farkı	Düşük	Yüksek
12	-16,063	471	,000	-,66	-,74	-,58

Bir başka deyişle, %95 güvenilirlik derecesinde, katılımcıların Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların güvenilirliği hakkındaki görüşü olumsuzdur. Araştırmaya katılan finansal tablo kullanıcıları Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların işletmelerin gerçek mali durumunu göstermediklerini düşünmektedirler.

2.3. Finansal Tablo Kullanıcılarının Bir Bütün Olarak Finansal Tabloların Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşü

Her iki anket formunda aynı şekilde sorulan, Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili ifadeler hakkında katılımcıların görüşleri, (D bölümü) beşli likert ölçeğinde toplanan veriler ışığında değerlendirilmiştir.

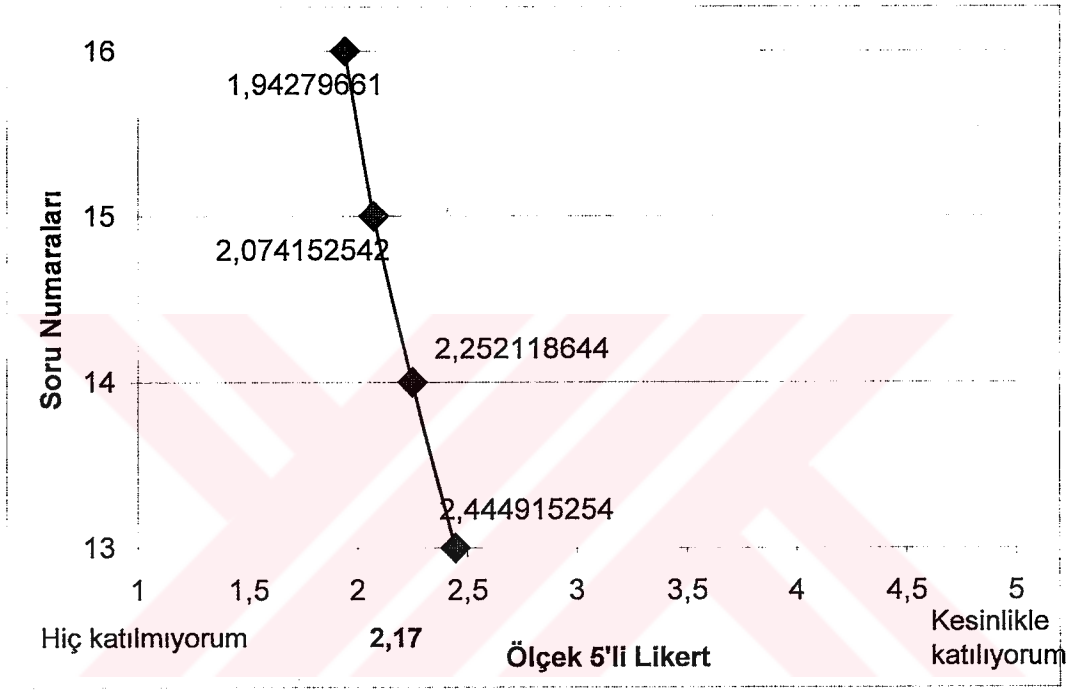
D bölümünde sorulan dört sorudan her birine verilen cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıdaki gibidir. (Tablo 18)

Tablo 18: D Bölümündeki Önermelere Verilen Cevaplar İçin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

ÖNERMELER	N	Ort.	Std. Sapma
13-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılırdır" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?	472	2,44	,940
14-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenler bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılırdır" İfadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?	472	2,25	,904
15-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?	472	2,07	,889
16-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimler değiştirilmeli ve daha anlaşılır hale getirilmelidir" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir.	472	1,94	,866

D Bölümünde sorulan önermelere verilen cevapların ortalamalarının ortalaması ($\overline{\overline{X}}$ =2,17) ekseni etrafındaki dağılımı aşağıdaki diyagramdan izlenebilir. (Şekil 2)

Şekil 2: Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Kanı ile İlgili Önermelere Verilen Cevapların Ortalamaları

1 numaralı araştırma problemine yönelik olarak sorulan 13. ve 16. sorular arasında kalan 4 soruda verilen önermeler hakkındaki cevaplayıcı görüşlerinin ortalamaları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

Araştırma Hipotezi 2a(H_{2a})

"Finansal tablo kullanıcıları Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tabloların bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar."

Araştırma Hipotezi 2b(H_{2b})

"Finansal tablo kullanıcıları, Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin, bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar."

Araştırma Hipotezi 2c(H_{2c})

"Finansal tablo kullanıcıları, Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin, bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesinin mümkün olmadığına katılmamaktadırlar."

Araştırma Hipotezi 2d(H_{2d})

"Finansal tablo kullanıcıları Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin değiştirilmesi ve daha anlaşılır hale getirilmesi gerektiğine katılmaktadırlar."[56]

Finansal tabloların bütünün anlaşılırlığı ile ilgili her bir önermeye verilen cevapların ortalamasının, %95 güvenilirlik derecesinde, ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

2,3,4 ve 5 numaralı araştırma hipotezleri için;

H_0 : $\overline{X} = 3$

H_A : $\overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiş ve her önerme için H_0 reddedilmiştir. Bir başka deyişle, finansal tabloların bütünün anlaşılırlığı hakkında verilen bu dört önermenin hepsine verilen cevaplar orta noktadan anlamlı bir şekilde farklıdır. Söz konusu testin sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 19)

[56] Bu ters önerme için ölçek üzerindeki seçeneklere verilen değerler "hiç katılmıyorum" için 5, "katılmıyorum" için 4, "kararsızım" için 3, "katılıyorum" için 2 ve "kesinlikle katılıyorum" için 1 şeklinde diğer önermelerdekinden farklı olarak düzenlenmiştir.

Tablo 19: 13,14,15 ve 16. Sorulardaki Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı İle İlgili Önermelere Verilen Cevapların Ortalamasının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı Tek Örnek Kütle T Testi

Test Değeri = 3						
Önermeler					% 95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık	Ortalama Farkı	Düşük	Yüksek
13	-12,823	471	,000	-,56	-,64	-,47
14	-17,972	471	,000	-,75	-,83	-,67
15	-22,621	471	,000	-,93	-1,01	-,85
16	-26,514	471	,000	-1,06	-1,14	-,98

%95 güvenilirlik derecesinde, katılımcıların Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı hakkındaki görüşü olumsuzdur. Araştırmaya katılan finansal tablo kullanıcıları Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütünün anlaşılır olmadığı yönünde genel bir fikre sahiptirler.

Bu bölümde sorulan her bir önerme hakkında alınan görüşlerin ortalamalarının, bu ortalamaların ortalamasından farklı olup olmadığı da aşağıdaki araştırma hipotezi geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 2e(H_{2e})

"Finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önerme hakkındaki katılımcı görüşlerinin ortalama anlaşılırlıktan anlamlı bir farkı vardır."

H_0 : $\overline{X} = 2{,}178496$

H_A : $\overline{X} \neq 2{,}178496$

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir. (Tablo 20)

Tablo 20: Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkında Her Bir Önerme İçin Alınan Cevapların Ortalamalarının, Tüm Önermelere Verilen Cevapların Ortalamalarının Ortalamasından Farklılığı

	Test Değeri = 2,178496					
Önermeler		Serbestlik		Ortalama	% 95 güven aralığı fark değerleri	
Soru no	t	Derecesi	Anlamlılık	Fark	Düşük	Yüksek
13	6,155	471	,000	,27	,18	,35
14	1,769	471	,078	,07	-,01	,16
15	-2,549	471	,011	-,10	-,18	-,02
16	-5,911	471	,000	-,24	-,31	-,16

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, D bölümünde aynı amaca yönelik olarak katılımcılara yöneltilmiş dört sorudan 14. sorudaki önerme dışında kalan önermelere verilen cevaplarla, bu önermelere verilen cevapların ortalamalarının ortalaması arasında %95 güvenilirlik seviyesinde anlamlı bir farklılık vardır.

Sonuç olarak ortalama anlaşılırlığa en yakın sonuç veren önerme "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenler bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılırdır" olmuştur.

2.4. Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tablolarda Yer Alan Başlıklarla İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşü

Her iki anket formunda aynı şekilde sorulan, Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan başlıkların ya da başlıklarda yer alan sözlerin anlaşılırlığı ile ilgili ifadeler hakkında katılımcıların görüşleri (E bölümü), beşli likert ölçeğinde toplanan veriler ışığında değerlendirilmiştir. Burada, bilançolarda yer alan bazı başlıkların bir bütün olarak sorulması yerine, kendi başına bir anlam ifade eden parçalarının bölünerek sorulması özellikle tercih edilmiştir.

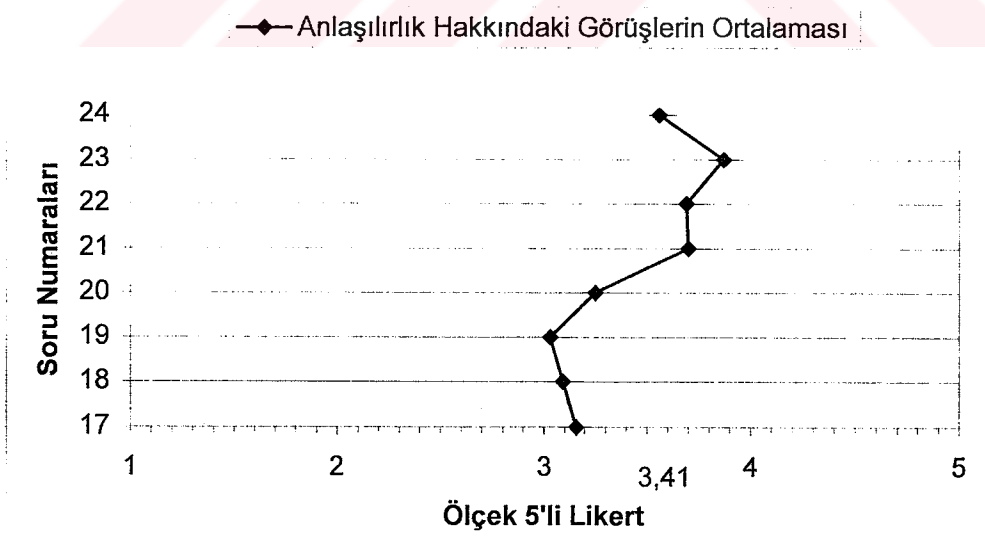
E bölümünde sorulan sekiz sorudan her birine verilen cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıdaki gibidir: (Tablo 21)

Tablo 21: Başlıkların Anlaşılırlığı İle İlgili Önermelere Verilen Cevaplar İçin Tanımlayıcı İstatistik

ÖNERMELER	N	Ort.	Std. Sapma
17-Bilançolarda "Aktif" kelimesi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,16	1,12
18-Bilançolarda "Pasif" kelimesi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,09	1,12
19-Bilançolarda "Dönen Varlıklar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,03	1,13
20-Bilançolarda "Duran Varlıklar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,25	1,1
21-Bilançolarda "Kısa Vadeli" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,7	0,93
22-Bilançolarda "Uzun Vadeli" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,69	0,92
23-Bilançolarda "Borçlar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,87	0,94
24-Bilançolarda "Özsermaye" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	472	3,56	1

E bölümünde sorulan önermelere verilen cevapların ortalamalarının, ortalamaların ortalaması ($\overline{\overline{X}} = 3,41$) ekseni etrafındaki dağılımı aşağıdaki diyagramdan izlenebilir. (Şekil 3)

Şekil 3: Başlıkların Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamaları

14 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, her iki anket formunda sorulan 17. ve 24. sorular arasındaki 8 soruda verilen önermeler hakkındaki cevaplayıcı görüşlerinin ortalamaları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotez her bir başlık için test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 3(H_3)

"Finansal tablo kullanıcıları işletmelerin bilançolarında yer alan "BAŞLIKLAR" ile ifade edilmek istenenlerin açık ve anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar".

Yukarıdaki hipotezde yer alan "BAŞLIKLAR" ifadesi, her bir başlık ya da başlıklarda yer alan sözler ile değiştirilerek sırayla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Bilançolarda yer alan başlıkların ya da başlıklarda yer alan sözlerin her birinin anlaşılırlığı ile ilgili olarak, yukarıda oluşturulan "3" numaralı araştırma hipotezi için bilançolarda yer alan başlıklar hakkında verilen her bir önermeye verilen cevapların ortalamasının, %95 güvenilirlik derecesinde ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

H_0 : $\overline{X} = 3$

H_A : $\overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 22)

Tablo 22: Finansal Tablolarda Yer Alan Başlıkların Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamalarının "Kararsızım" Seçeneğinden Farklılığı Tek Örnek Kütle T Testi

	Test Değeri = 3					
Başlıklar	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift Kuyruk)	Ortalama Fark	% 95 güven aralığı fark değerleri	
					Düşük	Yüksek
Aktif	3,171	471	,002	,16	6,20E-02	,26
Pasif	1,721	471	,086	8,90E-02	-1,26E-02	,19
Dönen Varlıklar	,531	471	,596	2,75E-02	-7,44E-02	,13
Duran Varlıklar	4,992	471	,000	,25	,15	,35
Kısa Vadeli	16,358	471	,000	,70	,61	,78
Uzun Vadeli	16,347	471	,000	,69	,61	,77
Borçlar	20,267	471	,000	,87	,79	,96
Özsermaye	12,117	471	,000	,56	,47	,65

Yapılan test sonucunda, "Pasif" ve "Dönen Varlıklar" başlıkları dışında kalan 6 başlık veya söz ile kurulan önermeler için %95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

H_0 hipotezi reddedilen aşağıdaki başlıklar ya da başlıklarda yer alan kelime ve sözler ile kurulan önermelere verilen cevapların ortalaması, ölçekte orta nokta olan 3'ten anlamlı şekilde büyüktür:

- Aktif
- Duran Varlıklar
- Kısa Vadeli
- Uzun Vadeli
- Borçlar
- Özsermaye

Bir başka deyişle, %95 güvenilirlik derecesinde, katılımcıların Türkiye'de hazırlanan bilançolarda yer alan "Aktif", "Duran Varlıklar", Kısa Vadeli","Uzun Vadeli", "Borçlar" ve "Özsermaye" başlıklarının ya da başlıklarda yer alan sözlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri olumludur.

Örnekler hiçbir başlığın ya da başlıklarda yer alan hiçbir sözün anlaşılırlığı konusunda olumsuz görüş bildirmemiş, ancak "Pasif" ve "Dönen Varlıklar" başlıklarının anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmekten kaçınmışlardır.

2.5. Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tablolarda Yer Alan Her Bir Kalemle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşü

Araştırma kapsamındaki finansal tablolarda yer alan her bir kalemin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler, bu tabloların bütünlüğü bozulmayacak şekilde, sırayla iki ayrı anket kapsamında katılımcılara yöneltilmişlerdir. Hangi finansal

tablonun hangi anket kapsamında katılımcılara yöneltildiği ve alınan cevap sayıları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (tablo 23)

Tablo 23: Finansal Tabloların Anket Formlarına Dağılımı ve Gelen Cevap Sayıları

Finansal Tablonun Adı	Anket Formu	Soru Numaraları	Önerme Sayısı	Cevap Sayısı
Özet Bilanço	Anket 1	25 – 49	25	179
Özet Gelir Tablosu	Anket 1	50 – 61	12	179
Ayrıntılı Gelir Tablosu	Anket 1	62 – 81	20	179
Ayrıntılı Bilanço	Anket 2	25 – 95	71	293

2.5.1. Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

Özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkında önermeler, 1 numaralı anket formu kapsamında örneklere sunulmuş ve finansal tablo kullanıcılarının görüşleri alınmıştır. Her bir kalemle ilgili örneklere sorulan önermeler ve bunlara verilen cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ilgili tablodaki gibidir. (Tablo 24)

Tablo 24: Anket 1 F Bölümü Tanımlayıcı İstatistik Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

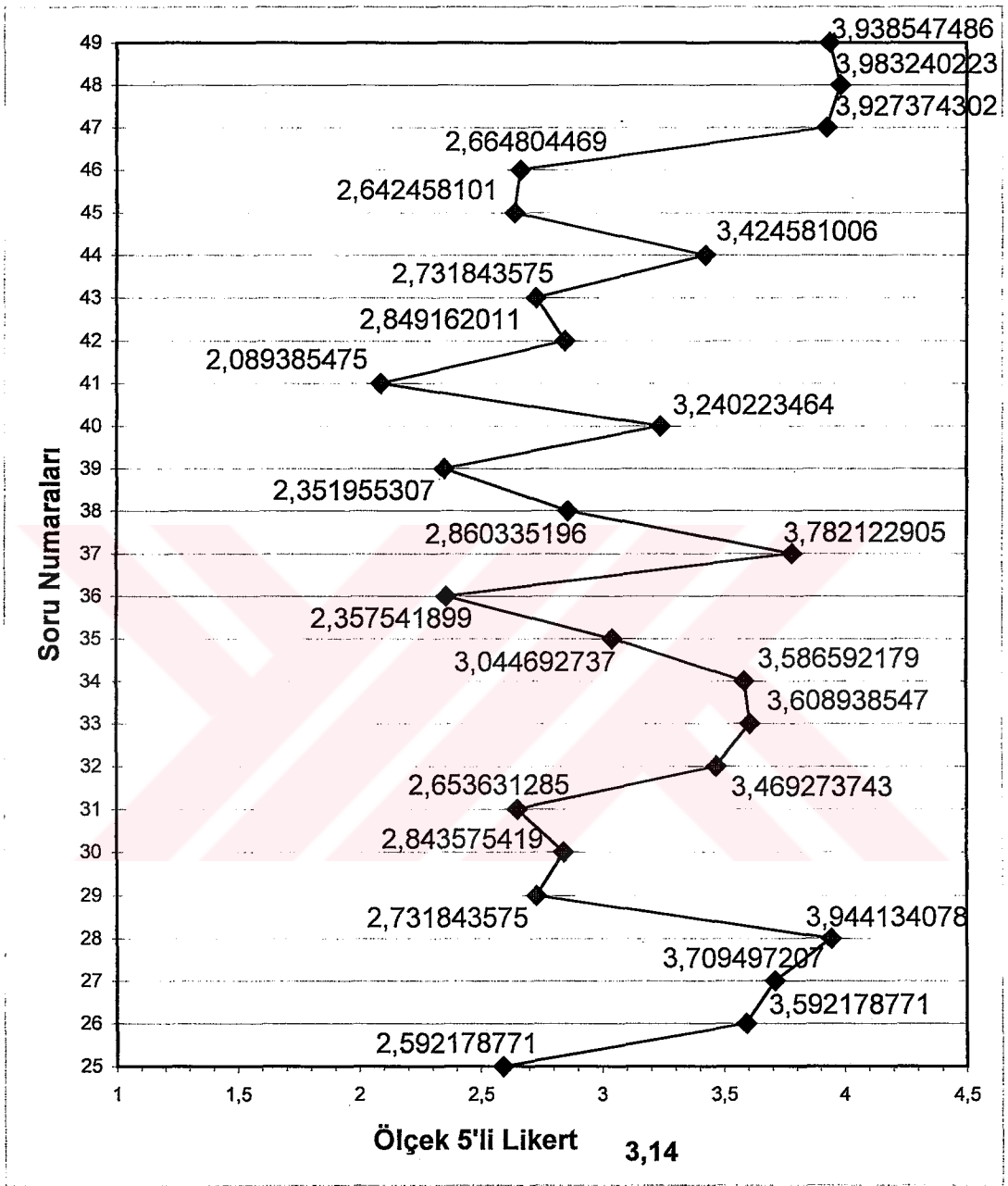
	Önermeler	N	Arit Ort.	Std. Sapma
25	Hazır Değerler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,59	1,188
26	Menkul Kıymetler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,59	,981
27	Ticari Alacaklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,71	,939
28	Stoklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,94	,916
29	Finansal Duran Varlıklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,73	1,159
30	Maddi Duran Varlıklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,84	1,208
31	Maddi Olmayan Duran Varlıklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,65	1,172
32	Finansal Borçlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,47	1,046
33	Ticari Borçlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,61	1,007
34	Alınan Sipariş Avansları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,59	1,155
35	Borç ve Gider Karşılıkları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,04	1,165
36	Ana Ortaklık Dışı Özsermaye ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,36	1,094
37	Sermaye ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,78	,882
38	Sermaye Taahhütleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,86	1,174
39	Özsermaye Düzeltme Farkları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,35	1,067
40	İşletmenin Kendi Hisse Senetleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,24	1,118

Tablo 24: (Devam)

	Önermeler	N	Arit. Ort.	Std. Sapma
41	Emisyon Primi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,09	1,067
42	Varlıklarda Değer Artışı (gelirle ilişkilendirilmeyen tutar) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,85	1,183
43	Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,73	1,220
44	Yabancı Para Çevrim Farkları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,42	1,065
45	Yeniden Değerleme Fazlası ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,64	1,149
46	Yedekler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,66	1,213
47	Net Dönem Kârı ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,93	,924
48	Dönem Zararı (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,98	,871
49	Geçmiş Yıllar Zararları (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,94	,907

1 numaralı anketin F Bölümünde özet bilanço kalemleri ile ilgili her bir önerme hakkında verilen cevapların ortalamasının, bu bölümdeki tüm önermelere verilen cevapların ortalamalarının ortalaması ($\overline{\overline{X}} = 3,14$) ekseni etrafındaki dağılımı aşağıdaki diyagramdan izlenebilir: (Şekil 4)

Şekil 4: Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamaları

2 Numaralı araştırma probleminin kapsamındaki finansal tablolardan "özet bilançonun" anlaşılırlığına yönelik olarak, 1 numaralı anket formunda sorulan 25. ve 49. sorular arasındaki 25 soruda verilen önermeler hakkındaki cevaplayıcı görüşlerinin ortalamaları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotez her bir kalem için test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 4a(H_{4a})

"Finansal tablo kullanıcıları işletmelerin özet bilançolarında yer alan "ÖZET BİLANÇO KALEMİ" ile ifade edilmek istenenlerin açık ve anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar".

Yukarıdaki hipotezde yer alan "ÖZET BİLANÇO KALEMİ" ifadesi her bir kalem ile değiştirilerek sırayla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı ile ilgili olarak, yukarıda oluşturulan "4a" numaralı araştırma hipotezi için, özet bilançoda yer alan kalemler hakkında verilen her bir önermeye verilen cevapların ortalamasının, %95 güvenilirlik derecesinde ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

H_0 : $\overline{X} = 3$

H_A : $\overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 25)

Tablo 25: Anket 1'de 25 ve 49. Sorular Arasındaki Önermelerin Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi

	Test Değeri = 3					
Özet Bilanço Kalemleri	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift Kuyruk)	Ortalama Fark	% 95 güven aralığı fark değerleri	
					Düşük	Yüksek
Hazır değerler	-4,593	178	,000	-,41	-,58	-,23
Menkul kıymetler	8,078	178	,000	,59	,45	,74
Ticari alacaklar	10,111	178	,000	,71	,57	,85
Stoklar	13,786	178	,000	,94	,81	1,08
Finansal duran varlıklar	-3,095	178	,002	-,27	-,44	-,10
Maddi duran varlıklar	-1,733	178	,085	-,16	-,33	,02
Maddi olmayan duran varlıklar	-3,954	178	,000	-,35	-,52	-,17
Finansal borçlar	6,005	178	,000	,47	,32	,62
Ticari borçlar	8,088	178	,000	,61	,46	,76
Alınan sipariş avansları	6,796	178	,000	,59	,42	,76
Borç ve gider karşılıkları	,513	178	,608	,04	-,13	,22
Ana ortaklık dışı özsermaye	-7,855	178	,000	-,64	-,80	-,48
Sermaye	11,863	178	,000	,78	,65	,91
Sermaye taahhütleri	-1,591	178	,113	-,14	-,31	,03
Özsermaye düzeltme farkları	-8,122	178	,000	-,65	-,81	-,49
İşletmenin kendi hisse senetleri	2,874	178	,005	,24	,08	,41
Emisyon primi	-11,420	178	,000	-,91	-1,07	-,75
Varlıklarda değer artışı	-1,707	178	,090	-,15	-,33	,02
Özsermaye enflasyon düzeltmesi farklılıkları	-2,940	178	,004	-,27	-,45	-,09
Yabancı para çevrim farkları	5,336	178	,000	,42	,27	,58
Yeniden değerleme fazlası	-4,162	178	,000	-,36	-,53	-,19
Yedekler	-3,697	178	,000	-,34	-,51	-,16
Net dönem kârı	13,424	178	,000	,93	,79	1,06
Dönem zararı	15,108	178	,000	,98	,85	1,11
Geçmiş yıllar zararları	13,850	178	,000	,94	,80	1,07

Yapılan test sonucunda "Maddi Duran Varlıklar", "Borç ve Gider Karşılıkları", "Sermaye Taahhütleri" ve "Varlıklarda Değer Artışı" dışında kalan 21 özet bilanço kalemli ile kurulan önermeler için %95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

H_0 hipotezi reddedilen aşağıdaki özet bilanço kalemleri ile kurulan önermelere verilen cevapların ortalaması ölçekte orta nokta olan 3'ten anlamlı şekilde küçüktür.

- Hazır Değerler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi olmayan duran varlıklar
- Ana ortaklık dışı özsermaye
- Özsermaye düzeltme farkları
- Emisyon primi
- Özsermaye enflasyon düzeltmesi farklılıkları
- Yeniden değerleme fazlası
- Yedekler

Bir başka deyişle, %95 güvenilirlik derecesinde, katılımcıların Türkiye'de hazırlanan özet bilançolarda yer alan "Hazır Değerler", "Finansal Duran Varlıklar" Maddi Olmayan Duran Varlıklar", "Ana Ortaklık Dışı Özsermaye", "Emisyon Primi", "Özsermaye Düzeltme Farkları", "Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklılıkları", "Yeniden Değerleme Fazlası" ve "Yedekler" kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri olumsuzdur.

Araştırmaya katılan aktif ve potansiyel finansal tablo kullanıcıları, Türkiye'de hazırlanan özet bilançolarda yer alan 25 kalemden 9 kalemin anlaşılır olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

2.5.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı

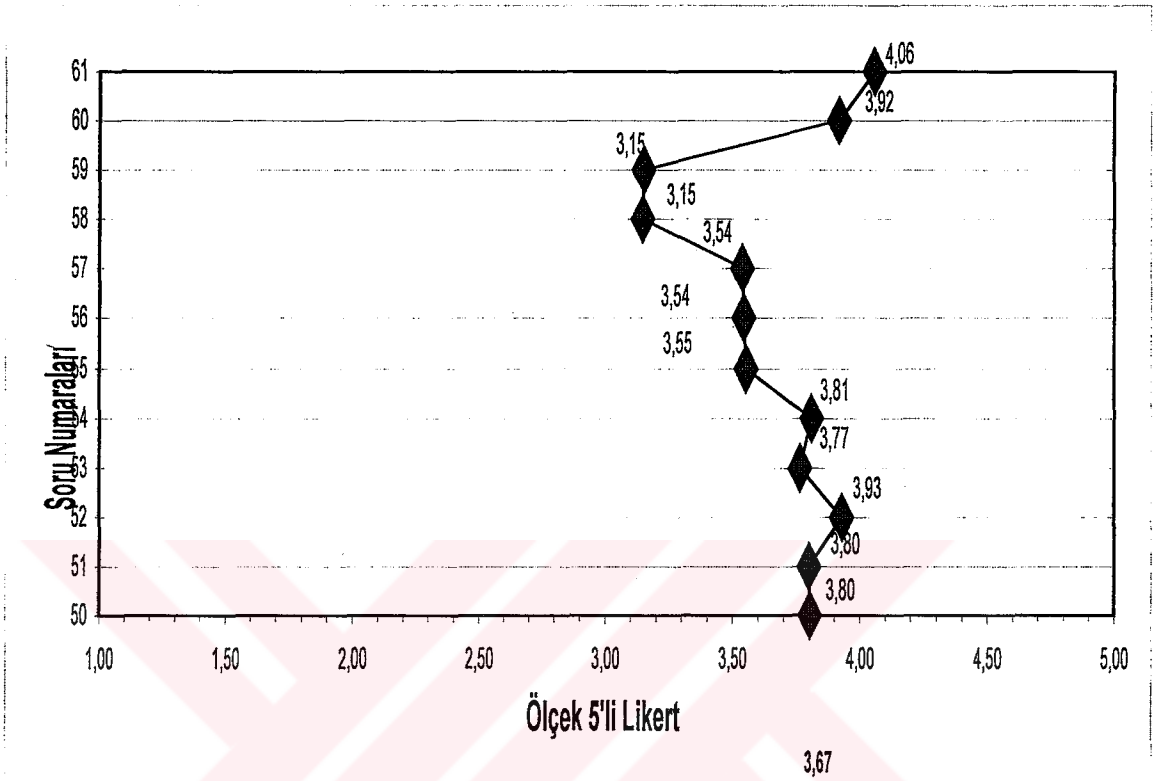
Özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkında önermeler, 1 numaralı anket formu kapsamında örneklere sunulmuş ve finansal tablo kullanıcılarının görüşleri alınmıştır. Her bir kalemle ilgili örneklere sorulan önermeler ve bunlara verilen cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ilgili tablodaki gibidir. (Tablo 26)

Tablo 26: Anket 1 G Bölümü Tanımlayıcı İstatistik
Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı

	Önermeler	N	Arit Ort.	Std. Sapma
50	Brüt Satışlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,80	,949
51	Satışlardan İndirimler (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,80	,956
52	Net Satışlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,93	,893
53	Satışların Maliyeti (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,77	,943
54	Faaliyet Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,81	,879
55	Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,55	1,061
56	Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,54	1,082
57	Finansman Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,54	1,013
58	Olağanüstü Gelirler ve Karlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,15	1,142
59	Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,15	1,159
60	Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,92	,892
61	Dönem Net Kârı ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	4,06	,846

1 numaralı anketin G bölümünde, özet gelir tablosu kalemleri ile ilgili her bir önerme hakkında verilen cevapların ortalamasının, bu bölümdeki tüm önermelere verilen cevapların ortalamalarının ortalaması ($\overline{\overline{X}} = 3,67$) ekseni etrafındaki dağılımı aşağıdaki diyagramdan izlenebilir. (Şekil 5)

Şekil 5: Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Alınan Cevapların Ortalamaları

2 numaralı araştırma probleminin kapsamındaki finansal tablolardan "Özet Gelir Tablosunun" anlaşılırlığına yönelik olarak 1 numaralı anket formunda sorulan 50. ve 61. sorular arasındaki 12 soruda verilen önermeler hakkındaki cevaplayıcı görüşlerinin ortalamaları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotez her bir kalem için test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 4b(H_{4b})

"Finansal tablo kullanıcıları, işletmelerin özet gelir tablolarında yer alan "ÖZET GELİR TABLOSU KALEMİ" ile ifade edilmek istenenlerin açık ve anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar"

Yukarıdaki hipotezde yer alan "ÖZET GELİR TABLOSU KALEMİ" ifadesi her bir kalem için değiştirilerek sırayla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı ile ilgili olarak yukarıda oluşturulan "4b" numaralı araştırma hipotezi için; özet gelir tablosunda yer alan kalemler için verilen her bir önermeye verilen cevapların ortalamasının, %95 güvenilirlik derecesinde, ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

H_0 : $\overline{X} = 3$

H_A : $\overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 27)

Tablo 27: Anket 1 - 50 ve 61. Sorular Arasındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamasının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi

	Test Değeri = 3					
Özet Gelir Tablosu Kalemleri	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift Kuyruk)	Ortalama Fark	%95 güven aralığı fark değerleri	
					Düşük	Yüksek
Brüt satışlar	11,347	178	,000	,80	,66	,94
Satışlardan indirimler	11,178	178	,000	,80	,66	,94
Net satışlar	13,889	178	,000	,93	,80	1,06
Satışların maliyeti	10,864	178	,000	,77	,63	,90
Faaliyet giderleri	12,329	178	,000	,81	,68	,94
Diğer faaliyetlerden gelirler ve kârlar	6,976	178	,000	,55	,40	,71
Diğer faaliyetlerden gider ve zararlar	6,700	178	,000	,54	,38	,70
Finansman giderleri	7,086	178	,000	,54	,39	,69
Olağanüstü gelirler ve kârlar	1,701	178	,091	,15	-,02	,31
Olağanüstü giderler ve zararlar	1,742	178	,083	,15	-,02	,32
Ödenecek vergi ve yasal yükümlülükler	13,737	178	,000	,92	,78	1,05
Dönem net kârı	16,695	178	,000	1,06	,93	1,18

Yapılan test sonucunda aşağıdaki kalemler dışında kalan tüm özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında kurulan önermeler için %95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Olağanüstü gelirler ve kârlar
- Olağanüstü giderler ve zararlar

Yukarıda verilen iki kalem dışındaki tüm özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı konusunda katılımcıların görüşleri olumludur.

Araştırmaya katılan aktif ve potansiyel finansal tablo kullanıcıları, Türkiye'de hazırlanan özet gelir tablolarında yer alan 12 kalemden 10 kalemin anlaşılır olduğu yönünde görüş belirtmişler, "Olağanüstü Gelirler ve Kârlar" ile "Olağanüstü Gider ve Zararlar" kalemleri için olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmemişlerdir.

2.5.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı

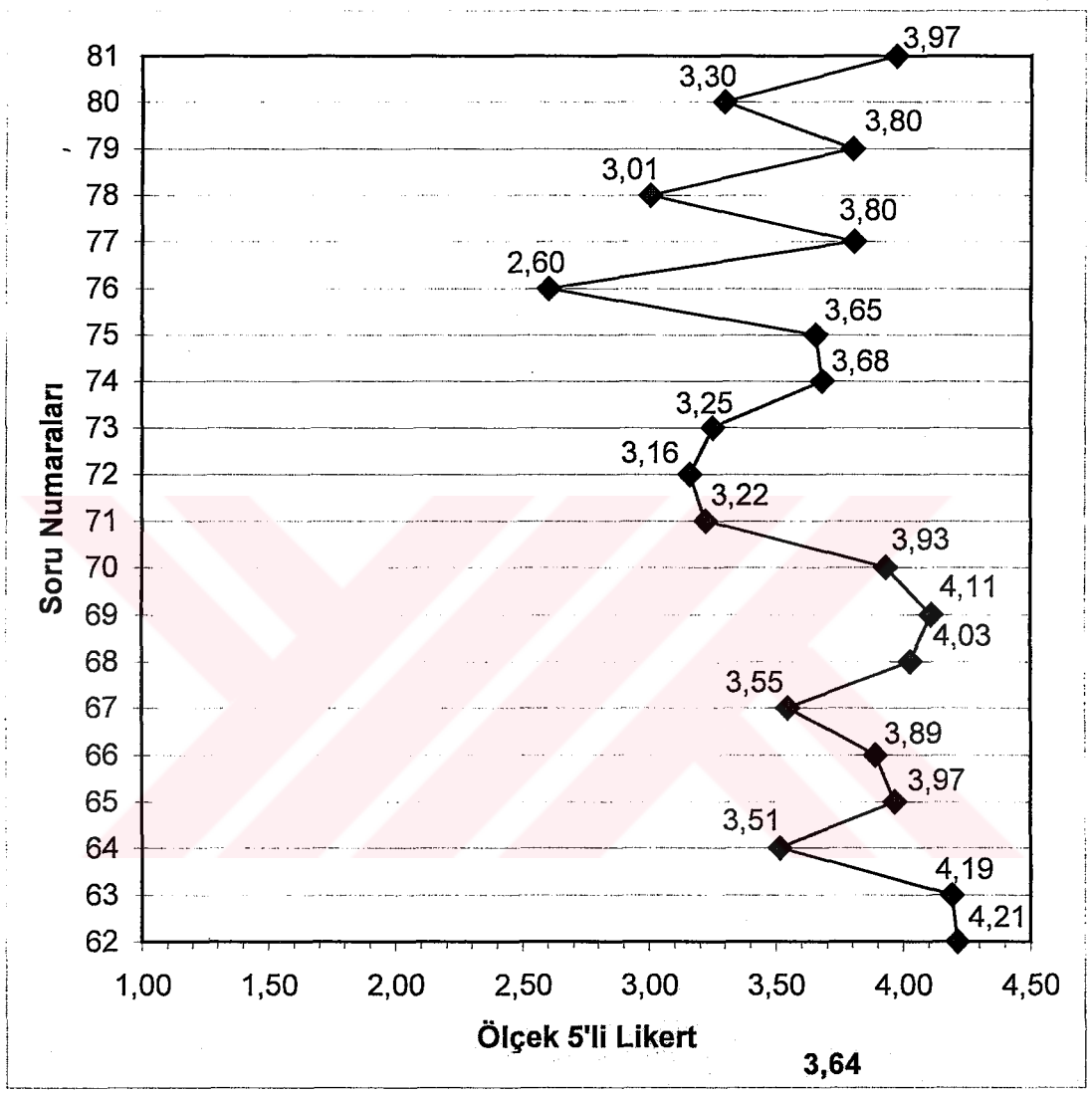
Ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkında önermeler, 1 numaralı anket formu kapsamında örneklere sunulmuş ve görüşleri alınmıştır. Her bir kalemle ilgili örneklere sunulan önermeler ve bunlara verilen cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ilgili tablodaki gibidir: (Tablo 28)

Tablo 28: Anket 1 H Bölümü Tanımlayıcı İstatistik
Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı

	Önermeler	N	Arit Ort.	Std. Sapma
62	Yurtiçi Satışlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	4,21	,692
63	Yurtdışı Satışlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	4,19	,725
64	Diğer Satışlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,51	1,072
65	Satıştan İadeler (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,97	,800
66	Satış İskontoları (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,89	,847
67	Diğer İndirimler (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,55	1,071
68	Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	4,03	,817
69	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	4,11	,710
70	Genel Yönetim Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,93	,903
71	İştiraklerden Temettü Gelirleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,22	1,129
72	Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,16	1,112
73	Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,25	1,111
74	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,68	,945
75	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,65	,996
76	Konusu Kalmayan Karşılıklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	2,60	1,201
77	Önceki Dönem Gelir ve Karları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,80	,906
78	Çalışmayan Kısım Giderleri ve Zararları (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,01	1,104
79	Önceki Dönem Gider ve Zararları (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,80	,889
80	Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,30	1,125
81	Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	179	3,97	,877

1 numaralı anketin H bölümünde ayrıntılı gelir tablosu kalemleri ile ilgili her bir önerme hakkında verilen cevapların ortalamasının, bu bölümdeki tüm önermelere verilen cevapların ortalamalarının ortalaması ($\overline{\overline{X}} = 3,64$) ekseni etrafındaki dağılımı aşağıdaki diyagramdan izlenebilir: (Şekil 6)

Şekil 6: Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamaları

2 numaralı araştırma probleminin kapsamındaki finansal tablolardan "Ayrıntılı Gelir Tablosunun" anlaşılırlığına yönelik olarak 1 numaralı anket formunda sorulan 62. ve 81. sorular arasındaki 20 soruda verilen önermeler hakkında örneklerin görüşlerinin ortalamaları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotez her bir kalem için test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 4c(H_{4c})

"Finansal tablo kullanıcıları, işletmelerin ayrıntılı gelir tablolarında yer alan "AYRINTILI GELİR TABLOSU KALEMİ" ile ifade edilmek istenenlerin açık ve anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar"

Yukarıdaki hipotezde yer alan "AYRINTILI GELİR TABLOSU KALEMİ" ifadesi, her bir kalem için değiştirilerek sırayla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı ile ilgili olarak yukarıda oluşturulan "4c" numaralı araştırma hipotezi için, ayrıntılı gelir tablosunda yer alan kalemler için verilen her bir önermeye verilen cevapların ortalamasının, %95 güvenilirlik derecesinde, ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

H_0 : $\overline{X} = 3$

H_A : $\overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir (Tablo 29)

Tablo 29: Anket 1 - 62 ve 81. Sorular Arasındaki Önermelere Verilen Cevapların Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi

Test Değeri = 3						
Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemleri	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift Kuyruk)	Ortalama Fark	%95 güven aralığı fark değerleri	
					Düşük	Yüksek
Yurt içi satışlar	23,315	178	,000	1,21	1,10	1,31
Yurt dışı satışlar	21,961	178	,000	1,19	1,08	1,30
Diğer satışlar	6,412	178	,000	,51	,36	,67
Satıştan iadeler	16,172	178	,000	,97	,85	1,08
Satış iskontoları	14,027	178	,000	,89	,76	1,01
Diğer indirimler	6,836	178	,000	,55	,39	,71
Araştırma ve geliştirme giderleri	16,830	178	,000	1,03	,91	1,15
Pazarlama satış ve dağıtım giderleri	20,945	178	,000	1,11	1,01	1,22
Genel yönetim giderleri	13,820	178	,000	,93	,80	1,07
İştiraklerden temettü gelirleri	2,647	178	,009	,22	,06	,39
Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri	1,948	178	,053	,16	,00	,33
Faiz ve diğer temettü gelirleri	3,028	178	,003	,25	,09	,42
Kısa vadeli borçlanma giderleri	9,653	178	,000	,68	,54	,82
Uzun vadeli borçlanma giderleri	8,781	178	,000	,65	,51	,80
Konusu kalmayan karşılıklar	-4,418	178	,000	-,40	-,57	-,22
Önceki dönem gelir ve kârları	11,878	178	,000	,80	,67	,94
Çalışmayan kısım giderleri ve zararları	,068	178	,946	,01	-,16	,17
Önceki dönem gider ve zararları	12,019	178	,000	,80	,67	,93
Diğer olağanüstü giderler ve zararlar	3,521	178	,001	,30	,13	,46
Ödenecek vergi ve yasal yükümlülük karşılıkları	14,832	178	,000	,97	,84	1,10

Yapılan test sonucunda "Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri" kalemi dışında kalan tüm ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili kurulan önermeler için %95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

Bir başka deyişle, "Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri" dışında kalan tüm ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili katılımcıların görüşlerinin ortalaması, %95 güvenilirlik derecesinde ölçekte orta nokta olan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir şekilde farklıdır. Yani katılımcılar "Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri" kaleminin anlaşılırlığı ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmekten kaçınmışlar, bu kalem dışındaki kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmişlerdir.

Anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz görüş belirtilen kalemlerden "Konusu Kalmayan Karşılıklar" kaleminin anlaşılırlığı hakkında katılımcıların görüşü olumsuz olmuş, bu kalem ve "Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri" kalemi dışında kalan tüm ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında olumlu görüş belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan finansal tablo kullanıcıları, Türkiye'de hazırlanan ayrıntılı gelir tablolarında yer alan 20 kalemden 18 kalemin anlaşılır olduğu yönünde, bir kalemin anlaşılır olmadığı yönünde görüş belirtmişler, bir kalemin de anlaşılırlığı konusunda olumlu ya da olumsuz herhangi bir görüş belirtmekten kaçınmışlardır.

2.5.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

Ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkında önermeler, 2 numaralı anket formu kapsamında örneklere sunulmuş ve görüşleri alınmıştır. Her bir kalemle ilgili örneklere sorulan önermeler ve bunlara verilen cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ilgili tablodaki gibidir: (Tablo 30)

Tablo 30: Anket 2 F Bölümü Tanımlayıcı İstatistik Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

	Önermeler	N	Arit. Ort.	Std. Sapma
25	Kasa ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,18	,943
26	Bankalar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,19	,889
27	Hisse Senetleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,11	,904
28	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,70	1,103
29	Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,68	1,128
30	Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı.(-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,90	1,253
31	Alıcılar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,56	1,132
32	Alacak Senetleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,82	1,027
33	Verilen Depozito ve Teminatlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,67	1,084
34	Alacak Reeskontu (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,44	1,179
35	Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,15	1,251
36	Ortaklardan Alacaklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,69	1,103
37	İştiraklerden Alacaklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,47	1,127
38	Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,33	1,166
39	İlk Madde ve Malzeme ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,33	1,192
40	Yarı Mamüller ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,51	1,140
41	Ara Mamüller ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,41	1,145
42	Mamüller ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,76	1,096
43	Emtia ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,86	1,312
44	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,78	1,228
45	Verilen Sipariş Avansları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,59	1,148
46	Bağlı Menkul Kıymetler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,82	1,182
47	İştirakler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,37	1,179
48	İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,92	1,239
49	İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,67	1,178
50	Bağlı Ortaklıklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,07	1,201
51	Arazi ve Arsalar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,09	,995
52	Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,04	1,288
53	Binalar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,15	,905
54	Makine, Tesis ve Cihazlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,16	,870
55	Taşıt Araç ve Gereçleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,15	,859
56	Döşeme ve Demirbaşlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,06	,925
57	Birikmiş Amortismanlar (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,49	1,178
58	Yapılmakta Olan Yatırımlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,92	,955
59	Kuruluş ve Teşkilatlanma Giderleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,79	1,073
60	Haklar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,07	1,197
61	Araştırma ve Geliştirme Giderleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,92	1,007

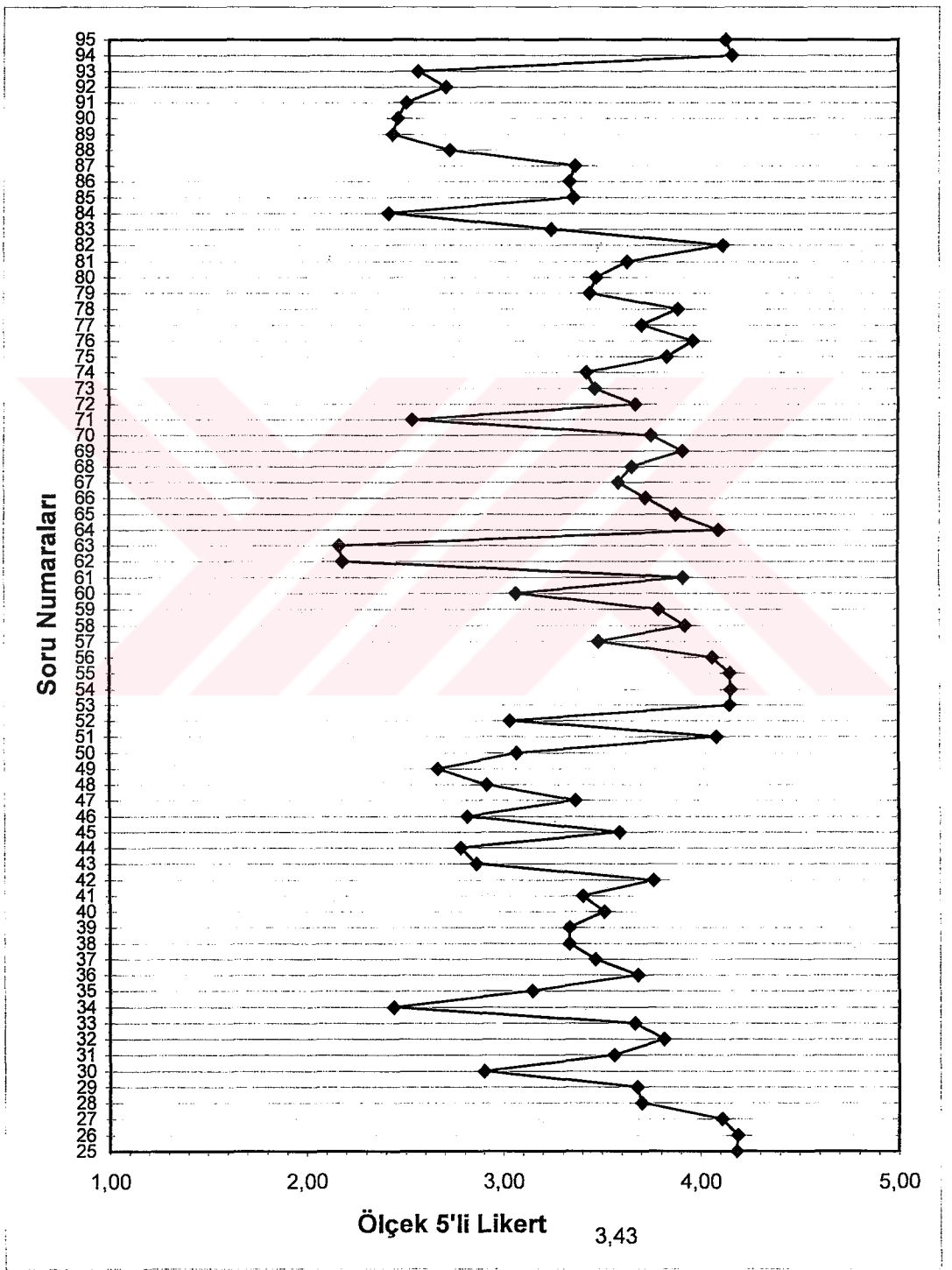
Tablo 30: (Devam)

	Önermeler	N	Arit. Ort.	Std. Sapma
62	İştirak Pozitif Şerefiyesi* ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,19	1,157
63	İştirak Negatif Şerefiyesi* ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,17	1,170
64	Banka Kredileri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,10	,890
65	Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,88	1,058
66	Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,73	1,101
67	Çıkarılmış Bonolar ve Senetler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,59	1,151
68	Satıcılar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,66	1,158
69	Borç Senetleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,91	,981
70	Bir işletmenin ayrıntılı bilançosunda,	293	3,75	1,051
71	Alınan Depozito ve Teminatlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,54	1,234
72	Borç Reeskontu (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,68	1,089
73	Ortaklara Borçlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,47	1,178
74	İştiraklere Borçlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,43	1,155
75	Bağlı Ortaklıklara Borçlar ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,84	1,021
76	Ödenecek Giderler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,97	,975
77	Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,71	1,070
78	Ertelenen ve Taksite Bağlanan Devlet Alacakları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,89	,984
79	Alınan Sipariş Avansları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,45	1,188
80	Vergi Karşılıkları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,48	1,154
81	Çıkarılmış Tahviller ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,63	1,119
82	Kıdem Tazminatı Karşılıkları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,12	,912
83	Sermaye ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,25	1,192
84	Sermaye Taahhütleri (-) ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,42	1,232
85	Emisyon Primi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,36	1,164
86	Duran Varlıklardaki Değer Artışı ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,34	1,144
87	İştiraklerdeki Değer Artışı ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	3,37	1,159
88	Borsa'da Oluşan Değer Artışı ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,73	1,257
89	Yasal Yedekler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,44	1,110
90	Statü Yedekleri ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,46	1,151
91	Özel Yedekler ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,51	1,166
92	Olağanüstü Yedek ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,71	1,169
93	Maliyet Artış Fonu ile ifade edilmek i stenenler açık ve anlaşılırdır.	293	2,57	1,156
94	Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayrı Safi Satış Kazançları ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,16	,922
95	Geçmiş Yıl Karı ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	293	4,13	,985

2 numaralı anketin F bölümünde ayrıntılı bilanço kalemleri ile ilgili her bir önerme hakkında verilen cevapların ortalamasının, bu bölümdeki tüm önermelere

verilen cevapların ortalamalarının ortalaması ($\overline{\overline{X}} = 3,43$) ekseni etrafındaki dağılımı aşağıdaki diyagramdan izlenebilir. (Şekil 7)

Şekil 7: Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamaları

2 numaralı araştırma problemi kapsamındaki finansal tablolardan "Ayrıntılı Bilançonun" anlaşılırlığına yönelik olarak 2 numaralı anket formunda sorulan 25. ve 95. sorular arasındaki 71 soruda verilen önermeler hakkındaki cevaplayıcı görüşlerinin ortalamaları göz önüne alınarak aşağıdaki hipotez her bir kalem için test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 4d(H_{4d})

"Finansal tablo kullanıcıları, işletmelerin ayrıntılı bilançolarında yer alan "AYRINTILI BİLANÇO KALEMİ" ile ifade edilmek istenenlerin açık ve anlaşılır olduğuna katılmamaktadırlar"

Yukarıdaki hipotezde yer alan "AYRINTILI BİLANÇO KALEMİ" ifadesi her bir kalem için değiştirilerek sırayla oluşturulan hipotezler test edilmiştir.

Ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı ile ilgili olarak yukarıda oluşturulan "4d" numaralı araştırma hipotezi için, ayrıntılı bilançoda yer alan kalemler için oluşturulan her bir önermeye verilen cevapların ortalamasının, %95 güvenilirlik derecesinde, ölçekte orta nokta olan ve 3 değeri ile dikkate alınan "kararsızım" seçeneğinden anlamlı bir farkı olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

H_0 : $\overline{X} = 3$

H_A : $\overline{X} < 3$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 31)

Tablo 31: Anket 2 - 25 ve 95. Sorular Arasındaki Önermelere Verilen Cevapların Ortalamalarının Ölçeğin Orta Noktasından Farkı - Tek Örnek Kütle T Testi

Test Değeri = 3						
					% 95 güven aralığı fark değerleri	
Ayrıntılı Bilanço Kalemleri	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift Kuyruk)	Ort. Fark	Düşük	Yüksek
Kasa	21,446	292	,000	1,18	1,07	1,29
Bankalar	22,874	292	,000	1,19	1,09	1,29
Hisse senetleri	21,008	292	,000	1,11	1,01	1,21
Özel kesim tahvil senet ve bonoları	10,912	292	,000	,70	,58	,83
Kamu kesimi tahvil senet ve bonları	10,302	292	,000	,68	,55	,81
Menkul kıymetler değer düşüklüğü karşılığı	-1,353	292	,177	-,10	-,24	,05
Alıcılar	8,516	292	,000	,56	,43	,69
Alacak senetleri	13,594	292	,000	,82	,70	,93
Verilen depozito ve teminatlar	10,567	292	,000	,67	,54	,79
Alacak reeskontu	-8,174	292	,000	-,56	-,70	-,43
Şüpheli alacaklar karşılığı	2,009	292	,045	,15	,00	,29
Ortaklardan alacaklar	10,648	292	,000	,69	,56	,81
İştiraklerden alacaklar	7,101	292	,000	,47	,34	,60
Bağlı ortaklıklardan alacaklar	4,909	292	,000	,33	,20	,47
İlk madde ve malzeme	4,801	292	,000	,33	,20	,47
Yarı mamuller	7,690	292	,000	,51	,38	,64
Ara mamuller	6,073	292	,000	,41	,27	,54
Mamuller	11,940	292	,000	,76	,64	,89
Emtia	-1,781	292	,076	-,14	-,29	,01
Stok değer düşüklüğü karşılığı	-3,046	292	,003	-,22	-,36	-,08
Verilen sipariş avansları	8,804	292	,000	,59	,46	,72
Bağlı menkul kıymetler	-2,669	292	,008	-,18	-,32	-,05
İştirakler	5,350	292	,000	,37	,23	,50
İştiraklere sermaye taahhütleri	-1,132	292	,259	-,08	-,22	,06
İştirakler değer düşüklüğü karşılığı	-4,860	292	,000	-,33	-,47	-,20
Bağlı ortaklıklar	1,021	292	,308	,07	-,07	,21
Arazi ve arsalar	18,678	292	,000	1,09	,97	1,20
Yerüstü ve yeraltı düzenleri	,499	292	,618	,04	-,11	,19
Binalar	21,744	292	,000	1,15	1,05	1,25
Makine, tesis ve cihazlar	22,776	292	,000	1,16	1,06	1,26
Taşıt araç ve gereçleri	22,923	292	,000	1,15	1,05	1,25
Döşeme ve demirbaşlar	19,708	292	,000	1,06	,96	1,17
Birikmiş amortismanlar	7,092	292	,000	,49	,35	,62
Yapılmakta olan yatırımlar	16,577	292	,000	,92	,82	1,03
Kuruluş ve teşkilatlanma giderleri	12,629	292	,000	,79	,67	,92
Haklar	,976	292	,330	,07	-,07	,21
Araştırma ve geliştirme giderleri	15,608	292	,000	,92	,80	1,03
İştirak pozitif şerefiyesi	-12,021	292	,000	-,81	-,95	-,68
İştirak negatif şerefiyesi	-12,137	292	,000	-,83	-,96	-,69
Banka kredileri	21,069	292	,000	1,10	,99	1,20
Uzun vadeli kredilerin anapara taksitleri ve faizleri	14,247	292	,000	,88	,76	1,00
Tahvil anapara taksitleri ve faizleri	11,299	292	,000	,73	,60	,85
Çıkarılmış bonolar ve senetler	8,781	292	,000	,59	,46	,72
Satıcılar	9,733	292	,000	,66	,53	,79
Borç senetleri	15,964	292	,000	,91	,80	1,03
Alınan depozito ve teminatlar	12,289	292	,000	,75	,63	,88
Borç reeskontu	-6,437	292	,000	-,46	-,61	-,32
Ortaklara borçlar	10,623	292	,000	,68	,55	,80

Tablo 31: (Devam)

Ayrıntılı Bilanço Kalemleri	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift Kuyruk)	Ort. Fark	% 95 güven aralığı fark değerleri	
İştiraklere borçlar	6,846	292	,000	,47	,34	,61
Bağlı ortaklıklara borçlar	6,371	292	,000	,43	,30	,56
Ödenecek giderler	14,025	292	,000	,84	,72	,95
Ödenecek vergi, harç ve diğer kesintiler	16,955	292	,000	,97	,85	1,08
Ertelenen ve takside bağlanan devlet alaçakları	11,356	292	,000	,71	,59	,83
Alınan sipariş avansları	15,502	292	,000	,89	,78	1,00
Vergi karşılıkları	6,440	292	,000	,45	,31	,58
Çıkarılmış tahviller	7,085	292	,000	,48	,35	,61
Kıdem tazminatı karşılıkları	9,707	292	,000	,63	,51	,76
Sermaye	21,013	292	,000	1,12	1,01	1,22
Sermaye taahhütleri	3,578	292	,000	,25	,11	,39
Emisyon primi	-8,109	292	,000	-,58	-,73	-,44
Duran varlıklardaki değer artışı	5,320	292	,000	,36	,23	,50
İştiraklerdeki değer artışı	5,109	292	,000	,34	,21	,47
Borsada oluşan değer artışı	5,493	292	,000	,37	,24	,51
Yasal yedekler	-3,670	292	,000	-,27	-,41	-,13
Statü yedekleri	-8,680	292	,000	-,56	-,69	-,44
Özel yedekler	-7,968	292	,000	-,54	-,67	-,40
Olağanüstü yedekler	-7,263	292	,000	-,49	-,63	-,36
Maliyet artış fonu	-4,299	292	,000	-,29	-,43	-,16
Sermayeye eklenecek iştirak hisseleri ve gayri safi satış kazançları	-6,420	292	,000	-,43	-,57	-,30
Geçmiş yıl kârı	21,611	292	,000	1,16	1,06	1,27
..... Yılı zararı	19,640	292	,000	1,13	1,02	1,24

Yapılan test sonucunda aşağıdaki kalemler dışındaki ayrıntılı bilanço kalemleri ile kurulan önermeler için %95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Emtia
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- Bağlı Ortaklıklar
- Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri
- Haklar

Bir başka deyişle, %95 güvenilirlik derecesinde katılımcılar ayrıntılı bilançoda yer alan "Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı", "Emtia", "İştiraklere Sermaye Taahhütleri", "Bağlı Ortaklıklar", "Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri" ve "Haklar" kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz görüş bildirmekten kaçınmışlardır.

Yapılan test sonucunda, %95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilen önermeler içinde aşağıda yer alan kalemlerin anlaşılırlığı hakkında katılımcılar olumsuz görüş bildirmişlerdir:

- Alacak Reeskontu
- Stok Değer düşüklüğü Karşılığı
- Bağlı Menkul Kıymetler
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- İştirak Pozitif Şerefiyesi
- İştirak Negatif Şerefiyesi
- Borç Reeskontu
- Emisyon Primi
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedekler
- Maliyet Artış Fonu
- Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayri Safi Satış Kazançları

Bir başka deyişle, %95 güvenilirlik derecesinde katılımcıların Türkiye'de hazırlanan ayrıntılı bilançolarda yer alan "Alacak Reeskontu", "Stok Değer düşüklüğü Karşılığı", "Bağlı Menkul Kıymetler", "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı", "İştirak Pozitif Şerefiyesi", "İştirak Negatif Şerefiyesi", "Borç Reeskontu", "Emisyon Primi", "Yasal Yedekler", "Statü Yedekleri", "Özel Yedekler", "Olağanüstü Yedekler", "Maliyet Artış Fonu", "Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayri Safi Satış Kazançları" kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri olumsuzdur.

Araştırmaya katılan finansal tablo kullanıcıları, Türkiye'de hazırlanan ayrıntılı bilançolarda yer alan 71 kalemden 14 kalemin anlaşılır olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca 6 kalemin anlaşılırlığı ile ilgili olumlu ya da olumsuz

bir görüş bildirmekten kaçınılmış, geriye kalan 51 kalemin anlaşılır olduğu yönünde görüş bildirilmiştir.

2.6. Finansal Tabloların Anlaşırlığı ile Finansal Tablo Kullanıcılarının "Kişisel Özellikleri" Arasındaki İlişki Analizi

Bu bölümde anlaşılırlıkları hakkında örneklerin tümünün ortalama görüşlerinin olumsuz olduğu saptanmış olan finansal tablo kalemleriyle, finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen "kişisel özellikleri" (değişkenler) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı "Kendall Uygunluk Katsayısı"[57] ilişki analizi kullanılarak incelenmiştir.

Finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen değişkenler (finansal tablo kullanıcılarının kişisel özellikleri) aşağıdaki tablodan izlenebilir. (Tablo 32)

Tablo 32: Finansal Tablo Kullanıcılarının Finansal Tabloların Anlaşılırlığını Etkilediği Düşünülen Kişisel Özellikleri (Değişkenler)

Tablo Harfi	Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri (Değişkenler)
A	İktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma
B	Muhasebe öğrenimi görmüş olma
C	Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olma
D	Son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olma (aktif ya da potansiyel kullanıcı olma)
E	Finansal tabloları inceleme sıklığı

[57] Neyran Orhunbilge, **Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi**, İ.Ü.İşletme Fakültesi Yayın No:267 İstanbul, 1996 S.170

2.6.1. Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi

Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen özet bilanço kalemleri ile finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen değişkenler arasında ilişki olup olmadığı, yapılan korelasyon analizi sonucunda elde edilen Kendall uygunluk katsayılarının %95 güvenilirlik derecesinde anlamlı olup olmadığı incelenerek belirlenmiştir. Söz konusu analiz sonuçları Tablo 33'de izlenebilir:

Tablo 33: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Arasındaki İlişki

		A	B	C	D	E
Hazır Değerler	Korelasyon Katsayısı	0,196	0,355	0,192	-0,255	0,261
	Anlamlılık Derecesi	0,003	0	0,003	0	0
	N	179	179	179	179	179
Finansal Duran Varlıklar	Korelasyon Katsayısı	0,144	0,246	0,139	-0,254	0,287
	Anlamlılık Derecesi	0,027	0	0,033	0	0
	N	179	179	179	179	179
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Korelasyon Katsayısı	0,175	0,324	0,182	-0,176	0,196
	Anlamlılık Derecesi	0,007	0	0,005	0,009	0,002
	N	179	179	179	179	179
Ana Ortaklık Dışı Özsermaye	Korelasyon Katsayısı	0,065	0,117	0,067	-0,104	0,09
	Anlamlılık Derecesi	0,327	0,088	0,305	0,128	0,162
	N	179	179	179	179	179
Özsermaye Düzeltme Farkları	Korelasyon Katsayısı	0,195	0,182	0,12	-0,119	0,152
	Anlamlılık Derecesi	0,003	0,008	0,068	0,083	0,019
	N	179	179	179	179	179
Emisyon Primi	Korelasyon Katsayısı	0,116	0,114	0,101	-0,225	0,255
	Anlamlılık Derecesi	0,083	0,1	0,127	0,001	0
	N	179	179	179	179	179
Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklılıkları	Korelasyon Katsayısı	0,136	0,186	0,021	-0,288	0,213
	Anlamlılık Derecesi	0,037	0,006	0,746	0	0,001
	N	179	179	179	179	179
Yeniden Değerleme Fazlası	Korelasyon Katsayısı	0,208	0,184	0,144	-0,208	0,225
	Anlamlılık Derecesi	0,001	0,007	0,027	0,002	0
	N	179	179	179	179	179
Yedekler	Korelasyon Katsayısı	0,228	0,178	0,214	-0,199	0,232
	Anlamlılık Derecesi	0	0,009	0,001	0,003	0
	N	179	179	179	179	179

Yapılan analiz sonucunda iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma değişkeninin aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 33 – A Sütunu)

- Hazır Değerler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Özsermaye Düzeltme Farkları
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Faklılıkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler

Yapılan analiz sonucunda muhasebe öğrenimi görmüş olma değişkeninin aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 33 – B Sütunu)

- Hazır Değerler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Özsermaye Düzeltme Farkları
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklılıkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler

Yapılan analiz sonucunda muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olma değişkeninin aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 33 – C Sütunu)

- Hazır Değerler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler

Yapılan analiz sonucunda son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olma değişkeninin aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 33 – D Sütunu)

- Hazır Değerler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Emisyon Primi
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklılıkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler

Yapılan analiz sonucunda finansal tabloları inceleme sıklığı değişkeninin, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir: (Tablo 33 – E Sütunu)

- Hazır Değerler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Özsermaye Düzeltme Farkları
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklılıkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler

2.6.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi

Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen özet gelir tablosu kalemleri ile finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen değişkenler arasında ilişki olup olmadığı, yapılan korelasyon analizi sonucunda elde edilen Kendall uygunluk katsayılarının %95 güvenilirlik derecesinde anlamlı olup olmadığı incelenerek belirlenmiştir. Söz konusu analiz sonuçları Tablo 34'de izlenebilir:

Tablo 34: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşırlılığı Arasındaki İlişki

		A	B	C	D	E
Olağanüstü Gelirler ve Kârlar	Korelasyon Katsayısı	0,053	0,08	0,109	-0,136	0,063
	Anlamlılık Derecesi	0,418	0,239	0,094	0,046	0,326
	N	179	179	179	179	179
Olağanüstü Giderler ve Zararlar	Korelasyon Katsayısı	0,074	0,075	0,075	-0,125	0,03
	Anlamlılık Derecesi	0,256	0,267	0,25	0,065	0,637
	N	179	179	179	179	179

Yapılan analiz sonucunda söz konusu özet gelir tablosu kalemlerinden yalnızca "Olağanüstü Gelir ve Kârlar Kaleminin" sadece son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olma değişkeni ile bir ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen değişkenlerin hiçbirinin bu iki özet gelir tablosu kaleminin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

2.6.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki

Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen tek ayrıntılı gelir tablosu kalemi ile finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen değişkenler arasında ilişki olup olmadığı, yapılan korelasyon analizi sonucunda elde edilen Kendall uygunluk katsayısı %95 güvenilirlik derecesinde anlamlı olup olmadığı incelenerek belirlenmiştir. Söz konusu analiz sonuçları tablo 35'de izlenebilir:

Tablo 35: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Arasındaki İlişki

		A	B	C	D	E
Konusu Kalmayan Karşılıklar	Korelasyon Katsayısı	0,127	0,1	0,12	-0,057	0,094
	Anlamlılık Derecesi	0,052	0,14	0,066	0,401	0,142
	N	179	179	179	179	179

Yapılan analiz sonucunda söz konusu ayrıntılı gelir tablosu kaleminin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde %95 güvenilirlik derecesinde hiçbir değişkenin herhangi bir etkisi tespit edilememiş. Ancak iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma ve muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olma değişkenlerinin %90 güvenilirlik derecesinde söz konusu ayrıntılı gelir tablosu kalemi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

2.6.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle Finansal Tablo Kullanıcılarının Kişisel Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi

Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen ayrıntılı bilanço kalemleri ile finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen değişkenler arasında ilişki olup olmadığı, yapılan korelasyon analizi sonucunda elde edilen Kendall uygunluk katsayısı %95 güvenilirlik derecesinde anlamlı olup olmadığı incelenerek belirlenmiştir. Söz konusu analiz sonuçları Tablo 36'da izlenebilir:

Tablo 36: Anlaşılırlığı Etkilediği Düşünülen Değişkenler İle Anlaşılırlıkları Hakkında Olumsuz Görüş Belirtilen Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İlişkisi

		A	B	C	D	E
Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı	Korelasyon Katsayısı	0,133	0,121	0,115	-0,072	0,124
	Anlamlılık Derecesi	0,009	0,022	0,022	0,174	0,011
	N	293	293	293	293	293
Alacak Reeskontu	Korelasyon Katsayısı	0,165	0,197	0,156	-0,122	0,156
	Anlamlılık Derecesi	0,001	0	0,002	0,022	0,002
	N	293	293	293	293	293
Emtia	Korelasyon Katsayısı	0,204	0,154	0,199	-0,159	0,219
	Anlamlılık Derecesi	0	0,003	0	0,002	0
	N	293	293	293	293	293
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı	Korelasyon Katsayısı	0,216	0,225	0,103	-0,133	0,174
	Anlamlılık Derecesi	0	0	0,04	0,011	0
	N	293	293	293	293	293
Bağlı Menkul Kıymetler	Korelasyon Katsayısı	0,027	0,088	0,061	-0,029	0,098
	Anlamlılık Derecesi	0,603	0,096	0,227	0,579	0,046
	N	293	293	293	293	293
İştiraklere Sermaye Taahhütleri	Korelasyon Katsayısı	0,088	0,116	0,112	-0,142	0,157
	Anlamlılık Derecesi	0,085	0,028	0,027	0,007	0,001
	N	293	293	293	293	293
İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı	Korelasyon Katsayısı	0,125	0,112	0,105	-0,101	0,165
	Anlamlılık Derecesi	0,015	0,034	0,038	0,057	0,001
	N	293	293	293	293	293

Tablo 36: (Devam)

		A	B	C	D	E
Bağlı Ortaklıklar	Korelasyon Katsayısı	0,065	0,06	0,031	-0,117	0,114
	Anlamlılık Derecesi	0,207	0,257	0,544	0,027	0,02
	N	293	293	293	293	293
Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri	Korelasyon Katsayısı	0,211	0,231	0,166	-0,141	0,185
	Anlamlılık Derecesi	0	0	0,001	0,007	0
	N	293	293	293	293	293
Haklar	Korelasyon Katsayısı	0	0,015	0,095	0,06	0,032
	Anlamlılık Derecesi	0,998	0,771	0,058	0,256	0,514
	N	293	293	293	293	293
İştirak Pozitif Şerefiyesi	Korelasyon Katsayısı	0,109	0,058	0,083	-0,019	0,07
	Anlamlılık Derecesi	0,036	0,281	0,104	0,723	0,157
	N	293	293	293	293	293
İştirak Negatif Şerefiyesi	Korelasyon Katsayısı	0,143	0,061	0,11	-0,017	0,081
	Anlamlılık Derecesi	0,006	0,253	0,032	0,753	0,103
	N	293	293	293	293	293
Borç Reeskontu	Korelasyon Katsayısı	0,19	0,162	0,196	-0,101	0,142
	Anlamlılık Derecesi	0	0,002	0	0,058	0,004
	N	293	293	293	293	293
Emisyon Primi	Korelasyon Katsayısı	0,216	0,119	0,154	-0,101	0,166
	Anlamlılık Derecesi	0	0,025	0,002	0,057	0,001
	N	293	293	293	293	293
Yasal Yedekler	Korelasyon Katsayısı	0,28	0,175	0,183	-0,162	0,158
	Anlamlılık Derecesi	0	0,001	0	0,002	0,001
	N	293	293	293	293	293
Statü Yedekleri	Korelasyon Katsayısı	0,206	0,133	0,201	-0,139	0,139
	Anlamlılık Derecesi	0	0,013	0	0,009	0,005
	N	293	293	293	293	293
Özel Yedekler	Korelasyon Katsayısı	0,246	0,153	0,177	-0,1	0,112
	Anlamlılık Derecesi	0	0,004	0	0,059	0,023
	N	293	293	293	293	293
Olağanüstü Yedekler	Korelasyon Katsayısı	0,251	0,145	0,194	-0,122	0,116
	Anlamlılık Derecesi	0	0,006	0	0,021	0,019
	N	293	293	293	293	293
Maliyet Artış Fonu	Korelasyon Katsayısı	0,145	0,079	0,054	-0,08	0,061
	Anlamlılık Derecesi	0,005	0,136	0,287	0,131	0,216
	N	293	293	293	293	293
Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gari Safi Satış Kazançları	Korelasyon Katsayısı	0,077	0,061	0,118	-0,06	0,082
	Anlamlılık Derecesi	0,134	0,254	0,02	0,256	0,095
	N	293	293	293	293	293

Yapılan analiz sonucunda iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma değişkeninin aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 36 – Sütun A)

- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Alacak Reeskontları
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Yersütü ve Yer altı Düzenleri
- İştirak Pozitif Şerefiyesi
- İştirak Negatif Şerefiyesi
- Borç Reeskontu
- Emisyon Primi
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedekler
- Maliyet Artış Fonu

Yapılan analiz sonucunda muhasebe öğrenimi görmüş olma değişkeninin aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 36 – Sütun B)

- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Alacak Reeskontları
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Yersütü ve Yer altı Düzenleri
- Borç Reeskontu
- Emisyon Primi
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri

- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedekler

Yapılan analiz sonucunda muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olma değişkeninin aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 36 – Sütun C)

- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Alacak Reeskontları
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Yersütü ve Yer altı Düzenleri
- İştirak Negatif Şerefiyesi
- Borç Reeskontu
- Emisyon Primi
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedekler
- Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayri Safi Satış Kazançları

Yapılan analiz sonucunda son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olma değişkeninin aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunduğu tespit edilmiştir: (Tablo 36 – Sütun D)

- Alacak Reeskontları
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- Bağlı Ortaklıklar

- Yersütü ve Yer altı Düzenleri
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Olağanüstü Yedekler

Yapılan analiz sonucunda finansal tabloları inceleme sıklığı değişkeninin, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir: (Tablo 36 – Sütun E)

- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Alacak Reeskontları
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Bağlı Menkul Kıymetler
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Bağlı Ortaklıklar
- Yerüstü ve Yer altı Düzenleri
- Borç Reeskontu
- Emisyon Primi
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedekler

3.BÖLÜM
KULLANANLARA GÖRE FİNANSAL TABLOLARIN ANLAŞILIRLIĞININ ANALİZİ

Bu bölümde finansal tabloların anlaşılırlığı hakkında farklı özellikteki finansal tablo kullanıcıların görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

3.1. Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi

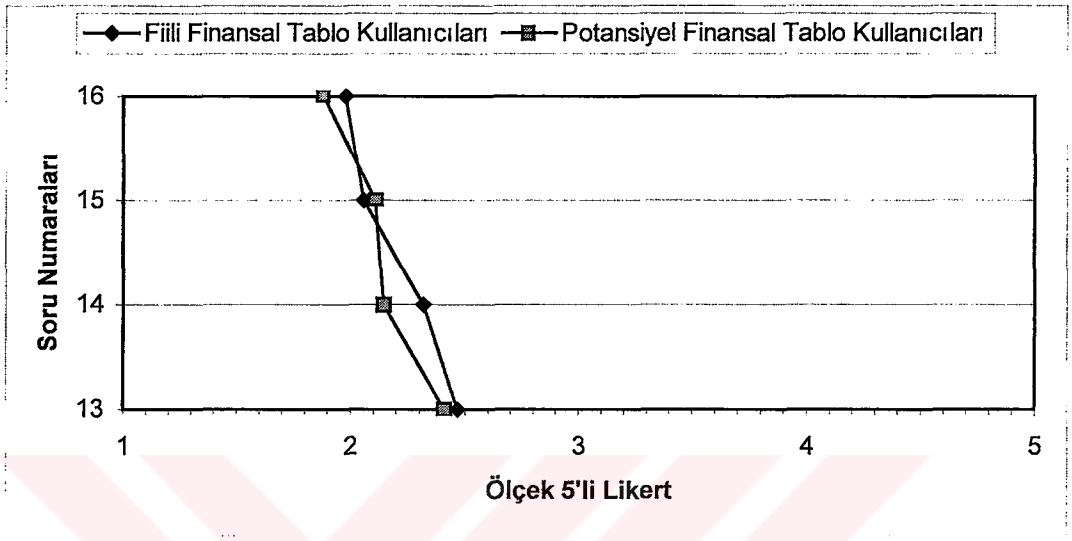
Bu böümde, araştırma kapsamında anketi cevaplandıran örnekler, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş veya incelememiş olmalarına göre sırasıyla aktif kullanıcılar veya potansiyel kullanıcılar olarak gruplandırılmışlardır. Daha sonra iki grubun finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili ortalama görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

3.1.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

5 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, aktif finansal tablo kullanıcıları ile potansiyel finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili olarak yöneltilen 4 önermeye verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Her iki anketin B bölümünde örneklere yöneltilen son iki yılda finansal tablo incelemiş olup olmadıkları sorusuna (10. soru) alınan cevaplara bakılarak, aktif ve potansiyel finansal tablo kullanıcıları olarak gruplandırılan örneklerin, 13. ve 16. sorular arasındaki 4 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 8)

Şekil 8: Aktif Finansal Tablo Kullanıcıları ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcıların Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı İle İlgili Görüşleri

Finansal tabloları aktif olarak kullananlar ile finansal tabloların potansiyel kullanıcılarının oluşturduğu bağımsız iki gruptaki örneklerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 5a(H_{5a})

"Finansal tabloları aktif olarak kullananlar ile finansal tabloların potansiyel kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş örneklerin verdikleri cevapların ortalaması ile son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olan örneklerin verdikleri cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olanların (aktif kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelememiş olanların (potansiyel kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir (Tablo 37):

Tablo 37: Son İki Yılda Herhangi Bir Finansal Tabloyu İncelemiş Olanlarla, Hiçbir Finansal Tablo İncelememiş Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı İle İlgili Verilen Önermelere Verdikleri Cevapların Ortalamalarının Farklılığı Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
13	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,156	,143	,632	470	,528	,06	,090	-,120	,235
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,645	369,767	,519	,06	,088	-,117	,231
14	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	15,401	,000	1,982	470	,048	,17	,087	,001	,342
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,093	405,411	,037	,17	,082	,010	,333
15	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,027	,870	-,590	470	,555	-,05	,085	-,218	,117
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,607	378,118	,544	-,05	,083	-,214	,113
16	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,579	,447	1,146	470	,253	,10	,083	-,068	,259
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,198	394,973	,232	,10	,080	-,061	,252

Yapılan test sonucunda, 14 numaralı sorudaki önerme için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki önerme ile ilgili son iki yıl içinde hiçbir bir finansal tabloyu incelememiş olanların olumsuz görüşleri, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların olumsuz görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir"

Bir başka deyişle potansiyel finansal tablo kullanıcıları;

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesinin mümkün olduğunu",

son iki yıl içinde bu finansal tabloları incelemiş olanlara göre daha güçlü bir şekilde düşünmektedirler.

Bu bölümdeki diğer iki önerme için finansal tabloları hiç incelemeyenlerin görüşleri ile finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

3.1.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

6 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, aktif finansal tablo kullanıcıları ile potansiyel finansal tablo kullanıcılarının araştırma konusu finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili kendilerine yöneltilen önermelere verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

3.1.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

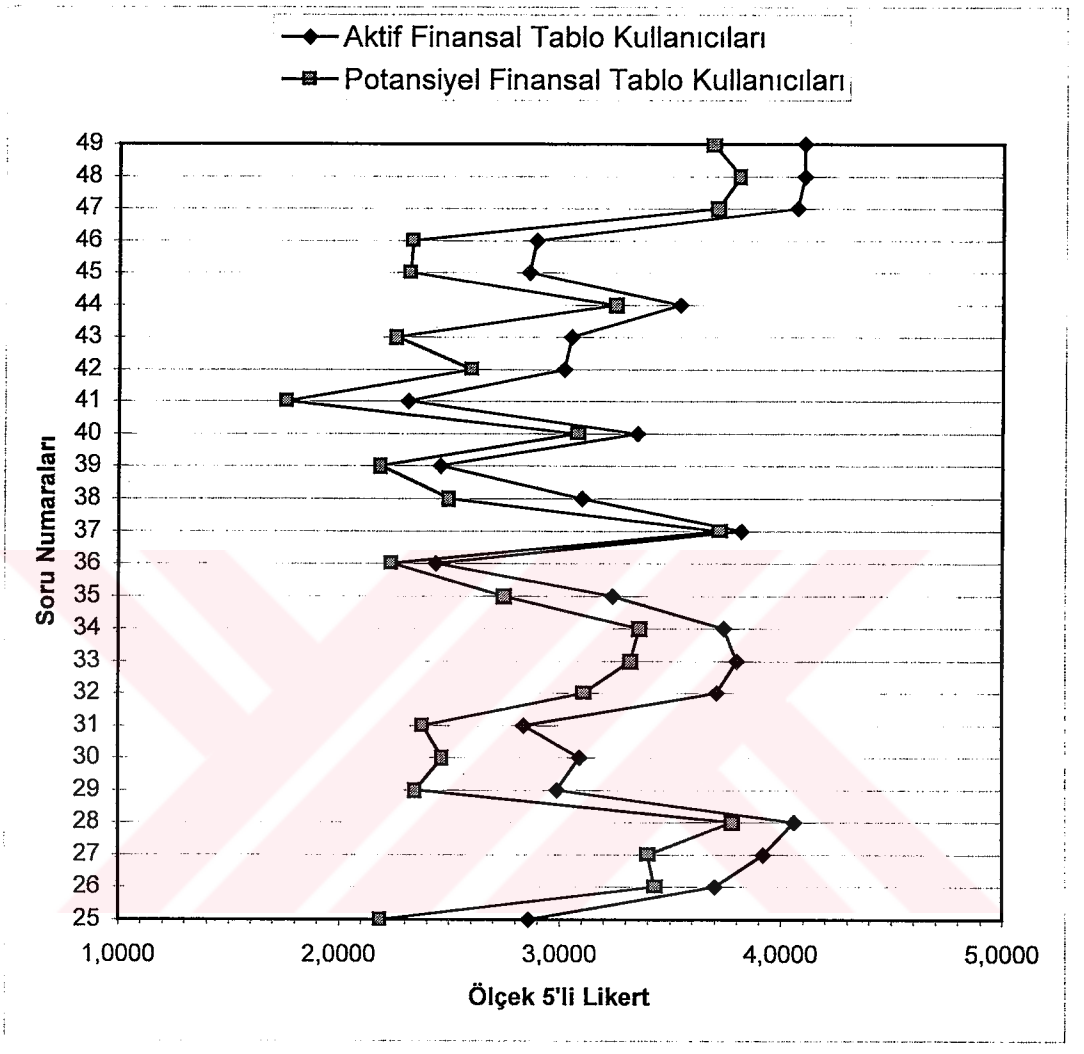
Son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olup olmadıklarına göre gruplandırılan örneklerin özet bilanço ile ilgili 1 numaralı ankette 25. ve 49. sorular arasındaki 25 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 9)

Son iki yılda hiçbir finansal tabloyu incelememiş olanlarla, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin, özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 5b(H_{5b})

"Finansal tabloları aktif olarak kullananlar ile finansal tabloların potansiyel kullanıcılarının özet bilançoda yer alan her bir kalem ile ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Şekil 9: Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, özet bilançoda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş örneklerin verdikleri cevapların ortalaması ile son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olan örneklerin verdikleri cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olanların (aktif kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelememiş olanların (potansiyel kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir (Tablo 38):

Tablo 38: Özet Bilanço Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,954	,087	3,811	177	,000	,67	,17	,32	1,01
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,865	159,604	,000	,67	,17	,33	1,01
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,721	,055	1,820	177	,070	,27	,15	-2,28E-02	,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,777	139,374	,078	,27	,15	-3,05E-02	,57
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	23,774	,000	3,712	177	,000	,51	,14	,24	,79
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,476	117,907	,001	,51	,15	,22	,81
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,296	,004	2,010	177	,046	,28	,14	4,99E-03	,55
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,897	121,809	,060	,28	,15	-1,21E-02	,57
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,003	,954	3,775	177	,000	,64	,17	,31	,98
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,778	152,902	,000	,64	,17	,31	,98
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,568	,452	3,478	177	,001	,62	,18	,27	,97
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,452	148,491	,001	,62	,18	,27	,98
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,735	,392	2,653	177	,009	,47	,18	,12	,81
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,688	159,171	,008	,47	,17	,12	,81
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,280	,002	3,907	177	,000	,60	,15	,30	,90
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,746	129,806	,000	,60	,16	,28	,92
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	15,973	,000	3,237	177	,001	,48	,15	,19	,78
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,083	126,471	,003	,48	,16	,17	,80
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,282	,008	2,165	177	,032	,38	,17	3,33E-02	,72
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,100	135,970	,038	,38	,18	2,19E-02	,73
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,857	,175	2,830	177	,005	,49	,17	,15	,84
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,768	140,569	,006	,49	,18	,14	,85
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,037	,848	1,220	177	,224	,20	,17	-,13	,53
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,201	144,070	,232	,20	,17	-,13	,54

Tablo 38: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,261	,263	,744	177	,458	,10	,13	-,17	,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,721	135,352	,472	,10	,14	-,17	,38
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,252	,617	3,470	177	,001	,60	,17	,26	,95
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,484	154,520	,001	,60	,17	,26	,94
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,391	,533	1,627	177	,106	,26	,16	-5,61E-02	,58
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,630	153,410	,105	,26	,16	-5,59E-02	,58
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,557	,061	1,545	177	,124	,26	,17	-7,27E-02	,60
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,498	135,568	,137	,26	,18	-8,41E-02	,61
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,344	,004	3,450	177	,001	,54	,16	,23	,86
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,636	174,299	,000	,54	,15	,25	,84
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,205	,075	2,368	177	,019	,42	,18	7,03E-02	,77
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,335	144,820	,021	,42	,18	6,47E-02	,78
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,133	,716	4,422	177	,000	,78	,18	,43	1,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,390	148,647	,000	,78	,18	,43	1,14
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,016	,898	1,811	177	,072	,29	,16	-2,62E-02	,61
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,819	154,569	,071	,29	,16	-2,52E-02	,61
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,159	,043	3,162	177	,002	,54	,17	,20	,88
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,269	168,230	,001	,54	,17	,21	,87
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,289	,023	3,069	177	,002	,55	,18	,20	,91
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,163	166,866	,002	,55	,18	,21	,90
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	14,486	,000	2,644	177	,009	,37	,14	9,30E-02	,64
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,482	118,933	,014	,37	,15	7,41E-02	,66
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,121	,003	2,265	177	,025	,30	,13	3,83E-02	,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,132	120,328	,035	,30	,14	2,12E-02	,57
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,373	,001	3,022	177	,003	,41	,14	,14	,68
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,847	120,937	,005	,41	,14	,12	,69

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir:

- Hazır Değerler
- Ticari Alacaklar
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Finansal Borçlar
- Ticari Borçlar
- Alınan Sipariş Avansları
- Borç ve Gider Karşılıkları
- Sermaye Taahhütleri
- Emisyon Primi
- Varlıklarda Değer Artışı (gelirle ilişkilendirilmeyen tutar)
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler
- Net Dönem Kârı
- Dönem Zararı
- Geçmiş Yıllar Zararı

Buna göre, yukarıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında son iki yıl içinde hiçbir bir finansal tabloyu incelememiş olanların görüşleri, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşlerinden anlamlı şekilde daha olumsuzdur.

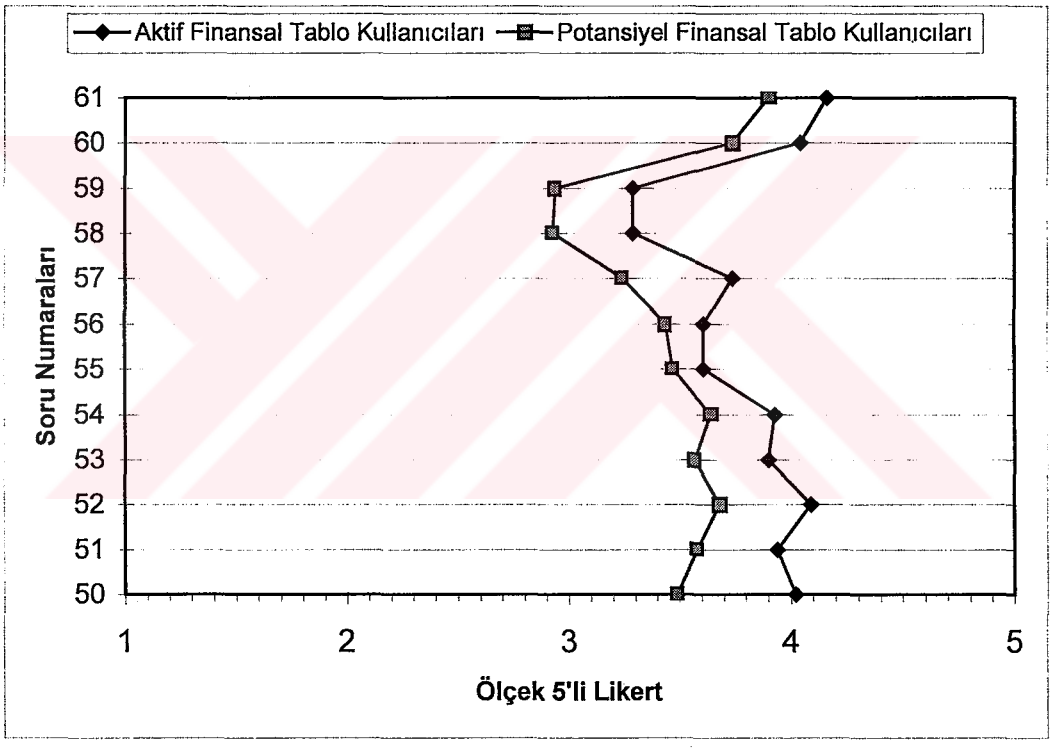
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 38'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır:

> "Son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olanların özet bilançoda yer alan yukarıdaki kalemleri son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.1.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olup olmadıklarına göre gruplandırılan örneklerin özet gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 50. ve 61. sorular arasındaki 12 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 10)

Şekil 10: Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri

Son iki yılda hiçbir finansal tabloyu incelememiş olanlarla, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin, özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 5c(H_{5c})

"Finansal tabloları aktif olarak kullananlar ile finansal tabloların potansiyel kullanıcılarının özet gelir tablosunda yer alan her bir kalem ile ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, özet gelir tablosunda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş örneklerin verdikleri cevapların ortalaması ile son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olan örneklerin verdikleri cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olanların (aktif kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelememiş olanların (potansiyel kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 39)

Tablo 39: Özet Gelir Tablosu Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	19,633	,000	3,822	177	,000	,53	,14	,26	,81
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,620	123,647	,000	,53	,15	,24	,82
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,904	,009	2,510	177	,013	,36	,14	7,71E-02	,64
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,457	140,869	,015	,36	,15	7,04E-02	,65
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	15,039	,000	3,105	177	,002	,41	,13	,15	,68
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,919	119,822	,004	,41	,14	,13	,69
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,571	,007	2,309	177	,022	,33	,14	4,76E-02	,61
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,238	135,658	,027	,33	,15	3,81E-02	,62
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,751	,006	2,159	177	,032	,29	,13	2,46E-02	,55
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,079	132,122	,040	,29	,14	1,39E-02	,56
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,997	,836	177	,404	,14	,16	-,18	,45
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,839	154,679	,403	,14	,16	-,18	,45
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,184	,668	,988	177	,324	,16	,16	-,16	,49
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,987	151,809	,325	,16	,17	-,16	,49
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,481	,064	3,346	177	,001	,50	,15	,21	,80
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,268	139,767	,001	,50	,15	,20	,81
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,486	,486	2,082	177	,039	,36	,17	1,87E-02	,70
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,091	154,609	,038	,36	,17	1,98E-02	,70
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,109	,742	1,971	177	,050	,35	,18	-4,48E-04	,69
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,971	152,465	,051	,35	,18	-8,28E-04	,69
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,703	,002	2,240	177	,026	,30	,13	3,58E-02	,57
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,136	127,139	,035	,30	,14	2,22E-02	,58
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,717	,192	2,002	177	,047	,26	,13	3,69E-03	,51
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,914	128,330	,058	,26	,13	-8,61E-03	,52

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Brüt Satışlar
- Satışlardan İndirimler
- Net Satışlar
- Satışların Maliyeti
- Faaliyet Giderleri
- Finansman Giderleri
- Olağanüstü Gelirler ve Kârlar
- Olağanüstü Giderler ve Zararlar
- Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler
- Dönem Net Kârı

Buna göre, yukarıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında son iki yıl içinde hiçbir bir finansal tabloyu incelememiş olanların görüşleri, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşlerinden anlamlı şekilde daha olumsuzdur.

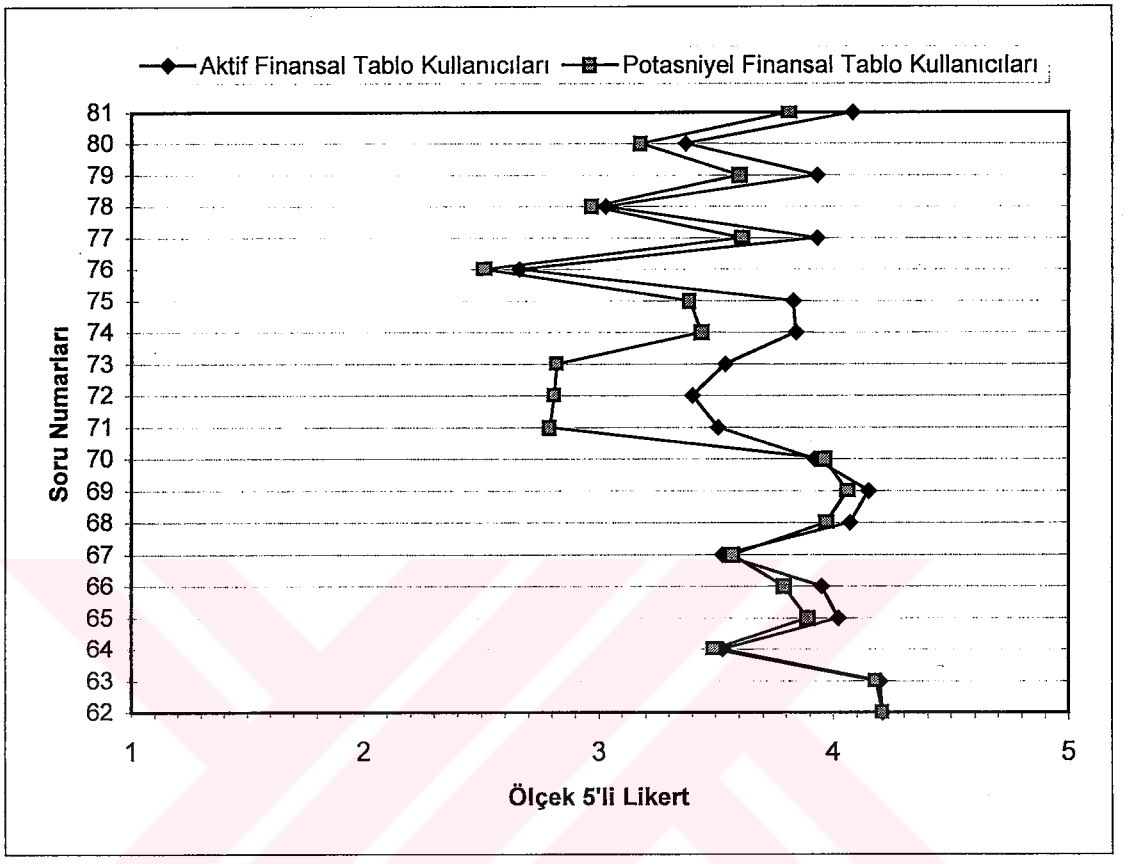
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 39'daki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır:

> "Son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olanlar özet gelir tablosunda yer alan yukarıdaki kalemleri son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.1.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olup olmadıklarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 62. ve 81. sorular arasındaki 20 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 11)

Şekil 11: Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri

Son iki yılda hiçbir finansal tabloyu incelememiş olanlarla, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin, ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 5d (H_{5d})

"Finansal tabloları aktif olarak kullananlar ile finansal tabloların potansiyel kullanıcılarının ayrıntılı gelir tablosunda yer alan her bir kalem ile ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, ayrıntılı gelir tablosunda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş örneklerin verdikleri cevapların ortalaması ile son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olan örneklerin verdikleri cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

$\overline{X}_1$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olanların (aktif kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelememiş olanların (potansiyel kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 40)

Tablo 40: Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,992	,085	-,026	177	,979	-2,73E-03	,11	-,21	,21
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,025	138,279	,980	-2,73E-03	,11	-,22	,21
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,280	,072	,142	177	,887	1,57E-02	,11	-,20	,23
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,138	136,144	,891	1,57E-02	,11	-,21	,24
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,133	,716	,284	177	,776	4,66E-02	,16	-,28	,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,283	150,451	,777	4,66E-02	,16	-,28	,37
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,294	,132	1,065	177	,288	,13	,12	-,11	,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,030	134,086	,305	,13	,13	-,12	,38
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,640	,106	1,253	177	,212	,16	,13	-9,28E-02	,42
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,226	140,431	,222	,16	,13	-9,91E-02	,42
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,027	,870	-,224	177	,823	-3,67E-02	,16	-,36	,29
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,224	152,769	,823	-3,67E-02	,16	-,36	,29
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,166	,684	,747	177	,456	9,32E-02	,12	-,15	,34
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,731	140,797	,466	9,32E-02	,13	-,16	,35
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,998	,319	,868	177	,387	9,40E-02	,11	-,12	,31
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,838	133,600	,404	9,40E-02	,11	-,13	,32
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,167	,684	-,308	177	,759	-4,24E-02	,14	-,31	,23
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,309	154,435	,758	-4,24E-02	,14	-,31	,23
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,346	,248	4,408	177	,000	,72	,16	,40	1,05
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,307	140,047	,000	,72	,17	,39	1,05
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,245	,621	3,635	177	,000	,60	,16	,27	,92
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,599	147,141	,000	,60	,17	,27	,92
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,462	,497	4,491	177	,000	,72	,16	,41	1,04
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,458	148,579	,000	,72	,16	,40	1,04

Tablo 40: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,040	,026	2,808	177	,006	,40	,14	,12	,68
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,743	140,043	,007	,40	,14	,11	,68
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,165	,024	2,982	177	,003	,44	,15	,15	,74
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,914	140,056	,004	,44	,15	,14	,74
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,093	,760	,817	177	,415	,15	,18	-,21	,51
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,820	154,683	,413	,15	,18	-,21	,51
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	14,096	,000	2,372	177	,019	,32	,14	5,44E-02	,59
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,244	122,953	,027	,32	,14	3,82E-02	,61
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,087	,769	,331	177	,741	5,58E-02	,17	-,28	,39
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,329	149,519	,743	5,58E-02	,17	-,28	,39
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,704	,001	2,526	177	,012	,34	,13	7,38E-02	,60
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,420	129,492	,017	,34	,14	6,16E-02	,61
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,032	,859	1,128	177	,261	,19	,17	-,14	,53
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,130	153,498	,260	,19	,17	-,14	,53
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,183	,008	2,104	177	,037	,28	,13	1,73E-02	,54
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,998	124,925	,048	,28	,14	2,67E-03	,55

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- İştiraklerden Temettü Gelirleri
- Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri
- Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri
- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri
- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri
- Önceki Dönem Gelir ve Kârları
- Önceki Dönem Gider ve Zararları
- Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında son iki yıl içinde hiçbir bir finansal tabloyu incelememiş olanların görüşleri, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşlerinden anlamlı şekilde daha olumsuzdur.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 40'daki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır:

> "Son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olanların ayrıntılı gelir tablosunda yer alan yukarıdaki kalemleri son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.1.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olup olmadıklarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı bilanço kalemleri ile ilgili 2 numaralı ankette 25. ve 95. sorular arasındaki 71 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir. (Şekil 12)

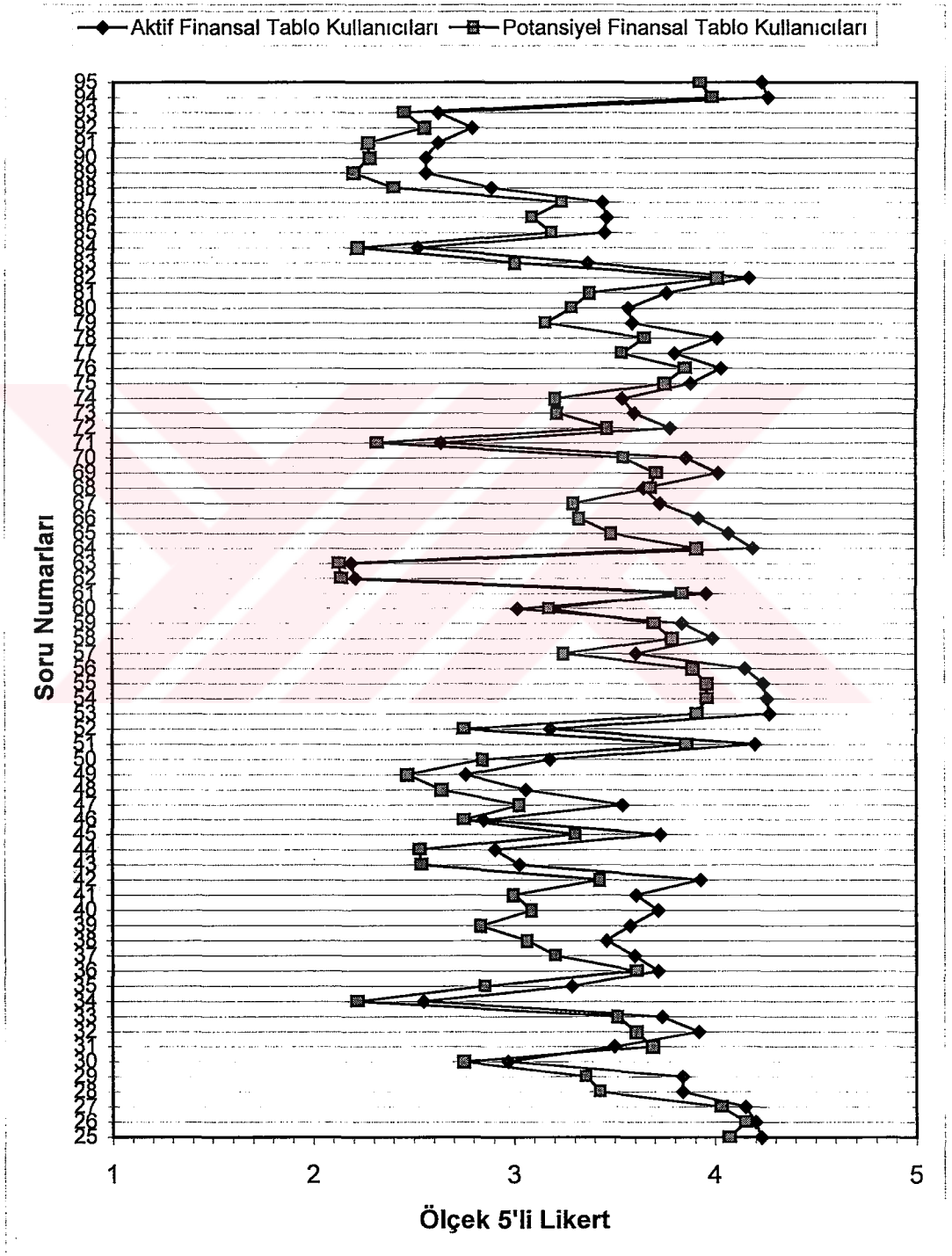
Son iki yılda hiçbir finansal tabloyu incelememiş olanlarla, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 5e(H_{5e})

"Finansal tabloları aktif olarak kullananlar ile finansal tabloların potansiyel kullanıcılarının ayrıntılı bilançoda yer alan her bir kalem ile ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, ayrıntılı bilançoda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş örneklerin verdikleri cevapların ortalaması ile son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olan örneklerin verdikleri cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Şekil 12: Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı İle İlgili Aktif ve Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri

Buna göre;

$\overline{X}_1$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelemiş olanların (aktif kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tablo incelememiş olanların (potansiyel kullanıcılar) söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo41)

Tablo 41: Ayrıntılı Bilanço Kalemleri İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkında Aktif Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri ile Potansiyel Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşlerinin Farklılığı Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,259	,263	1,391	291	,165	,16	,12	-6,74E-02	,39
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,310	164,231	,192	,16	,12	-8,24E-02	,41
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,267	,606	,447	291	,655	4,94E-02	,11	-,17	,27
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,450	193,771	,654	4,94E-02	,11	-,17	,27
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,042	,837	1,043	291	,298	,12	,11	-,10	,34
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,010	175,813	,314	,12	,12	-,11	,35
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,048	,154	2,989	291	,003	,40	,14	,14	,67
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,923	180,738	,004	,40	,14	,13	,68
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,550	,459	3,460	291	,001	,48	,14	,21	,75
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,456	190,855	,001	,48	,14	,20	,75
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,022	,883	1,430	291	,154	,22	,16	-8,36E-02	,53
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,444	196,712	,150	,22	,15	-8,11E-02	,52
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,445	,036	-1,359	291	,175	-,19	,14	-,47	8,54E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,400	207,092	,163	-,19	,14	-,46	7,78E-02
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,728	,190	2,453	291	,015	,31	,13	6,13E-02	,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,431	187,008	,016	,31	,13	5,85E-02	,56
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,534	,217	1,711	291	,088	,23	,13	-3,45E-02	,49
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,666	178,501	,098	,23	,14	-4,24E-02	,50
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,074	,151	2,266	291	,024	,33	,15	4,33E-02	,62
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,307	200,796	,022	,33	,14	4,79E-02	,61
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,128	,721	2,836	291	,005	,44	,15	,13	,74
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,792	183,636	,006	,44	,16	,13	,74
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,150	,699	,849	291	,397	,12	,14	-,15	,39
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,859	197,944	,391	,12	,14	-,15	,38

Tablo 41: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,966	,327	2,826	291	,005	,39	,14	,12	,66
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,741	176,897	,007	,39	,14	,11	,67
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,067	,796	2,738	291	,007	,39	,14	,11	,67
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,682	181,311	,008	,39	,15	,10	,68
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,280	,132	5,269	291	,000	,75	,14	,47	1,03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			5,445	208,893	,000	,75	,14	,48	1,02
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,561	,111	4,578	291	,000	,63	,14	,36	,90
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,432	175,984	,000	,63	,14	,35	,91
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,283	,132	4,405	291	,000	,61	,14	,34	,88
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,214	170,818	,000	,61	,14	,32	,89
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,932	,001	3,722	291	,000	,50	,13	,23	,76
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,508	164,680	,001	,50	,14	,22	,77
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,516	,219	3,048	291	,003	,49	,16	,17	,81
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,994	182,771	,003	,49	,16	,17	,81
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,497	,062	2,532	291	,012	,38	,15	8,52E-02	,68
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,463	178,011	,015	,38	,16	7,60E-02	,69
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,537	,019	2,989	291	,003	,42	,14	,14	,70
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,844	168,439	,005	,42	,15	,13	,71
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,897	,344	,642	291	,521	9,44E-02	,15	-,19	,38
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,626	179,361	,532	9,44E-02	,15	-,20	,39
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,395	,530	3,514	291	,001	,50	,14	,22	,79
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,406	176,549	,001	,50	,15	,21	,80
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,002	,960	2,742	291	,006	,42	,15	,12	,72
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,750	192,979	,007	,42	,15	,12	,72
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,979	1,965	291	,050	,29	,15	-4,51E-04	,57
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,964	191,202	,051	,29	,15	-1,22E-03	,57

Tablo 41: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,076	,300	2,285	291	,023	,34	,15	4,69E-02	,63
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,227	179,182	,027	,34	,15	3,86E-02	,64
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,733	,017	2,813	291	,005	,34	,12	,10	,58
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,601	157,110	,010	,34	,13	8,26E-02	,60
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,980	,085	2,692	291	,008	,43	,16	,11	,74
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,774	207,308	,006	,43	,15	,12	,73
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,938	,015	3,285	291	,001	,36	,11	,15	,58
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,935	145,321	,004	,36	,12	,12	,61
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,954	,330	2,777	291	,006	,30	,11	8,63E-02	,51
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,514	149,659	,013	,30	,12	6,34E-02	,53
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,463	,118	2,713	291	,007	,29	,11	7,85E-02	,49
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,439	147,299	,016	,29	,12	5,43E-02	,52
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,109	,014	2,339	291	,020	,27	,11	4,22E-02	,49
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,130	151,728	,035	,27	,13	1,93E-02	,51
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,063	,801	2,481	291	,014	,36	,14	7,44E-02	,65
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,485	192,277	,014	,36	,14	7,43E-02	,65
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,659	,010	1,658	291	,098	,20	,12	-3,67E-02	,43
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,566	165,444	,119	,20	,13	-5,11E-02	,44
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,252	,072	1,019	291	,309	,14	,13	-,13	,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,975	171,216	,331	,14	,14	-,14	,41
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,637	,202	-1,076	291	,283	-,16	,15	-,45	,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,056	182,230	,292	-,16	,15	-,46	,14
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,718	,031	,993	291	,322	,12	,12	-,12	,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,932	162,916	,353	,12	,13	-,14	,39
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,261	,610	,451	291	,652	6,49E-02	,14	-,22	,35
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,457	198,452	,648	6,49E-02	,14	-,21	,34

Tablo 41: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,198	,657	,377	291	,707	5,48E-02	,15	-,23	,34
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,380	195,875	,704	5,48E-02	,14	-,23	,34
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,739	,391	2,573	291	,011	,28	,11	6,62E-02	,50
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,403	161,059	,017	,28	,12	5,02E-02	,51
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	26,467	,000	4,535	291	,000	,58	,13	,33	,83
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,091	148,466	,000	,58	,14	,30	,86
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	23,310	,000	4,481	291	,000	,59	,13	,33	,85
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			4,131	156,098	,000	,59	,14	,31	,88
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,386	,037	3,094	291	,002	,44	,14	,16	,71
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,970	172,300	,003	,44	,15	,15	,73
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,484	,224	-,225	291	,822	-3,25E-02	,14	-,32	,25
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,231	204,259	,818	-3,25E-02	,14	-,31	,24
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,660	,010	2,519	291	,012	,30	,12	6,65E-02	,54
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,394	167,980	,018	,30	,13	5,33E-02	,55
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,651	,018	2,402	291	,017	,31	,13	5,61E-02	,57
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,305	172,056	,022	,31	,13	4,46E-02	,58
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,701	,018	2,122	291	,035	,32	,15	2,35E-02	,62
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,224	216,743	,027	,32	,15	3,67E-02	,61
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,906	,049	2,244	291	,026	,30	,13	3,71E-02	,57
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,150	171,365	,033	,30	,14	2,47E-02	,58
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,969	,326	2,628	291	,009	,38	,14	9,56E-02	,67
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,560	178,768	,011	,38	,15	8,72E-02	,67
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,027	,870	2,351	291	,019	,33	,14	5,45E-02	,61
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,325	185,882	,021	,33	,14	5,07E-02	,62
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,571	,450	,986	291	,325	,12	,13	-,12	,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,967	181,707	,335	,12	,13	-,13	,38

Tablo 41: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,501	,222	1,491	291	,137	,18	,12	-5,76E-02	,42
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,423	169,578	,157	,18	,13	-6,98E-02	,43
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,942	,009	1,966	291	,050	,26	,13	-3,37E-04	,52
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,852	164,424	,066	,26	,14	-1,72E-02	,54
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	14,881	,000	2,994	291	,003	,36	,12	,12	,60
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,773	157,773	,006	,36	,13	,10	,62
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,357	,245	2,895	291	,004	,42	,15	,14	,71
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,815	177,955	,005	,42	,15	,13	,72
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,974	,161	1,983	291	,048	,28	,14	2,13E-03	,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,925	177,275	,056	,28	,15	-7,08E-03	,57
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,081	,044	2,756	291	,006	,38	,14	,11	,65
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,670	176,307	,008	,38	,14	9,88E-02	,66
82	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,170	,680	1,444	291	,150	,16	,11	-5,92E-02	,39
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,370	167,290	,173	,16	,12	-7,20E-02	,40
83	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,215	,644	2,433	291	,016	,36	,15	6,82E-02	,65
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,385	181,656	,018	,36	,15	6,16E-02	,65
84	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,749	,030	1,963	291	,051	,30	,15	-7,42E-04	,60
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,028	208,624	,044	,30	,15	8,30E-03	,59
85	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,475	,117	1,830	291	,068	,26	,14	-1,99E-02	,55
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,751	170,806	,082	,26	,15	-3,36E-02	,56
86	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,625	,018	2,644	291	,009	,37	,14	9,49E-02	,65
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,480	162,744	,014	,37	,15	7,57E-02	,67
87	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,370	,243	1,404	291	,162	,20	,14	-8,11E-02	,48
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,354	174,430	,177	,20	,15	-9,23E-02	,50
88	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,485	,224	3,193	291	,002	,49	,15	,19	,79
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			3,284	206,235	,001	,49	,15	,20	,79

Tablo 41: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
89	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,411	,122	2,640	291	,009	,36	,14	9,17E-02	,63
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,704	204,032	,007	,36	,13	9,75E-02	,62
90	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,467	,495	1,953	291	,052	,28	,14	-2,12E-03	,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,979	198,265	,049	,28	,14	1,01E-03	,55
91	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,740	,054	2,469	291	,014	,35	,14	7,19E-02	,64
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,569	212,739	,011	,35	,14	8,24E-02	,63
92	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,107	,744	1,655	291	,099	,24	,14	-4,54E-02	,52
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,655	191,725	,099	,24	,14	-4,58E-02	,52
93	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,014	,908	1,178	291	,240	,17	,14	-,11	,45
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,182	193,457	,239	,17	,14	-,11	,45
94	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,308	,254	2,429	291	,016	,28	,11	5,24E-02	,50
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,229	154,427	,027	,28	,12	3,14E-02	,52
95	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,467	,064	2,621	291	,009	,32	,12	7,90E-02	,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,392	152,516	,018	,32	,13	5,52E-02	,58

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları
- Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları
- Alacak Senetleri
- Alacak Reeskontu
- Şüpheli Alacaklar Karşılığı
- İştiraklerden Alacaklar
- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
- İlk Madde ve Malzeme
- Yarı Mamuller
- Mamuller
- Ara Mamuller
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Verilen Sipariş Avansları
- İştirakler
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Bağlı Ortaklıklar
- Arazi ve Arsalar
- Yerüstü ve Yer altı Düzenleri
- Binalar
- Makine, Tesis ve Cihazlar
- Taşıt Araç ve Gereçleri
- Döşeme ve Demirbaşlar
- Birikmiş Amortismanlar
- Banka Kredileri
- Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi
- Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri

- Çıkarılmış Bonolar ve Senetler
- Borç Senetleri
- Alınan Depozito ve Teminatlar
- Borç Reeskontu
- Ortaklara Borçlar
- İştiraklere Borçlar
- Bağlı Ortaklıklara Borçlar
- Ödenecek Giderler
- Alınan Sipariş Avansları
- Vergi Karşılıkları
- Çıkarılmış Tahviller
- Kıdem Tazminatı Karşılıkları
- Sermaye Taahhütleri
- Emisyon Primi
- İştiraklerdeki Değer Artışı
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Olağanüstü Yedek
- Geçmiş Yıl Kârı
- ----- Yılı Zararı

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında son iki yıl içinde hiçbir bir finansal tabloyu incelememiş olanların görüşleri, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşlerinden anlamlı şekilde daha olumsuzdur.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 41'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır:

> "Son iki yıl içinde hiçbir finansal tablo incelememiş olanların ayrıntılı bilançoda yer alan yukarıdaki kalemleri son iki yıl içinde herhangi bir

finansal tabloyu inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.2. Finansal Tabloları Hergün İnceleyenlerin Görüşleri ile Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerin Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi

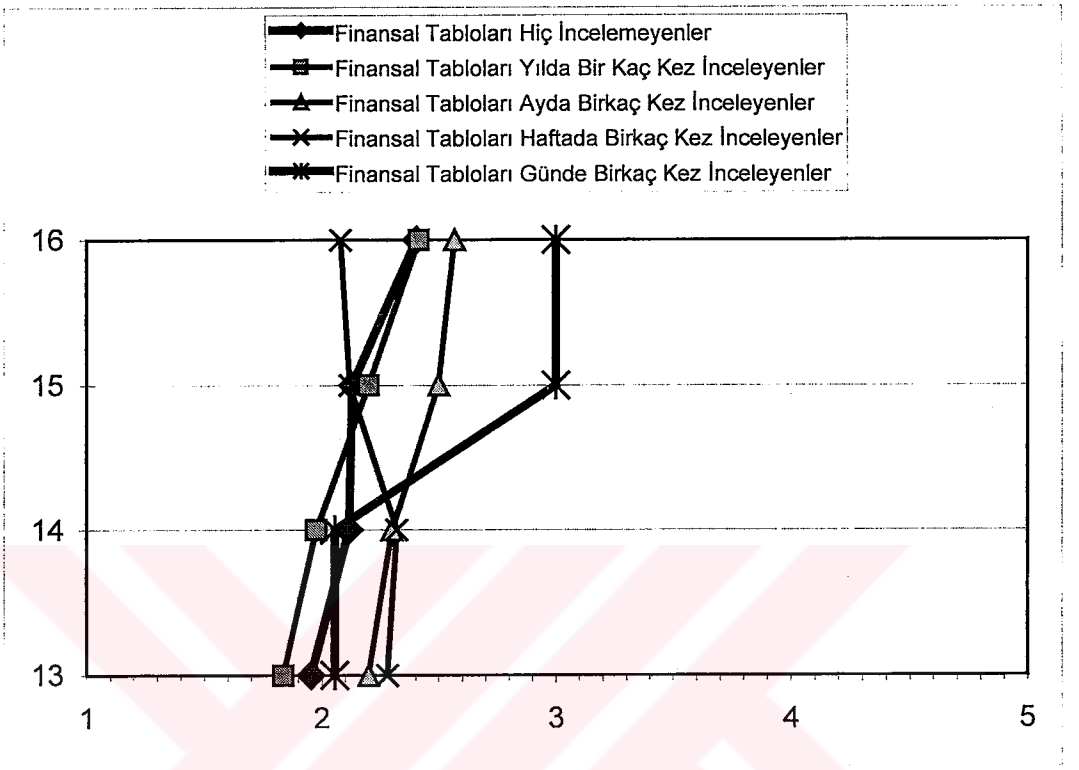
Bu bölümde, finansal tablo kullanım sıklığı değişen örneklerden hergün finansal tabloları inceleyenlerle, hiç finansal tablo incelemeyenler gruplandırılmışlardır. Daha sonra iki grubun finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili ortalama görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

3.2.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

3 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında, bu finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile bu finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Finansal tabloları kullanma sıklığına göre gruplandırılan örneklerin 13. ve 16. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 4 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 13)

Şekil 13: Finansal Tabloları Kullanım Sıklığına Göre Finansal Tabloların Bütünün Anlaşılırlığı Hakkındaki Katılımcı Görüşleri

Her iki anketin B bölümü 11. sorusunda, katılımcılara yöneltilen finansal tabloları kullanma sıklığı sorusuna verilen cevaplar içinde, finansal tabloları hiç incelemeyenlerle finansal tabloları günde birkaç kez inceleyenlerden oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda, aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 6a(H_{6a})

"Finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyen finansal tablo kullanıcıları ile finansal tabloları hiç incelemeyenlerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye finansal tabloları hiç incelemeyenlerin verdiği cevapların ortalaması ile, finansal tabloları her gün inceleyenlerin verdiği cevapların ortalaması arasında %95 güvenilirlik derecesinde anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

$\overline{X}_1$, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_5$, finansal tabloları hergün inceleyenleri söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_5$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_5$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 42)

Tablo 42: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
13	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,452	,065	-2,544	170	,012	-,60	,235	-1,061	-,134
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,148	19,676	,044	-,60	,278	-1,178	-,017
14	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,565	,019	-4,203	170	,000	-,87	,207	-1,279	-,461
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,301	19,210	,004	-,87	,264	-1,421	-,319
15	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,123	,291	,292	170	,771	,06	,210	-,353	,476
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,283	20,853	,780	,06	,217	-,389	,512
16	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,092	,762	-,468	170	,640	-,10	,216	-,527	,325
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,436	20,471	,667	-,10	,232	-,583	,381

Yapılan test sonucunda 13 ve 14 numaralı sorulardaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiş, 15 ve 16 numaralı sorulardaki önermeler için aynı anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki iki önerme ile ilgili finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşleri, finansal tabloları her gün birkaç defa inceleyen finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılırdır"

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir"

Bir başka deyişle finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları;

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tabloların bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılır olmadığını"

ve

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesinin mümkün olduğunu",

bu finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyen finansal tablo kullanıcılarına göre daha güçlü bir şekilde düşünmektedirler.

Bu bölümdeki diğer iki önerme için finansal tabloları hiç incelemeyenlerin görüşleri ile finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde 2,3,4 ve 5 numaralı araştırma hipotezlerinin test edilmesi sonucu, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı konusunda

sunulan 4 önermeye verilen cevapların finansal tabloların anlaşılmadığı yönünde olduğu bu noktada hatırlanmalıdır.

3.2.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

4 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, Türkiye'de hazırlanan finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında, bu finansal tabloları sık sık inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile bu finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Bu bölümde, ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılan örnek kütleleri, olabilecek en uç noktaların testinin anlamlılığı sebebiyle yalnızca iki gruptan seçilmiştir. Bu finansal tabloları hiç incelemeyenlerle her gün birkaç kez inceleyenlerin verdikleri cevapların ortalaması analize tabi tutulmuştur.

3.2.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

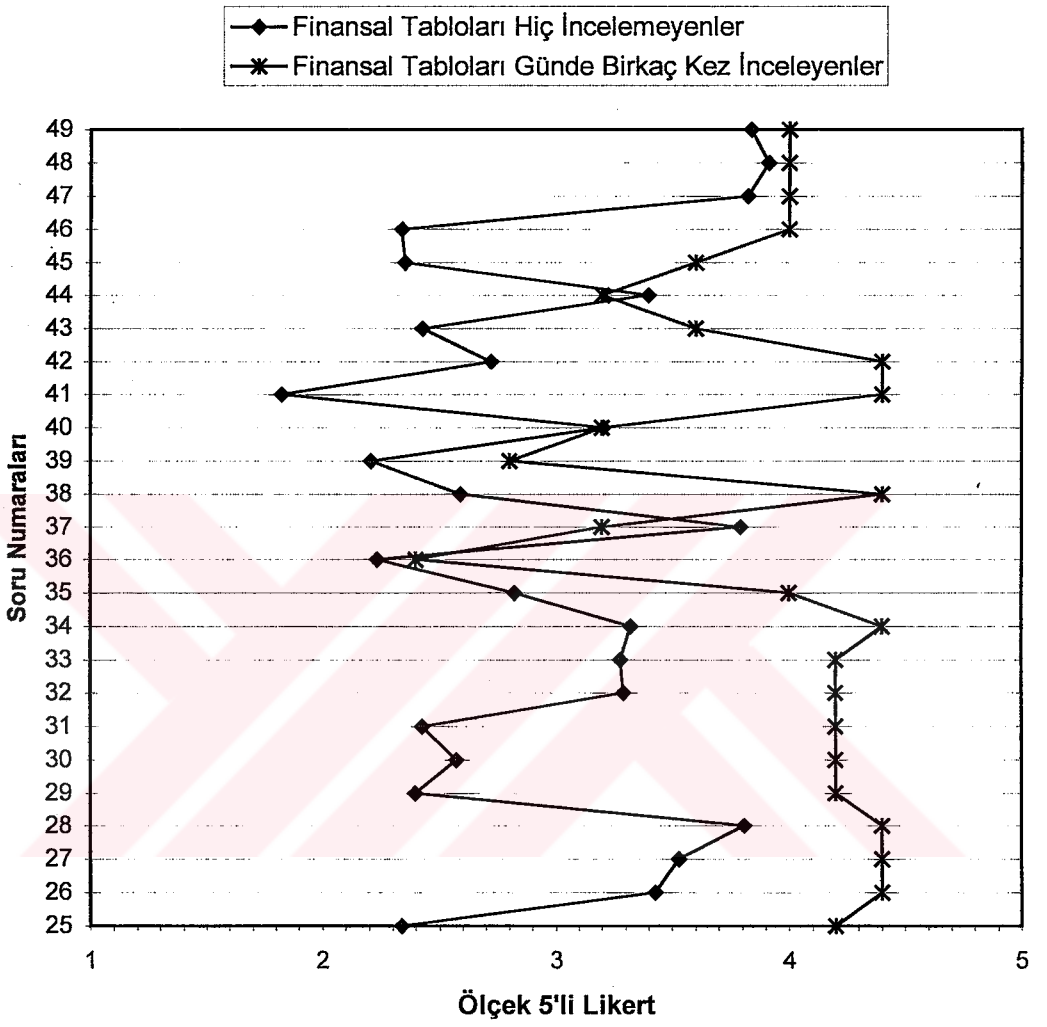
Finansal tabloları kullanma sıklığına göre gruplandırılan örneklerin özet bilanço ile ilgili 1 numaralı ankette 25. ve 49. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 25 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir. (Şekil 14)

Finansal tabloları hiç incelemeyenlerle, finansal tabloları günde birkaç kez inceleyenlerden oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin, özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının, birbirinden anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 6b(H_{6b})

"Finansal tabloları kullanım sıklığı değişen finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Şekil 14: Finansal Tabloları Çeşitli Sıklıkta İnceleyen Finansal Tablo Kullancıları İçin Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ÖZET BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" ifadesi yerine, her bir özet bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin verdiği cevapların ortalaması ile finansal tabloları her gün inceleyenlerin verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

$\overline{X}_5$, finansal tabloları hergün inceleyenleri söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_5$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_5$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 43)

Tablo 43: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,158	,286	-3,568	71	,001	-1,86	,522	-2,902	-,821
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,667	5,163	,005	-1,86	,399	-2,878	-,846
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,411	,125	-1,981	71	,051	-,97	,491	-1,953	,006
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,502	6,600	,011	-,97	,278	-1,639	-,308
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,791	,099	-1,747	71	,085	-,87	,498	-1,864	,123
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,122	6,684	,018	-,87	,279	-1,536	-,205
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,007	,319	-1,189	71	,238	-,59	,497	-1,582	,400
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,121	6,669	,074	-,59	,279	-1,257	,075
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,153	,287	-3,474	71	,001	-1,80	,519	-2,838	-,768
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,522	5,150	,006	-1,80	,399	-2,819	-,787
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,776	,100	-2,802	71	,007	-1,63	,580	-2,784	-,469
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,018	5,469	,008	-1,63	,405	-2,641	-,612
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,528	,220	-3,373	71	,001	-1,77	,526	-2,822	-,725
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,441	5,183	,006	-1,77	,399	-2,789	-,758
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,286	,135	-1,673	71	,099	-,91	,541	-1,985	,174
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,260	5,261	,071	-,91	,401	-1,921	,109
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,003	,161	-1,704	71	,093	-,92	,540	-1,998	,156
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,297	5,255	,067	-,92	,401	-1,936	,095
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,686	,034	-1,786	71	,078	-1,08	,603	-2,278	,125
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,669	8,144	,006	-1,08	,293	-1,751	-,402
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	15,649	,000	-2,099	71	,039	-1,18	,560	-2,294	-,059
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-7,791	67,000	,000	-1,18	,151	-1,478	-,875
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,615	,208	-,310	71	,758	-,16	,532	-1,225	,895
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,238	4,328	,823	-,16	,692	-2,029	1,700

Tablo 43: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,068	,305	1,373	71	,174	,59	,433	-,269	1,457
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,182	4,428	,297	,59	,503	-,750	1,938
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,706	,058	-3,368	71	,001	-1,81	,538	-2,884	-,739
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-6,376	7,191	,000	-1,81	,284	-2,480	-1,143
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,125	,724	-1,166	71	,248	-,59	,510	-1,610	,422
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,170	4,614	,299	-,59	,508	-1,933	,745
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,182	,671	,010	71	,992	,01	,571	-1,133	1,145
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,011	4,787	,991	,01	,512	-1,329	1,341
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,124	,293	-5,995	71	,000	-2,58	,430	-3,433	-1,720
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-9,527	5,927	,000	-2,58	,270	-3,240	-1,913
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,517	,013	-2,927	71	,005	-1,68	,574	-2,824	-,535
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,807	7,701	,000	-1,68	,289	-2,351	-1,008
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,052	,085	-1,949	71	,055	-1,17	,602	-2,374	,027
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,724	5,374	,039	-1,17	,431	-2,258	-,089
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,904	,345	,398	71	,692	,20	,495	-,790	1,184
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,497	5,038	,640	,20	,396	-,820	1,214
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,295	,134	-2,524	71	,014	-1,25	,494	-2,232	-,262
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,481	6,633	,003	-1,25	,278	-1,913	-,581
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	13,053	,001	-3,236	71	,002	-1,66	,514	-2,686	-,638
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-12,010	67,000	,000	-1,66	,138	-1,938	-1,386
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,021	,017	-,379	71	,706	-,18	,466	-1,106	,753
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,405	67,000	,165	-,18	,126	-,427	,074
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,065	,048	-,195	71	,846	-,09	,452	-,989	,812
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,725	67,000	,471	-,09	,122	-,331	,155
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,683	,020	-,339	71	,735	-,16	,477	-1,113	,789
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,259	67,000	,212	-,16	,128	-,418	,095

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir:

- Hazır Değerler
- Menkul Kıymetler
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Alınan Sipariş Avansları
- Borç ve Gider Karşılıkları
- Sermaye Taahhütleri
- Emisyon Primi
- Varlıklarda Değer Artışı (Gelirle ilişkilendirilmeyen tutar)
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler

Buna göre, yukarıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile finansal tabloları her gün birkaç defa inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

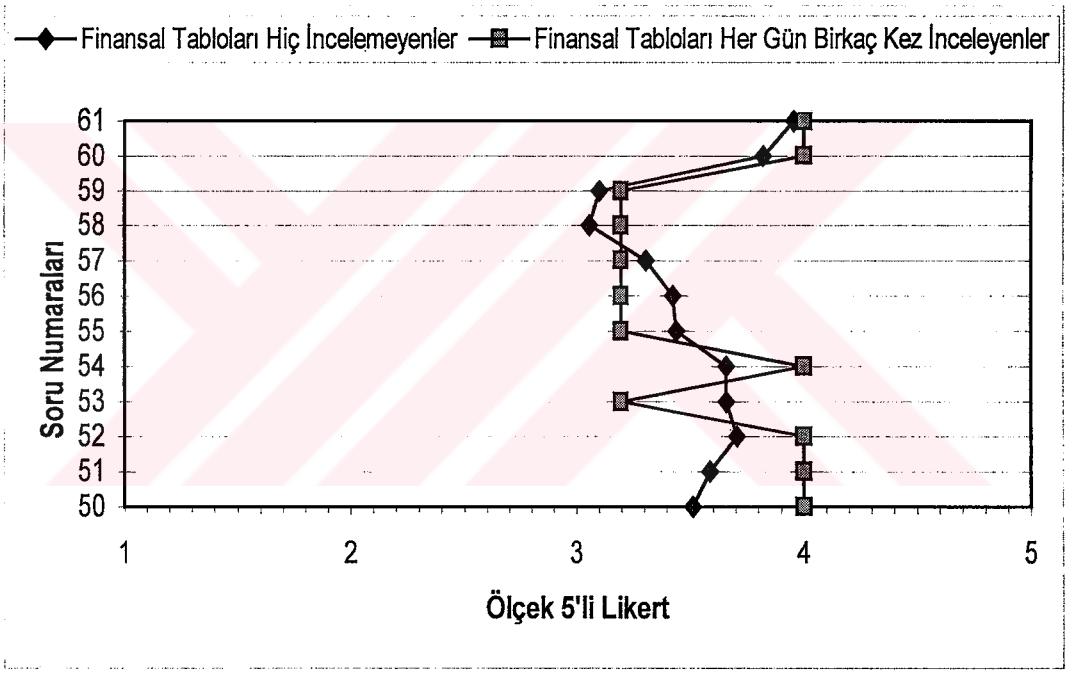
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 43'teki kritik t değerleri göz önüne alındığında aşağıdaki yargıya varılmıştır:

> "Finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları özet bilançoda yer alan "Hazır Değerler", "Menkul Kıymetler", "Finansal Duran Varlıklar", "Maddi Duran Varlıklar", "Maddi Olmayan Duran Varlıklar", "Alınan Sipariş Avansları", "Borç ve Gider Karşılıkları", "Sermaye Taahhütleri", "Emisyon Primi", "Varlıklarda Değer Artışı (Gelirle ilişkilendirilmeyen tutar)", "Yeniden Değerleme Fazlası" ve "Yedekler" kalemlerini finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.2.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Finansal tabloları hiç incelemeyen örnekler ile her gün birkaç kez inceleyen örneklerin özet gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 50. ve 61. sorular arasındaki 12 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir : (Şekil 15)

Şekil 15: Finansal Tablo Kullanım Sıklığına Göre Grupların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Finansal tabloları hiç incelemeyenlerle, finansal tabloları günde birkaç kez inceleyenlerin özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 6c (H_{6c})

"Finansal tabloları kullanım sıklığı değişen finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin verdiği cevapların ortalaması ile finansal tabloları her gün inceleyenlerin verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_5$, finansal tabloları her gün inceleyenlerin söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_5$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_5$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir (Tablo 44):

Tablo 44: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,487	,001	-1,019	71	,312	-,49	,476	-1,435	,464
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,783	67,000	,000	-,49	,128	-,741	-,229
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,151	,001	-,892	71	,375	-,41	,462	-1,332	,509
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,311	67,000	,002	-,41	,124	-,660	-,164
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,749	,007	-,621	71	,536	-,29	,473	-1,238	,650
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,306	67,000	,024	-,29	,128	-,549	-,040
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,227	,635	,963	71	,339	,46	,479	-,494	1,418
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,913	4,537	,407	,46	,506	-,879	1,802
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,102	,004	-,762	71	,449	-,34	,444	-1,224	,547
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,827	67,000	,006	-,34	,120	-,577	-,099
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,009	,926	,469	71	,641	,24	,515	-,785	1,267
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,475	4,627	,657	,24	,508	-1,097	1,580
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,006	,936	,426	71	,671	,23	,532	-,833	1,286
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,445	4,673	,676	,23	,509	-1,111	1,564
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,003	,957	,207	71	,837	,11	,525	-,939	1,157
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,214	4,656	,840	,11	,509	-1,229	1,447
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,987	-,259	71	,797	-,14	,546	-1,230	,947
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,277	4,713	,794	-,14	,510	-1,478	1,195
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,053	,818	-,171	71	,865	-,10	,569	-1,232	1,038
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,189	4,781	,858	-,10	,512	-1,432	1,238
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,746	,019	-,389	71	,698	-,18	,453	-1,080	,727
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,446	67,000	,153	-,18	,122	-,420	,067
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,291	,042	-,101	71	,920	-,04	,436	-,914	,825
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,376	67,000	,708	-,04	,117	-,279	,190

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Brüt Satışlar
- Satıştan İndirimler
- Net Satışlar
- Faaliyet Giderleri

Buna göre, yukarıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile finansal tabloları her gün birkaç defa inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

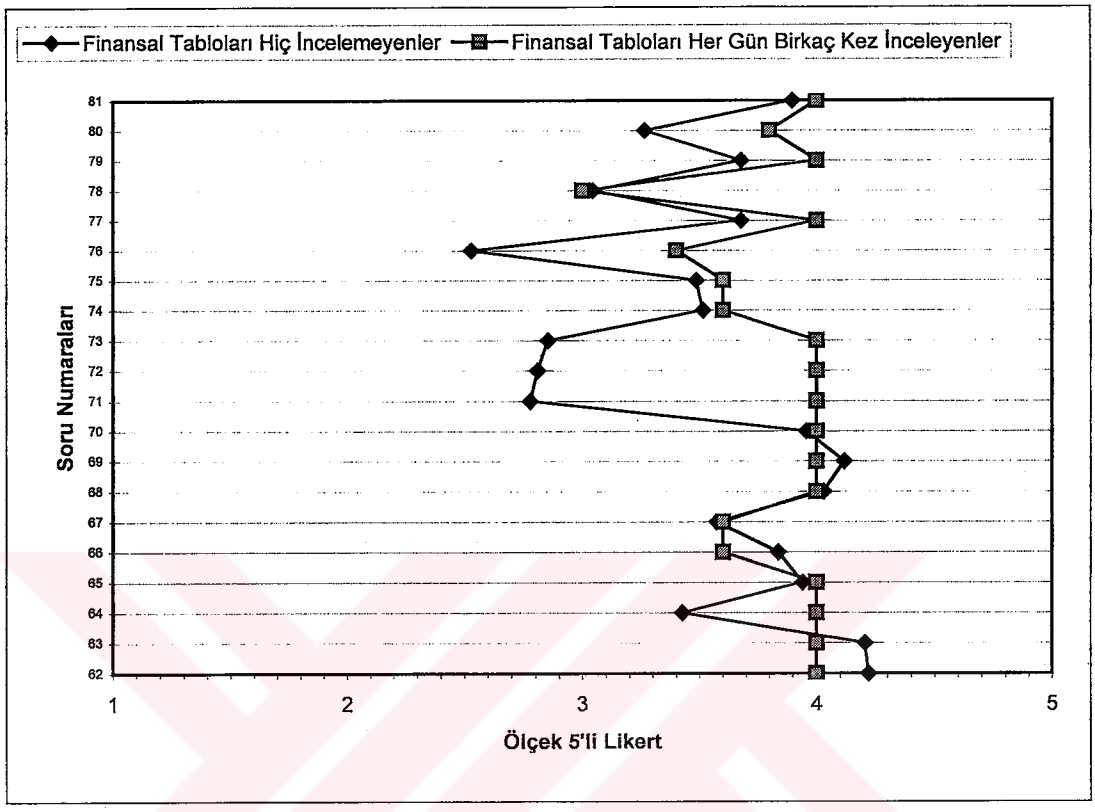
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 44'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

> "Finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları özet gelir tablosunda yer alan "Brüt Satışlar", "Satıştan İndirimler", "Net Satışlar", "Faaliyet Giderleri" kalemlerini finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.2.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Finansal tabloları hiç incelemeyen örnekler ile her gün birkaç kez inceleyen örneklerin ayrıntılı gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 62. ve 81. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 20 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 16)

Şekil 16: Finansal Tablo Kullanım Sıklığına Göre Grupların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Finansal tabloları hiç incelemeyenlerle, finansal tabloları günde birkaç kez inceleyenlerin ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 6d (H_{6d})

"Finansal tabloları kullanım sıklığı değişen finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin verdiği cevapların ortalaması ile finansal tabloları her gün

inceleyenlerin verdiği cevapların ortalaması arasında %95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

$\overline{X}_1$, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_5$, finansal tabloları hergün inceleyenleri söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_5$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_5$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 45)

Tablo 45: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,287	,003	,637	71	,526	,22	,346	-,470	,911
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,363	67,000	,021	,22	,093	,034	,407
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,181	,006	,570	71	,570	,21	,361	-,514	,926
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			2,116	67,000	,038	,21	,097	,012	,400
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	12,333	,001	-1,121	71	,266	-,57	,512	-1,594	,447
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,159	67,000	,000	-,57	,138	-,849	-,298
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,144	,080	-,143	71	,887	-,06	,411	-,878	,760
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,532	67,000	,597	-,06	,111	-,280	,162
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,466	,497	,548	71	,585	,24	,434	-,628	1,105
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,879	5,974	,413	,24	,271	-,426	,902
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,417	,125	-,051	71	,960	-,03	,521	-1,066	1,013
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,094	6,971	,928	-,03	,282	-,694	,641
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,392	,070	,073	71	,942	,03	,404	-,776	,835
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,270	67,000	,788	,03	,109	-,188	,247
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,159	,026	,326	71	,745	,12	,361	-,602	,837
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			1,210	67,000	,230	,12	,097	-,076	,312
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,441	,039	-,098	71	,922	-,04	,450	-,941	,853
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,364	67,000	,717	-,04	,121	-,286	,198
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,690	,001	-2,201	71	,031	-1,22	,555	-2,326	-,115
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-8,170	67,000	,000	-1,22	,149	-1,519	-,922

Tablo 45: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	12,170	,001	-2,228	71	,029	-1,19	,535	-2,257	-,125
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-8,270	67,000	,000	-1,19	,144	-1,479	-,904
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,149	,001	-2,192	71	,032	-1,15	,523	-2,190	-,104
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-8,137	67,000	,000	-1,15	,141	-1,428	-,866
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,779	,100	-,178	71	,859	-,09	,480	-1,042	,872
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,308	6,466	,767	-,09	,277	-,750	,580
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,327	,072	-,225	71	,823	-,11	,511	-1,133	,903
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,409	6,834	,695	-,11	,280	-,781	,552
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,968	,050	-1,537	71	,129	-,87	,567	-2,000	,259
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,021	7,594	,018	-,87	,288	-1,541	-,200
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,155	,009	-,680	71	,499	-,32	,476	-1,272	,625
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,524	67,000	,014	-,32	,128	-,579	-,068
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,290	,592	,082	71	,935	,04	,541	-1,035	1,123
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,094	4,854	,929	,04	,469	-1,174	1,262
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,326	,009	-,709	71	,481	-,32	,456	-1,234	,587
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,631	67,000	,011	-,32	,123	-,569	-,078
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,395	,014	-1,004	71	,319	-,54	,533	-1,599	,528
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,177	8,999	,057	-,54	,246	-1,092	,021
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,640	,035	-,230	71	,819	-,10	,448	-,996	,790
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,853	67,000	,396	-,10	,121	-,344	,138

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Yurtiçi Satışlar
- Yurtdışı Satışlar
- Diğer Satışlar
- İştiraklerden Temettü Gelirleri
- Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri
- Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri
- Önceki Dönem Gelir ve Kârları
- Önceki Dönem Gider ve Zararları
- Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile finansal tabloları her gün birkaç defa inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 45'teki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

"Finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı gelir tablsounda yer alan "Yurtiçi Satışlar" ve "Yurtdışı Satışlar" kalemlerini finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenlere göre **"DAHA FAZLA ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

ve

"Finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı gelir tablosunda yer alan "Diğer Satışlar", "İştiraklerden Temettü Gelirleri", Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri", "Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri", "Önceki Dönem Gelir ve Kârları" "Önceki Dönem Gider ve Zararları" ve "Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar" kalemlerini finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.2.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Finansal tabloları hiç incelemeyen örnekler ile her gün birkaç kez inceleyen örneklerin ayrıntılı bilanço ile ilgili 2 numaralı ankette 25. ve 95. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 71 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 17)

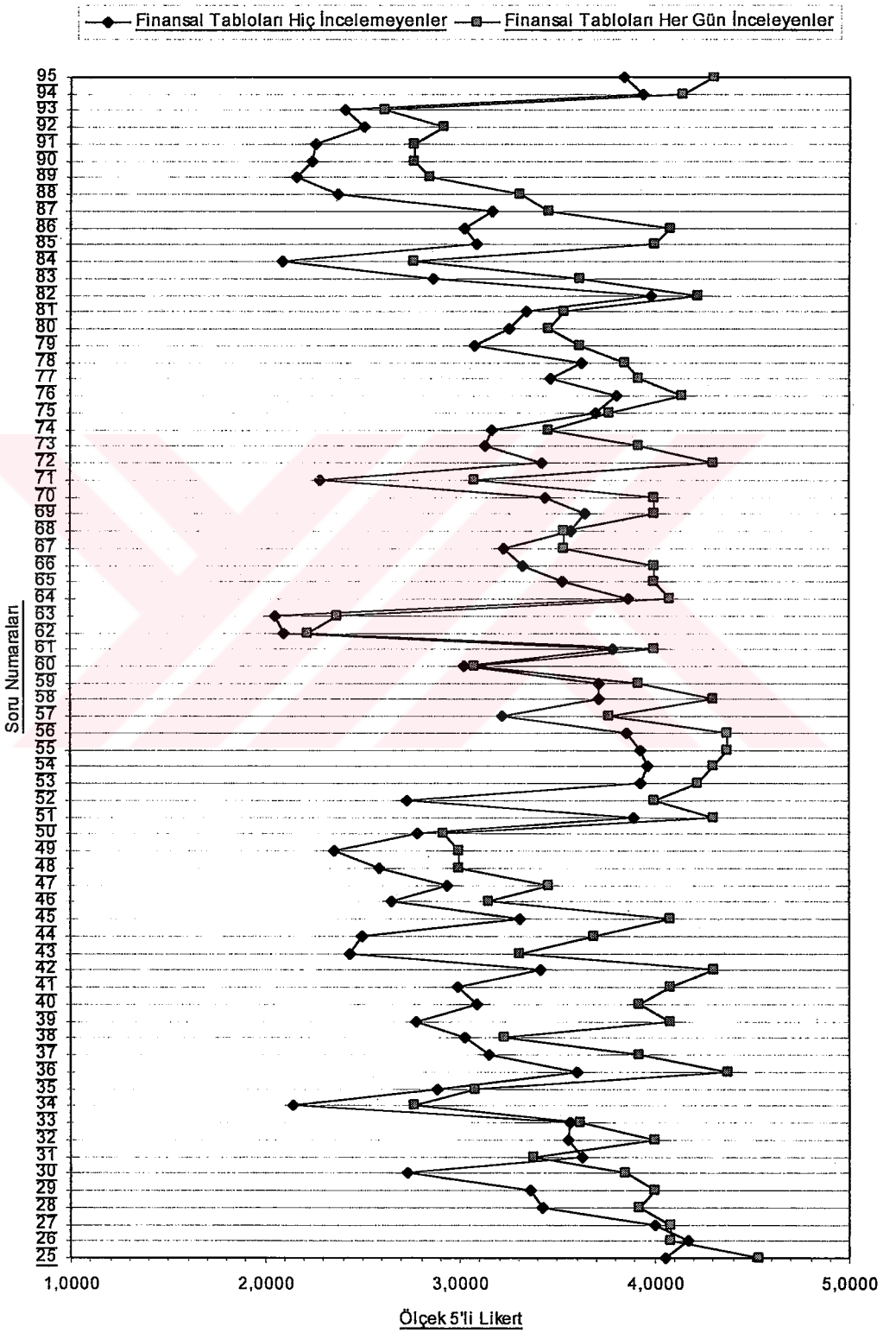
Finansal tabloları hiç incelemeyenlerle, finansal tabloları günde birkaç kez inceleyenlerin ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 6e (H_{6e})

"Finansal tabloları kullanım sıklığı değişen finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin verdiği cevapların ortalaması ile finansal tabloları her gün inceleyenlerin verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Şekil 17: Finansal tablo kullanım sıklığına göre grupların ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri

Buna göre;

$\overline{X}_1$, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_5$, finansal tabloları hergün inceleyenleri söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_5$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_5$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 46)

Tablo 46: Finansal Tabloları Hiç İncelemeyenlerle, Finansal Tabloları Her Gün Birkaç Kez İnceleyenlerin Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,304	,582	-1,452	97	,150	-,48	,33	-1,14	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,436	15,732	,171	-,48	,33	-1,19	,23
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,836	,053	,358	97	,721	9,75E-02	,27	-,44	,64
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,271	13,738	,791	9,75E-02	,36	-,68	,87
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,686	,409	-,256	97	,799	-7,69E-02	,30	-,67	,52
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,235	15,026	,817	-7,69E-02	,33	-,77	,62
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,082	,775	-1,379	97	,171	-,49	,36	-1,20	,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,221	14,734	,241	-,49	,40	-1,35	,37
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,062	,804	-1,830	97	,070	-,64	,35	-1,33	5,42E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,687	15,061	,112	-,64	,38	-1,45	,17
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,103	,296	-3,087	97	,003	-1,11	,36	-1,83	-,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,243	16,428	,005	-1,11	,34	-1,84	-,39
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,442	,508	,698	97	,487	,24	,35	-,45	,94
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,627	14,851	,540	,24	,39	-,58	1,07
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,008	,930	-1,328	97	,187	-,44	,33	-1,10	,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,228	15,085	,238	-,44	,36	-1,21	,32

33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,740	,190	-,131	97	,896	-4,56E-02	,35	-,73	,64
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,118	14,825	,908	-4,56E-02	,39	-,87	,78
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,041	,310	-1,813	97	,073	-,62	,34	-1,29	5,86E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,624	14,825	,125	-,62	,38	-1,43	,19
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,017	,316	-,494	97	,623	-,19	,39	-,97	,58
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,456	15,083	,655	-,19	,42	-1,10	,71
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,532	,219	-2,443	97	,016	-,78	,32	-1,41	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,902	18,334	,009	-,78	,27	-1,34	-,22
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,516	,474	-2,129	97	,036	-,77	,36	-1,49	-5,24E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,176	16,094	,045	-,77	,35	-1,52	-2,02E-02

Tablo 46: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,087	,769	-,527	97	,599	-,20	,37	-,93	,54
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,559	16,538	,584	-,20	,35	-,94	,55
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,184	,279	-4,028	97	,000	-1,30	,32	-1,94	-,66
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,175	16,264	,001	-1,30	,31	-1,96	-,64
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,039	,157	-2,337	97	,021	-,83	,36	-1,53	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,625	17,373	,018	-,83	,32	-1,50	-,16
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,359	,128	-3,068	97	,003	-1,09	,35	-1,79	-,38
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,682	18,532	,002	-1,09	,30	-1,71	-,47
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,279	,134	-2,438	97	,017	-,89	,36	-1,61	-,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,650	16,885	,017	-,89	,34	-1,60	-,18
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,109	,742	-2,173	97	,032	-,87	,40	-1,66	-7,49E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,045	15,248	,058	-,87	,42	-1,77	3,51E-02
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,211	,647	-3,098	97	,003	-1,19	,38	-1,96	-,43
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,053	15,696	,008	-1,19	,39	-2,02	-,36
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,124	,726	-2,012	97	,047	-,76	,38	-1,52	-1,05E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,037	15,987	,059	-,76	,37	-1,56	3,10E-02
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,767	,383	-1,344	97	,182	-,50	,37	-1,24	,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,268	15,270	,224	-,50	,40	-1,35	,34
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,954	,165	-1,335	97	,185	-,52	,39	-1,29	,25
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,181	14,726	,256	-,52	,44	-1,46	,42
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,003	,959	-1,083	97	,282	-,41	,38	-1,15	,34
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,020	15,254	,324	-,41	,40	-1,26	,44
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,189	,665	-1,790	97	,077	-,64	,36	-1,35	6,96E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,682	15,230	,113	-,64	,38	-1,45	,17
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,013	,908	-,341	97	,734	-,13	,39	-,90	,64
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,337	15,742	,740	-,13	,39	-,97	,70

Tablo 46: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,995	-1,193	97	,236	-,41	,35	-1,10	,27
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,175	15,690	,257	-,41	,35	-1,16	,33
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,513	,475	-3,510	97	,001	-1,27	,36	-1,98	-,55
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,660	16,338	,002	-1,27	,35	-2,00	-,53
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,011	,916	-,908	97	,366	-,30	,33	-,96	,36
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,982	16,812	,340	-,30	,31	-,95	,35
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,028	,867	-1,093	97	,277	-,34	,31	-,96	,28
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,194	16,962	,249	-,34	,29	-,95	,26
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,009	,925	-1,456	97	,149	-,45	,31	-1,07	,16
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,567	16,746	,136	-,45	,29	-1,07	,16
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,122	,727	-1,601	97	,113	-,52	,33	-1,17	,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,792	17,317	,091	-,52	,29	-1,14	9,21E-02
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,630	,205	-1,496	97	,138	-,55	,37	-1,28	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,274	14,448	,223	-,55	,43	-1,47	,37
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,999	-1,818	97	,072	-,59	,32	-1,23	5,37E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,783	15,645	,094	-,59	,33	-1,29	,11
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,451	,503	-,586	97	,559	-,20	,34	-,89	,48
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,524	14,799	,608	-,20	,39	-1,03	,62
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,288	,593	-,110	97	,913	-4,20E-02	,38	-,80	,72
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,117	16,638	,908	-4,20E-02	,36	-,80	,71
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,976	-,585	97	,560	-,21	,36	-,92	,50
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,576	15,684	,573	-,21	,36	-,98	,56
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,657	,419	-,355	97	,723	-,13	,36	-,83	,58
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,305	14,503	,765	-,13	,41	-1,01	,76
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,284	,073	-,895	97	,373	-,33	,36	-1,05	,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,704	13,953	,493	-,33	,46	-1,32	,67

Tablo 46: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,531	,219	-,634	97	,528	-,20	,32	-,85	,44
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,494	13,900	,629	-,20	,41	-1,09	,69
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,187	,667	-1,259	97	,211	-,47	,37	-1,20	,27
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,125	14,799	,279	-,47	,41	-1,35	,42
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,580	,061	-1,829	97	,070	-,67	,37	-1,41	5,73E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,050	17,338	,056	-,67	,33	-1,37	1,85E-02
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,107	,744	-,831	97	,408	-,31	,37	-1,04	,43
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,815	15,647	,427	-,31	,38	-1,10	,49
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,934	,336	,118	97	,907	4,29E-02	,37	-,68	,77
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,110	15,169	,914	4,29E-02	,39	-,79	,88
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,030	,863	-1,047	97	,298	-,35	,33	-1,01	,31
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,969	15,095	,348	-,35	,36	-1,12	,42
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,224	,271	-1,613	97	,110	-,56	,35	-1,25	,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,716	16,596	,105	-,56	,33	-1,25	,13
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,598	,209	-2,277	97	,025	-,79	,35	-1,47	-,10
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,955	14,507	,070	-,79	,40	-1,65	7,34E-02
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,114	,149	-2,474	97	,015	-,88	,35	-1,58	-,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,985	18,638	,008	-,88	,29	-1,49	-,26
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,553	,216	-2,104	97	,038	-,80	,38	-1,55	-4,49E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,345	17,252	,031	-,80	,34	-1,51	-8,04E-02
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,013	,910	-,782	97	,436	-,29	,37	-1,02	,44
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,802	16,129	,434	-,29	,36	-1,05	,47
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,986	,323	-,216	97	,830	-7,16E-02	,33	-,73	,59
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,197	14,998	,846	-7,16E-02	,36	-,84	,70
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,457	,230	-1,041	97	,300	-,34	,33	-,99	,31
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,910	14,633	,378	-,34	,37	-1,14	,46

Tablo 46: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,023	,158	-1,280	97	,204	-,46	,36	-1,17	,25
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,446	17,471	,166	-,46	,32	-1,12	,21
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,590	,210	-,644	97	,521	-,22	,34	-,89	,45
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,536	14,291	,600	-,22	,41	-1,09	,65
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,075	,785	-1,426	97	,157	-,53	,37	-1,28	,21
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,424	15,830	,174	-,53	,38	-1,33	,26
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,977	-,568	97	,571	-,21	,36	-,92	,51
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,576	15,995	,573	-,21	,36	-,96	,55
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,142	,707	-,522	97	,603	-,19	,36	-,91	,53
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,506	15,534	,620	-,19	,37	-,99	,61
82	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,018	,894	-,782	97	,436	-,24	,31	-,86	,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,862	17,091	,401	-,24	,28	-,84	,35
83	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,082	,776	-2,045	97	,044	-,74	,36	-1,46	-2,20E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,198	16,727	,042	-,74	,34	-1,46	-2,89E-02
84	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	13,705	,000	-1,894	97	,061	-,68	,36	-1,38	3,22E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,361	13,494	,196	-,68	,50	-1,75	,39
85	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,966	,088	-2,349	97	,021	-,91	,39	-1,67	-,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,733	17,950	,014	-,91	,33	-1,60	-,21
86	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,975	,010	-2,763	97	,007	-1,04	,38	-1,79	-,29
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,748	21,537	,001	-1,04	,28	-1,62	-,46
87	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,154	,285	-,748	97	,457	-,29	,38	-1,05	,48
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,676	14,900	,509	-,29	,42	-1,19	,62
88	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,025	,314	-2,556	97	,012	-,92	,36	-1,64	-,21
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,293	14,833	,037	-,92	,40	-1,78	-6,41E-02
89	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,333	,251	-2,105	97	,038	-,68	,32	-1,33	-3,91E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,831	14,597	,088	-,68	,37	-1,48	,11

Tablo 46: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
90	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,559	,456	-1,523	97	,131	-,53	,34	-1,21	,16
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,378	14,903	,189	-,53	,38	-1,34	,29
91	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,745	,390	-1,498	97	,137	-,51	,34	-1,19	,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,348	14,862	,198	-,51	,38	-1,33	,30
92	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,399	,529	-1,133	97	,260	-,41	,36	-1,13	,31
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,017	14,841	,325	-,41	,40	-1,27	,45
93	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,123	,727	-,583	97	,561	-,21	,36	-,92	,50
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,559	15,421	,584	-,21	,37	-1,00	,58
94	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,499	,482	-,639	97	,524	-,21	,33	-,87	,45
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,567	14,737	,580	-,21	,37	-1,01	,59
95	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,009	,925	-1,343	97	,182	-,47	,35	-1,17	,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,412	16,441	,177	-,47	,33	-1,18	,23

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Menkul kıymetler değer düşüklüğü karşılığı
- Ortaklardan alacaklar
- İştiraklerden alacaklar
- İlk madde ve malzeme
- Yarı mamuller
- Ara mamuller
- Mamuller
- Emtia
- Stok değer düşüklüğü zararı
- Verilen sipariş avansları
- Yerüstü ve yer altı düzenleri
- Borç reeskontu
- Ortaklara borçlar
- İştiraklere borçlar
- Sermaye taahhütleri
- Duran varlıklardaki değer artışı
- İştiraklerdeki değer artışı
- Yasal yedekler
- Statü yedekleri

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile finansal tabloları her gün birkaç defa inceleyen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 46'daki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır:

> "Finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı bilançoda yer alan yukarıdaki kalemleri finansal tabloları her gün

birkaç kez inceleyenlere göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.3. Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Görüşleri ile Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi

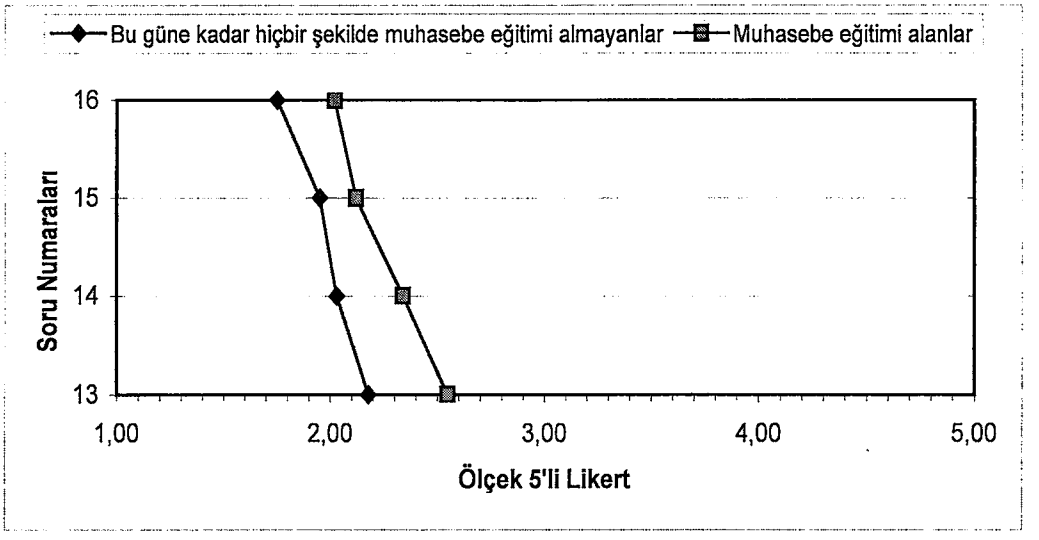
Bu bölümde örnekler daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olup olmamalarına göre gruplandırılmışlardır. Daha sonra bu iki grupta yer alan örneklerin finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri arasında herhangi bir farklılık bulunup bulunmadığı analiz edilmiştir.

3.3.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

7 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında, daha önce muhasebe eğitimi almamış olan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile, daha önce muhasebe eğitimi almış olan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Muhasebe eğitimi alıp almamış olmalarına göre gruplandırılan örneklerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında 13. ve 16. sorular arasında katılımcılara yöneltilen 4 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramdan izlenebilir: (Şekil 18)

Şekil 18: Muhasebe Eğitimi Almış Olmanın Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşe Etkisi

Her iki ankette A bölümünde 4 soruda katılımcılara yöneltilen sorular ile bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanlarla, bugüne kadar muhasebe öğrenimi görenlerden oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı şekilde farklı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 7a (H_{7a})

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmeyen finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri ile bugüne kadar muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların verdiği cevapların ortalaması ile bugüne kadar muhasebe öğrenimi gören finansal tablo kullanıcılarının verdiği

cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 47)

Tablo 47: Daha Önce Hiçbir Şekilde Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Daha Önce Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
13	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	16,352	,000	-3,925	470	,000	-,37	,095	-,557	-,185
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,181	280,721	,000	-,37	,089	-,546	-,196
14	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	26,726	,000	-3,400	470	,001	-,31	,091	-,490	-,131
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,765	307,768	,000	-,31	,082	-,473	-,148
15	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,393	,238	-1,950	470	,052	-,18	,091	-,354	,001
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,060	275,208	,040	-,18	,086	-,345	-,008
16	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,280	,597	-3,011	470	,003	-,26	,088	-,436	-,092
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,253	290,109	,001	-,26	,081	-,424	-,104

Yapılan test sonucunda, 13, 14 ve 16 numaralı sorulardaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiş, 15 numaralı sorulardaki önerme için aynı anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki ilk iki önerme ile ilgili daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşleri, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılırdır"

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir"

Aşağıdaki son önerme ile ilgili ise daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının olumlu görüşleri, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının olumlu görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimler değiştirilmeli ve daha anlaşılır hale getirilmelidir"

Bir başka deyişle daha önce hiçbir şekilde muhasebe eğitimi almamış olan finansal tablo kullanıcıları;

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tabloların bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılır olmadığını,

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesinin mümkün olduğunu,

ve

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin değiştirilerek, daha anlaşılır hale getirilmesi gerektiğini"

daha önce muhasebe eğitimi almış finansal tablo kullanıcılarına göre daha güçlü bir şekilde düşünmektedirler.

Bu bölümdeki diğer önerme için, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemişlerin görüşleri ile daha önce muhasebe öğrenimi görmüşlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

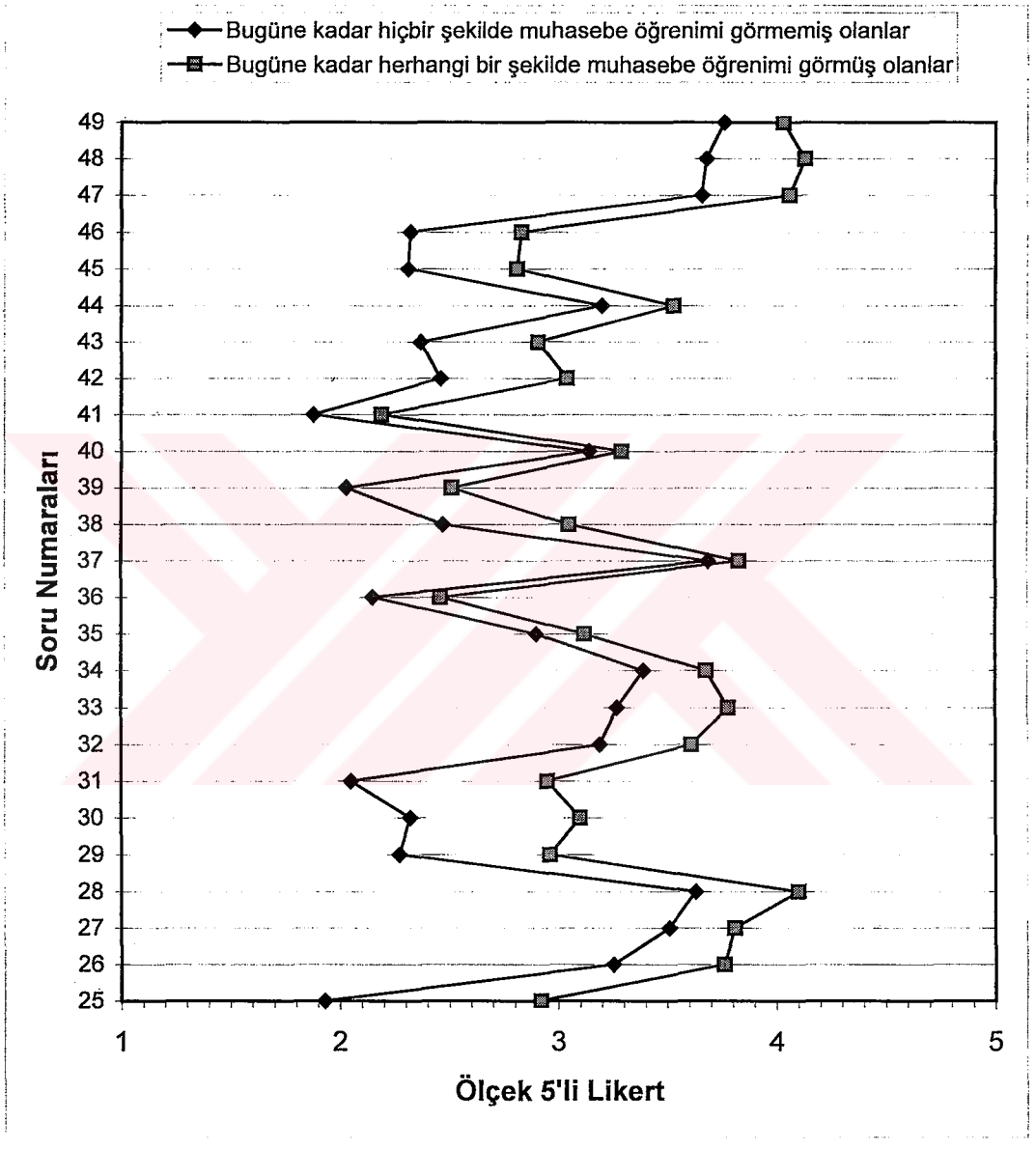
3.3.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

8 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, araştırma kapsamındaki finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile daha önce herhangi bir şekilde muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

3.3.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe öğrenimi görmüş olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin özet bilanço ile ilgili 1 numaralı ankette 25. ve 49. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 25 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 19)

Şekil 19: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemişlerle, muhasebe öğrenimi görmüş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 7b(H_{7b})

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe öğrenimi görmüş olan finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, finansal tabloları hiç incelemeyenlerin verdiği cevapların ortalaması ile finansal tabloları her gün inceleyenlerin verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 48)

Tablo 48: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,436	,002	-5,645	177	,000	-,98	,174	-1,329	-,640
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-6,110	142,213	,000	-,98	,161	-1,303	-,666
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,681	,001	-3,322	177	,001	-,50	,152	-,804	-,205
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,062	94,248	,003	-,50	,165	-,831	-,177
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,595	,033	-2,026	177	,044	-,30	,148	-,592	-,008
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,909	99,284	,059	-,30	,157	-,612	,012
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	15,814	,000	-3,337	177	,001	-,47	,142	-,753	-,193
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,944	85,499	,004	-,47	,161	-,792	-,154
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,400	,528	-3,872	177	,000	-,69	,177	-1,037	-,337
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,995	125,380	,000	-,69	,172	-1,028	-,347
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,482	,488	-4,240	177	,000	-,78	,183	-1,140	-,416
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,332	122,153	,000	-,78	,180	-1,133	-,422
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,492	,035	-5,160	177	,000	-,90	,174	-1,243	-,555
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,510	137,320	,000	-,90	,163	-1,222	-,576
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,361	,245	-2,578	177	,011	-,42	,164	-,745	-,099
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,521	108,980	,013	-,42	,167	-,754	-,090
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,198	,014	-3,228	177	,001	-,50	,156	-,812	-,196
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,093	103,526	,003	-,50	,163	-,827	-,181
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,527	,114	-1,605	177	,110	-,29	,183	-,654	,067
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,558	106,817	,122	-,29	,188	-,667	,080
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,073	,787	-1,180	177	,240	-,22	,185	-,584	,147
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,200	120,761	,232	-,22	,182	-,579	,142
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,904	,090	-1,768	177	,079	-,31	,173	-,647	,036
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,830	126,506	,070	-,31	,167	-,636	,025

Tablo 48:Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,208	,273	-,927	177	,355	-,13	,140	-,407	,147
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,900	107,059	,370	-,13	,144	-,417	,156
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,118	,147	-3,158	177	,002	-,58	,182	-,935	-,216
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,311	130,803	,001	-,58	,174	-,919	-,232
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	17,105	,000	-2,851	177	,005	-,47	,166	-,803	-,146
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,135	148,069	,002	-,47	,151	-,773	-,175
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,711	,400	-,877	177	,382	-,16	,178	-,507	,195
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,864	111,111	,389	-,16	,181	-,514	,202
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,058	,045	-1,842	177	,067	-,31	,168	-,643	,022
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,978	139,340	,050	-,31	,157	-,621	,000
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,189	,664	-3,185	177	,002	-,58	,183	-,946	-,222
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,278	124,615	,001	-,58	,178	-,937	-,231
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,448	,504	-2,812	177	,005	-,54	,190	-,911	-,160
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,878	122,705	,005	-,54	,186	-,904	-,167
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,110	,148	-1,965	177	,051	-,33	,168	-,661	,001
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,886	103,931	,062	-,33	,175	-,677	,017
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,265	,607	-2,807	177	,006	-,50	,179	-,857	-,149
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,859	121,214	,005	-,50	,176	-,852	-,155
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,177	,076	-2,697	177	,008	-,51	,190	-,885	-,137
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,799	127,337	,006	-,51	,183	-,873	-,150
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,294	,008	-2,753	177	,007	-,40	,144	-,682	-,113
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,551	95,441	,012	-,40	,156	-,707	-,088
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,874	,002	-3,384	177	,001	-,46	,135	-,721	-,190
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,013	87,153	,003	-,46	,151	-,756	-,155
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,755	,187	-1,831	177	,069	-,26	,143	-,545	,020
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,778	106,983	,078	-,26	,148	-,555	,030

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Hazır Değerler
- Menkul Kıymetler
- Stoklar
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Finansal Borçlar
- Ticari Borçlar
- Sermaye Taahhütleri
- Özsermaye Düzeltme Farkları
- Emisyon Primi
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları
- Yabancı Para Çevrim Farkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler
- Net Dönem Kârı
- Dönem Zararı

Buna göre, yukarıdaki özet tablo kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile finansal muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 48'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

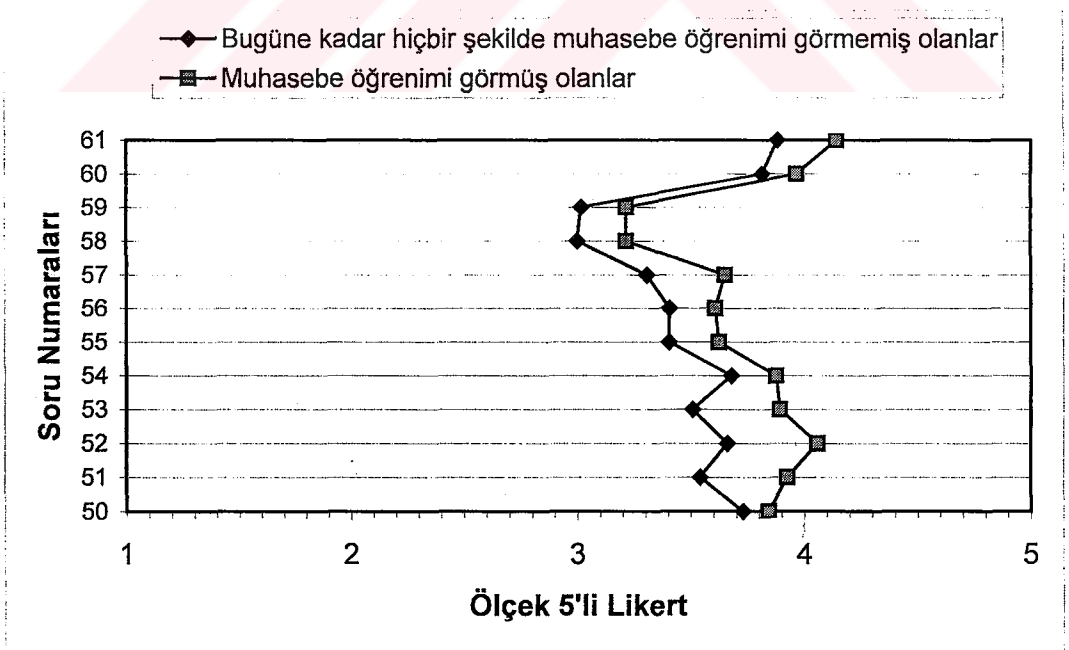
"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları özet bilançoda yer alan "Hazır Değerler", "Menkul Kıymetler", "Stoklar", "Finansal Duran Varlıklar", "Maddi Duran Varlıklar", "Maddi Olmayan

Duran Varlıklar", "Finansal Borçlar", "Ticari Borçlar", "Sermaye Taahhütleri", Özsermaye Düzeltme Farkları", "Emisyon Primi", "Özsermaye Enflaston Düzeltmesi Farkları", "Yabancı Para Çevrim Farkları", "Yeniden Değerleme Fazlası, "Yedekler", "Net Dönem Kârı", "Dönem Zararı" kalemlerini muhasebe öğrenimi görmüş olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.3.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe öğrenimi görmüş olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin özet gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 50. ve 61. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 12 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 20)

Şekil 20: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemişlerle, muhasebe öğrenimi görmüş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet

gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 7c (H_{7c})

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe öğrenimi görmüş olan finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, muhasebe öğrenimi görmemiş olanların verdiği cevapların ortalaması ile muhasebe öğrenimi görmüş olanların verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 49)

Tablo 49: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,029	,312	-,747	177	,456	-,11	,151	-,411	,185
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,742	113,506	,459	-,11	,152	-,414	,188
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,206	,002	-2,555	177	,011	-,38	,150	-,678	-,087
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,382	96,816	,019	-,38	,161	-,701	-,064
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	12,600	,000	-2,853	177	,005	-,40	,139	-,672	-,122
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,565	89,069	,012	-,40	,155	-,705	-,089
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,595	,004	-2,598	177	,010	-,38	,148	-,674	-,092
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,443	98,841	,016	-,38	,157	-,694	-,072
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,621	,107	-1,414	177	,159	-,20	,139	-,472	,078
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,365	105,559	,175	-,20	,144	-,483	,089
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,016	,315	-1,296	177	,197	-,22	,168	-,550	,114
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,261	107,514	,210	-,22	,173	-,561	,125
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,302	,255	-1,173	177	,243	-,20	,172	-,541	,138
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,137	106,632	,258	-,20	,177	-,553	,150
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,716	,056	-2,164	177	,032	-,34	,159	-,659	-,030
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,057	101,441	,042	-,34	,168	-,678	-,012
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,149	,700	-1,194	177	,234	-,22	,181	-,575	,141
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,177	111,036	,242	-,22	,184	-,582	,148
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,990	-1,085	177	,280	-,20	,184	-,563	,164
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1;073	112,366	,285	-,20	,186	-,568	,169
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,303	,131	-1,080	177	,282	-,15	,142	-,433	,127
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,052	107,990	,295	-,15	,146	-,442	,135
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,846	,093	-1,950	177	,053	-,26	,133	-,524	,003
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,806	95,349	,074	-,26	,144	-,546	,026

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Satışlardan İndirimler
- Net Satışlar
- Satışların Maliyeti
- Finansman Giderleri

Buna göre, yukarıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

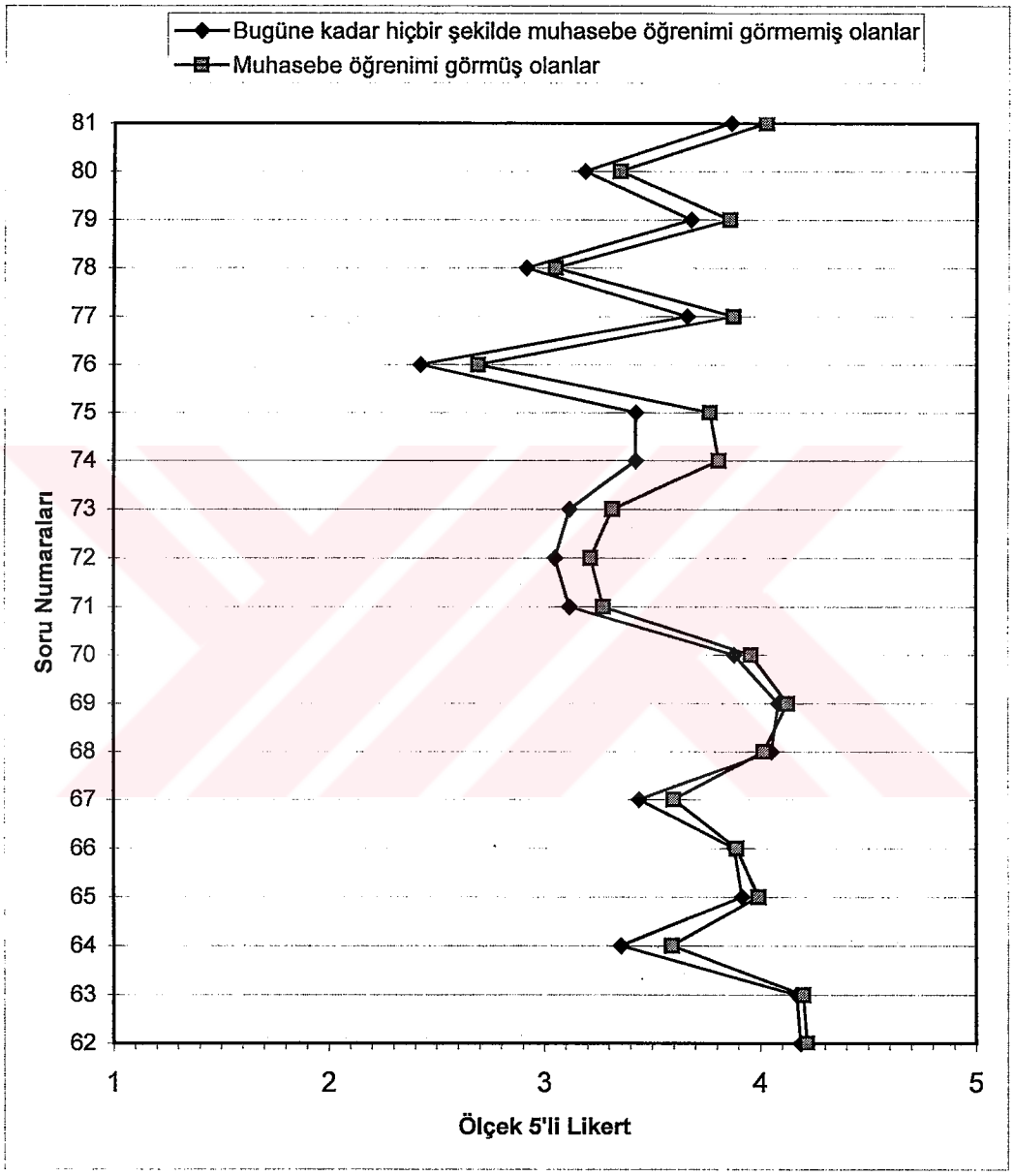
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 49'daki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları özet gelir tablosunda yer alan "Satışlardan İndirimler", "Net Satışlar", "Satışların Maliyeti" ve "Finansman Giderleri" kalemlerini muhasebe öğrenimi görmüş olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.3.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe öğrenimi görmüş olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 62. ve 81. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 20 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 21)

Şekil 21: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemişlerle, muhasebe öğrenimi görmüş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 7d (H_{7d})

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe öğrenimi görmüş olan finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere, muhasebe öğrenimi görmemiş olanların verdiği cevapların ortalaması ile muhasebe öğrenimi görmüş olanların verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

$\overline{X}_1$, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 50)

Tablo 50: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,980	-,274	177	,785	-,03	,110	-,248	,188
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,282	124,378	,779	-,03	,107	-,243	,182
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,984	-,264	177	,792	-,03	,116	-,259	,198
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,269	121,639	,788	-,03	,113	-,255	,194
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,869	,092	-1,386	177	,167	-,24	,170	-,571	,100
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,312	100,401	,193	-,24	,180	-,592	,121
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,163	,282	-,600	177	,549	-,08	,127	-,328	,175
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,587	108,918	,559	-,08	,130	-,335	,182
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,877	,350	-,076	177	,939	-,01	,135	-,277	,256
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,074	108,079	,941	-,01	,139	-,285	,264
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,746	,031	-,935	177	,351	-,16	,170	-,496	,177
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,877	98,211	,383	-,16	,182	-,520	,201
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,297	,587	,262	177	,793	,03	,130	-,223	,291
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,270	124,144	,788	,03	,127	-,217	,285
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,815	,368	-,356	177	,723	-,04	,113	-,264	,183
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,346	107,717	,730	-,04	,116	-,271	,190
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,889	,347	-,535	177	,593	-,08	,144	-,361	,207
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,522	108,383	,603	-,08	,147	-,369	,215
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,196	,659	-,870	177	,385	-,16	,180	-,511	,198
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,882	119,676	,380	-,16	,177	-,507	,195
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,499	,481	-,937	177	,350	-,17	,177	-,515	,183
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,954	121,060	,342	-,17	,174	-,510	,178
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,971	-1,122	177	,263	-,20	,177	-,546	,150
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,127	116,881	,262	-,20	,176	-,546	,150

Tablo 50: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,949	,164	-2,602	177	,010	-,38	,148	-,676	-,093
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,572	112,071	,011	-,38	,150	-,681	-,088
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,185	,278	-2,189	177	,030	-,34	,157	-,652	-,034
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,168	112,671	,032	-,34	,158	-,656	-,030
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,982	-1,407	177	,161	-,27	,190	-,644	,108
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,402	114,374	,164	-,27	,191	-,647	,111
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,790	,183	-1,490	177	,138	-,21	,144	-,497	,069
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,460	109,426	,147	-,21	,147	-,505	,077
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,336	,563	-,767	177	,444	-,13	,176	-,482	,212
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,741	105,858	,460	-,13	,182	-,495	,226
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,105	,149	-1,278	177	,203	-,18	,141	-,459	,098
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,256	110,349	,212	-,18	,144	-,465	,104
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,908	,342	-,914	177	,362	-,16	,179	-,517	,190
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,880	104,662	,381	-,16	,186	-,532	,205
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,919	,168	-1,153	177	,251	-,16	,139	-,435	,114
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,113	105,423	,268	-,16	,144	-,447	,126

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri
- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

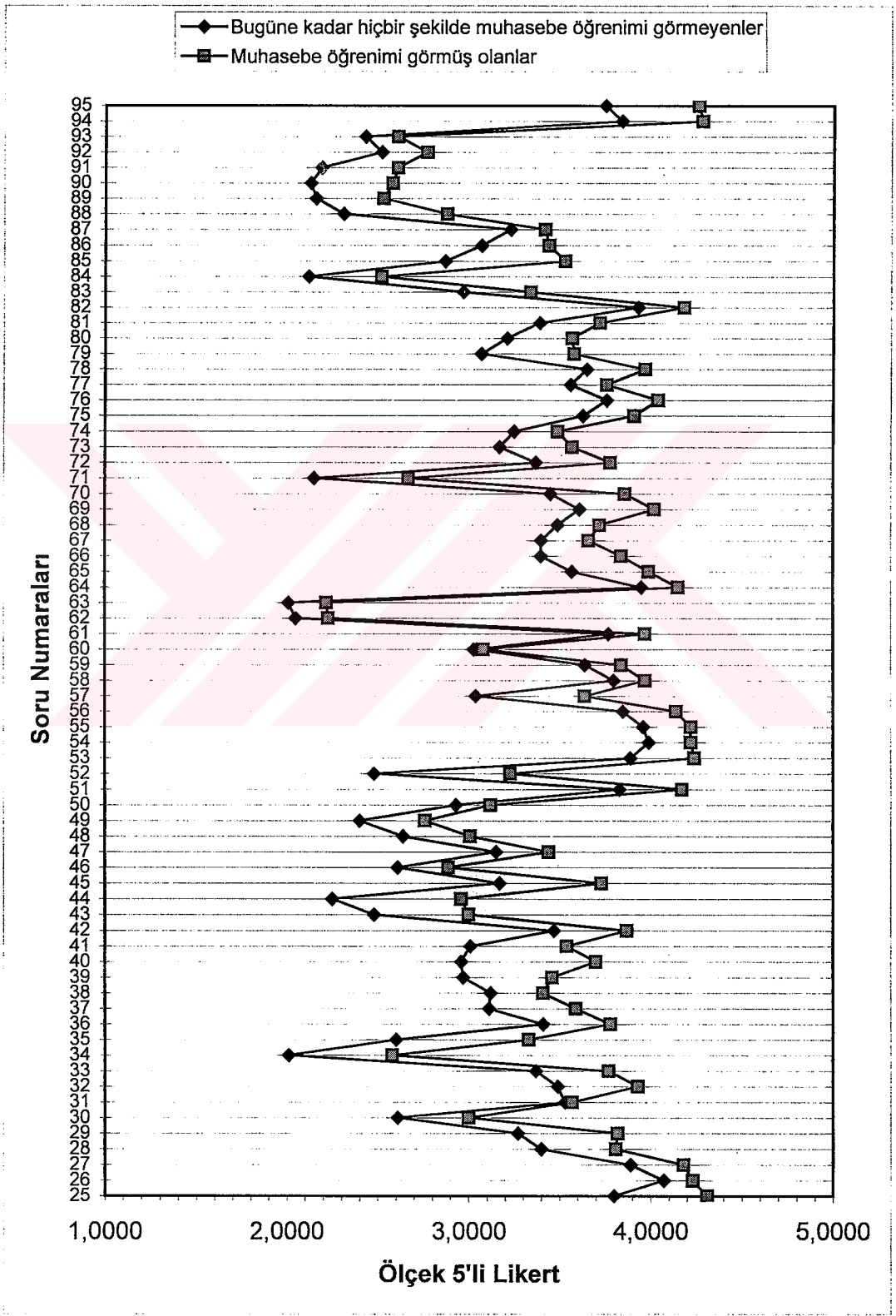
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 50'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı gelir tablosunda yer alan "Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri" ve "Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri" kalemlerini muhasebe öğrenimi görmüş olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.3.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe öğrenimi görmüş olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı bilanço ile ilgili 2 numaralı ankette 25. ve 95. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 71 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 22)

Şekil 22: Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemişlerle, muhasebe öğrenimi görmüş olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 7e (H_{7e})

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe öğrenimi görmüş olan finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere muhasebe öğrenimi görmemiş olanların verdiği cevapların ortalaması ile muhasebe öğrenimi görmüş olanların verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir.

Buna göre;

$\overline{X}_1$, daha önce hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 51)

Tablo 51: Bugüne Kadar Muhasebe Öğrenimi Görmemiş Olanlarla, Muhasebe Öğrenimi Görmüş Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,741	,001	-4,169	291	,000	-,51	,123	-,754	-,270
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,638	104,296	,000	-,51	,141	-,791	-,233
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,033	,855	-1,369	291	,172	-,16	,119	-,397	,071
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,337	123,250	,184	-,16	,122	-,404	,078
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,868	,173	-2,418	291	,016	-,29	,120	-,526	-,054
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,212	111,306	,029	-,29	,131	-,550	-,030
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,506	,478	-2,791	291	,006	-,41	,146	-,695	-,120
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,791	128,458	,006	-,41	,146	-,696	-,119
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,657	,104	-3,751	291	,000	-,55	,148	-,845	-,264
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,616	120,694	,000	-,55	,153	-,858	-,251
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,002	,968	-2,323	291	,021	-,39	,166	-,714	-,059
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,341	130,224	,021	-,39	,165	-,713	-,060
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,269	,605	-,264	291	,792	-,04	,152	-,339	,259
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,270	133,914	,788	-,04	,148	-,333	,253
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,610	,058	-3,201	291	,002	-,43	,135	-,700	-,167
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,159	125,565	,002	-,43	,137	-,705	-,162
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,095	,149	-2,770	291	,006	-,40	,143	-,680	-,115
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,644	118,813	,009	-,40	,150	-,695	-,100
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,044	,003	-3,683	291	,000	-,57	,155	-,873	-,265
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,920	144,701	,000	-,57	,145	-,856	-,282
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,103	,295	-4,534	291	,000	-,73	,162	-1,054	-,416
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,655	134,815	,000	-,73	,158	-1,047	-,423
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,191	,140	-2,505	291	,013	-,37	,146	-,654	-,079
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,435	122,422	,016	-,37	,150	-,664	-,069
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,602	,438	-3,268	291	,001	-,49	,148	-,777	-,193
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,314	131,787	,001	-,49	,146	-,775	-,196

Tablo 51: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,313	,039	-1,854	291	,065	-,29	,155	-,594	,018
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,959	142,590	,052	-,29	,147	-,579	,003
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,058	,152	-3,085	291	,002	-,49	,157	-,795	-,176
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,170	135,085	,002	-,49	,153	-,788	-,183
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,026	,873	-5,064	291	,000	-,74	,146	-1,030	-,454
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,097	129,990	,000	-,74	,146	-1,030	-,454
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,528	,468	-3,511	291	,001	-,53	,150	-,824	-,232
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,516	128,787	,001	-,53	,150	-,825	-,231
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,055	,045	-2,759	291	,006	-,40	,145	-,686	-,115
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,663	120,933	,009	-,40	,150	-,698	-,103
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,057	,811	-2,974	291	,003	-,52	,173	-,857	-,174
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,033	133,166	,003	-,52	,170	-,852	-,179
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,114	,043	-4,458	291	,000	-,71	,159	-1,023	-,397
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,846	151,119	,000	-,71	,146	-,999	-,421
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,173	,142	-3,727	291	,000	-,56	,150	-,857	-,265
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,564	119,122	,001	-,56	,157	-,872	-,249
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,038	,846	-1,725	291	,086	-,27	,158	-,582	,038
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,752	132,257	,082	-,27	,155	-,579	,035
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,165	,281	-1,898	291	,059	-,30	,157	-,608	,011
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,953	135,399	,053	-,30	,153	-,600	,004
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,709	,192	-2,270	291	,024	-,37	,165	-,698	-,050
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,390	141,509	,018	-,37	,156	-,683	-,065
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,485	,063	-2,279	291	,023	-,36	,157	-,665	-,049
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,436	145,897	,016	-,36	,146	-,646	-,067
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,028	,867	-1,157	291	,248	-,19	,161	-,502	,130
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,157	128,509	,249	-,19	,161	-,504	,132

Tablo 51: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,091	,025	-2,637	291	,009	-,35	,132	-,607	-,088
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,379	109,129	,019	-,35	,146	-,637	-,058
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,743	,001	-4,485	291	,000	-,75	,167	-1,078	-,421
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,970	157,391	,000	-,75	,151	-1,047	-,452
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,398	,021	-2,883	291	,004	-,35	,120	-,581	-,110
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,498	103,353	,014	-,35	,138	-,619	-,071
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,462	,228	-1,976	291	,049	-,23	,116	-,457	-,001
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,747	106,135	,083	-,23	,131	-,489	,031
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,369	,243	-2,238	291	,026	-,26	,114	-,480	-,031
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,997	107,455	,048	-,26	,128	-,509	-,002
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,420	,021	-2,313	291	,021	-,28	,123	-,526	-,042
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,058	107,053	,042	-,28	,138	-,558	-,010
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,856	,356	-3,911	291	,000	-,60	,154	-,905	-,299
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,007	134,256	,000	-,60	,150	-,899	-,305
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,153	,024	-1,315	291	,190	-,17	,128	-,419	,083
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,219	113,615	,225	-,17	,138	-,441	,105
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,928	,088	-1,423	291	,156	-,20	,143	-,486	,078
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,369	120,347	,174	-,20	,149	-,499	,091
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,068	,795	-,348	291	,728	-,06	,161	-,372	,260
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,347	127,426	,729	-,06	,161	-,375	,263
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,466	,001	-1,446	291	,149	-,19	,135	-,459	,070
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,285	106,840	,202	-,19	,151	-,495	,106
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,120	,146	-1,167	291	,244	-,18	,155	-,485	,124
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,213	137,915	,227	-,18	,149	-,475	,114
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,284	,022	-1,352	291	,177	-,21	,156	-,519	,096
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,439	144,564	,152	-,21	,147	-,502	,079

Tablo 51: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,845	,175	-1,685	291	,093	-,20	,119	-,434	,034
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,554	112,714	,123	-,20	,129	-,455	,055
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,637	,004	-2,954	291	,003	-,41	,140	-,688	-,138
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,762	115,031	,007	-,41	,149	-,709	-,117
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,397	,123	-3,022	291	,003	-,44	,145	-,726	-,153
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,970	124,679	,004	-,44	,148	-,732	-,147
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,090	,765	-1,666	291	,097	-,26	,154	-,558	,046
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,722	136,498	,087	-,26	,149	-,550	,038
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,763	,383	-1,436	291	,152	-,22	,155	-,527	,082
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,400	123,017	,164	-,22	,159	-,537	,092
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,167	,003	-3,131	291	,002	-,41	,129	-,660	-,150
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,909	113,905	,004	-,41	,139	-,681	-,129
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,738	,002	-2,912	291	,004	-,40	,139	-,678	-,131
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,689	112,881	,008	-,40	,150	-,702	-,107
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,633	,001	-3,216	291	,001	-,52	,163	-,843	-,203
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,524	153,728	,001	-,52	,148	-,816	-,230
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,919	,049	-2,822	291	,005	-,41	,144	-,690	-,123
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,683	118,056	,008	-,41	,152	-,707	-,106
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,288	,592	-2,562	291	,011	-,40	,156	-,707	-,093
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,497	122,959	,014	-,40	,160	-,717	-,083
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,053	,818	-1,539	291	,125	-,24	,154	-,541	,066
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,500	122,944	,136	-,24	,158	-,551	,076
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,448	,012	-2,073	291	,039	-,28	,136	-,549	-,014
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,919	113,325	,057	-,28	,147	-,572	,009
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,785	,017	-2,132	291	,034	-,28	,130	-,532	-,021
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,970	112,967	,051	-,28	,140	-,555	,002

Tablo 51: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,686	,010	-1,409	291	,160	-,20	,143	-,483	,080
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,285	110,832	,202	-,20	,157	-,512	,109
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,897	,003	-2,444	291	,015	-,32	,131	-,576	-,062
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,275	114,192	,025	-,32	,140	-,597	-,041
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,053	,818	-3,267	291	,001	-,51	,157	-,819	-,203
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,210	124,629	,002	-,51	,159	-,827	-,196
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,300	,584	-2,317	291	,021	-,36	,153	-,657	-,054
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,338	130,521	,021	-,36	,152	-,656	-,055
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,627	,032	-2,241	291	,026	-,33	,149	-,626	-,041
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,120	117,145	,036	-,33	,157	-,645	-,022
82	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,768	,382	-2,061	291	,040	-,25	,121	-,489	-,011
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,905	113,036	,059	-,25	,131	-,510	,010
83	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,915	,049	-2,341	291	,020	-,37	,158	-,682	-,059
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,400	134,396	,018	-,37	,154	-,676	-,065
84	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	11,606	,001	-2,436	291	,015	-,40	,164	-,720	-,076
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,673	154,159	,008	-,40	,149	-,693	-,104
85	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,807	,370	-4,403	291	,000	-,67	,151	-,963	-,368
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,429	129,832	,000	-,67	,150	-,963	-,368
86	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,255	,614	-2,431	291	,016	-,37	,152	-,668	-,070
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,419	127,334	,017	-,37	,153	-,671	-,067
87	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,383	,537	-1,260	291	,209	-,20	,155	-,500	,110
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,286	133,391	,201	-,20	,152	-,496	,105
88	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,226	,023	-3,446	291	,001	-,57	,165	-,895	-,244
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,676	145,329	,000	-,57	,155	-,876	-,263
89	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,071	,025	-2,526	291	,012	-,37	,147	-,662	-,082
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,661	141,714	,009	-,37	,140	-,649	-,096

Tablo 51: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
90	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,422	,036	-2,923	291	,004	-,44	,152	-,744	-,145
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,062	140,118	,003	-,44	,145	-,732	-,158
91	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,321	,022	-2,772	291	,006	-,43	,154	-,732	-,124
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,923	141,899	,004	-,43	,146	-,717	-,139
92	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,011	,916	-1,607	291	,109	-,25	,156	-,558	,056
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,616	129,847	,109	-,25	,155	-,557	,056
93	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,370	,243	-1,216	291	,225	-,19	,155	-,492	,116
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,260	137,198	,210	-,19	,149	-,483	,107
94	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,449	,036	-3,598	291	,000	-,44	,121	-,673	-,197
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,182	106,168	,002	-,44	,137	-,706	-,164
95	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,774	,006	-4,005	291	,000	-,51	,129	-,768	-,262
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,502	104,618	,001	-,51	,147	-,806	-,223

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Kasa
- Hisse Senetleri
- Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları
- Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları
- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Alacak Senetleri
- Verilen Depozito ve Teminatlar
- Alacak Reeskontu (-)
- Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)
- Ortaklardan Alacaklar
- İştiraklerden Alacaklar
- İlk Madde ve Malzeme
- Yarı Mamuller
- Ara Mamuller
- Mamuller
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- Verilen Sipariş Avansları
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- Arazi ve Arsalar
- Yerüstü ve Yer altı Düzenleri
- Binalar
- Makine, Tesis ve Cihazlar
- Taşıt Araç ve Gereçleri
- Döşeme ve Demirbaşlar
- Birikmiş Amortismanlar (-)
- Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi

- Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri
- Borç Senetleri
- Alınan Depozito ve Teminatlar
- Borç Reeskontu (-)
- Ortaklara Borçlar
- İştiraklere Borçlar
- Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler
- Alınan Sipariş Avansları
- Vergi Karşılıkları
- Çıkarılmış Tahviller
- Kıdem Tazminatı Karşılıkları
- Sermaye
- Sermaye Taahhütleri (-)
- Emisyon Primi
- Duran Varlıklarda Değer Artışı
- İştiraklerde Değer Artışı
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekler
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedek
- Geçmiş Yıl Kârı
- ..... Yılı Zararı (-)

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe öğrenimi görmüş finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 51'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Bugüne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olan finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı bilançoda yer alan "Kasa", "Hisse Senetleri", "Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları", "Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları", "Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı", "Alacak Senetleri", "Verilen Depozito ve Teminatlar", "Alacak Reeskontu (-)", "Şüpheli Alacaklar Karşılığı", "Ortaklardan Alacaklar", "İştiraklerden Alacaklar", "İlk Madde ve Malzeme", "Yarı Mamuller", "Ara Mamuller", "Mamuller", "Emtia", "Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "Verilen Sipariş Avansları", "İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)", "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "Arazi ve Arsalar", "Yerüstü ve Yer altı Düzenleri", "Binalar", "Makine, Tesis ve Cihazlar", "Taşıt Araç ve Gereçleri", "Döşeme ve Demirbaşlar", "Birikmiş Amortismanlar", "Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi", "Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri", "Borç Senetleri", "Alınan Depozito ve Teminatlar", "Borç Reeskontu (-)", "Ortaklara Borçlar", "İştiraklere Borçlar", "Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler", "Alınan Sipariş Avansları", "Vergi Karşılıkları", "Çıkarılmış Tahviller", "Kıdem Tazminatı Karşılıkları", "Sermaye", "Sermaye Taahhütleri (-)", "Emisyon Primi", "Duran Varlıklarda Değer Artışı", "İştiraklerde Değer Artışı", "Yasal Yedekler", "Statü Yedekler", "Özel Yedekler", "Olağanüstü Yedek" ,"Geçmiş Yıl Kârı" ve "..... Yılı Zararı (-) "kalemlerini muhasebe öğrenimi görmüş olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.4. İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Görüşleri İle Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi

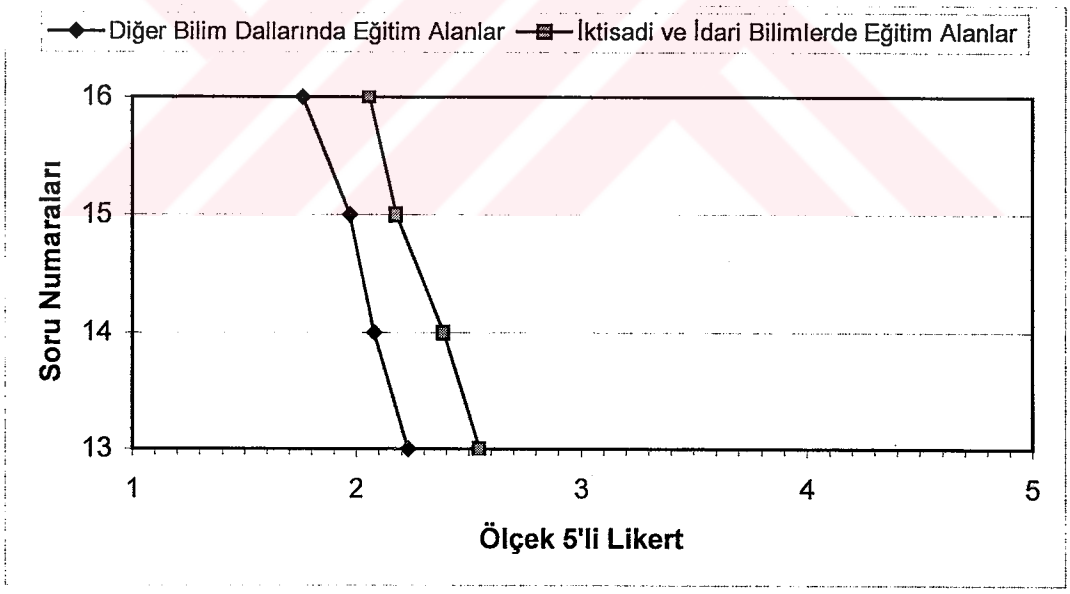
Bu bölümde örnekler, en son bitirdikleri yüksek okul veya üniversitelerin lisan veya lisans üstü bölümlerine göre iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlar ve diğer bilim dallarında eğitim almış olanlar olmak üzere gruplandırılmışlardır. Daha sonra bu iki grubun finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

3.4.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

9 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında, yüksek okul ve üniversitelerin iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile, diğer bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

İktisadi ve İdari Bilim dallarında eğitim almış olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında 13. ve 16. sorular arasında katılımcılara yöneltilen 4 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramdan izlenebilir (Şekil 23):

Şekil 23: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Her iki anketin A bölümünde 4 soruda katılımcılara yöneltilen sorular ile, yüksek okul ve üniversitelerin iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlar ile diğer bilim dallarında eğitim almış olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı şekilde farklı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 8a (H_{8a})

"Yüksek okul ve üniversitelerin iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri ile diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye, iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış olanların verdikleri cevapların ortalaması ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, diğer bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 52)

Tablo 52: Diğer Bilim Dallarında eğitim almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
13	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	21,706	,000	-3,620	429	,000	-,32	,089	-,497	-,147
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,732	419,764	,000	-,32	,086	-,492	-,152
14	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	38,566	,000	-3,401	429	,001	-,30	,089	-,478	-,128
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,557	427,785	,000	-,30	,085	-,471	-,136
15	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,394	,066	-2,385	429	,018	-,21	,087	-,381	-,037
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,438	412,381	,015	-,21	,086	-,377	-,040
16	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,016	,900	-3,688	429	,000	-,30	,081	-,458	-,140
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,824	423,796	,000	-,30	,078	-,452	-,145

Yapılan test sonucunda, tüm önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki ilk üç önerme ile ilgili diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşleri, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılırdır"

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenler bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılırdır."

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir"

Aşağıdaki son önerme ile ilgili ise diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının olumlu görüşleri, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının olumlu görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimler değiştirilmeli ve daha anlaşılır hale getirilmelidir"

Bir başka deyişle iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcıları;

"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tabloların bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılır olmadığını,

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılır olduğunu,

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesinin mümkün olduğunu,

ve

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin değiştirilerek, daha anlaşılır hale getirilmesi gerektiğini"

iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarına göre daha güçlü bir şekilde düşünmektedirler.

3.4.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

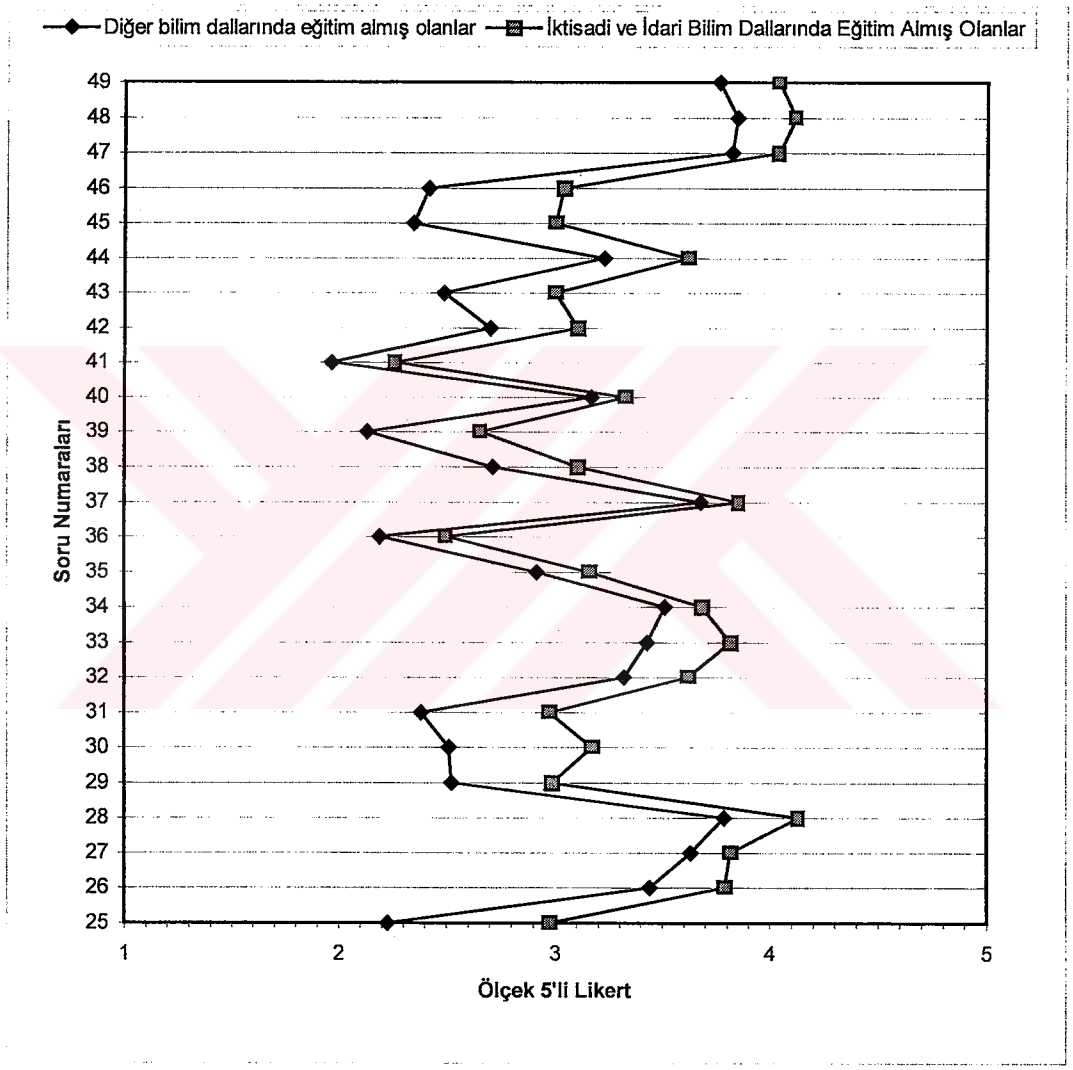
10 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, araştırma kapsamındaki finansal tablolarda yer alan her bir kalemle ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında yüksek okul ve üniversitelerin iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile, diğer bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

3.4.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

İktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin özet bilanço ile ilgili 1 numaralı ankette 25. ve 49. sorular

arasındaki katılımcılara yöneltilen 25 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 24)

Şekil 24: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olanlarla, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 8b (H_{8b})

"İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcıları ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere iktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, iktisadi ve idari bilimler dışında bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 53)

Tablo 53: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim dallarında eğitim almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim dallarında eğitim almış Olanların Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,749	,188	-4,169	158	,000	-,75	,179	-1,102	-,393
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,157	154,185	,000	-,75	,180	-1,103	-,392
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	12,433	,001	-2,223	158	,028	-,35	,157	-,659	-,039
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,251	154,441	,026	-,35	,155	-,655	-,043
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,039	,310	-1,236	158	,218	-,18	,150	-,480	,111
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,241	157,923	,216	-,18	,149	-,479	,109
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,995	,085	-2,365	158	,019	-,35	,146	-,635	-,057
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,393	155,291	,018	-,35	,145	-,631	-,060
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,026	,871	-2,562	158	,011	-,46	,181	-,820	-,106
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,560	156,018	,011	-,46	,181	-,820	-,106
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,066	,797	-3,631	158	,000	-,66	,182	-1,018	-,301
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,627	155,702	,000	-,66	,182	-1,018	-,300
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,936	,335	-3,313	158	,001	-,59	,179	-,946	-,239
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,293	150,695	,001	-,59	,180	-,948	-,237
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,405	,238	-1,807	158	,073	-,30	,164	-,622	,028
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,815	157,942	,071	-,30	,164	-,620	,026
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,880	,029	-2,478	158	,014	-,39	,156	-,696	-,079
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,493	157,887	,014	-,39	,155	-,694	-,080
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,584	,210	-,937	158	,350	-,17	,184	-,536	,191
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,940	157,956	,348	-,17	,183	-,534	,190
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,002	,969	-1,314	158	,191	-,24	,184	-,604	,121
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,312	155,332	,192	-,24	,184	-,604	,122
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,681	,411	-1,802	158	,073	-,31	,172	-,649	,030
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,798	154,457	,074	-,31	,172	-,650	,031

Tablo 53: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,073	,302	-1,241	158	,216	-,18	,142	-,458	,104
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,246	157,948	,214	-,18	,142	-,457	,103
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,156	,284	-2,131	158	,035	-,39	,184	-,753	-,029
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,120	152,054	,036	-,39	,184	-,755	-,027
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,792	,001	-3,184	158	,002	-,53	,165	-,854	-,200
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,145	141,620	,002	-,53	,168	-,858	-,196
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,028	,312	-,939	158	,349	-,16	,173	-,504	,179
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,940	157,179	,349	-,16	,173	-,503	,179
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,897	,016	-1,781	158	,077	-,30	,168	-,630	,033
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,766	147,944	,079	-,30	,169	-,633	,036
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,558	,214	-2,183	158	,031	-,40	,185	-,767	-,038
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,190	157,781	,030	-,40	,184	-,766	-,040
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,002	,968	-2,698	158	,008	-,51	,190	-,887	-,137
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,690	154,264	,008	-,51	,190	-,888	-,136
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,664	,019	-2,370	158	,019	-,39	,165	-,719	-,065
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,393	156,771	,018	-,39	,164	-,716	-,068
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,259	,611	-3,762	158	,000	-,65	,174	-,999	-,311
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,763	156,621	,000	-,65	,174	-,998	-,311
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,058	,809	-3,324	158	,001	-,62	,187	-,993	-,253
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,318	155,158	,001	-,62	,188	-,994	-,252
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,330	,566	-1,523	158	,130	-,22	,143	-,501	,065
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,524	156,622	,130	-,22	,143	-,501	,065
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,255	,614	-2,041	158	,043	-,27	,134	-,538	-,009
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,052	158,000	,042	-,27	,133	-,536	-,010
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,399	,529	-1,903	158	,059	-,28	,146	-,566	,011
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,907	157,451	,058	-,28	,146	-,565	,010

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Hazır Değerler
- Menkul Kıymetler
- Stoklar
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Ticari Borçlar
- Sermaye Taahhütleri
- Özsermaye Düzeltme Farkları
- Varlıklarda Değer Artışı (gelirle ilişkilendirilmeyen tutar)
- Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları
- Yabancı Para Çevrim Farkları
- Yeniden Değerleme Fazlası
- Yedekler
- Dönem Zararı

Buna göre, yukarıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 53'teki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

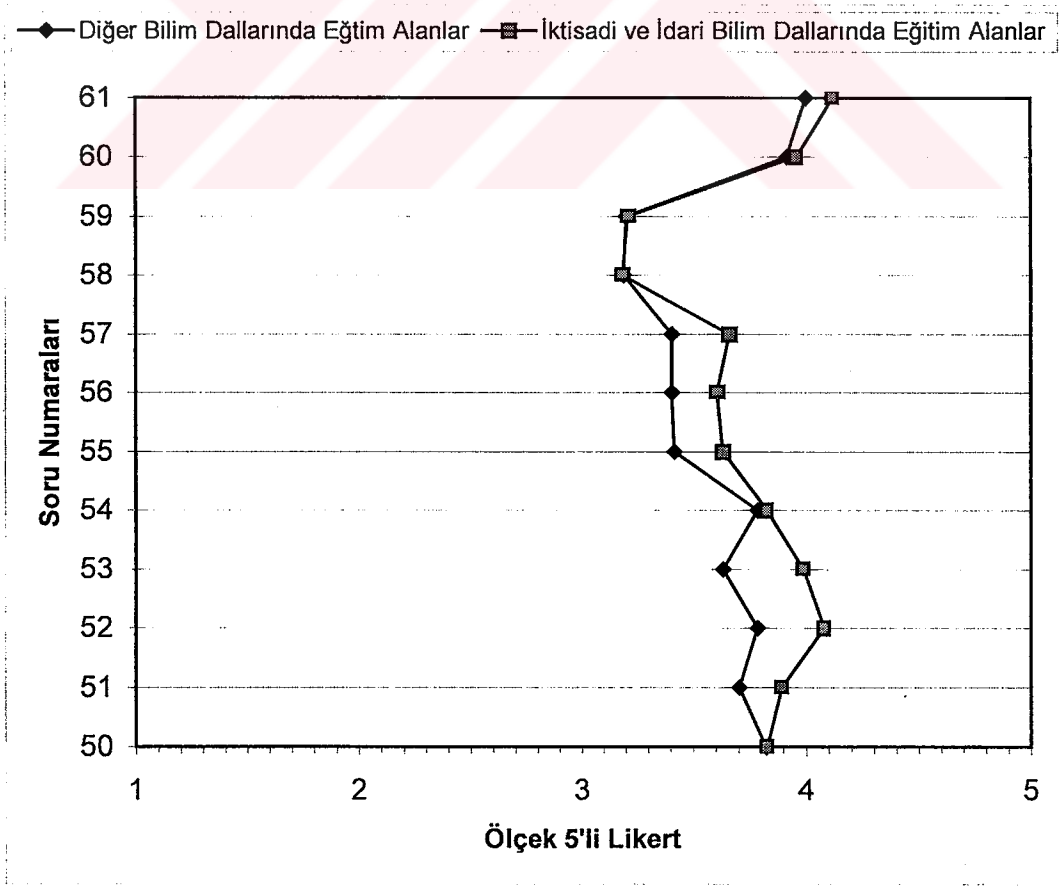
"İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcıları özet bilançoda yer alan "Hazır Değerler", "Menkul Kıymetler", "Stoklar", "Finansal Duran Varlıklar", "Maddi Duran Varlıklar", "Maddi Olmayan Duran Varlıklar", "Ticari Borçlar", "Sermaye Taahhütleri", Özsermaye Düzeltme Farkları", "Varlıklarda Değer Artışı (gelirle ilişkilendirilmeyen tutar), "Özsermaye

Enflaston Düzeltmesi Farkları", "Yeniden Değerleme Fazlası, "Yedekler", "Dönem Zararı" kalemlerini iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.4.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

İktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin özet gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 50. ve 61. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 12 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 25)

Şekil 25: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olanlarla, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir.

Araştırma Hipotezi 8c (H_{8c})

"İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcıları ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere iktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo54)

Tablo 54: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,641	,424	-,050	158	,960	-,01	,150	-,303	,288
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,050	152,913	,960	-,01	,150	-,304	,289
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,556	,457	-1,236	158	,218	-,19	,156	-,500	,115
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,237	156,913	,218	-,19	,156	-,500	,115
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,889	,171	-2,045	158	,043	-,29	,143	-,576	-,010
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,057	157,903	,041	-,29	,143	-,575	-,012
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,325	,002	-2,492	158	,014	-,36	,143	-,638	-,074
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,512	157,470	,013	-,36	,142	-,636	-,076
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,304	,255	-,310	158	,757	-,04	,140	-,319	,233
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,308	151,663	,759	-,04	,140	-,321	,234
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,756	,386	-1,244	158	,215	-,21	,173	-,556	,126
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,247	157,390	,214	-,21	,172	-,555	,126
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,599	,440	-1,136	158	,258	-,20	,177	-,549	,148
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,138	157,243	,257	-,20	,176	-,549	,148
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,166	,143	-1,563	158	,120	-,25	,162	-,573	,067
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,570	157,982	,118	-,25	,161	-,572	,065
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,123	,726	,034	158	,973	,01	,184	-,356	,369
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,034	156,227	,973	,01	,184	-,356	,369
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,034	,854	-,045	158	,964	-,01	,183	-,369	,352
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,045	155,456	,965	-,01	,183	-,369	,353
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,992	-,311	158	,756	-,04	,141	-,322	,235
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,311	155,639	,756	-,04	,141	-,323	,235
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,617	,433	-,889	158	,376	-,12	,133	-,382	,145
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,888	155,935	,376	-,12	,133	-,382	,145

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Net Satışlar
- Satışların Maliyeti

Buna göre, yukarıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 54'teki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

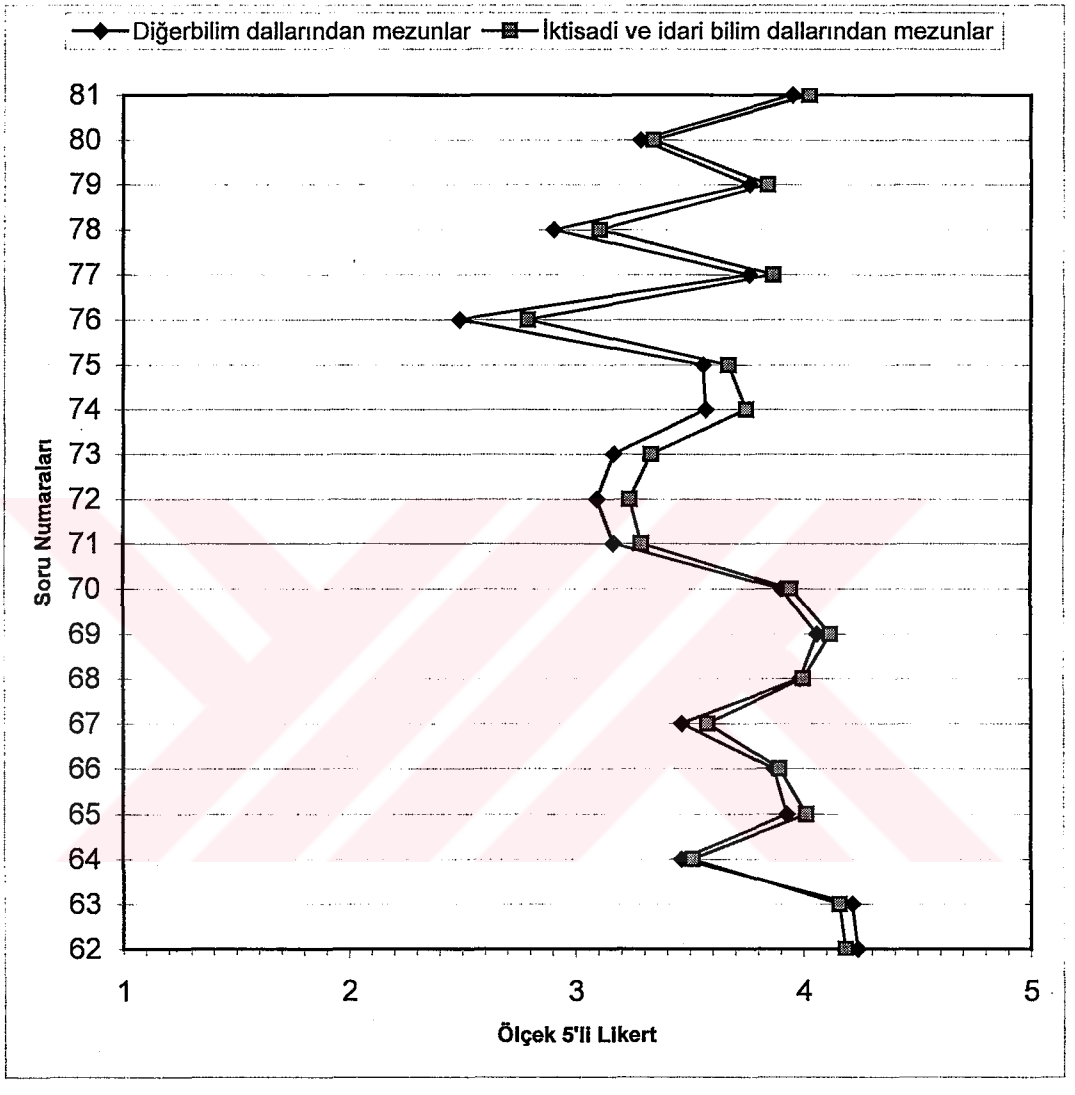
"İktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcıları özet gelir tablolarında yer alan "Net Satışlar" ve "Satışların Maliyeti" kalemlerini iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.4.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

İktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 62. ve 81. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 20 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir. (Şekil 26)

İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olanlarla, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Şekil 26: İktisadi ve İdari Bilim dallarında eğitim almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

o

Araştırma Hipotezi 8d (H_{8d})

"İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcıları ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere iktisadi ve idari bilimler

dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$

$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 55)

Tablo 55: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim dallarında Eğitim Almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,011	,917	,502	158	,616	,05	,107	-,158	,266
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,497	145,884	,620	,05	,108	-,160	,268
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,011	,917	,494	158	,622	,06	,114	-,169	,282
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,489	147,278	,625	,06	,115	-,171	,284
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,047	,829	-,291	158	,771	-,05	,168	-,381	,283
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,292	157,399	,771	-,05	,168	-,380	,282
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,077	,301	-,663	158	,508	-,08	,128	-,337	,167
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,667	157,978	,506	-,08	,127	-,335	,166
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,473	,493	-,190	158	,849	-,03	,135	-,292	,241
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,191	157,710	,849	-,03	,135	-,291	,240
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,311	,254	-,669	158	,505	-,11	,171	-,453	,224
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,672	157,999	,503	-,11	,171	-,452	,222
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,837	,362	-,091	158	,928	-,01	,131	-,272	,248
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,091	157,842	,928	-,01	,131	-,271	,247
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,373	,542	-,527	158	,599	-,06	,112	-,279	,162
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,530	157,971	,597	-,06	,111	-,279	,161
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,125	,724	-,305	158	,761	-,04	,140	-,319	,233
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,305	156,707	,761	-,04	,140	-,318	,233
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,525	,470	-,687	158	,493	-,12	,179	-,476	,230
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,689	157,403	,492	-,12	,178	-,475	,229
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,901	,344	-,809	158	,420	-,14	,175	-,487	,204
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,812	157,754	,418	-,14	,174	-,486	,203
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,023	,313	-,934	158	,352	-,16	,174	-,506	,181
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,936	157,731	,350	-,16	,173	-,505	,180

Tablo 55: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,004	,947	-1,162	158	,247	-,18	,154	-,482	,125
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,158	153,271	,249	-,18	,154	-,483	,126
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,641	,425	-,688	158	,492	-,11	,162	-,432	,208
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,684	150,515	,495	-,11	,163	-,434	,211
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,295	,588	-1,622	158	,107	-,30	,186	-,668	,066
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,618	154,542	,108	-,30	,186	-,669	,067
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,723	,191	-,754	158	,452	-,11	,141	-,386	,173
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,757	157,942	,450	-,11	,141	-,385	,171
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,145	,704	-1,148	158	,253	-,20	,175	-,546	,145
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,148	156,466	,253	-,20	,175	-,546	,145
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,842	,094	-,573	158	,567	-,08	,140	-,356	,196
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,577	157,769	,565	-,08	,139	-,355	,194
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,091	,298	-,316	158	,752	-,06	,178	-,408	,296
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,318	157,933	,751	-,06	,178	-,407	,294
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,696	,195	-,541	158	,589	-,07	,137	-,344	,196
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,544	158,000	,587	-,07	,136	-,342	,195

Yapılan test sonucunda, ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki tüm önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Buna göre, her bir ayrıntılı gelir tablosu kaleminin anlaşılırlığı hakkında iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 55'teki kritik t değerleri göz önüne alındığında, ayrıntılı gelir tablosu kalemleri için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

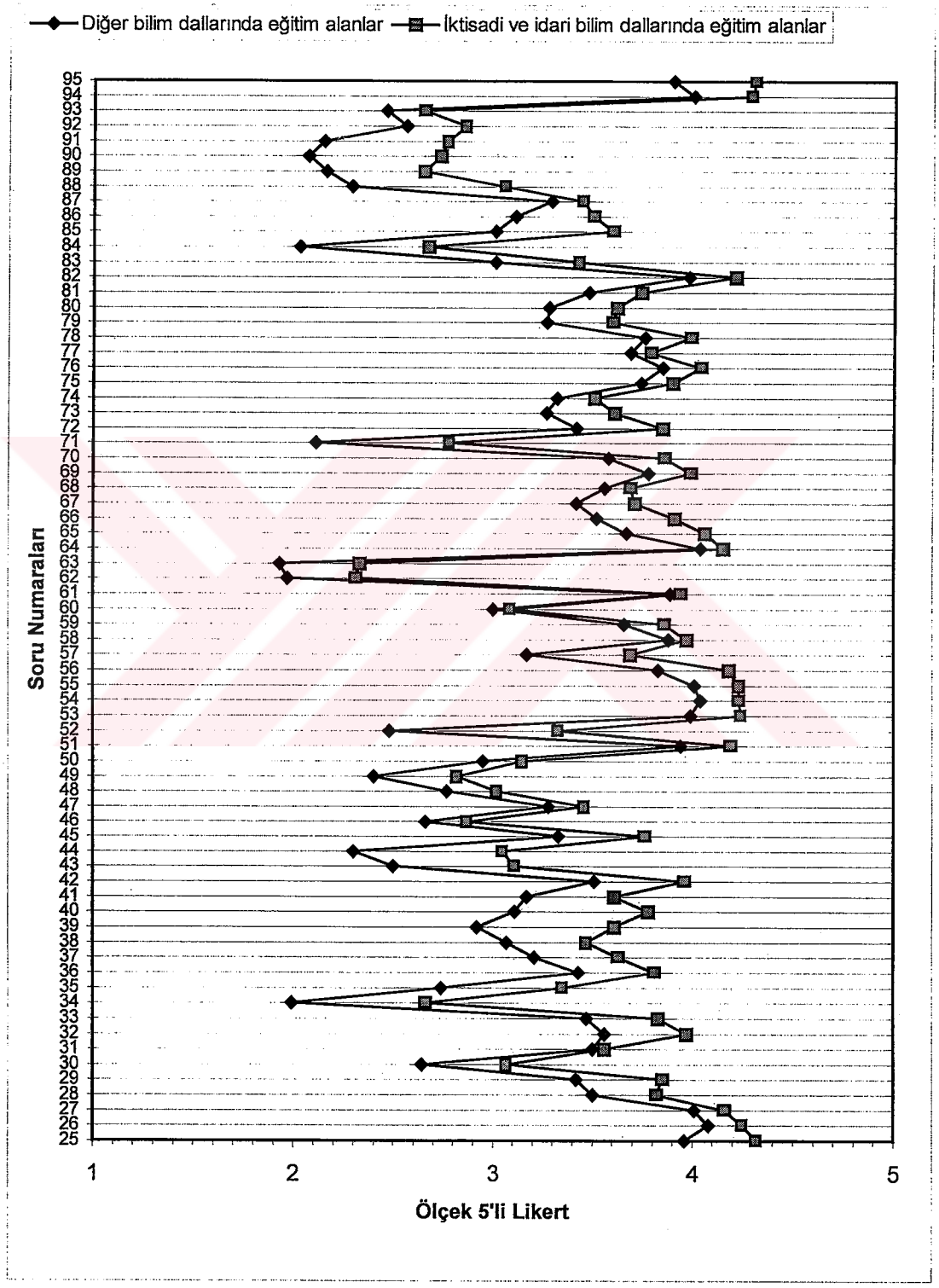
"İktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcıları, ayrıntılı gelir tablolarda yer alan tüm kalemleri iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlara göre **"AYNI DERECEDE ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.4.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

İktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı bilanço ile ilgili 2 numaralı ankette 25. ve 95. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 71 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir. (Şekil 27)

İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış olanlarla, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Şekil 27: İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, Diğer Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Araştırma Hipotezi 8e (H_{8e})

"İktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcıları ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere iktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 56)

Tablo 56: İktisadi ve İdari Bilimler Dışında Kalan Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanlarla, İktisadi ve İdari Bilim Dallarında Eğitim Almış Olanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,646	,422	-3,135	269	,002	-,36	,12	-,59	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,020	175,463	,003	-,36	,12	-,60	-,13
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,476	,491	-1,448	269	,149	-,16	,11	-,38	5,84E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,451	196,977	,148	-,16	,11	-,38	5,83E-02
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,671	,413	-1,319	269	,188	-,15	,11	-,37	7,37E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,314	193,586	,190	-,15	,11	-,37	7,49E-02
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,061	,805	-2,318	269	,021	-,32	,14	-,60	-4,86E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,338	200,555	,020	-,32	,14	-,60	-5,05E-02
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,154	,695	-3,068	269	,002	-,43	,14	-,70	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,091	200,057	,002	-,43	,14	-,70	-,16
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,011	,915	-2,731	269	,007	-,43	,16	-,75	-,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,739	197,317	,007	-,43	,16	-,75	-,12
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,173	,677	-,410	269	,682	-6,00E-02	,15	-,35	,23
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,415	202,078	,679	-6,00E-02	,14	-,35	,23
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,884	,009	-3,211	269	,001	-,41	,13	-,66	-,16
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,151	185,208	,002	-,41	,13	-,66	-,15
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,696	,194	-2,662	269	,008	-,36	,14	-,63	-9,37E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,606	183,960	,010	-,36	,14	-,63	-8,74E-02
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	19,561	,000	-4,605	269	,000	-,67	,14	-,95	-,38
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,929	235,979	,000	-,67	,14	-,93	-,40
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,113	,737	-3,996	269	,000	-,61	,15	-,92	-,31
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,002	196,449	,000	-,61	,15	-,92	-,31
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,496	,482	-2,730	269	,007	-,38	,14	-,65	-,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,751	200,105	,006	-,38	,14	-,65	-,11
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,797	,373	-3,054	269	,002	-,43	,14	-,70	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,121	208,313	,002	-,43	,14	-,70	-,16

Tablo 56: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,351	,038	-2,778	269	,006	-,40	,14	-,69	-,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,877	216,397	,004	-,40	,14	-,68	-,13
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,139	,710	-4,776	269	,000	-,69	,14	-,97	-,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,718	188,777	,000	-,69	,15	-,98	-,40
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,446	,119	-4,828	269	,000	-,66	,14	-,93	-,39
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,706	181,636	,000	-,66	,14	-,94	-,38
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,249	,618	-3,206	269	,002	-,44	,14	-,72	-,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,156	186,895	,002	-,44	,14	-,72	-,17
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,123	,005	-3,405	269	,001	-,45	,13	-,71	-,19
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,296	177,894	,001	-,45	,14	-,72	-,18
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,001	,970	-3,809	269	,000	-,61	,16	-,93	-,30
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,816	196,658	,000	-,61	,16	-,93	-,30
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,372	,125	-5,081	269	,000	-,75	,15	-1,04	-,46
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,289	219,437	,000	-,75	,14	-1,03	-,47
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,484	,063	-3,018	269	,003	-,43	,14	-,70	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,942	181,610	,004	-,43	,15	-,71	-,14
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,986	-1,430	269	,154	-,21	,15	-,50	8,00E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,446	201,949	,150	-,21	,15	-,50	7,73E-02
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,825	,178	-1,202	269	,230	-,18	,15	-,46	,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,226	206,979	,222	-,18	,14	-,46	,11
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,239	,267	-1,626	269	,105	-,25	,16	-,56	5,32E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,659	207,658	,099	-,25	,15	-,55	4,74E-02
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,912	,049	-2,904	269	,004	-,43	,15	-,72	-,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,027	220,140	,003	-,43	,14	-,71	-,15
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,342	,559	-1,331	269	,184	-,20	,15	-,50	9,61E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,343	200,642	,181	-,20	,15	-,50	9,40E-02

Tablo 56: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,762	,384	-2,041	269	,042	-,25	,12	-,49	-8,85E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,970	176,454	,050	-,25	,13	-,50	4,88E-04
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,756	,003	-5,436	269	,000	-,85	,16	-1,15	-,54
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,723	226,198	,000	-,85	,15	-1,14	-,56
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,130	,719	-2,196	269	,029	-,25	,11	-,47	-2,59E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,074	165,962	,040	-,25	,12	-,49	-1,21E-02
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,065	,799	-1,721	269	,086	-,19	,11	-,40	2,69E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,636	168,913	,104	-,19	,11	-,41	3,86E-02
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,181	,671	-2,084	269	,038	-,22	,11	-,44	-1,24E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,987	170,325	,049	-,22	,11	-,45	-1,48E-03
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,023	,009	-3,019	269	,003	-,35	,12	-,58	-,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,814	159,710	,006	-,35	,12	-,59	-,10
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,794	,182	-3,557	269	,000	-,52	,15	-,81	-,23
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,679	215,506	,000	-,52	,14	-,80	-,24
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,503	,221	-,762	269	,447	-9,07E-02	,12	-,33	,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,756	191,043	,451	-9,07E-02	,12	-,33	,15
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,778	,030	-1,490	269	,137	-,20	,13	-,47	6,45E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,452	181,385	,148	-,20	,14	-,47	7,21E-02
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,173	,678	-,574	269	,566	-8,57E-02	,15	-,38	,21
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,568	189,235	,571	-8,57E-02	,15	-,38	,21
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,776	,097	-,408	269	,684	-5,17E-02	,13	-,30	,20
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,392	174,552	,695	-5,17E-02	,13	-,31	,21
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,276	,040	-2,370	269	,019	-,35	,15	-,63	-5,84E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,452	215,853	,015	-,35	,14	-,62	-6,78E-02
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,048	,008	-2,740	269	,007	-,40	,15	-,69	-,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,862	221,627	,005	-,40	,14	-,68	-,13

Tablo 56: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,091	,763	-,967	269	,335	-,11	,11	-,32	,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,973	199,669	,332	-,11	,11	-,32	,11
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,203	,005	-3,104	269	,002	-,40	,13	-,65	-,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,971	172,279	,003	-,40	,13	-,66	-,13
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,594	,108	-2,965	269	,003	-,39	,13	-,65	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,938	190,501	,004	-,39	,13	-,66	-,13
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,126	,722	-2,075	269	,039	-,30	,14	-,58	-1,52E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,082	197,617	,039	-,30	,14	-,58	-1,57E-02
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,007	,935	-,876	269	,382	-,13	,15	-,42	,16
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,879	197,556	,380	-,13	,15	-,42	,16
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,034	,155	-1,706	269	,089	-,21	,12	-,45	3,20E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,691	190,740	,093	-,21	,12	-,45	3,45E-02
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,847	,029	-2,074	269	,039	-,27	,13	-,53	-1,38E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,010	178,618	,046	-,27	,14	-,54	-4,96E-03
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,587	,001	-4,362	269	,000	-,67	,15	-,97	-,37
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,614	229,082	,000	-,67	,14	-,95	-,38
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,034	,008	-3,266	269	,001	-,43	,13	-,70	-,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,140	174,388	,002	-,43	,14	-,71	-,16
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,131	,718	-2,329	269	,021	-,34	,15	-,63	-5,27E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,309	190,608	,022	-,34	,15	-,63	-4,96E-02
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,048	,827	-1,277	269	,203	-,19	,15	-,47	,10
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,271	193,188	,205	-,19	,15	-,47	,10
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,801	,372	-1,232	269	,219	-,16	,13	-,41	9,42E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,220	190,163	,224	-,16	,13	-,41	9,71E-02
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,441	,231	-1,528	269	,128	-,19	,12	-,43	5,36E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,494	183,263	,137	-,19	,12	-,43	5,96E-02

Tablo 56: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,889	,170	-,767	269	,444	-,10	,13	-,36	,16
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,741	176,828	,460	-,10	,14	-,37	,17
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,793	,003	-1,939	269	,053	-,23	,12	-,47	3,54E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,854	171,638	,065	-,23	,13	-,48	1,51E-02
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,053	,819	-2,244	269	,026	-,33	,15	-,62	-4,03E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,219	189,531	,028	-,33	,15	-,62	-3,66E-02
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,245	,621	-2,364	269	,019	-,34	,14	-,62	-5,61E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,344	190,907	,020	-,34	,14	-,62	-5,32E-02
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,454	,064	-1,863	269	,064	-,26	,14	-,53	1,47E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,809	179,717	,072	-,26	,14	-,54	2,34E-02
82	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,296	,587	-1,988	269	,048	-,23	,11	-,45	-2,19E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,924	177,799	,056	-,23	,12	-,46	5,84E-03
83	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,529	,061	-2,887	269	,004	-,42	,14	-,70	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,922	202,699	,004	-,42	,14	-,70	-,14
84	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,128	,002	-4,198	269	,000	-,64	,15	-,94	-,34
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,431	227,765	,000	-,64	,15	-,93	-,36
85	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,184	,277	-4,185	269	,000	-,59	,14	-,87	-,31
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,168	193,376	,000	-,59	,14	-,87	-,31
86	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,080	,778	-2,754	269	,006	-,39	,14	-,67	-,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,719	188,535	,007	-,39	,14	-,67	-,11
87	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,347	,557	-1,084	269	,280	-,15	,14	-,43	,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,086	196,981	,279	-,15	,14	-,43	,13
88	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,171	,042	-4,997	269	,000	-,77	,15	-1,07	-,46
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,173	215,979	,000	-,77	,15	-1,06	-,47
89	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,367	,021	-3,541	269	,000	-,49	,14	-,76	-,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,675	217,698	,000	-,49	,13	-,75	-,23

Tablo 56: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
90	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,963	,003	-4,675	269	,000	-,66	,14	-,94	-,38
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,892	222,495	,000	-,66	,13	-,92	-,39
91	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,890	,016	-4,351	269	,000	-,63	,14	-,91	-,34
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,502	215,844	,000	-,63	,14	-,90	-,35
92	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,611	,435	-2,008	269	,046	-,29	,15	-,58	-5,75E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,057	209,748	,041	-,29	,14	-,58	-1,23E-02
93	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,629	,429	-1,322	269	,187	-,19	,15	-,48	9,44E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,346	206,053	,180	-,19	,14	-,48	8,97E-02
94	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,171	,680	-2,548	269	,011	-,29	,11	-,51	-6,49E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,474	179,557	,014	-,29	,12	-,51	-5,78E-02
95	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,640	,057	-3,558	269	,000	-,42	,12	-,66	-,19
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,267	153,307	,001	-,42	,13	-,67	-,17

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Kasa
- Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları
- Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları
- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı
- Alacak Senetleri
- Verilen Depozito ve Teminatlar
- Alacak Reeskontu (-)
- Şüpheli Alacaklar Karşılığı(-)
- Ortaklardan Alacaklar
- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
- İştiraklerden Alacaklar
- İlk Madde ve Malzeme
- Yarı Mamuller
- Ara Mamuller
- Mamuller
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- Verilen Sipariş Avansları
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- Arazi ve Arsalar
- Yerüstü ve Yer altı Düzenleri
- Binalar
- Taşıt Araç ve Gereçleri
- Döşeme ve Demirbaşlar
- Birikmiş Amortismanlar (-)
- İştirak Pozitif Şerefiyesi
- İştirak Negatif Şerefiyesi
- Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi

- Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri
- Çıkarılmış Bonolar ve Senetler
- Alınan Depozito ve Teminatlar
- Borç Reeskontu (-)
- Ortaklara Borçlar
- İştiraklere Borçlar
- Vergi Karşılıkları
- Çıkarılmış Tahviller
- Sermaye Taahhütleri (-)
- Emisyon Primi
- Duran Varlıklarda Değer Artışı
- İştiraklerde Değer Artışı
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekler
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedek
- Maliyet Artış Fonu
- Geçmiş Yıl Kârı
- ..... Yılı Zararı (-)

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında iktisadi ve idari bilimler dışındaki diğer bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 56'daki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"İktisadi ve idari bilimler dışındaki bilim dallarında eğitim almış olan finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı bilançoda yer alan "Kasa", "Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları", "Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları", "Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı", "Alacak Senetleri", "Verilen Depozito ve Teminatlar",

"Alacak Reeskontu (-)", "Şüpheli Alacaklar Karşılığı", "Ortaklardan Alacaklar", "Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar", "İştiraklerden Alacaklar", "İlk Madde ve Malzeme", "Yarı Mamuller", "Ara Mamuller", "Mamuller", "Emtia", "Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "Verilen Sipariş Avansları", "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "Arazi ve Arsalar", "Yerüstü ve Yer altı Düzenleri", "Binalar", "Taşıt Araç ve Gereçleri", "Döşeme ve Demirbaşlar", "Birikmiş Amortismanlar", "İştirak Pozitif Şerefiyesi", "İştirak Negatif Şerefiyesi", "Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi", "Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri", "Çıkarılmış Bonolar ve Senetler", "Alınan Depozito ve Teminatlar", "Borç Reeskontu (-)", "Ortaklara Borçlar", "İştiraklere Borçlar", "Vergi Karşılıkları", "Çıkarılmış Tahviller", "Sermaye Taahhütleri (-)", "Emisyon Primi", "Duran Varlıklarda Değer Artışı", "İştiraklerde Değer Artışı", "Yasal Yedekler", "Statü Yedekler", "Özel Yedekler", "Olağanüstü Yedek", "Maliyet Artış Fonu", "Geçmiş Yıl Kârı" ve "..... Yılı Zararı (-)"kalemlerini iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.5. Muhasebe ve Finans ile İlgili İşlerde Çalışanların Görüşleri İle Muhasebe ve Finans ile İlgili İşlerde Çalışmayanların Görüşleri Arasındaki Farklılıkların Analizi

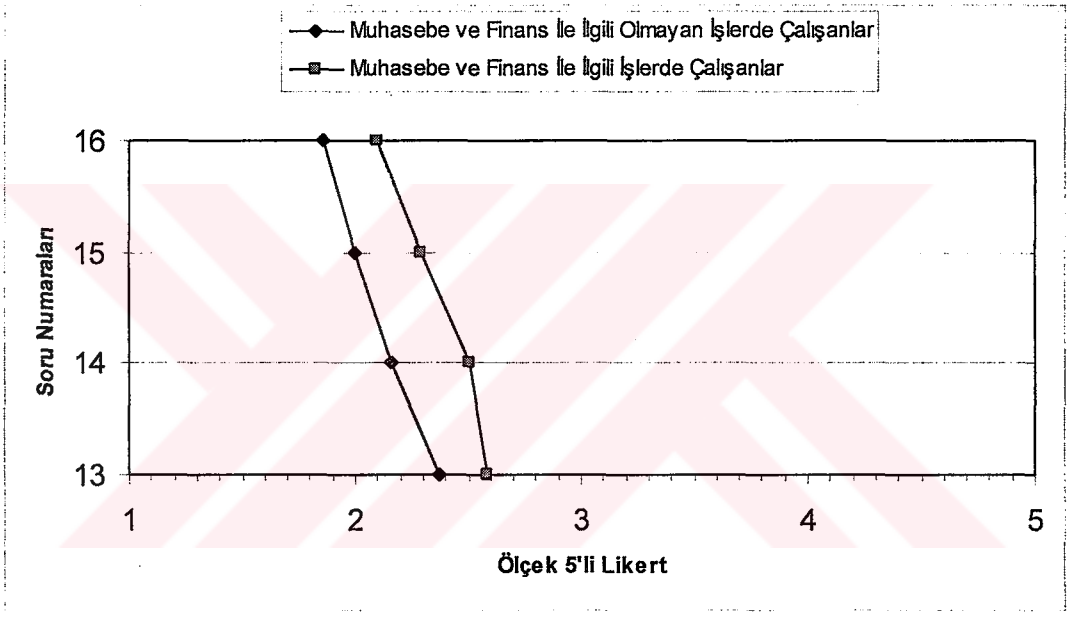
Bu bölümde örnekler muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıp çalışmamalarına göre gruplandırılmışlardır. Daha sonra bu iki gruptaki örneklerin finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir.

3.5.1. Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkındaki Genel Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

11 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, Türkiye'de hazırlanan finansal tabloların bütününün anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında halen muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile, muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkında 13. ve 16. sorular arasında katılımcılara yöneltilen 4 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramdan izlenebilir (Şekil 28):

Şekil 28: Finansal Tabloların Bütününün Anlaşılırlığı Hakkında Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışan Finansal Tablo Kullanıcılarıyla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışan Finansal Tablo Kullanıcılarının Görüşleri

Her iki anketin A bölümünde 4 soruda katılımcılara yöneltilen sorular ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcından oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinden anlamlı şekilde farklı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 9a(H_{9a})

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri ile muhasebe ve

finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen her bir önermeye muhasebe finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 57)

Tablo 57: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
13	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,610	,002	-2,052	382	,041	-,21	,10	-,40	-8,60E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,950	202,235	,053	-,21	,11	-,41	2,34E-03
14	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	16,994	,000	-3,367	382	,001	-,33	9,90E-02	-,53	-,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,149	195,421	,002	-,33	,11	-,54	-,12
15	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	17,594	,000	-2,930	382	,004	-,29	9,75E-02	-,48	-9,40E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,697	188,974	,008	-,29	,11	-,49	-7,67E-02
16	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,234	,004	-2,524	382	,012	-,24	9,53E-02	-,43	-5,32E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,275	181,119	,024	-,24	,11	-,45	-3,19E-02

Yapılan test sonucunda, 14, 15 ve 16 numaralı sorulardaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiş, 13 numaralı sorulardaki önerme için aynı anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Buna göre, aşağıdaki iki önerme ile ilgili muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşleri, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının olumsuz görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenler bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılırdır"

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir"

Aşağıdaki önerme ile ilgili muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının olumlu görüşleri, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının olumlu görüşlerinden anlamlı şekilde daha güçlüdür.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimler değiştirilmeli ve daha anlaşılır hale getirilmelidir"

13. soruda katılımcılara yöneltilen aşağıdaki önerme ile ilgili ise muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

> "Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak bu tabloları inceleyen herkes için açık ve anlaşılırdır"

Bir başka deyişle finans ve muhasebe ile ilgili işlerde çalışmayan finansal tablo kullanıcıları;

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bu tabloları inceleyen herkes için ilk bakışta anlaşılır olmadığını,

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesinin mümkün olduğunu,

ve

Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin değiştirilerek, daha anlaşılır hale getirilmesi gerektiğini,

muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarına göre daha güçlü bir şekilde düşünmektedirler.

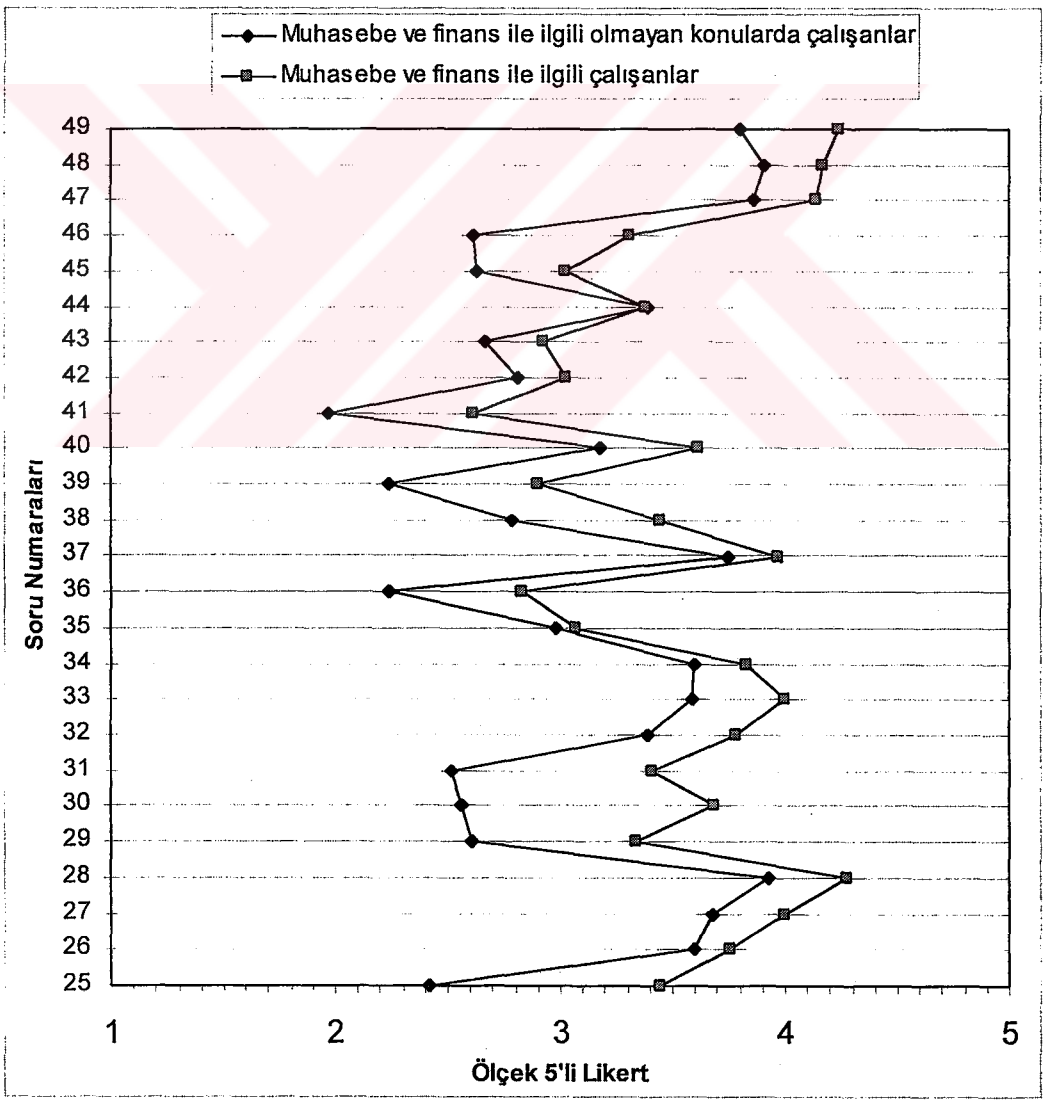
3.5.2. Her Bir Finansal Tablo Kalemiyle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşler Arasındaki Farklılıkların Analizi

12 numaralı araştırma problemine yönelik olarak, araştırma kapsamındaki finansal tablolarda yer alan her bir kalem ile ifade edilmek istenenlerin anlaşılırlığı ile ilgili önermeler hakkında halen muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile, muhasebe finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

3.5.2.1. Özet Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin özet bilanço ile ilgili 1 numaralı ankette 25. ve 49. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 25 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir (Şekil 29):

Şekil 29: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanlarla, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 9b (H_{9b})

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 58)

Tablo 58: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Özet Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,063	,803	-4,360	141	,000	-1,03	,24	-1,49	-,56
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,220	41,697	,000	-1,03	,24	-1,52	-,54
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,870	,051	-,792	141	,430	-,16	,20	-,57	,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,894	51,700	,376	-,16	,18	-,53	,20
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	14,317	,000	-1,619	141	,108	-,32	,20	-,72	7,17E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,094	67,415	,040	-,32	,15	-,63	-1,53E-02
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,355	,127	-1,873	141	,063	-,35	,18	-,71	1,91E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,606	80,491	,011	-,35	,13	-,61	-8,18E-02
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,171	,679	-3,096	141	,002	-,73	,24	-1,20	-,26
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,081	43,088	,004	-,73	,24	-1,21	-,25
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,734	,190	-4,852	141	,000	-1,13	,23	-1,59	-,67
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-5,121	46,598	,000	-1,13	,22	-1,57	-,68
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,003	,953	-3,798	141	,000	-,90	,24	-1,36	-,43
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,839	43,945	,000	-,90	,23	-1,37	-,43
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,705	,018	-1,798	141	,074	-,40	,22	-,84	3,96E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,968	49,156	,055	-,40	,20	-,81	8,45E-03
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	10,958	,001	-1,978	141	,050	-,41	,21	-,82	-2,16E-04
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,402	58,992	,019	-,41	,17	-,76	-6,89E-02
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,100	,080	-,974	141	,332	-,23	,24	-,70	,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,097	51,460	,278	-,23	,21	-,65	,19
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,478	,490	-,353	141	,725	-8,65E-02	,25	-,57	,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,331	40,308	,742	-8,65E-02	,26	-,61	,44
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,586	,110	-2,551	141	,012	-,59	,23	-1,05	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,326	39,082	,025	-,59	,25	-1,10	-7,71E-02

Tablo 58:(Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,198	,076	-1,183	141	,239	-,22	,19	-,59	,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,307	49,870	,197	-,22	,17	-,56	,12
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,002	,964	-2,742	141	,007	-,66	,24	-1,13	-,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,747	43,463	,009	-,66	,24	-1,14	-,18
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,011	,158	-2,948	141	,004	-,66	,22	-1,10	-,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,755	40,113	,009	-,66	,24	-1,14	-,18
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,088	,081	-1,923	141	,057	-,44	,23	-,89	1,23E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,081	48,332	,043	-,44	,21	-,86	-1,48E-02
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,151	,005	-2,905	141	,004	-,65	,22	-1,09	-,21
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,507	37,113	,017	-,65	,26	-1,17	-,12
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,243	,623	-,912	141	,363	-,23	,25	-,72	,27
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,860	40,491	,395	-,23	,26	-,76	,31
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,184	,077	-1,029	141	,305	-,26	,26	-,77	,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,941	39,225	,352	-,26	,28	-,83	,30
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,032	,858	,030	141	,977	6,65E-03	,23	-,44	,45
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,029	42,265	,977	6,65E-03	,23	-,46	,47
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,140	,708	-1,671	141	,097	-,40	,24	-,88	7,37E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,649	42,669	,106	-,40	,24	-,90	8,98E-02
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,879	,173	-2,797	141	,006	-,69	,25	-1,17	-,20
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,541	38,943	,015	-,69	,27	-1,23	-,14
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,165	,077	-1,414	141	,160	-,27	,19	-,65	,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,800	65,120	,076	-,27	,15	-,57	2,94E-02
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,551	,112	-1,434	141	,154	-,26	,18	-,62	9,85E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,954	76,349	,054	-,26	,13	-,53	4,95E-03
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,213	,014	-2,313	141	,022	-,44	,19	-,82	-6,43E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,328	88,056	,001	-,44	,13	-,71	-,18

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Hazır Değerler
- Ticari Alacaklar
- Finansal Duran Varlıklar
- Maddi Duran Varlıklar
- Maddi Olmayan Duran Varlıklar
- Finansal Borçlar
- Ticari Borçlar
- Ana Ortaklık Dışı Özsermaye
- Sermaye Taahhütleri (-)
- Özsermaye Düzeltme Farkları
- Emisyon Primi
- Yedekler
- Geçmiş Yıllar Zararları

Buna göre, yukarıdaki özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

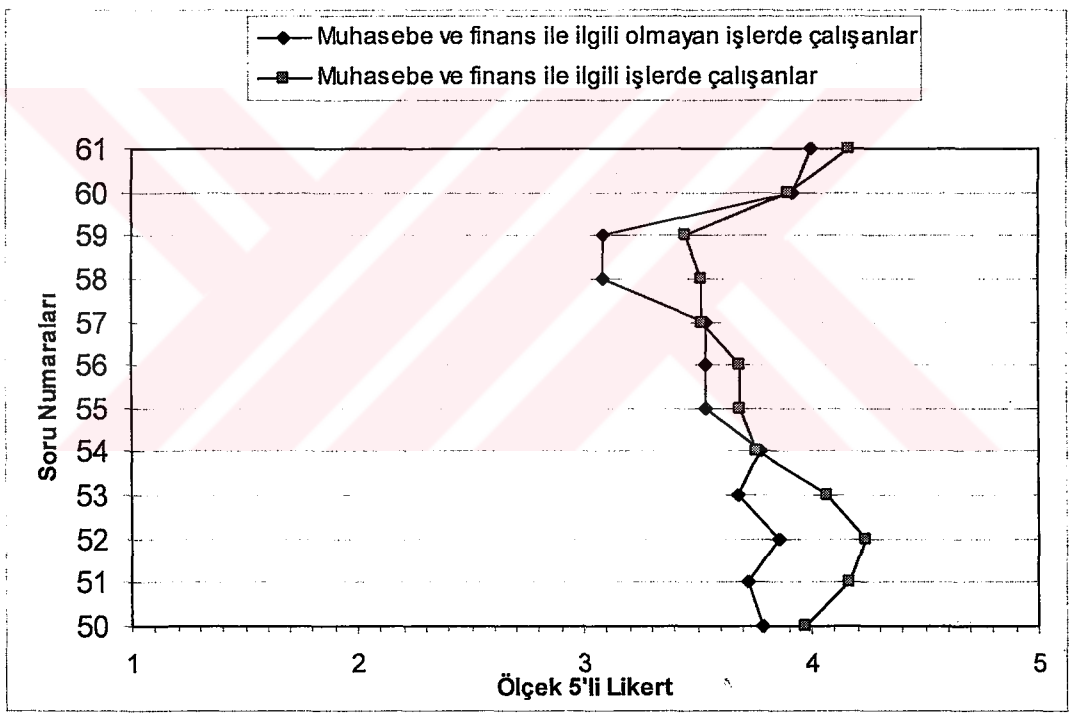
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 58'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları özet bilançoda yer alan "Hazır Değerler","Ticari Alacaklar",, "Finansal Duran Varlıklar", "Maddi Duran Varlıklar", "Maddi Olmayan Duran Varlıklar", "Finansal Borçlar", "Ticari Borçlar", "Ana Ortaklık Dışı Özsermaye", "Sermaye Taahhütleri", Özsermaye Düzeltme Farkları", "Emsiyon Primi", "Yedekler", "Geçmiş Yıl Zararları" kalemlerini muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.5.2.2. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin özet gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 50. ve 61. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 12 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 30)

Şekil 30: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanlarla, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 9c (H_{9c})

"Muhasebe finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının "ÖZET GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "özet gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir özet gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 59)

Tablo 59: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan Konularda Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Çalışanların Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,635	,427	-,889	141	,376	-,18	,20	-,57	,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,894	43,716	,376	-,18	,20	-,57	,22
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	9,266	,003	-2,219	141	,028	-,44	,20	-,84	-4,85E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,859	66,820	,006	-,44	,16	-,75	-,13
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,429	,037	-2,068	141	,040	-,38	,18	-,75	-1,68E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,923	83,875	,004	-,38	,13	-,64	-,12
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,053	,005	-1,894	141	,060	-,38	,20	-,79	1,68E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,183	53,544	,033	-,38	,18	-,74	-3,14E-02
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,665	,416	,117	141	,907	2,21E-02	,19	-,35	,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,107	39,188	,916	2,21E-02	,21	-,40	,44
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,903	,344	-,674	141	,501	-,15	,22	-,57	,28
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,692	44,855	,492	-,15	,21	-,57	,28
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,402	,238	-,701	141	,485	-,15	,22	-,59	,28
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,730	45,728	,469	-,15	,21	-,58	,27
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,983	,084	141	,933	1,78E-02	,21	-,40	,44
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,082	42,115	,935	1,78E-02	,22	-,42	,46
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,178	,674	-1,816	141	,071	-,43	,24	-,90	3,81E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,834	43,922	,073	-,43	,23	-,90	4,24E-02
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,045	,831	-1,500	141	,136	-,36	,24	-,84	,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,447	41,512	,156	-,36	,25	-,86	,14
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,371	,544	,129	141	,897	2,45E-02	,19	-,35	,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,116	38,505	,908	2,45E-02	,21	-,40	,45
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,595	,442	-,974	141	,332	-,17	,18	-,52	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,164	57,194	,249	-,17	,15	-,47	,12

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Satışlardan İndirimler (-)
- Net Satışlar
- Satışların Maliyeti (-)

Buna göre, yukarıdaki özet gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

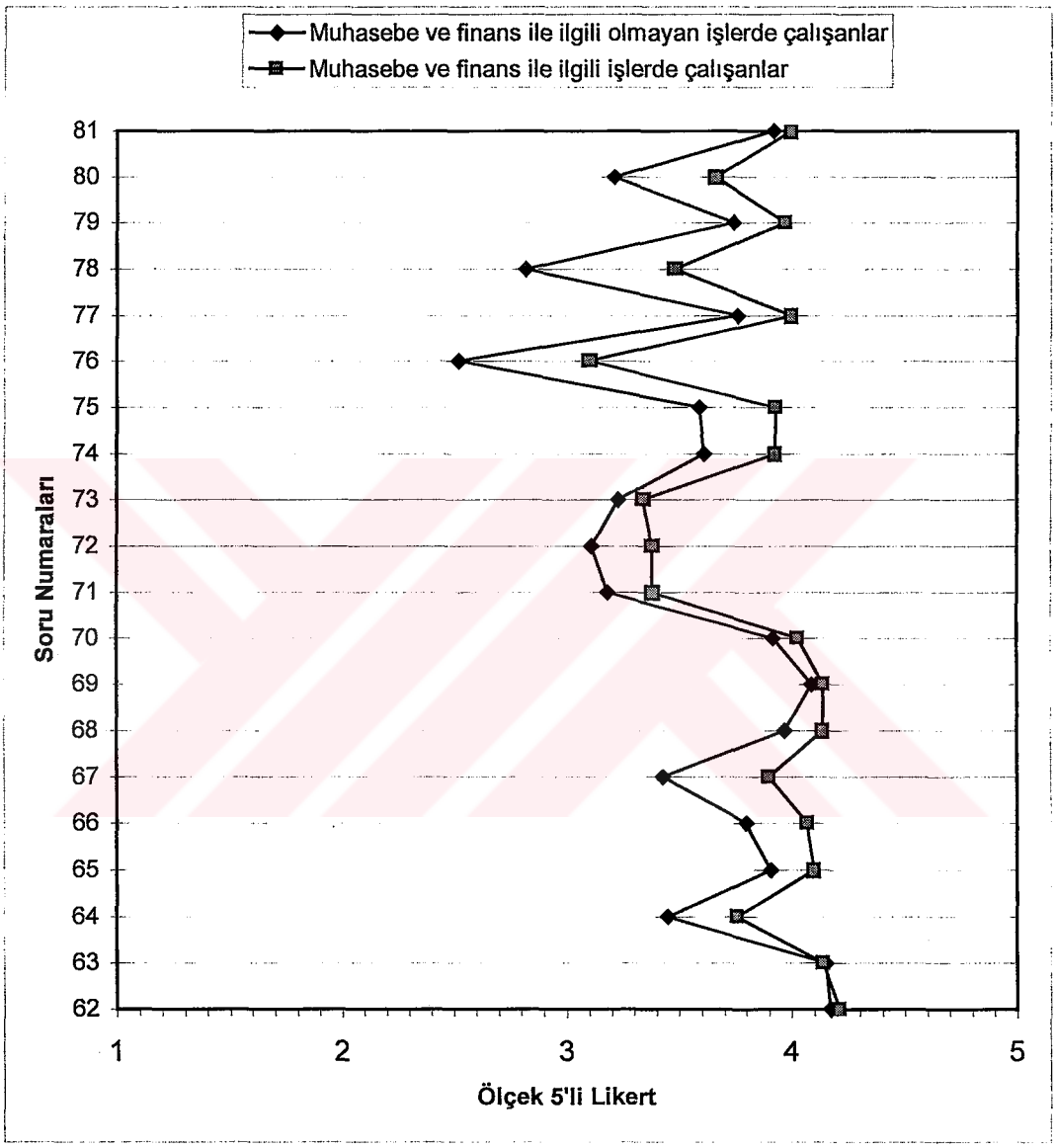
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 59'daki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları özet gelir tablosunda yer alan "Satışlardan İndirimler","Net Satışlar" ve "Satışların Maliyeti" kalemlerini muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.5.2.3. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı gelir tablosu ile ilgili 1 numaralı ankette 62. ve 81. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 20 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 31)

Şekil 31: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanlarla, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 9d (H_{9d})

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI GELİR TABLOSU KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı gelir tablosu kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını,

$\overline{X}_2$, Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 60)

Tablo 60: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan Konularda Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Çalışanların Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

Soru No		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,039	,844	-,277	141	,782	-4,02E-02	,15	-,33	,25
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,284	44,734	,778	-4,02E-02	,14	-,33	,24
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,013	,908	,072	141	,942	1,12E-02	,15	-,29	,32
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,069	41,083	,945	1,12E-02	,16	-,32	,34
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,420	,021	-1,416	141	,159	-,31	,22	-,75	,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,574	50,363	,122	-,31	,20	-,71	8,60E-02
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,516	,474	-1,127	141	,262	-,19	,17	-,53	,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,228	48,845	,225	-,19	,16	-,50	,12
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	7,016	,009	-1,529	141	,129	-,27	,18	-,62	7,94E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,948	65,186	,056	-,27	,14	-,55	6,82E-03
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,737	,010	-2,129	141	,035	-,47	,22	-,90	-3,34E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,384	50,965	,021	-,47	,20	-,86	-7,36E-02
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,195	,659	-,955	141	,341	-,16	,17	-,50	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,083	52,047	,284	-,16	,15	-,47	,14
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,011	,917	-,341	141	,733	-5,02E-02	,15	-,34	,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,347	44,215	,731	-5,02E-02	,14	-,34	,24
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,334	,564	-,625	141	,533	-,11	,18	-,47	,25
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,608	41,899	,547	-,11	,19	-,49	,26
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,506	,478	-,840	141	,402	-,20	,23	-,65	,26
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,791	40,466	,433	-,20	,25	-,69	,30
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,132	,289	-1,209	141	,229	-,27	,23	-,72	,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,118	39,653	,270	-,27	,25	-,77	,22
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,529	,468	-,516	141	,606	-,12	,23	-,56	,33
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,487	40,514	,629	-,12	,24	-,60	,37

Tablo 60: (Devam)

Soru No	Varyansların Eşitliği	Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	%95 güven aralığı fark değerleri	
									Düşük	Yüksek
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,282	,023	-1,646	141	,102	-,32	,19	-,70	6,37E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,830	50,408	,073	-,32	,17	-,66	3,08E-02
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,400	,013	-1,750	141	,082	-,34	,20	-,73	4,46E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,971	51,468	,054	-,34	,17	-,69	6,37E-03
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,926	,167	-2,370	141	,019	-,59	,25	-1,07	-9,73E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,155	38,964	,037	-,59	,27	-1,14	-3,58E-02
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,331	,070	-1,298	141	,197	-,24	,18	-,60	,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,386	47,404	,172	-,24	,17	-,58	,11
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,319	,573	-2,935	141	,004	-,67	,23	-1,12	-,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,009	44,788	,004	-,67	,22	-1,11	-,22
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,930	,167	-1,228	141	,222	-,23	,19	-,60	,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,180	41,336	,245	-,23	,19	-,62	,16
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,047	,829	-1,939	141	,055	-,44	,23	-,90	8,80E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,888	41,985	,066	-,44	,24	-,92	3,07E-02
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,040	,842	-,418	141	,677	-7,89E-02	,19	-,45	,29
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,378	38,758	,708	-7,89E-02	,21	-,50	,34

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Diğer İndirimler (-)
- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri
- Konusu Kalmayan Karşılıklar
- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

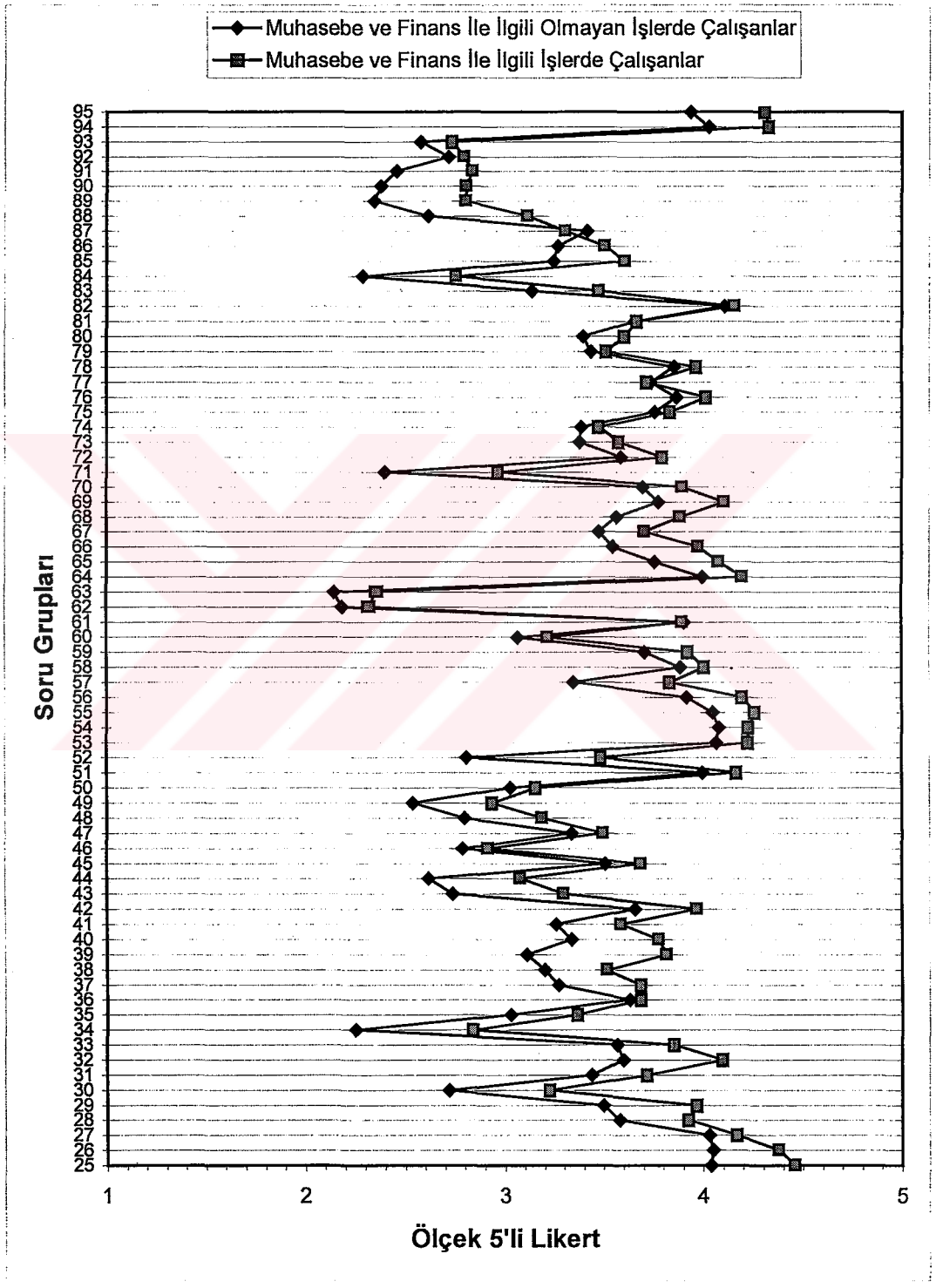
İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 60'taki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı gelir tablosunda yer alan "Diğer İndirimler","Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri", "Konusu Kalmayan Karşılıklar" ve "Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları" kalemlerini muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

3.5.2.4. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin İki Örnek Kütle İçin Anlaşılırlıkları

Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olup olmamalarına göre gruplandırılan örneklerin ayrıntılı gelir tablosu ile ilgili 2 numaralı ankette 25. ve 95. sorular arasındaki katılımcılara yöneltilen 71 önermeye verdikleri cevapların ortalamaları aşağıdaki diyagramda izlenebilir: (Şekil 32)

Şekil 32: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan İşlerde Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili İşlerde Çalışanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşleri

Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanlarla, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlardan oluşan birbirinden bağımsız iki gruptaki örneklerin ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin anlaşılırlığı hakkındaki önermelere verdikleri cevapların ortalamalarının birbirinde anlamlı bir farkı olup olmadığı doğrultusunda aşağıdaki hipotez geliştirilerek test edilmiştir:

Araştırma Hipotezi 9e (H_{9e})

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının "AYRINTILI BİLANÇO KALEMLERİNİN HER BİRİNİN" anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklıdır."

Yukarıdaki hipotez her bir önerme için ayrı ayrı ele alınarak, "ayrıntılı bilanço kalemlerinin her birinin" ifadesi yerine her bir ayrıntılı bilanço kaleminin sırayla kullanılması ile oluşturulan önermelere muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması ile, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının verdiği cevapların ortalaması arasında % 95 güvenilirlik derecesinde, anlamlı bir fark olup olmadığı aşağıdaki şekilde test edilmiştir:

Buna göre;

$\overline{X}_1$, Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

$\overline{X}_2$, Muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların söz konusu önermelere verdikleri cevapların ortalamasını

temsil edecek şekilde,

$$H_0 \quad : \overline{X}_1 = \overline{X}_2$$

$$H_A \quad : \overline{X}_1 \neq \overline{X}_2$$

hipotezleri test edilmiştir.

Söz konusu hipotez testi sonuçları aşağıdaki tablodan izlenebilir: (Tablo 61)

Tablo 61: Muhasebe ve Finans İle İlgili Olmayan Konularda Çalışanlarla, Muhasebe ve Finans İle İlgili Çalışanların Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Her Birinin Anlaşılırlığı Hakkındaki Görüşlerinin Ortalamalarının Farkı T-Testi

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
25	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,488	,063	-3,501	239	,001	-,42	,12	-,65	-,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,801	231,006	,000	-,42	,11	-,63	-,20
26	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,217	,271	-2,820	239	,005	-,32	,12	-,55	-9,79E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,003	222,663	,003	-,32	,11	-,54	-,11
27	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,174	,677	-1,167	239	,244	-,14	,12	-,38	9,64E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,180	193,730	,239	-,14	,12	-,37	9,41E-02
28	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,415	,235	-2,405	239	,017	-,35	,15	-,64	-6,34E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,401	186,152	,017	-,35	,15	-,64	-6,25E-02
29	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,155	,014	-3,123	239	,002	-,46	,15	-,76	-,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,179	197,778	,002	-,46	,15	-,75	-,18
30	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,619	,204	-3,061	239	,002	-,51	,17	-,84	-,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,009	177,412	,003	-,51	,17	-,85	-,18
31	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,391	,123	-1,821	239	,070	-,28	,15	-,58	2,28E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,851	196,933	,066	-,28	,15	-,58	1,82E-02
32	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	13,437	,000	-3,757	239	,000	-,50	,13	-,77	-,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,000	222,501	,000	-,50	,13	-,75	-,26
33	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,480	,225	-1,998	239	,047	-,29	,14	-,57	-4,04E-03
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,029	196,339	,044	-,29	,14	-,56	-8,04E-03
34	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,942	,088	-3,832	239	,000	-,60	,16	-,91	-,29
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,752	175,086	,000	-,60	,16	-,91	-,28
35	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,472	,493	-2,062	239	,040	-,34	,16	-,67	-1,52E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,049	183,526	,042	-,34	,17	-,67	-1,26E-02
36	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,082	,299	-,408	239	,683	-5,97E-02	,15	-,35	,23
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,398	172,604	,691	-5,97E-02	,15	-,36	,24
37	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,256	,613	-2,840	239	,005	-,42	,15	-,71	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,784	175,731	,006	-,42	,15	-,71	-,12

Tablo 61: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
38	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,501	,222	-2,153	239	,032	-,32	,15	-,62	-2,74E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,097	172,176	,037	-,32	,15	-,63	-1,90E-02
39	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,344	,069	-4,754	239	,000	-,71	,15	-1,00	-,42
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,849	198,849	,000	-,71	,15	-1,00	-,42
40	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,391	,532	-2,963	239	,003	-,44	,15	-,73	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,958	186,349	,003	-,44	,15	-,73	-,15
41	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,023	,880	-2,228	239	,027	-,33	,15	-,62	-3,83E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,223	185,852	,027	-,33	,15	-,62	-3,72E-02
42	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,606	,206	-2,235	239	,026	-,31	,14	-,59	-3,69E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,255	192,559	,025	-,31	,14	-,58	-3,90E-02
43	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,631	,203	-3,258	239	,001	-,56	,17	-,90	-,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,324	199,236	,001	-,56	,17	-,89	-,23
44	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,259	,263	-2,794	239	,006	-,46	,16	-,78	-,13
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,739	175,892	,007	-,46	,17	-,78	-,13
45	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,263	,608	-1,171	239	,243	-,18	,15	-,48	,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,147	175,522	,253	-,18	,16	-,49	,13
46	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,004	,947	-,816	239	,415	-,13	,16	-,44	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,816	187,333	,415	-,13	,16	-,44	,18
47	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,934	,335	-1,006	239	,315	-,16	,15	-,46	,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,989	177,273	,324	-,16	,16	-,47	,15
48	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,981	,323	-2,392	239	,018	-,39	,16	-,71	-6,84E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,356	178,420	,020	-,39	,16	-,71	-6,29E-02
49	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,428	,233	-2,591	239	,010	-,41	,16	-,72	-9,78E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,525	172,431	,012	-,41	,16	-,73	-8,91E-02
50	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,427	,121	-,775	239	,439	-,12	,16	-,43	,19
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,757	174,075	,450	-,12	,16	-,44	,20

Tablo 61: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
51	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,232	,630	-1,242	239	,215	-,17	,13	-,43	9,76E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,242	186,984	,216	-,17	,13	-,43	9,81E-02
52	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,864	,353	-4,085	239	,000	-,67	,17	-1,00	-,35
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-4,016	177,351	,000	-,67	,17	-1,01	-,34
53	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,010	,922	-1,344	239	,180	-,16	,12	-,40	7,48E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,398	210,461	,164	-,16	,11	-,39	6,58E-02
54	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,002	,964	-1,327	239	,186	-,15	,12	-,38	7,45E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,375	207,947	,171	-,15	,11	-,37	6,68E-02
55	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,282	,596	-1,842	239	,067	-,21	,11	-,43	1,45E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,888	201,601	,061	-,21	,11	-,43	9,33E-03
56	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,578	,210	-2,297	239	,022	-,28	,12	-,52	-3,98E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,433	219,942	,016	-,28	,11	-,51	-5,31E-02
57	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,850	,093	-3,221	239	,001	-,49	,15	-,80	-,19
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,266	195,404	,001	-,49	,15	-,79	-,20
58	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,288	,258	-,991	239	,323	-,12	,12	-,37	,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,994	189,137	,322	-,12	,12	-,37	,12
59	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,789	,030	-1,562	239	,119	-,22	,14	-,51	5,86E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,601	201,633	,111	-,22	,14	-,50	5,20E-02
60	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,538	,464	-,990	239	,323	-,16	,16	-,47	,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,985	184,547	,326	-,16	,16	-,47	,16
61	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,253	,615	,107	239	,915	1,39E-02	,13	-,24	,27
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,107	188,362	,915	1,39E-02	,13	-,24	,27
62	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,879	,172	-,833	239	,406	-,13	,16	-,44	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,808	169,727	,420	-,13	,16	-,45	,19
63	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,988	,085	-1,346	239	,179	-,21	,16	-,52	9,72E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,302	168,284	,195	-,21	,16	-,53	,11

Tablo 61: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
64	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,157	,692	-1,701	239	,090	-,20	,12	-,43	3,17E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,716	192,469	,088	-,20	,12	-,43	2,99E-02
65	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,830	,052	-2,295	239	,023	-,32	,14	-,59	-4,48E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,371	206,364	,019	-,32	,13	-,58	-5,32E-02
66	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	12,596	,000	-2,995	239	,003	-,43	,14	-,71	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,098	207,115	,002	-,43	,14	-,70	-,16
67	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,095	,758	-1,482	239	,140	-,23	,15	-,53	7,50E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,467	181,322	,144	-,23	,16	-,53	7,86E-02
68	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,181	,278	-2,113	239	,036	-,32	,15	-,62	-2,16E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,135	193,315	,034	-,32	,15	-,61	-2,43E-02
69	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,866	,173	-2,576	239	,011	-,33	,13	-,58	-7,76E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,637	201,057	,009	-,33	,12	-,58	-8,32E-02
70	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,109	,742	-1,438	239	,152	-,20	,14	-,47	7,33E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,435	186,140	,153	-,20	,14	-,47	7,42E-02
71	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,100	,080	-3,456	239	,001	-,56	,16	-,88	-,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,366	172,026	,001	-,56	,17	-,89	-,23
72	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,439	,508	-1,448	239	,149	-,21	,15	-,50	7,58E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,421	176,088	,157	-,21	,15	-,50	8,19E-02
73	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,023	,313	-1,246	239	,214	-,19	,16	-,50	,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,228	178,934	,221	-,19	,16	-,50	,12
74	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,729	,190	-,570	239	,569	-8,70E-02	,15	-,39	,21
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,559	176,068	,577	-8,70E-02	,16	-,39	,22
75	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,007	,933	-,602	239	,548	-8,29E-02	,14	-,35	,19
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,594	178,966	,554	-8,29E-02	,14	-,36	,19
76	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,096	,757	-1,196	239	,233	-,15	,13	-,41	,10
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,190	184,352	,235	-,15	,13	-,41	,10

Tablo 61: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
77	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,048	,827	,094	239	,926	1,29E-02	,14	-,26	,28
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,093	183,620	,926	1,29E-02	,14	-,26	,29
78	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,565	,453	-,841	239	,401	-,11	,13	-,35	,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,842	187,859	,401	-,11	,13	-,35	,14
79	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,203	,274	-,493	239	,622	-7,85E-02	,16	-,39	,24
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,482	173,624	,631	-7,85E-02	,16	-,40	,24
80	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,004	,950	-1,353	239	,177	-,21	,15	-,51	9,44E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,344	183,429	,180	-,21	,15	-,51	9,68E-02
81	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,714	,399	-,030	239	,976	-4,42E-03	,15	-,30	,29
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,029	178,959	,977	-4,42E-03	,15	-,30	,29
82	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,000	,986	-,418	239	,677	-4,96E-02	,12	-,28	,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,416	185,534	,678	-4,96E-02	,12	-,28	,19
83	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,120	,147	-2,176	239	,031	-,34	,16	-,65	-3,21E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,124	173,327	,035	-,34	,16	-,65	-2,40E-02
84	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	5,194	,024	-2,881	239	,004	-,46	,16	-,78	-,15
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,778	166,508	,006	-,46	,17	-,79	-,13
85	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,021	,884	-2,465	239	,014	-,37	,15	-,66	-7,35E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,471	188,676	,014	-,37	,15	-,66	-7,38E-02
86	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	,736	,392	-1,610	239	,109	-,24	,15	-,53	5,35E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,589	179,510	,114	-,24	,15	-,54	5,79E-02
87	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	4,729	,031	,702	239	,483	,11	,15	-,19	,40
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			,673	163,750	,502	,11	,16	-,21	,42
88	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	3,187	,075	-3,101	239	,002	-,51	,16	-,83	-,18
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,012	170,546	,003	-,51	,17	-,84	-,17
89	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	8,730	,003	-3,125	239	,002	-,46	,15	-,75	-,17
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,969	158,723	,003	-,46	,15	-,77	-,15

Tablo 61: (Devam)

		Levene'in Varyansların Eşitliği Testi		Ortalamaların Farksızlığı t-testi						
									%95 güven aralığı fark değerleri	
Soru No	Varyansların Eşitliği	F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (Çift kuyruk)	Ortalama Fark	Standart Hata	Düşük	Yüksek
90	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	6,383	,012	-2,773	239	,006	-,43	,15	-,73	-,12
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,663	164,339	,009	-,43	,16	-,74	-,11
91	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,836	,093	-2,444	239	,015	-,38	,16	-,69	-7,38E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,382	172,426	,018	-,38	,16	-,70	-6,52E-02
92	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,377	,124	-,549	239	,583	-8,48E-02	,15	-,39	,22
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-,532	169,588	,595	-8,48E-02	,16	-,40	,23
93	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,563	,111	-1,049	239	,295	-,16	,15	-,47	,14
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-1,019	170,215	,310	-,16	,16	-,47	,15
94	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	1,143	,286	-2,536	239	,012	-,30	,12	-,53	-6,70E-02
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-2,754	231,045	,006	-,30	,11	-,52	-8,54E-02
95	Varyansların Eşit Olduğu Varsayımı	2,466	,118	-2,827	239	,005	-,37	,13	-,63	-,11
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			-3,058	229,680	,002	-,37	,12	-,61	-,13

Yapılan test sonucunda, aşağıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki önermeler için % 95 anlamlılık seviyesinde H_0 hipotezi reddedilmiştir.

- Kasa
- Bankalar
- Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları
- Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları
- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- Alacak Senetleri
- Verilen Depozito ve Teminatlar
- Alacak Reeskontu (-)
- Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)
- İştiraklerden Alacaklar
- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
- İlk Madde ve Malzeme
- Yarı Mamuller
- Ara Mamuller
- Mamuller
- Emtia
- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- İştiraklere Sermaye Taahhütleri
- İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)
- Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri
- Döşeme ve Demirbaşlar
- Birikmiş Amortismanlar (-)
- Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi
- Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri
- Satıcılar
- Borç Senetleri
- Borç Reeskontu (-)
- Sermaye Taahhütleri (-)

- Emisyon Primi
- Duran Varlıklardaki Değer Artışı
- Yasal Yedekler
- Statü Yedekleri
- Özel Yedekler
- Olağanüstü Yedek
- Geçmiş Yıl Kârı
- ..... Yılı Zararı

Buna göre, yukarıdaki ayrıntılı bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır.

İki örnek kütle ortalamaları t-testi sonucunda elde edilen ve Tablo 61'deki kritik t değerleri göz önüne alındığında, yukarıdaki kalemler için aşağıdaki yargıya varılmıştır:

"Muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan finansal tablo kullanıcıları ayrıntılı bilançoda yer alan "Kasa", "Bankalar", "Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları", "Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları", "Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "Alacak Senetleri", "Verilen Depozito ve Teminatlar", "Alacak Reeskontu (-)", "Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-), "İştiraklerden Alacaklar", "Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar", "İlk Madde ve Malzeme", "Yarı Mamuller", "Ara Mamuller", Mamuller", "Emtia", "Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "İştiraklere Sermaye Taahhütleri", "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)", "Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri", "Döşeme ve Demirbaşlar", "Birikmiş Amortismanlar (-)", "Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi", "Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri", "Satıcılar", "Borç Senetleri", "Borç Reeskontu", "Sermaye Taahhütleri (-)", "Emisyon Primi", "Duran Varlıklardaki Değer Artışı", "Yasal Yedekler", "Özel Yedekler", ":Olağanüstü Yedekler", "Geçmiş Yıl Kârı", "..... Yılı Zararı" kalemlerini muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlara göre **"DAHA AZ ANLAŞILIR"** bulmaktadırlar."

4. BÖLÜM

BULGULARIN YORUMLANMASI

Araştırma kapsamındaki finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili anket yöntemi ile toplanan verilerin, bir önceki bölümde istatistiksel analiz yöntemleri kullanılarak incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde yorumlanmıştır. Araştırma modelinde de belirtildiği gibi finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen beş belirleyici değişken göz önüne alınarak araştırma sonuçları ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Bu değişkenler aşağıdaki gibidir:

- Finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloları inceleme sıklığı.
- Finansal tablo kullanıcılarının son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olması (aktif kullanıcılar) ya da olmaması (potansiyel kullanıcılar).
- Finansal tablo kullanıcılarının muhasebe öğrenimi görmüş olmaları ya da olmamaları.
- Finansal tablo kullanıcılarının iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olmaları ya da olmamaları.
- Finansal tablo kullanıcılarının muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olmaları ya da olmamaları.

4.1. Finansal Tabloların Bir Bütün Olarak Anlaşılırlığı İle İlgili Genel Görüşler

Araştırmaya katılanların tamamının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili görüşlerinin ortalaması olumsuz yönde olmuştur. Bu sonuca, her iki ankette de 13-16 numaralı sorularda örneklere yöneltilen, birbirine yakın anlamlar içeren ve her birinde değişik güçte ifadelere yer verilen önermeler hakkında alınan görüşler analiz edilerek ulaşılmıştır. Herhangi bir gruplamaya tabi tutulmaksızın değişik özelliklerde olan örneklerin tamamının bu sorulara verdiği cevapların analizi sonucunda elde edilen bulgular, finansal tabloların genel olarak anlaşılır bulunmadığı yönünde yorumlanmıştır.

Analiz bölümünde, örneklerin çeşitli değişkenlere göre yeniden gruplandırılması ile elde edilen bağımsız örnek kütlelerin finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili genel görüşlerinin karşılaştırması yapılmıştır.

İlk olarak, finansal tablo kullanım sıklığı değişen örneklerin görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Buna göre, her ne kadar finansal tabloları hiç incelemeyen finansal tablo kullanıcıları ile bu tabloları çeşitli sıklıklarda inceleyen finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen dört önermeden ikisi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuş olsa da, iki grubun da genel görüşleri olumsuz yöndedir. Yapılan korelasyon analizinde de bir önerme dışında tüm önermeler için finansal tabloların incelenme sıklığı ile finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bir başka deyişle, finansal tabloların hangi sıklıkta incelendiğinin finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili genel olumsuz görüş üzerinde bir etkisi yoktur. Finansal tabloları çok sık inceleyenler de, hiç incelemeyenler de finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılır olmadığı yönünde genel bir fikre sahiptirler.

İkinci olarak, aktif olarak finansal tabloları kullananların görüşleri ve potansiyel finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Bu iki grubun finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri arasında, verilen dört önermeden biri dışında, anlamlı bir fark bulunamamıştır. İki grubun, üzerinde farklı görüşte olduğu önerme, yöneltilen dört önerme içinde en güçlü ifadeye yer verilen önermedir. Diğer üç önermede de farklılık olumsuz görüşten daha olumsuz görüşe doğrudur. İki grubun da finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili genel fikri olumsuz yöndedir. Yapılan korelasyon analizinin sonucunda aktif olarak finansal tabloları kullanmanın ya da potansiyel finansal tablo kullanıcısı olmanın finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel fikir ile bir ilişkisi olmadığı belirlenmiştir. Bir başka deyişle, finansal tabloları aktif olarak kullanmanın ya da potansiyel finansal tablo kullanıcısı olmanın finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili genel olumsuz görüş üzerinde bir etkisi yoktur. Finansal tabloları aktif olarak kullananlar da, kullanmayanlar da finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılır olmadığı yönünde genel bir fikre sahiptirler.

Üçüncü olarak, muhasebe öğrenimi görmüş olan örneklerin görüşleri ile hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmemiş olanların görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Bu iki grubun finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşleri 15. soruda yöneltilen önerme dışında verilen tüm önermelerde birbirinden anlamlı şekilde farklı bulunmuştur. Bu farklılık muhasebe öğrenimi görmemiş olanların olumsuz görüşlerinin, muhasebe öğrenimi görmüş olan örneklerin olumsuz görüşlerinden daha güçlü olması şeklindedir. Her iki grubun da finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşleri olumsuz yöndedir. Yapılan korelasyon analizinde 13, 14 ve 16 numaralı sorulardaki önermeler için % 99, 15 numaralı önerme için % 90 güvenilirlik derecesinde bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre muhasebe öğrenimi görmüş olmanın ya da olmamanın finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki olumsuz görüşler üzerinde bir etkisi vardır. Bir başka deyişle muhasebe öğrenimi görmüş olma finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri olumlu yönde etkilemektedir.

Analiz edilen bir başka değişken üniversitelerin lisans ya da lisans üstü programlarında iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olup olmama durumudur. Bu sınıflandırmaya giren bölümlerden mezun olan örnekler ile diğer bölümlerden mezun örneklerin finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşleri arasında bir farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Bu iki grubun finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili verilen tüm önermeler hakkındaki görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklı bulunmuştur. Bu farklılık iktisadi ve idari bilimler dışında kalan bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı ile ilgili genel olumsuz görüşlerinin, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış finansal tablo kullanıcılarının aynı yöndeki görüşlerinden daha güçlü olması şeklindedir. Yapılan korelasyon analizinde üniversite ya da yüksek okulların iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olmanın ya da olmamanın bu bölümdeki 13. soruda yöneltilen önerme dışında kalan diğer önermeler ile bir ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olmanın ya da olmamanın finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki olumsuz görüşler üzerinde bir etkisi vardır.

Son olarak muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olmanın ya da olmamanın finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle, her iki grubun finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Verilen dört önermenin üçünde, bu iki grubun finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı hakkındaki genel görüşleri birbirinden anlamlı şekilde farklı bulunmuştur. 13. soruda yöneltilen önerme hakkındaki görüşler arasında bir farklılık bulunamamıştır. Farklılık diğer gruplandırmalarda olduğu gibi görüşlerin bir gruptan diğerine olumsuzdan daha fazla olumsuza doğru olması şeklindedir. Yapılan korelasyon analizinde muhasebe ve finans ile ilgili çalışıyor olmanın ya da olmamanın dört önermeden ikisi ile % 95 güvenilirlik seviyesinde anlamlı bir ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Finans ve muhasebe ile ilgili çalışıyor olmanın üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilen 14. ve 15. sorularda örneklere yöneltilen önermelerin, dört önerme içinde en güçlü ifadelere yer veren önermeler olması söz konusu ilişkiyi açıklamaktadır. Bu nedenle muhasebe ve finans ile ilgili çalışıyor olmanın finansal tabloların bir bütün olarak anlaşılırlığı üzerinde etkisinin güçlü olmadığı söylenebilir.

4.2. Finansal Tablolarda Yer Alan Her Bir Kalem İle İfade Edilmek İstenenlerin Anlaşılırlığı İle İlgili Görüşler

Araştırma kapsamında incelenen dört finansal tabloda yer alan kalemlerin ortalama anlaşılırlıklarının ortalamaları her bir finansal tablo için alınmıştır. Buna göre finansal tablolar ortalama anlaşılırlıklarına göre en az anlaşılır olandan en fazla anlaşılır olana doğru aşağıdaki şekilde sıralanabilir: (Tablo 62)

Tablo 62: Finansal Tabloların Ortalama Anlaşılırlıkları

Finansal Tablolar	Ortalama Anlaşılırlık
Özet Bilanço	3,14
Ayrıntılı Bilanço	3,43
Ayrıntılı Gelir Tablosu	3,64
Özet Gelir Tablosu	3,67

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi finansal tablo kullanıcılarının en anlaşılır bulduğu finansal tablo "Özet Gelir Tablosu" olarak belirlenmiştir.

4.2.1. Özet Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı

On iki özet gelir tablosu kalemi arasında anlaşılır bulunmayan iki kalem olan "Olağanüstü Gelirler Ve Kârlar" ile "Olağanüstü Giderler Ve Zararlar" kalemlerinin ifade ettiği finansal olayların kapsamının belirsizliği ve genişliği, söz konusu kalemlerin anlaşılır bulunmamasını açıklayabilir. Sebebin ne olduğu konusunda araştırma modelinde finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili belirlenmiş olan beş belirleyici değişkene göre gruplandırılmış finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasındaki farklılıklar ve yapılan korelasyon analizi sonuçları incelenmiştir.

Her iki özet bilanço kalemine verilen cevaplar arasında farklılık yalnızca aktif finansal tablo kullanıcısı olarak tanımlanan son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş örnekler ile potansiyel finansal tablo kullanıcısı olarak tanımlanan son iki yıl içinde hiçbir finansal tabloyu incelememiş örnekler arasında tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde de aktif finansal tablo kullanıcısı olmanın özet gelir tablosunun bu iki kaleminin anlaşılırlığı ile anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olmanın da "Olağanüstü Gelirler ve Kârlar" kaleminin anlaşılırlığı ile bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Tüm bunlar, bu kalemlerin anlaşılmasında yaşanan güçlüklerin sebebinin söz konusu kalemlerle anlatılmak istenen finansal olayları açıklayıcı ifadelerin bu kalemlerde kullanılmaması olduğuna işaret etmektedir. Yalnızca aktif finansal tablo kullanıcılarının ve muhasebe ve finans ile ilgili çalışanların bu kalemlerin anlaşılırlığı hakkında potansiyel finansal tablo kullanıcılarına göre daha olumlu bir görüşe sahip olmasının sebebi olarak aktif finansal tablo kullanıcılarının kullanılan terminolojiye aşina olması gösterilebilir.

4.2.2. Ayrıntılı Gelir Tablosu Kalemlerinin Anlaşılırlığı

Yirmi ayrıntılı gelir tablosu kaleminden "Konusu Kalmayan Karşılıklar" kaleminin anlaşılırlığı ile ilgili tüm finansal tablo kullanıcılarının ortalama görüşü olumsuz olmuştur. Bu kalem dışında kalan kalemlerden "Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri" kalemi dışında kalan diğer kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili ortalama görüş olumlu olmuştur. "Konusu Kalmayan Karşılıklar" kaleminin anlaşılırlığı hakkında muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanlar ile muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık

tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde söz konusu kalemin anlaşılırlığı ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olmanın ve muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışmanın düşük derecede ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir.

"Konusu Kalmayan Karşılıklar" kaleminin öne çıkan özelliği, gelir tablosunun ait olduğu dönemde gerçekleşen bir finansal olay sonucu ortaya çıkmamasıdır. Bu kalem, geçmiş dönemde bazı zararların oluşma olasılığına karşılık, varlıkların değerinin düşürülmesi işlemi sonucu raporlanan karşılık kalemleri ile ilgili bu dönem yapılan bir düzeltme işlemi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu kalemin anlaşılırlığı ile ilgili olumsuz görüşün nedeni olarak kullanılan dilin anlaşılır olmaması gösterilebilir. Korelasyon analizinde söz konusu kalemle ilişkisi bulunduğu tespit edilen değişkenlere göre yapılan gruplandırmalarda bile grupların "Konusu Kalmayan Karşılıklar" kalemi ile ilgili görüşleri ölçeğin orta noktasının solunda kalmaktadır. Bunların yanı sıra, kullanıcıların bu kalemin anlaşılırlığı hakkında olumsuz görüş belirtmesinin bir tesadüf olmadığı, ayrıntılı bilanço kalemlerinde anlaşılır bulunmayan kalemler arasında söz konusu karşılık kalemlerinin de bulunmasıyla araştırma sonuçlarının yorumlanmasının bundan sonraki kısımlarında gösterilecektir.

Kullanıcıların bu kalemi anlaşılır bulmamasının gerçek sebebi anlatılmak istenenlerin kullanılan dil itibarıyla iyi ifade edilmiş olmamasıdır.

4.2.3. Ayrıntılı Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

Örneklerin yetmişbir ayrıntılı bilanço kaleminden ondört kalemin anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri olumsuz olmuştur. Yedi kalemin anlaşılırlığı ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir görüş bildirilmekten kaçınılmış geri kalan kırkdokuz ayrıntılı bilanço kaleminin anlaşılır olduğu yönünde görüş belirtilmiştir. Bu bölümde anlaşılırlıkları hakkında görüş belirtilemeyen ya da olumsuz görüş belirtilen kalemler ortak özelliklerine göre birlikte ele alınarak yorumlanmıştır.

4.2.3.1. Karşılık Kalemleri

Üzerinde olumlu görüş belirtilmeyen kalemler arasındaki bir grup kalem ortak özellikleri sebebi ile dikkat çekmektedir. Bilançoda varlıkların altında

raporlanan, isminde "karşılık" ifadesi geçen bir hesap dışında hiçbir hesabının anlaşılırlığı hakkında olumlu görüş belirtilmemiştir. Bu bölümdeki üç karşılık hesabından ikisinin anlaşılırlığı ile ilgili olumsuz görüş belirtilirken birinin anlaşılırlığı hakkında da olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmekten kaçınılmıştır.

Kullanıcılar tarafından anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz görüş belirtilmemiş olan kalem "Menkul Kıymet Değer Düşüklüğü Karşılığı" hesabıdır.

"Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, "son iki yılda finansal tabloları incelemiş olma" dışında kalan tüm gruplandırma kriterlerine göre oluşturulan bağımsız örneklerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizinde de iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olup olmama, finansal tabloları her gün birkaç kez inceleme ya da hiç incelememe, daha önce muhasebe öğrenimi görmüş olma ya da olmama, çalışılan işin muhasebe ve finans ile ilgili olması ya da olmaması değişkenlerinin "Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Söz konusu kalemin anlaşılırlığı üzerinde, eğitimin ve günlük yaşantıda finansal tablolarla çalışmaktan kaynaklanan aşinalığın etkisi olmasına rağmen, bu özellikleri taşıyan örnekler cevaplarında "Menkul Kıymetler Karşılığı" kaleminin anlaşılır olup olmaması yönünde görüş belirtmekten kaçınmışlardır. Dikkat çekici bir nokta "Menkul Kıymetler" ifadesinin yalnız başına yer aldığı özet bilanço kalemlerinin "Menkul Kıymetler" kaleminin anlamlı şekilde anlaşılır bulunmasıdır. Ayrıntılı bilançoda aynı hesap grubunun içindeki diğer menkul değerler de anlaşılır bulunmuştur. Buna göre "Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlamlı şekilde anlaşılır bulunmamasında isminde geçen "karşılık" ifadesinin payı vardır. Bu kalemle ifade edilmek istenenlerin kullanılan dil nedeniyle anlaşılırlığının azalıp azalmadığı ayrıca incelenmelidir.

Kullanıcılar tarafından haklarında olumsuz görüş belirtilen diğer iki karşılık kalemi, "Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı" ve "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı" hesaplarıdır.

"Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığı hakkında finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen tüm değişkenlere göre gruplandırılan bağımsız örnek kütlelerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, finansal tabloları

inceleme sıklığı dışında kalan finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen tüm değişkenlere göre oluşturulan birbirinden bağımsız grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizinde de tüm değişkenlerin, bu iki kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerle ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir.

"Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminde geçen "Stok" ifadesi, özet bilanço kalemlerinde "Stoklar" hesap grubunun adında da geçmektedir. "Stoklar" özet bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili cevaplarda en yüksek ortalama ile anlaşılır bulunan kalemlerden biridir. Bu ifadenin sonuna eklenen "Değer Düşüklüğü Karşılığı" söz grubu, kalemin anlaşılırlığını etkilemektedir.

"İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminde geçen "İştirak" ifadesi yine ayrıntılı bilanço kalemlerinden bir diğerinde tek başına kullanılmasına rağmen, örneklerin bu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri, çeşitli özelliklerine göre gruplandırılmaları durumunda dahi olumsuz olmamıştır. (bazı kriterlere göre gruplandırmalarda olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtilmemiştir.) Bu durumda "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığı konusunda "Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığının incelenmesinde ortaya çıkan duruma benzer bir durum oluşmuştur.

Son olarak anlaşılırlığı hakkında belirtilen görüşlerin ortalaması anlamlı şekilde olumlu bulunan "Şüpheli Alacaklar Karşılığı" kaleminin kritik t değeri dikkate alındığında bu görüşün çok güçlü bir şekilde ifade edilmediği görüşlerin ortalamasının ölçeğin orta noktasının çok uzağında olmadığı da dikkat çekmektedir.

4.2.3.2. Finansal Duran Varlık Kalemleri ve Bunlarla İlgili Şerefiye

Ayrıntılı bilanço kalemleri içinde anlaşılırlıkları hakkında görüş belirtilemeyen ya da olumsuz görüş belirtilen bir grup kalem de, işletmelerin başka işletmelere ortaklıklarıyla ilgili kalemlerden bazılarıdır. Söz konusu özellikteki iki kalemin anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz görüş bildirilmemiş, üç kalemin anlaşılırlığı hakkında ise olumsuz görüş belirtilmiştir. Bunların dışında aynı grupta yer alan kalemler arasında ayrıntılı bilançoda raporlanan "İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı" kaleminin anlaşılırlığı ile ilgili görüşlerin ortalaması olumsuz olmasına

karşın, bu kalem diğer karşılık kalemleri ile birlikte ele alındığından burada tekrar açıklanmamıştır.

Bu grupta yer alan anlaşılırlıkları hakkında olumlu ya da olumsuz görüş belirtilmeyen kalemler "İştiraklere Sermaye Taahhütleri" ve "Bağlı Ortaklıklar" kalemleridir.

"İştiraklere Sermaye Taahhütleri" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşleri ile incelememiş olanların görüşleri arasında, muhasebe öğrenimi görmemiş olanların görüşleri ile görmüş olanların görüşleri arasında ve muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların görüşleri ile muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışanların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde yukarıda sayılan farklılık tespit edilen değişkenler ve finansal tabloları hiç incelememe ile her gün birkaç kez incelemenin bu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu kalemin, anlaşılırlığı ile ilgili olumsuz görüş belirtilen karşılık kalemleriyle ortak bir özelliği, birlikte raporlandığı varlık kaleminin değerini azaltıcı karakterde olmasıdır. Bu kalem işletmelerin ortak olduğu iştiraklerinin sermayesine katılım taahhütleri tutarının henüz ödemedikleri kısmını göstermektedir. Doğal olarak böyle özellikli bir kalemin anlaşılır olduğunun söylenebilmesi için konu ile ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliği savunulabilir. Gerçekten de bu kalemin anlaşılırlığı ile ilgili görüşler üzerinde, konu ile ilgili bilgi sahibi olup olmamanın belirleyici kriterlerinden muhasebe eğitimi almış olmanın, söz konusu finansal tablolara aşina olmanın payı vardır. Ancak bu özellikleri taşıyan örnekler de bu kalemin anlaşılır olduğu yönünde görüş belirtmemişlerdir. Örneğin, son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelediğini beyan eden ve bu araştırmada aktif finansal tablo kullanıcıları olarak tanımlanan gruba giren örneklerin cevaplarının ayrıca analiz edilmesi sonucu, söz konusu kalemin anlaşılırlığı ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtilmediği görülmektedir. Sonuç olarak konuyla ilgili bilgi sahibi olanların görüşleri de söz konusu kalemin anlaşılırlığı ile ilgili olumlu olmamıştır. Bu durumda, finansal tablolara aşina olduğu düşünülen örneklerin bile söz konusu kalemi anlaşılır bulmamaları, bu kalemin anlaşılırlığını etkileyen bir başka etkenin kalemin isimlendirilmesinde anlatılmak istenenlerin gerektiği gibi anlatılamaması olduğunu

akla getirmektedir. Bu görüşe bir başka kanıt ise, söz konusu kalemin isminde geçen "İştirak" kelimesinin daha önce de belirtildiği gibi tek başına kullanıldığı ayrıntılı bilanço kaleminin anlaşılır bulunmasıdır. Tek başına iştirak kelimesi anlaşılır bulunurken "İştiraklere Sermaye Taahhütleri" kaleminin anlaşılır bulunmaması söz konusu ifade tarzının kullanılan dil itibarıyla ne kadar anlaşılır olduğu sorusunu akla getirmektedir.

"Bağlı Ortaklıklar" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, sadece son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşleriyle, hiçbir finansal tabloyu incelememiş olanların görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuş, diğer değişkenlere göre gruplandırılan örneklerin görüşleri arasında bir farklılık bulunamamıştır. Genelde tüm kullanıcılar bu kalemin anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmekten kaçınmışlardır. Yapılan korelasyon analizinde söz konusu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler ile finansal tabloları inceleme sıklığının ve son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olmanın ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kalemin anlaşılırlığı ile ilgili finansal tabloları günlük yaşantıda kullananların görüşleri olumlu olmuştur. Potansiyel kullanıcılar ve finansal tabloları az sıklıkta inceleyenler ise olumlu ya da olumsuz görüş belirtmekten kaçınmışlardır. Söz konusu kalemin içinde geçen "ortaklar" kelimesi tüm kullanıcılar tarafından güçlü bir şekilde anlaşılır bulunan "Ortaklara Borçlar" kaleminde de geçmektedir. Karşılaştırmada kullanılabilecek "Ortaklar" kelimesinin yalnız başına geçtiği bir kalem bulunmamaktadır. "Ortaklara Borçlar" kaleminde yer alan "Borçlar" ifadesi de tek başına kullanıldığı finansal tablo başlığının anlaşılırlığının ölçülmesi sonucu anlamlı şekilde anlaşılır bulunmuştur. Bu durumda "Bağlı Ortaklıklar" kaleminin anlaşılır bulunamamasının sebebi "Bağlı" ifadesi ile anlatılmak istenenlerin açık bir şekilde anlatılamamasından ileri gelmektedir.

Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen ve aynı grup içinde değerlendirilecek üç kalem, "Bağlı Menkul Kıymetler", "İştirak Pozitif Şerefiyesi" ve "İştirak Negatif Şerefiyesi" kalemleridir.

"Bağlı Menkul Kıymetler" kaleminin anlaşılırlığı hakkında araştırmada ölçülen her bir değişkene göre yapılan gruplandırmalarda iki grup ortalaması arasında herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan korelasyon analizinde ise sadece finansal tabloları inceleme sıklığının söz konusu kalemin anlaşılırlığı ile

ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu kalemin de tıpkı "Bağlı Ortaklıklar" kalemindeki yorumda olduğu gibi ifade edilmek istenenlerin kullanılan dil itibarıyla anlaşılır şekilde ifade edilememiş olmasından ötürü anlaşılamadığı düşünülmelidir. Bu sonuca ulaşmak için gerekli kanıtlar mevcuttur. Finansal tablolarla ilgili bilgi sahibi olduğu düşünülen örneklerin görüşleri bile son iki yılda herhangi bir finansal tabloyu incelememiş veya muhasebe eğitimi almamış veya iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almamış veya çalıştığı iş muhasebe ve finans ile ilgili olmayan örneklerin görüşlerinden farklı olmamıştır. Bir başka kanıt ise söz konusu kalemin isminde kullanılan "Menkul Kıymetler" ifadesinin tek başına kullanıldığı özet bilanço kaleminin güçlü bir şekilde anlaşılır bulunmasına rağmen, "Bağlı Menkul Kıymetler" kaleminin anlaşırlığı ile ilgili görüşün olumsuz olmasıdır.

Ortaklıklarla ilgili olan ve konsolide finansal tablolarda "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" içerisinde raporlanan "İştirak Pozitif Şerefiyesi" ve "İştirak Negatif Şerefiyesi" kalemleri Sermaye Piyasası Kurulu'nun Muhasebe Standartları Tebliği'nin konsolidasyon ve maddi olmayan duran varlıklar ile ilgili maddelerinde açıklanmaktadır. Söz konusu kalemlerin anlaşılırlığı hakkında iktisadi ve idari bilimlerden mezun olup olmama değişkenine göre gruplandırılmış örneklerin görüşleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiş; diğer değişkenlere göre yapılan gruplandırmalarda iki grup görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yapılan korelasyon analizinde de iktisadi ve idari bilimlerden mezun olma dışında kalan değişkenler ile söz konusu kalemlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Her değişkene göre yapılan gruplandırmalarda, örneklerin görüşlerinin ortalaması, ölçekte orta nokta olan 3 değerinin altında yani olumsuzdur. Söz konusu kalemlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler, tüm finansal tablolarda yer alan tüm kalemlerin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler arasında en düşük ortalamaya sahip olandır. Anlaşılırlığı hakkında en olumsuz görüşe sahip finansal tablo kalemleri olarak bu iki kalemin anlaşılmamasının sebebi olarak, bu kalemlerin anlaşılırlığında anlamlı etkisi olduğu tespit edilen "iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma aya da olmama" değişkeni de gösterilemez. Verilen cevaplarda iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların cevapları, diğer bilim dallarında eğitim almış örneklerin cevaplarından daha olumlu olmasına rağmen, bu daha olumlu görüşler yine de ölçekte orta nokta olan 3'ün altında yani olumsuzdur.

O halde bu kalemlerin anlaşılırlığı hakkındaki olumsuz görüşlerin nedeni olarak kullanılan dilin anlaşılmaz olması gösterilebilir. Bu sonuca ulaşmada bir başka yol da kalemin isminde geçen "İştirak" kelimesinin tek başına kullanıldığı "İştirakler" kaleminin anlaşılır bulunmuş olmasıdır.

4.2.3.3. Reeskont Kalemleri

Ayrıntılı bilanço kalemleri içerisinde, anlaşırlılığı hakkında örneklerin görüşleri alınan, isminde "Reeskont" ifadesi yer alan iki kalem bulunmaktadır. "Alacak Reeskontu" ve "Borç Reeskontu" olarak ayrıntılı bilançolarda yer alan bu iki kalemin anlaşılırlığı hakkında katılımcıların görüşlerinin ortalaması olumsuz olmuştur. "Alacak Reeskontu" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, anlaşılırlığı etkilediği düşünülen değişkenlere göre gruplandırılan örneklerin görüşleri arasında anlamlı farklılık sadece finansal tabloları inceleme sıklığı değişen gruplar arasında tespit edilmemiş, diğer değişkenlere göre oluşturulan grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. "Borç Reeskontu" kaleminin anlaşılırlığı hakkında tüm değişkenlere göre oluşturulan grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde ise "Alacak Reeskontu" kaleminin anlaşılırlığı ile ilgili görüşler arasında tüm değişkenlerin, "Borç Reeskontu" kaleminin anlaşılırlığı ile ilgili görüşler ile finansal tabloları inceleme sıklığı değişkeni dışında kalan tüm değişkenlerin anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ancak, bu iki kalemin anlaşılırlığı hakkında muhasebe öğrenimi almış olan örneklerin görüşleri, son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanların görüşleri, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların görüşleri ya da muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışmakta olanların görüşleri, bu özellikleri taşımayan örneklerin görüşlerinden daha az olumsuz olmasına karşın olumlu da değildir. Bu durumda finansal tablolara aşina olduğu düşünülen, gerekli muhasebe öğrenimi görmüş olan, kısaca finansal tablolarla ilgili bilgi sahibi olduğu düşünülen örneklerin bile anlaşılır bulmadığı bu kalemler ile ifade edilmek istenenlerin kullanılan dil itibariyle iyi ifade edilmemiş olduğu düşünülmelidir.

4.2.3.4. Özsermaye Kalemleri

Ayrıntılı bilanço kalemleri arasında, anlaşılırlığı hakkında örneklerin görüşleri alınan toplam on dört özsermaye kaleminden yedi kalemin anlaşılırlığı hakkında katılımcıların görüşleri olumsuz olmuştur. Bu yedi kalemin dördü yedeklerden oluşmaktadır. İsimlendirilmesinde "Yedek" ifadesi geçen dört özsermaye kaleminin tamamının anlaşılırlığı hakkındaki finansal tablo kullanıcılarının görüşleri olumsuz olmuştur. Diğer üç kalem olan "Emisyon Primi", Maliyet Artış Fonu" ve Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri Satış Kazancı" kalemlerinden "Emisyon Primi" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, finansal tabloları inceleme sıklığına göre gruplandırılan örneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış; diğer değişkenlere göre oluşturulan grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde ise, bu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerin yine finansal tabloları inceleme sıklığı dışında kalan değişkenler ile anlamlı bir ilişkisi tespit edilmiştir. "Maliyet Artış Fonu" kaleminin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler ile iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma, "Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri Satış Kazancı" kaleminin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler ile de muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olmanın anlamlı bir ilişkisi tespit edilmiştir. "Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri" kaleminin anlaşılırlığı hakkında, sırayla her bir değişkene göre oluşturulan grupların görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. "Maliyet Artış Fonu" kaleminin anlaşılırlığı hakkında sadece ikitsadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların görüşleri ile diğer bilim dallarında eğitim almış olanların görüşleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

"Maliyet Artış Fonu" ve "Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri Satış Kazancı" kalemlerinin anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerin olumlu ya da olumsuz olması üzerinde, finansal tablolara aşina olmanın ya da gerekli muhasebe eğitimini almış olmanın bir önemi olmadığı belirlenmiştir.

Yapılan korelasyon analizinde yedekler kalemlerinin, anlaşılırlığını etkilediği düşünülen tüm değişkenler ile anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Değişkenlerin hemen hemen tamamına göre sırayla oluşturulan tüm grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş; "Özel Yedekler" ve

"Olağanüstü Yedekler" kalemlerinin anlaşılırlığı hakkında finansal tabloları inceleme sıklığı değişen finansal tablo kullanıcılarının görüşleri arasında ve "Özel Yedekler" kaleminin anlaşılırlığı hakkında son iki yılda finansal tabloları incelemiş olanların görüşleri ile incelememiş olanların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Özsermaye kalemlerinin önemli bir kısmını oluşturan yukarıdaki kalemlerin anlaşırlığı hakkındaki olumsuz görüşlerin nedeni söz konusu kalemlerle anlatılmak istenenlerin anlaşılır bir dille ifade edilmemiş olmasıdır. Özsermaye'de yer alan "Geçmiş Yıl Kârı" kaleminin anlaşırlığı hakkındaki görüşlerin ortalaması olumlu olmasına rağmen, kârdan ortaklara dağıtılmayarak işletmede bırakılan tutarı gösteren yedek hesaplarının anlaşılır bulunmaması, bu sonuca bir başka kanıt olarak gösterilebilir.

4.2.3.5. Maddi Duran Varlık Kalemleri ve Emtia

Yukarıda analiz sonuçları yorumlanan kalemlerden başka, örneklerin anlaşılırlıkları hakkında olumlu ya da olumsuz görüş belirtmekten kaçındıkları iki maddi duran varlık kalemi ve bir stok kalemi bulunmaktadır. "Yer altı ve Yerüstü Düzenleri" ve "Haklar" ile stok kalemlerinden "Emtia"nın anlaşılırlıkları hakkında katılımcıların ortalama görüşü olumlu ya da olumsuz olmamıştır. Anlaşılırlığı etkilediği düşünülen değişkenlere göre sırayla oluşturulan grupların söz konusu kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri arasındaki farklar incelenmiş, "Yer altı ve Yerüstü Düzenleri" kaleminin anlaşılırlığı hakkında tüm değişkenlere göre oluşturulan grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. "Haklar" kaleminin anlaşılırlığı hakkında ise sadece iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olma ya da olmama kriterine göre gruplandırılan örneklerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda da, söz konusu iki kalemin de anlaşırlılığı hakkındaki görüşleri, tüm değişkenlerin anlamlı şekilde etkilediği belirlenmiştir. Söz konusu kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili finansal tablolara aşina olduğu kabul edilebilecek örnekler olumlu, bu özellikleri taşımayan örnekler ise olumsuz görüş belirtmişlerdir."Yer altı ve Yerüstü Düzenleri" ve "Emtia" kalemlerinin anlaşılırlığı ile bu kalemler hakkında bilgi sahibi olmanın

doğrudan ilişkisi vardır. Buna göre bu kalemlerde kullanılan ifadeler muhasebe ve finans konularına yabancı, finansal tabloları incelemeyen, muhasebe öğrenimi görmemiş örnekler tarafından anlaşılır bulunmamaktadırlar. Ancak bu etkinin yanı sıra kullanılan dilin çok anlaşılır olmamasının bu kalemler ile ilgili görüşleri etkilediği, gerekli muhasebe bilgisine sahip olmayan örneklerin başka kalemleri anlaşılır bulurken bu kalemleri anlaşılır bulmaması ile ispatlanabilir.

"Haklar" kaleminin anlaşılırlığı hakkında ise sadece iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanların görüşleri ile başka bilim dallarında eğitim almış olanların görüşleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri araştırma modelindeki hiçbir değişken etkilememektedir. Bu durumda "Haklar" kalemi ile ilgili olumlu ya da olumsuz görüş belirtilmemesinin muhasebe bilgisine sahip olma ya da olmama, finansal tabloları kullanma ya da kullanmamayla bir ilişkisi yoktur.

4.2.4. Özet Bilanço Kalemlerinin Anlaşılırlığı

Örneklerin yirmibeş özet bilanço kaleminden dokuz kalemin anlaşılırlığı hakkında görüşleri olumsuz yönde olmuş, dört kalemin anlaşılırlığı hakkında ise olumlu ya da olumsuz bir görüş bildirilmemiştir. Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen kalemlerden altısı özsermaye kalemlerinden oluşmaktadır. Anlaşılırlığı hakkında olumsuz görüş belirtilen diğer üç kalem ise bilançoda varlıklar başlığı altında raporlanmaktadır.

Anlaşılırlıkları hakkında olumsuz görüş belirtilen varlık kalemleri "Hazır Değerler", "Finansal Duran Varlıklar" ve "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" kalemleridir. Bu kalemlerin anlaşılırlıkları hakkında, anlaşılırlığı etkilediği düşünülen tüm değişkenlere göre sırayla oluşturulan grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizinde yine sözü geçen tüm değişkenlerin bu üç kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler ile anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Buna göre finansal tabloları her gün birkaç kez inceleyenler veya son iki yıl içinde herhangi bir finansal tabloyu incelemiş olanlar veya muhasebe öğrenimi görmüş olanlar veya iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olanlar veya muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışanların, bu üç

kalemin anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri, sayılan özellikleri taşımayan kişilerin görüşlerinden daha olumludur.

Söz konusu kalemlerin anlaşılırlığını etkileyen faktörler, finansal tablolara aşina olma ve gerekli muhasebe öğrenimini görmüş olmadır. Bu özellikleri taşımayan finansal tablo kullanıcıları bu kalemleri anlaşılır bulmamaktadırlar.

Özet bilançoda raporlanan özsermaye kalemlerinden "Yedekler" kaleminin, ayrıntılı bilançoda tümünün anlaşılırlığı hakkında olumsuz görüş alınmış olan "Yasal Yedekler", "Statü Yedekleri", "Özel Yedekler" ve "Olağanüstü Yedekler" kalemlerinin toplamını göstermesi, bu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerin de olumsuz olmasını destekleyici bir kanıttır. Yedekler, tıpkı özetlediği tüm yedek kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili analiz sonuçlarında olduğu gibi, bu kalemin de anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerin, finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen tüm değişkenlerle anlamlı bir ilişkisi, yapılan korelasyon analizi sonucunda tespit edilmiştir.

Özet bilançoda yer alan bir başka özsermaye kalemi olan "Ana Ortaklık Dışı Özsermaye" kalemi, ayrıntılı bilançoda anlaşılırlıkları hakkındaki görüşler olumsuz olan "İştirak Negatif Şerefiyesi" ve "İştirak Pozitif Şerefiyesi" gibi konsolide finansal tablolarda yer alan bir kalemdir. Bu kalemin anlaşılırlığı hakkında son iki yılda herhangi bir finansal tablo inceleyip incelemediklerine göre gruplandırılan örneklerin ortalama görüşleri, ve muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıp çalışmadıklarına göre gruplandırılan örneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda söz konusu kalemin anlaşılırlığı ile finansal tabloların anlaşılırlığını etkilediği düşünülen hiçbir değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu durumda söz konusu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler üzerinde söz konusu finansal tablolara aşina olmanın ya da muhasebe öğrenimi görmüş olmanın bir önemi yoktur. Bu finansal tablolara aşina olanlar da olmayanlar da, eğitim düzeyi finansal tabloları anlaşılır bulmak için yeterli olanlar da olmayanlar da bu kalemi anlaşılır bulmamaktadırlar. Bu duruma sebep olarak söz konusu kalemin yalnızca konsolidasyon gibi uzmanlık isteyen bir raporlama düzeninin içinde ortaya çıkmış olması gösterilebilir. Ancak bu kalem ile anlatılmak istenenlerin kullanılan dil itibarıyla anlaşılır bir şekilde ifade edilmediği düşünülmelidir.

"Yeniden Değerleme Değer Artışları" kaleminin anlaşılırlığı hakkındaki görüşler ile finansal tabloların anlaşılırlılığı üzerinde etkisi olduğu düşünülen tüm değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışma dışında kalan değişkenlere göre oluşturulan grupların, söz konusu kalemin anlaşılırlığı hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu kalem ile ilgili finansal tablolara aşina olanların görüşleri bile olumlu olmamıştır.

Anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerin ortalaması olumsuz olan diğer iki özsermaye kalemi "Özsermaye Düzeltme Farkları" ve "Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farklarıdır" söz konusu kalemler araştırmanın yapıldığı sırada Sermaye Piyasası Kurulu'nun hazırladığı Muhasebe Standartları taslak metninde yer alan yeni oluşturulmuş kalemlerdir. Her iki kalemin de anlaşırlılığı hakkındaki görüşler üzerinde muhasebe öğrenimi görmüş olmanın, iktisadi ve idari bilim dallarında eğitim almış olmanın ve muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışıyor olmanın anlamlı bir etkisi olduğu yapılan korelasyon analizi sonucunda tespit edilmiştir. Ancak her iki kalemle ilgili olarak, söz konusu özelliklere sahip olanların görüşleri de ölçeğin orta noktasının üzerinde, yani olumlu değildir.

"Emisyon Primi", ayrıntılı bilanço kalemleri arasında da raporlanan bir kalem olarak hem özet bilanço kalemleri arasında hem de ayrıntılı bilanço kalemleri arasında anlaşılırlığı hakkında olumsuz görüş alınan bir özsermaye kalemi olmuştur.

Anlaşılırlığı hakkında olumlu ya da olumsuz görüş belirtilmesinden kaçınılan dört özet bilanço kalemi ise sırasıyla, "Maddi Duran Varlıklar", "Borç ve Gider Karşılıkları", "Sermaye Taahhütleri" ve "Varlıklarda Değer Artışı" kalemleri olmuştur.

SONUÇ

Ülkemizde hazırlanan finansal tabloların anlaşılırlığı hakkında yapılan bu araştırma da göstermiştir ki, alacakları ekonomik kararlarda, bu finansal tabloları kullanacağı varsayılan kullanıcıların bu tabloların anlaşılırlığı ile ilgili görüşleri olumsuzdur. Edinilen bu görüş, araştırma kapsamında elde edilen finansal tabloların güvenilir olmadığı yönündeki genel görüşle birleştirildiğinde, kendileri için hazırlanmış finansal tablolardan bir yarar sağlayamayan kullanıcılardan bahsedilebilir. Öyleyse finansal tablolar kimin için hazırlanmaktadır? Söz konusu finansal tabloların nasıl hazırlanacağı ile ilgili kuralları belirleyen kuruluşlarca finansal tablo kullanıcıları ismen anılmaktadır. Fakat uygulamada bu raporlardan yarar sağlayanlar kimlerdir? Bu soru, standart finansal raporları hazırlamak zorunda olan işletmelere bir araştırma kapsamında sorularak cevaplandırılabilir. Ülkemizde hisse senedi piyasalarının zayıf düzeyde bile etkin olmaması, dolayısıyla yatırım kararları alınırken işletmelerin finansal tablolarından yararlanılmadığı bilimsel olarak ispatlanmıştır. Finansal tablolardan yararlanılmamasının nedenlerinden ikisi, bu çalışmadaki araştırma ile ortaya konmuştur. Öncelikle finansal tablolarda yer alan bilgilerin doğruluğuna güvenilmemekte, finansal tabloların doğru bilgi verdiği varsayılsa bile bu finansal tablolar anlaşılamamaktadır.

Ulaşılan yukarıdaki genel kanının yanı sıra, finansal tablolarda yer alan her bir kalemin anlaşılır bulunup bulunmadığı da ayrıca araştırılmış; gelir tablosu kalemlerinin büyük çoğunluğunun anlaşılır bulunduğu, buna karşılık bilançoda anlaşırlığı bulunmayan pek çok kalem olduğu tespit edilmiştir. Özet ve ayrıntılı gelir tablosu kalemlerinin bilanço kalemlerine göre daha anlaşılır bulunmasının nedeni, bu kalemler ile anlatılmak istenen finansal olayların genellikle günlük hayatta da kullanılan isimleriyle adlandırılmış olmalarıdır. Satışlar, satış iadesi, faiz geliri, faaliyet giderleri gibi kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili muhasebe ve finans ile ilgili olmayan işlerde çalışan, bu konularda herhangi bir eğitim almamış kişilerin cevaplarının da olumlu olması bu durumu ispatlamaktadır. Anlaşılırlığı konusunda olumlu görüş bildirilmemiş birkaç gelir tablosu kaleminin de, anlaşılırlığı konusunda olumsuz görüş belirtilen bilanço kalemleri ile yakından ilgili olması da aynı şekilde açıklanabilir.

Bilanço kalemleri içinde, özellikle yıl sonu değerleme işlemleri sonucu finansal raporlarda varlıkları ve borçları gerçek değerleri ile gösterme kaygısıyla yaratılan karşılık ve reeskont kalemleriyle, bir işletmenin başka bir işletme üzerindeki sahiplik hakları gibi özellik arz eden kalemler anlaşılır bulunmamaktadır. Bilançoda anlaşılırlığı konusunda en olumsuz görüşlerin yoğunlaştığı bölüm ise özsermaye kalemleridir. Bu bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı ile ilgili mevcut sorunların nedeni, günlük yaşantıda nakit esasına göre düşünen sıradan insanların, muhasebenin gerçekleşme ilkesine göre hazırlanan finansal raporlarda yer alan bazı kalemleri algılamasındaki güçlük olabilir. Nedenin bu olup olmadığı bir başka araştırma ile incelenmelidir.

Bu çalışmada, finansal tabloların anlaşılırlığı hakkındaki görüşlerin olumsuz olmasında, finansal tablo kullanıcılarından kaynaklanan sebepler de bulunduğu ortaya konmuş olmasına rağmen, başlangıçta kamuoyu gibi son derece geniş bir topluluğu finansal tablo kullanıcısı olarak belirleyen kural koyucuların, bu geniş topluluğun tamamının gerekli muhasebe ve finans bilgisine sahip olduğu varsayımından yola çıkması düşünülemez. Finansal tabloları işi gereği sık sık inceleyen finansal tablo kullanıcılarının anlaşılır bulduğu bazı kalemler, kullanılan dilin anlaşılır olmasından mı yoksa bu finansal tabloları sıklıkla kullanmadan ötürü elde ettikleri alışkanlıklardan mı bu şekilde görüş belirttikleri tartışılmalıdır. Bu husus da bir başka araştırma ile incelenebilir. Ancak finansal tablolara aşina olmanın, aslında anlaşılması güç bir dille ifade edilmiş finansal tablo kalemleri hakkında olumlu görüş belirtilmesine sebep olması düşük bir ihtimaldir. Çünkü, eğer böyle bir durum söz konusu olsaydı, finansal tablolara aşina olan, muhasebe eğitimi almış finansal tablo kullanıcıları anlaşılır buldukları bazı kalemlerin yanında diğer bazı kalemleri de, tıpkı bu konuda eğitim almamış finansal tablo kullanıcıları gibi, anlaşılmaz bulmazlardı.

Gerçekten de araştırmada en dikkat çekici nokta, muhasebe ve finans ile ilgili işlerde çalışan, muhasebe öğrenimi görmüş, sık sık finansal tabloları inceleyen finansal tablo kullanıcılarının bile söz konusu bilanço kalemlerinin anlaşılırlığı konusunda olumsuz görüş bildirmesidir.

Yukarıda kısaca özetlenen finansal tabloların anlaşılırlığı ile ilgili sorunların giderilmesi için ilk yapılması gereken, finansal tablolarda sunulacak bilgilerin neler olması gerektiğini belirlemek üzere, bu finansal tabloların kullanıcılarının tamamının ortak ihtiyaçları göz önüne alınarak bilimsel bir çalışma yapılmasıdır. Bu aşamada yapılacak bir araştırmayı yürüteceklerin, mevcut finansal tablolarda yer alan ve anlaşılırlığı konusunda olumsuz görüş belirtilen pek çok kalemin aslında finansal tablo kullanıcılarından biri olan Maliye Bakanlığı'nın ihtiyaçlarına yönelik olarak oluşturulduğunu göz önünde bulundurması gereklidir.

Kamuoyunun ihtiyaç duyduğu finansal bilgilerin nasıl sunulacağı belirlenirken, öncelikle üzerinde durulması gereken tablolar özet finansal tablolar olmalıdır. Bu çalışmada, özet gelir tablosunun anlaşılırlığı konusunda iki kalem dışında bir sorun tespit edilmemiştir. Ancak özet bilançoda yer alan kalemlerin anlaşılırlığı ile ilgili sorunlar bulunmaktadır. Özet finansal tablolar mümkün olan en basit şekilde, kullanıcıların en çok ihtiyaç duyduğu bilgiler dışında detaylı bilgi içermeyecek biçimde düzenlenmelidir. Daha sonra, ayrıntılı finansal tablolarda ihtiyaç duyulan bilgilerin ne şekilde sunulacağı belirlenmelidir.

Finansal tablolarda yer alan kalemler, finansal tabloların kullanıcıları tarafından kolay bir şekilde anlaşılacak bir dil kullanılarak isimlendirilmelidir. Hangi bilgiye ihtiyaç duydukları konusunda görüşleri alınan kullanıcıların, bu bilgilerin nasıl isimlendirileceği konusunda da görüşleri alınabilir. Kuşkusuz toplumun büyük bir kesimini ilgilendiren bu kalemlerin isimleri dilbilimcilerin, sosyologların ve muhasebe bilim adamlarının katılacağı bilimsel bir çalışma ile belirlenmelidir.

Tüm bu çalışmalardan sonra elde edilen bulgularla, finansal tablo kullanıcılarının finansal tablolardan elde etmeyi umdukları bilgilerin birbirinden çok farklılık gösterip göstermediği belirlenecektir. Çok geniş bir topluluğun işletmelerden değişik amaçlarla finansal bilgi isteyen pek çok finansal tablo kullanıcı grubunu barındırması doğaldır. Bunların tümünün beklentilerini karşılayacak standart finansal raporları oluşturmaya çalışmak, mevcut durumda yaşanan sorunların asıl kaynağı da olabilir. Finansal tabloların standart hale getirilmesi yerine işletmelerin hazırlayacakları finansal tabloların hangi bilgileri içereceği konusunda özgür bırakılması bu durumda bir çare olarak düşünülebilir. Ancak bu seçeneğin, denetimin etkinliğini azaltarak finansal tabloların güvenilirliğini daha da azaltması

söz konusu olabilir. Standartlaşmadan vazgeçilmesi yerine ortak özellikteki işletmeler için birbirinden farklı standart finansal tablolar geliştirilebilir. Hizmet işletmeleri, ticaret işletmeleri ve üretim işletmeleri için farklı standart finansal tablolar ya da işletmelerin faaliyetlerini sürdürdüğü sektörlere göre standart finansal tablolar hazırlanabilir.

Ülkemizde finansal tabloların kamuoyunun en geniş kesimince anlaşılır bir dil kullanılarak düzenlenmesi, mevcut finansal tablolarda yer alan bilgilerin nasıl elde edildiği konusunda daha geniş bir kesimce soru sorulabilmesini sağlayacaktır. Herkesin anladığı finansal tabloların hazırlanması işlemi, işletmeler için kanuni zorunluluklar yüzünden hazırlanan birer formalite olmaktan çıkacak ve finansal tablolardaki bilgiler işletme ve yatırım kararlarının alınmasında kullanılabilecektir. Yatırımcılar için sağlıklı finansal bilgiler veren finansal tablolar, bilgilerin daha adil dağılımına yardımcı olarak hisse senetleri piyasasının etkinliğinin artmasını sağlayacaktır. Daha etkin bir hisse senetleri piyasası, halkın sermaye piyasalarına katılım oranını artıracaktır. Bu durum da yatırımların artmasının önünü açacaktır.

Elbette yukarıda sayılan faydaların oluşmasını sağlayacak başka pek çok etken vardır. Ancak anlaşılır ve dolayısıyla da kullanılabilir finansal tabloların varlığının da bu gelişmelerde önemli bir payı olacağı yadsınamaz.

Bu çalışma ile finansal tabloların anlaşılırlığı hakkında finansal tablo kullanıcılarının genel kanısının olumsuz olduğu belirlenmiş, bunun nedenleri araştırılmış ve bu bölümde çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Söz konusu öneriler yapılacak yeni bilimsel çalışmalar ile desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Alijarde, M. Isabel Brusca: "The Usefulness of Financial Reporting in Spanish Local Governments", **Financial Accountibility and Management**,13(1), February 1997, s.17-34

Aysan, Mustafa; Sarıoğlu, Burhan; Sarıoğlu,Kerem: **Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Muhasebe Tarihi**, Ankara, 1998, Türmob Yayınları,Yayın No:51

Baker,.Kent H.; Halsem, John A: "Information Needs of Individual Investors", **The Journal of Accountancy**, November 1973, p.64-69

Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi Dış Basında Türkiye Bölümü "Türk Ekonomosinin Kördüğümü" 02.05.2001, **The Wall Street Journal** Orijinal 30 Nisan 2001, (Çevrimiçi) http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/DISBASIN/2001/05/02x05x01.HTM

Beattie,Vivien; John Jones, Michael: "Measurement Distortion Of Graphs In Corporate Reports: An Experimental Study", **Accounting, Auditing & Accountability Journal**, 2002, Vol.15, No.4 s.546-564

Burgazlıoğlu, Ertuğrul; Yücel, Göksel: "Devlet İşletmelerinde Faaliyet Raporu Uygulaması ve Kamuyu Aydınlatma", **XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Bodrum, 2002, s.181-198

Cansen, Ege: "Muhasebe Hataları", 21 Nisan 2004, Hürriyet Gazetesi

Cansızlar,Doğan: "Reel Sektörün Finansmanında Sermaye Piyasasının Rolü Konferansı Konuşması", İstanbul, 12 Aralık 2002, (Çevrimiçi) http://www.tspakb.org.tr/paneller/reel_sektor/dcansizlar.html, 14 Haziran 2004

Chang, Lucia S.; Most Kenneth S.; W. Brain, Carlos: "The Utility of Annual Reports: An International Study", **Journal of International Business Studies**, Spring/Summer 1983, s.63-84

Churchill Jr., Gilbert A.: **Marketing Research,** Third Edition, The Dryden Press, 1996

Devlet İstatistik Enstitüsü İnternet Sayfaları, (Çevrimiçi) www.die.gov.tr, 22 Mayıs 2004

Epstein, Marc J. "Shareholders Want More Accountability: The Annual Report Report Card", **Business and Society Review**, Spring 1992 issue 81, p.81-83

Epstein, Marc J.: "The Usefulness of Annual Reports to Corporate Shareholders" , Los Angeles – CA, Bureau of Business and Economic Research, California State University, 1975.

Epstein, Marc J.; L. Pava, Moses: "Profile of An Annual Report", **Financial Executive**, Ocak 1994, 10, 1, s.41-43

Erdamar,Cengiz; Orhon Basık, Feryal: **Finansal Muhasebe**, İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Araştırma ve Yardım Vakfı Yayın No:6, İstanbul 1999

Gökçe, Gökçe Alp; Eren Sarıoğlu, Serra: "Etkin Pazar Kuramı ve Zayıf Etkin Pazar Kuramının Geçerliliğinin İMKB'de Test Edilmesi", **İşletme Dergisi,** İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, Cilt 32, Sayı 1, Nisan 2003, s.45-55

Güvemli, Oktay: **Türk Devletleri Muhasebe Tarihi: Tanzimattan Cumhuriyete**, İstanbul,İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayını, 2000

Hatiboğlu Zeyyat; Aysan, Mustafa: **Türkiye Ekonomisinde 1994 Bunalımı,** İstanbul, Beta Basın Yayım Dağıtım A.Ş., Mayıs 1994

Ifrah, Georges: **Rakamların Evrensel Tarihi: Bir Gölgenin Peşinde**, Cilt-1 , Tübitak Yayınları, 12. Basım, Ocak 2000

Karasar, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 8. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, 1998

Kızılyallı, Hüsnü: "Kasım 2000 Krizinin Analizi", **Banka – Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Yıl 38, Sayı 11, Kasım 2001, S. 71-82

Kumkale,Rüknettin: **Açıklamalı Muhasebe Terimleri Sözlüğü**, Literatür Yayıncılık, 1 Basım Ağustos 2002

Levent, Sefer: "Kırkbin Küçük Yatırımcı Öfkeli", Radikal Gazetesi 18.08.2002, (Çevrimiçi), http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=46927, İnternet Sitesi, 18/08/2002

Merritt, Jennifer: "ENRON 101 Course At University Of California, Irvine Examines The Banckrupcy of Enron Corp.", **Business Week** 15.07.2002, (Çevrimiçi) http://www.businessweek.com

Mouck,Tom "Institutional Reality, Financial Reporting And The Rules Of The Game", **Accounting, Organizations and Society**, (Çevrimiçi) http://www.elsevier.com/locate/aos, 5 Şubat 2004

NTV İnternet Sayfaları, (Çevrimiçi) http://www.ntvmsnbc.com/news/271845.asp?cp1=1#BODY, 9 Haziran 2004

Orhunbilge, Neyran: **Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi**, İ.Ü.İşletme Fakültesi Yayın No:267 İstanbul, 1996

Razaee,Zabihollah: "Causes, Consequences and Deterence Of Financial Statement Fraud", **Critical Perspectives on Accounting**, 15 Aralık 2002

Sarbanes Oxley Yasası (Sarbanes Oxley Act)

Sarıoğlu, Kerem: "Enron Olayı (Vak'a)", **Yönetim**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi:, Ekim 2002,Yıl:3, Sayı:43, s.49

Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında 15 Seri No.lu 25 Numaralı Tebliğ

Steuly, Carolyn A.: "The Primary Objective of Financial Reporting: How Are We Doing?", **Ohio CPA Journal**, Dec 1994, Vol. 53 Issue 6, p15

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı İnternet Sayfaları (Çevrimiçi), http://www.hazine.gov.tr/stat/netdebt.xls, 11 Nisan 2004

T.C. Merkez Bankası Raporu, "Türkiye'de Enflasyon ve Büyüme İlişkisi: Genel Bir Değerlendirme", Aralık 1999, (Çevrimiçi) http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/konusma/tur/2000/enflasyon.html, 18 Mayıs 2004

Taffler, Richard; Smith, Malcolm: "Financial Reporting: Putting On A New Face", **Harvard Business Review**, Volume 75, Sayı 3, Mayıs 1997, s.10-11

Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, BDDK, 1 Ekim 2002

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 9.Baskı Ankara 1999

Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları, International Financial Reporting Standarts (IFRS) 2003

Uluslararası Para Fonu İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) http://www.imf.org/external/about.htm, 03 Şubat 2004

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) World Investment Report 2003 "Country Fact Sheet – Turkey", (Çevrimiçi) http://www.unctad.org/fdstatistics, 10 Mart 2004

Vergi Usul Kanunu

White, Gwendolen B.; Wrege,W.T.: "Accounting In The Fifth Grade – Is It Too Early?", **Journal of Accounting Education,** Volume 21, 2003, s.95-99

Young, Joni J.: "Constructing, Persuading And Silencing: The Rhetoric Of Accounting Standards", **Accounting, Organizations and Society**, Volume 28, 2003, s.621-638

Zizzo, Thomas: "Confidence crisis",Electronic Business; 28 Temmuz 2002; s. 28

2499 sayılı 28.7.1981 tarihli Sermaye Piyasası Kanunu

3568 Sayılı Kanunun 1 Numaralı Muhasebe Uygulama Genel Tebliği, Maliye Bakanlığı, 26.12.1992

EKLER

Ek 1: 1 Numaralı Anket Formu

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Doktora Tez Araştırması
"Türkiye'de İşletmelerin Hazırladıkları Finansal Tabloların Anlaşılırlığı"

Sayın katılımcı,

Bu yazının ekinde sunduğumuz anket formu, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Anabilim Dalında danışmanı bulunduğum Araştırma Görevlisi Kerem Sarıoğlu'nun sürdürdüğü "Türkiye'de Hazırlanan Finansal Tabloların Anlaşılırlığı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı doktora tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen bir araştırma ile ilgilidir.

Bu araştırma ile Türkiye'de finansal tablolar yoluyla işletme ilgilerine sunulan bilgilerin ilgililer tarafından **mevcut şekliyle anlaşılıp anlaşılmadığının** tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu anket çalışmasında **ölçülmek istenen** anketi cevaplayanların **bilgi derecesi değildir.** Amacımız, çeşitli finansal tablolardan anket kapsamına alınmış ifadelerin, sizce ne kadar anlaşılır bulunduğunu saptamaktır. Lütfen cevaplarınızda, finansal bilgilerin sunulmasında **kullanılan dilin ne kadar anlaşılır olduğu konusundaki** görüşünüzü belirtiniz.

Bu araştırma ile toplanacak bilgilerden ulaşılacak sonuçlar değerlendirildikten sonra finansal tabloların anlaşılmasında yaşanan güçlükler ve bu güçlüklerin finansal tabloların yapısından kaynaklanan nedenleri belirlenebilecektir.

Çalışmalarımıza sizin de destek olmanızı bekler,katkılarınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Prof.Dr. Cengiz Erdamar
İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi
Muhasebe Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

1-Kaç Yaşındasınız? .....

2-Cinsiyetiniz? .....

3-Eğitim düzeyiniz ile ilgili bilgiler:
(En son bitirdiğiniz okulu dikkate alarak aşağıdaki seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.)

( ) İLK OKUL veya İLK ÖĞRETİM
( ) ORTA ÖĞRETİM (ORTAOKUL VE/VEYA LİSE)
( ) YÜKSEK OKUL / ÜNİVERSİTE (Bölümünüzü belirtiniz) =.....
( ) YÜKSEK LİSANS / DOKTORA (Bölümünüzü belirtiniz) =.....

4- Aşağıdakilerden en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

( ) Bu güne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmedim. (Lütfen Soru 7'ye geçiniz)
( ) Bu güne kadar çalıştığım işletmelerde işbaşında muhasebe eğitimi aldım.
( ) Bu güne kadar devam ettiğim özel kurslarda muhasebe öğrenimi gördüm.
( ) Bu güne kadar devam ettiğim okullarda muhasebe öğrenimi gördüm.

5- Aşağıdakilerden en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

( ) İlk olarak Ortaokulda ve / veya lisede muhasebe dersi aldım.
( ) İlk olarak Yüksek okul / üniversitede muhasebe dersi aldım.
( ) İlk olarak Yüksek lisans (Master) / Doktora programında muhasebe eğitimi aldım.

6- Tüm öğrencilik yaşantınız boyunca, muhasebe derslerine devam etme süreniz:
(1 Tam öğretim yılı = 8 aylık ya da 2 sömestrlik eğitim)

( ) 1 tam öğretim yılından az
( ) En az 1 tam öğretim yılı
( ) En az 2 tam öğretim yılı
( ) En az 3 tam öğretim yılı
( ) En az 4 tam öğretim yılı

7- Aşağıdaki seçeneklerden en uygun olanını işaretleyiniz.

( ) Öğrenciyim / Yeni mezun oldum. (Soru 9'a geçiniz)
( ) Ev hanımıyım. (Soru 9'a geçiniz)
( ) Emekliyim. (Soru 9'a geçiniz)
( ) İşsizim / İş arıyorum (Soru 9'a geçiniz)
( ) Çalışıyorum.

8- İşiniz ilgili bilgiler:

Çalıştığınız Sektör :.....
Çalıştığınız Bölüm :.....
Göreviniz :.....
Bu Görevdeki Çalışma Süreniz :.....

9- Bireysel tasarruflarınızı hangi yatırım aracında öncelikli olarak değerlendiriyorsunuz?
(Sadece bir seçenek işaretleyiniz.)

( ) Bireysel tasarruflarımı herhangi bir yatırım aracında değerlendirmiyorum.
( ) Yatırım şirketlerinin (aracı kurumların) çıkardıkları yatırım fonlarında
( ) Halka açık işletmelerin borsada işlem gören hisse senetlerinde
( ) Bankalarda, mevduat veya repo faizinde
( ) Kıymetli madenlerde
( ) Devlet tahvili, hazine bonosu v.b.
( ) Yabancı para satın alarak.
( ) Yukarıdakilerin dışında (lütfen belirtiniz).....

10- Türkiye'de hisse senetleri halka açık işletmelerin hisse senetlerine yatırım yapmayı düşünür müsünüz?

( ) Evet düşünürüm.
( ) Hayır düşünmem.

11- Türkiye'deki işletmelerin hazırladığı finansal tabloları,

( ) hiç incelemiyorum. (Lütfen Soru 5'e geçiniz)
( ) yılda birkaç kez inceliyorum.
( ) ayda birkaç kez inceliyorum.
( ) haftada birkaç kez inceliyorum.
( ) günde birkaç kez inceliyorum.

12-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar <u>güvenilirdir</u>. Bir başka deyişle, finansal tablolar işletmelerin <u>gerçek mali durumlarını</u> göstermektedir." ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

13-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak <u>herkes için açık ve anlaşılırdır</u>" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

14-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenler herkes için ilk bakışta anlaşılırdır" İfadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

15-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

16-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimler değiştirilmeli ve daha anlaşılır hale getirilmelidir" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

LÜTFEN GERİYE KALAN SORULARI CEVAPLARKEN TÜRKİYE'DE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN HİLE VE HATADAN ARINDIRILMIŞ, YANİ "GÜVENİLİR" OLDUĞUNU VARSAYINIZ.

17- "Bilançolarda "Aktif" kelimesi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

18-"Bilançolarda "Pasif" kelimesi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

19-"Bilançolarda "Dönen Varlıklar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

20-"Bilançolarda "Duran Varlıklar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

21-"Bilançolarda "Kısa Vadeli" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

22-"Bilançolarda "Uzun Vadeli" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

23-"Bilançolarda "Borçlar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

24-"Bilançolarda "Özsermaye" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

Aşağıda işletme özet bilançolarında yer alan hesap grup isimleri ile ilgili verilen ifadelere katılım derecenizi 1(bir)'den 5(beş)'e kadar verilen seçeneklerden size uygun olanını seçerek belirtiniz. Eğer verilen ifadeye,

hiç katılmıyorsanız 1(bir)'i,
katılmıyorsanız 2(iki)'yi,
katılıp katılmamakta kararsızsanız 3(üç)'ü,
katılıyorsanız 4(dört)'ü
kesinlikle katılıyorsanız 5(beş)'i,
aynı hizadaki boş parantezin içine X işareti koyarak seçiniz.

	Bir işletmenin özet bilançosunda,	1	2	3	4	5
25.	**Hazır Değerler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
26.	**Menkul Kıymetler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
27.	**Kısa Vadeli Ticari Alacaklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
28.	**Stoklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
29.	**Finansal Duran Varlıklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
30.	**Maddi Duran Varlıklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
31.	**Maddi Olmayan Duran Varlıklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
32.	**Kısa Vadeli Finansal Borçlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
33.	**Ticari Borçlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
34.	**Alınan Sipariş Avansları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
35.	**Borç ve Gider Karşılıkları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
36.	**Ana Ortaklık Dışı Özsermaye** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
37.	**Sermaye** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
38.	**Sermaye Taahhütleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
39.	**Özsermaye Düzeltme Farkları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
40.	**İşletmenin Kendi Hisse Senetleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
41.	**Emisyon Primi** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
42.	**Varlıklarda Değer Artışı (gelirle ilişki-lendirilmeyen tutar)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
43.	**Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
44.	**Yabancı Para Çevrim Farkları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
45.	**Yeniden Değerleme Fazlası** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
46.	**Yedekler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
47.	**Net Dönem Kârı** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
48.	**Dönem Zararı (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
49.	**Geçmiş Yıllar Zararları (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )

Aşağıda işletme özet gelir tablolarında yer alan kalemler ile ilgili verilen ifadelere katılım derecenizi 1(bir)'den 5(beş)'e kadar verilen seçeneklerden size uygun olanını seçerek belirtiniz. Eğer verilen ifadeye,

hiç katılmıyorsanız 1(bir)'i,
katılmıyorsanız 2(iki)'yi,
katılıp katılmamakta kararsızsanız 3(üç)'ü,
katılıyorsanız 4(dört)'ü
kesinlikle katılıyorsanız 5(beş)'i, aynı hizadaki boş parantezin içine X işareti koyarak seçiniz.

	Bir işletmenin özet gelir tablosunda,	1	2	3	4	5
50.	**Brüt Satışlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
51.	**Satışlardan İndirimler (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
52.	**Net Satışlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
53.	**Satışların Maliyeti (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
54.	**Faaliyet Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
55.	**Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
56.	**Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
57.	**Finansman Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
58.	**Olağanüstü Gelirler ve Karlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
59.	**Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
60.	**Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
61.	**Dönem Net Kârı** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )

Aşağıda işletme ayrıntılı gelir tablolarında yer alan kalemler ile ilgili verilen ifadelere katılım derecenizi 1(bir)'den 5(beş)'e kadar verilen seçeneklerden size uygun olanını seçerek belirtiniz. Eğer verilen ifadeye,

hiç katılmıyorsanız	**1(bir)'i,**
katılmıyorsanız	**2(iki)'yi,**
katılıp katılmamakta kararsızsanız	**3(üç)'ü,**
katılıyorsanız	**4(dört)'ü**
kesinlikle katılıyorsanız	**5(beş)'i, aynı hizadaki boş parantezin içine X işareti koyarak seçiniz.**

	Bir işletmenin ayrıntılı gelir tablosunda,	1	2	3	4	5
62.	**Yurtiçi Satışlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
63.	**Yurtdışı Satışlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
64.	**Diğer Satışlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
65.	**Satıştan İadeler (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
66.	**Satış İskontoları (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
67.	**Diğer İndirimler (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
68.	**Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
69.	**Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
70.	**Genel Yönetim Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
71.	**İştiraklerden Temettü Gelirleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
72.	**Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
73.	**Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
74.	**Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
75.	**Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
76.	**Konusu Kalmayan Karşılıklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
77.	**Önceki Dönem Gelir ve Karları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
78.	**Çalışmayan Kısım Giderleri ve Zararları (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
79.	**Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
80.	**Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
81.	**Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )

82-İşletmelerin herhangi bir tarih itibariyle senetsiz alacaklarının toplamını aşağıdaki hesap isimlerinden hangisi ile ifade etmeyi tercih ederdiniz?

( ) Alacak hesapları ( ) Alıcılar

83-İşletmelerin herhangi bir tarih itibariyle senetsiz borçlarının toplamını aşağıdaki hesap isimlerinden hangisi ile ifade etmeyi tercih ederdiniz?

( ) Borç hesapları ( ) Satıcılar

Ek 2 : 2 Numaralı Anket Formu

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Doktora Tez Araştırması
"Türkiye'de İşletmelerin Hazırladıkları Finansal Tabloların Anlaşılırlığı"

Sayın katılımcı,

Bu yazının ekinde sunduğumuz anket formu, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Anabilim Dalında danışmanı bulunduğum Araştırma Görevlisi Kerem Sarıoğlu'nun sürdürdüğü "Türkiye'de Hazırlanan Finansal Tabloların Anlaşılırlığı, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı doktora tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen bir araştırma ile ilgilidir.

Bu araştırma ile Türkiye'de finansal tablolar yoluyla işletme ilgilerine sunulan bilgilerin ilgililer tarafından **mevcut şekliyle anlaşılıp anlaşılmadığının** tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu anket çalışmasında **ölçülmek istenen** anketi cevaplayanların **bilgi derecesi değildir.** Amacımız, çeşitli finansal tablolardan anket kapsamına alınmış ifadelerin, sizce ne kadar anlaşılır bulunduğunu saptamaktır. Lütfen cevaplarınızda, finansal bilgilerin sunulmasında **kullanılan dilin ne kadar anlaşılır olduğu konusundaki** görüşünüzü belirtiniz.

Bu araştırma ile toplanacak bilgilerden ulaşılacak sonuçlar değerlendirildikten sonra finansal tabloların anlaşılmasında yaşanan güçlükler ve bu güçlüklerin finansal tabloların yapısından kaynaklanan nedenleri belirlenebilecektir.

Çalışmalarımıza sizin de destek olmanızı bekler,katkılarınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Prof.Dr. Cengiz Erdamar
İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi
Muhasebe Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

1-Kaç Yaşındasınız? .....

2-Cinsiyetiniz? .....

3-Eğitim düzeyiniz ile ilgili bilgiler:
(En son bitirdiğiniz okulu dikkate alarak aşağıdaki seçeneklerden sadece birini işaretleyiniz.)

( ) İLK OKUL veya İLK ÖĞRETİM
( ) ORTA ÖĞRETİM (ORTAOKUL VE/VEYA LİSE)
( ) YÜKSEK OKUL / ÜNİVERSİTE (Bölümünüzü belirtiniz) =.....
( ) YÜKSEK LİSANS / DOKTORA (Bölümünüzü belirtiniz) =.....

4- Aşağıdakilerden en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

( ) Bu güne kadar hiçbir şekilde muhasebe öğrenimi görmedim. (Lütfen Soru 7'ye geçiniz)
( ) Bu güne kadar çalıştığım işletmelerde işbaşında muhasebe eğitimi aldım.
( ) Bu güne kadar devam ettiğim özel kurslarda muhasebe öğrenimi gördüm.
( ) Bu güne kadar devam ettiğim okullarda muhasebe öğrenimi gördüm.

5- Aşağıdakilerden en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

( ) İlk olarak Ortaokulda ve / veya lisede muhasebe dersi aldım.
( ) İlk olarak Yüksek okul / üniversitede muhasebe dersi aldım.
( ) İlk olarak Yüksek lisans (Master) / Doktora programında muhasebe eğitimi aldım.

6- Tüm öğrencilik yaşantınız boyunca, muhasebe derslerine devam etme süreniz:
(1 Tam öğretim yılı = 8 aylık ya da 2 sömestrlik eğitim)

( ) 1 tam öğretim yılından az
( ) En az 1 tam öğretim yılı
( ) En az 2 tam öğretim yılı
( ) En az 3 tam öğretim yılı
( ) En az 4 tam öğretim yılı

7- Aşağıdaki seçeneklerden en uygun olanını işaretleyiniz.

( ) Öğrenciyim / Yeni mezun oldum. (Soru 9'a geçiniz)
( ) Ev hanımıyım. (Soru 9'a geçiniz)
( ) Emekliyim. (Soru 9'a geçiniz)
( ) İşsizim / İş arıyorum (Soru 9'a geçiniz)
( ) Çalışıyorum.

8- İşiniz ilgili bilgiler:

Çalıştığınız Sektör :.....
Çalıştığınız Bölüm :.....
Göreviniz :.....
Bu Görevdeki Çalışma Süreniz :.....

9- Bireysel tasarruflarınızı hangi yatırım aracında öncelikli olarak değerlendiriyorsunuz?
(Sadece bir seçenek işaretleyiniz.)

( ) Bireysel tasarruflarımı herhangi bir yatırım aracında değerlendirmiyorum.
( ) Yatırım şirketlerinin (aracı kurumların) çıkardıkları yatırım fonlarında
( ) Halka açık işletmelerin borsada işlem gören hisse senetlerinde
( ) Bankalarda, mevduat veya repo faizinde
( ) Kıymetli madenlerde
( ) Devlet tahvili, hazine bonosu v.b.
( ) Yabancı para satın alarak.
( ) Yukarıdakilerin dışında (lütfen belirtiniz).....

10- Türkiye'de hisse senetleri halka açık işletmelerin hisse senetlerine yatırım yapmayı düşünür müsünüz?

( ) Evet düşünürüm.
( ) Hayır düşünmem.

11- Türkiye'deki işletmelerin hazırladığı finansal tabloları,

( ) hiç incelemiyorum.
( ) yılda birkaç kez inceliyorum.
( ) ayda birkaç kez inceliyorum.
( ) haftada birkaç kez inceliyorum.
( ) günde birkaç kez inceliyorum.

12-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar güvenilirdir. Bir başka deyişle, finansal tablolar işletmelerin gerçek mali durumlarını göstermektedir." ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

13-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolar bir bütün olarak herkes için açık ve anlaşılırdır" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

14-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerle tarif edilmek istenenler herkes için ilk bakışta anlaşılırdır" İfadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

15-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimlerin bundan daha açık ve anlaşılır hale getirilmesi mümkün değildir" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

16-"Türkiye'de işletmelerin hazırladığı finansal tablolarda kullanılan terimler değiştirilmeli ve daha anlaşılır hale getirilmelidir" ifadesi ile ilgili görüşünüzü aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi şekilde belirtmektedir?

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

LÜTFEN GERİYE KALAN SORULARI CEVAPLARKEN TÜRKİYE'DE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN HİLE VE HATADAN ARINDIRILMIŞ, YANİ "GÜVENİLİR" OLDUĞUNU VARSAYINIZ.

17- "Bilançolarda "Aktif" kelimesi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

18-"Bilançolarda "Pasif" kelimesi ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

19-"Bilançolarda "Dönen Varlıklar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

20-"Bilançolarda "Duran Varlıklar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

21-"Bilançolarda "Kısa Vadeli" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

22-"Bilançolarda "Uzun Vadeli" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

23-"Bilançolarda "Borçlar" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

24-"Bilançolarda "Özsermaye" sözü ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır."

1( ) Hiç katılmıyorum	2( ) Katılmıyorum.	3( ) Kararsızım.	4( ) Katılıyorum.	5( ) Kesinlikle katılıyorum.

Aşağıda işletme ayrıntılı bilançolarında yer alan hesap isimleri ile ilgili verilen ifadelere katılım derecenizi 1(bir)'den 5(beş)'e kadar verilen seçeneklerden size uygun olanını seçerek belirtiniz. Eğer verilen ifadeye,

hiç katılmıyorsanız 1(bir)'i,
katılmıyorsanız 2(iki)'yi,
katılıp katılmamakta kararsızsanız 3(üç)'ü,
katılıyorsanız 4(dört)'ü
kesinlikle katılıyorsanız 5(beş)'i, aynı hizadaki boş parantezin içine X işareti koyarak seçiniz.

	Bir işletmenin ayrıntılı bilançosunda,	1	2	3	4	5
25.	**Kasa** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
26.	**Bankalar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
27.	**Hisse Senetleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
28.	**Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
29.	**Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
30.	**Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı.(-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
31.	**Alıcılar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
32.	**Alacak Senetleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
33.	**Verilen Depozito ve Teminatlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
34.	**Alacak Reeskontu (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
35.	**Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
36.	**Ortaklardan Alacaklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
37.	**İştiraklerden Alacaklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
38.	**Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
39.	**İlk Madde ve Malzeme** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
40.	**Yarı Mamüller** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
41.	**Ara Mamüller** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
42.	**Mamüller** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
43.	**Emtia** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
44.	**Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
45.	**Verilen Sipariş Avansları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
46.	**Bağlı Menkul Kıymetler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
47.	**İştirakler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
48.	**İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
49.	**İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
50.	**Bağlı Ortaklıklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
51.	**Arazi ve Arsalar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
52.	**Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
53.	**Binalar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
54.	**Makine, Tesis ve Cihazlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
55.	**Taşıt Araç ve Gereçleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
56.	**Döşeme ve Demirbaşlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
57.	**Birikmiş Amortismanlar (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
58.	**Yapılmakta Olan Yatırımlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
59.	**Kuruluş ve Teşkilatlanma Giderleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
60.	**Haklar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
61.	**Araştırma ve Geliştirme Giderleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
62.	**İştirak Pozitif Şerefiyesi*** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
63.	**İştirak Negatif Şerefiyesi*** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
64.	**Banka Kredileri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
65.	**Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizi** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
66.	**Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
67.	**Çıkarılmış Bonolar ve Senetler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )

	Bir işletmenin ayrıntılı bilançosunda,	1	2	3	4	5
68.	**Satıcılar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
69.	**Borç Senetleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
70.	**Alınan Depozito ve Teminatlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
71.	**Borç Reeskontu (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
72.	**Ortaklara Borçlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
73.	**İştiraklere Borçlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
74.	**Bağlı Ortaklıklara Borçlar** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
75.	**Ödenecek Giderler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
76.	**Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Kesintiler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
77.	**Ertelenen ve Taksite Bağlanan Devlet Alacakları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
78.	**Alınan Sipariş Avansları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
79.	**Vergi Karşılıkları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
80.	**Çıkarılmış Tahviller** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
81.	**Kıdem Tazminatı Karşılıkları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
82.	**Sermaye** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
83.	**Sermaye Taahhütleri (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
84.	**Emisyon Primi** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
85.	**Duran Varlıklardaki Değer Artışı** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
86.	**İştiraklerdeki Değer Artışı** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
87.	**Borsa'da Oluşan Değer Artışı** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
88.	**Yasal Yedekler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
89.	**Statü Yedekleri** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
90.	**Özel Yedekler** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
91.	**Olağanüstü Yedek** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
92.	**Maliyet Artış Fonu** ile ifade edilmek i stenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
93.	**Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayrı Safi Satış Kazançları** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
94.	**Geçmiş Yıl Karı** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )
95.	**..... Yılı Zararı (-)** ile ifade edilmek istenenler açık ve anlaşılırdır.	( )	( )	( )	( )	( )

96-İşletmelerin herhangi bir tarih itibariyle senetsiz alacaklarının toplamını aşağıdaki hesap isimlerinden hangisi ile ifade etmeyi tercih ederdiniz?

( ) Alacak hesapları ( ) Alıcılar

97-İşletmelerin herhangi bir tarih itibariyle senetsiz borçlarının toplamını aşağıdaki hesap isimlerinden hangisi ile ifade etmeyi tercih ederdiniz?

( ) Borç hesapları ( ) Satıcılar

Ek 3: Anket 1 – D Bölümü Ölçek Güvenilirliği

```
GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

1.      SORU_13          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik
2.      SORU_14          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik
3.      SORU_15          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik
4.      SORU_16          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü = 179,0 Soru sayısı =  4

Alfa =      0,7157
```

Ek 4: Anket 2 – D Bölümü Ölçek Güvenilirliği

```
GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

1.      SORU_13          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik
2.      SORU_14          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik
3.      SORU_15          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik
4.      SORU_16          finansal tab. anlaşılırlığı ile ilg. fik


Güvenilirlik katsayıları

Örnek büyüklüğü = 293,0 Soru sayısı =  4

Alfa =      0,7101
```

Ek 5: Anket 1 – E Bölümü Ölçek Güvenilirliği

```
GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

1.      SORU_17          aktif
2.      SORU_18          pasif
3.      SORU_19          dönen varlıklar
4.      SORU_20          duran varlıklar
5.      SORU_21          kısa vadeli
6.      SORU_22          uzun vadeli
7.      SORU_23          borçlar
8.      SORU_24          özsermaye

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü = 179,0      Soru sayısı =  8
Alfa =      0,8205
```

Ek 6: Anket 2 – E Bölümü Ölçek Güvenilirliği

```
GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

 1.      SORU_17          aktif
 2.      SORU_18          pasif
 3.      SORU_19          dönen varlıklar
 4.      SORU_20          duran varlıklar
 5.      SORU_21          kısa vadeli
 6.      SORU_22          uzun vadeli
 7.      SORU_23          borçlar
 8.      SORU_24          özsermaye

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü = 293,0        Soru sayısı =  8
Alfa =      0,8616
```

Ek 7: Anket 1 – F Bölümü Ölçek Güvenilirliği

```
GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

 1.      SORU_25          hazır değerler
 2.      SORU_26          menkul kıymetler
 3.      SORU_27          ticari alacaklar
 4.      SORU_28          stoklar
 5.      SORU_29          finansal duran varlıklar
 6.      SORU_30          maddi duran varlıklar
 7.      SORU_31          maddi olmayan duran varlıklar
 8.      SORU_32          finansal borçlar
 9.      SORU_33          ticari borçlar
10.      SORU_34          alınan sipariş avansları
11.      SORU_35          borç ve gider karşılıkları
12.      SORU_36          ana ortaklık dışı özsermaye
13.      SORU_37          sermaye
14.      SORU_38          sermaye taahhütleri
15.      SORU_39          özsermaye düzeltme farkları
16.      SORU_40          işletmenin kendi hisse senetleri
17.      SORU_41          emisyon primi
18.      SORU_42          varlıklarda değer artışı
19.      SORU_43          özsermaye enflasyon düzeltmesi farklılık
20.      SORU_44          yabancı para çevrim farkları
21.      SORU_45          yeniden değerleme fazlası
22.      SORU_46          yedekler
23.      SORU_47          net dönem kârı
24.      SORU_48          dönem zararı
25.      SORU_49          geçmiş yıllar zararları

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü =      179,0        Soru sayısı = 25
Alfa =    0,9321
```

Ek 8: Anket 2 – F Bölümü Ölçek Güvenilirliği

GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

1.	SORU_25	kasa
2.	SORU_26	bankalar
3.	SORU_27	hisse senetleri
4.	SORU_28	özel kesim tahvil senet ve bonoları
5.	SORU_29	kamu kesimi tahvil senet ve bonları
6.	SORU_30	menkul kıymetler değer düşüklüğ karşılığ
7.	SORU_31	alıcılar
8.	SORU_32	alacak senetleri
9.	SORU_33	verilen depozito ve teminatlar
10.	SORU_34	alacak reeskontu
11.	SORU_35	şüpheli alacaklar karşılığı
12.	SORU_36	ortaklardan alacaklar
13.	SORU_37	iştiraklerden alacaklar
14.	SORU_38	bağlı ortaklıklardan alacaklar
15.	SORU_39	ilk madde ve malzeme
16.	SORU_40	yarı mamuller
17.	SORU_41	ara mamuller
18.	SORU_42	mamüller
19.	SORU_43	emtia
20.	SORU_44	stok değer düşüklüğü karşılığı
21.	SORU_45	verilen sipariş avansları
22.	SORU_46	bağlı menkul kıymetler
23.	SORU_47	iştirakler
24.	SORU_48	iştiraklere sermaye taahhütleri
25.	SORU_49	iştirakler değer düşüklüğü karşılığı
26.	SORU_50	bağlı ortaklıklar
27.	SORU_51	arazi ve arsalar
28.	SORU_52	yerüstü ve yeraltı düzenleri
29.	SORU_53	binalar
30.	SORU_54	makine, tesis ve cihazlar
31.	SORU_55	taşıt araç ve gereçleri
32.	SORU_56	döşeme ve demirbaşlar
33.	SORU_57	birikmiş amortismanlar
34.	SORU_58	yapılmakta olan yatırımlar
35.	SORU_59	kuruluş ve teşkilatlanma giderleri
36.	SORU_60	haklar
37.	SORU_61	araştırma ve geliştirme giderleri
38.	SORU_62	iştirak pozitif şerefiyesi
39.	SORU_63	iştirak negatif şerefiyesi
40.	SORU_64	banka kredileri
41.	SORU_65	uzun vadeli kredilerin anapara taksitler
42.	SORU_66	tahvil anapara taksitleri ve faizleri
43.	SORU_67	çıkarılmış bonolar ve senetler
44.	SORU_68	satıcılar
45.	SORU_69	borç senetleri
46.	SORU_70	alınan depozito ve teminatlar
47.	SORU_71	borç reeskontu
48.	SORU_72	ortaklara borçlar
49.	SORU_73	iştiraklere borçlar
50.	SORU_74	bağlı ortaklıklara borçlar
51.	SORU_75	ödenecek giderler
52.	SORU_76	ödenecek vergi, harç ve diğer kesintiler
53.	SORU_77	ertelenen ve takside bağlanan devlet ala
54.	SORU_78	alınan sipariş avansları
55.	SORU_79	vergi karşılıkları
56.	SORU_80	çıkarılmış tahviller
57.	SORU_81	kıdem tazminatı karşılıkları
58.	SORU_82	sermaye
59.	SORU_83	sermaye taahhütleri
60.	SORU_84	emisyon primi
61.	SORU_85	duran varlıklardaki değer artışı

Ek 8: (Devam) Anket 2 – F Bölümü Ölçek Güvenilirliği

62.	SORU_86	iştiraklerdeki değer artışı
63.	SORU_87	borsada oluşan değer artışı
64.	SORU_88	yasal yedekler
65.	SORU_89	statü yedekleri
66.	SORU_90	özel yedekler
67.	SORU_91	olağanüstü yedekler
68.	SORU_92	maliyet artış fonu
69.	SORU_93	sermayeye eklenecek iştirak hisseleri ve
70.	SORU_94	geçmiş yıl kârı
71.	SORU_95	..... Yılı Zararı

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü = 293,0 Soru sayısı = 71
Alfa = 0,9788

Ek 9: Anket 1 – G Bölümü Ölçek Güvenilirliği

GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

1.	SORU_50	brüt satışlar
2.	SORU_51	satışlardan indirimler
3.	SORU_52	net satışlar
4.	SORU_53	satışların maliyeti
5.	SORU_54	faaliyet giderleri
6.	SORU_55	diğer faaliyetlerden gelirler ve kârlar
7.	SORU_56	diğer faaliyetlerden gider ve zararlar
8.	SORU_57	finansman giderleri
9.	SORU_58	olağanüstü gelirler ve kârlar
10.	SORU_59	olağanüstü giderler ve zararlar
11.	SORU_60	ödenecek vergi ve yasal yükümlülükler
12.	SORU_61	dönem net kârı

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü = 179,0 Soru sayısı = 12
Alfa = 0,9356

Ek 10: Anket 1 – H Bölümü Ölçek Güvenilirliği

GÜVENİLİRLİK ANALİZİ - ÖLÇEK - ALFA

1.	SORU_62	yurt içi satışlar
2.	SORU_63	yurt dışı satışlar
3.	SORU_64	diğer satışlar
4.	SORU_65	satıştan iadeler
5.	SORU_66	satış iskontoları
6.	SORU_67	diğer indirimler
7.	SORU_68	araştırma ve geliştirme giderleri
8.	SORU_69	pazarlama satış ve dağıtım giderleri
9.	SORU_70	genel yönetim giderleri
10.	SORU_71	iştiraklerden temettü gelirleri
11.	SORU_72	bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri
12.	SORU_73	faiz ve diğer temettü gelirleri
13.	SORU_74	kısa vadeli borçlanma giderleri
14.	SORU_75	uzun vadeli borçlanma giderleri
15.	SORU_76	konusu kalmayan karşılıklar
16.	SORU_77	önceki dönem gelir ve kârları
17.	SORU_78	çalışmayan kısım giderleri ve zararları
18.	SORU_79	önceki dönem gider ve zararları
19.	SORU_80	diğer olağanüstü giderler ve zararlar
20.	SORU_81	ödenecek vergi ve yasal yükümlülük karşı

Güvenilirlik katsayıları
Örnek büyüklüğü = 179,0 Soru sayısı = 20
Alpha = 0,9395

ÖZGEÇMİŞ

Yazar, 1972 Yılı İstanbul doğumludur. 1989 Yılında Fenerbahçe Lisesini bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünden 1994 Yılında lisans derecesi ile mezun olmuş ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü Muhasebe – Denetim Yüksek Lisans Programına kabul edilmiştir. 1994-95 Öğretim Yılında İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü İşletme Ağırlıklı İngilizce Sertifika programını tamamlamıştır. 1996 Yılında İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev yapmaya başlamıştır. 1997 Yılında "Yüksek Enflasyon Ortamında Bütçeleme – Kentspor İşletmesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezini tamamlayarak yüksek lisans programından mezun olmuş ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü Muhasebe Anabilim Dalında Doktora programına kabul edilmiştir. 1999 Yılı sonunda doktora yeterlilik sınavında başarılı olmuş, tez çalışmalarına başlamadan önce 2000 Yılı Ocak ayında Amerika Birleşik Devletleri Indiana eyaletinde bulunan Ball State Üniversitesinde burslu olarak kabul edildiği Finans Ağırlıklı İşletmecilik Yüksek Lisans Programına başlamıştır. 2001 Yılı Temmuz ayında bu programdan başarı ile mezun olarak Türkiye'ye dönmüş ve doktora tez çalışmalarını sürdürmüştür. Yazar evli ve bir çocuk babasıdır.